

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduskond
Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond

LOODUSKAITSEDISKURSUS PÄEVALEHTEDES SAAREMAA
SÜVASADAMA JA NATURA-ALADE LOOMISE KAASUSTE NÄITEL

Bakalaureusetöö

Vivika Veski

Juhendaja: Halliki Harro-Loit, *PhD*

Tartu
2005

Sisukord

SISSEJUHATUS	5
1. Empiirilised ja teoreetilised lähtekohad	6
1. 1. Teoreetilised lähtekohad	7
1. 2. Looduskaitse diskursus ajakirjanduses	9
1. 3. Hüpooteesid	10
1. 4. Uurimisküsimused	11
1. 5. Kaasuste kontekst	12
1. 5. 1. Saaremaa süvasadama kaasus	12
1. 5. 2. Natura 2000 võrgustiku moodustamise kaasus	14
2. MEETOD	17
2. 1. Kasutatud kategooriad uurimisküsimuste kaupa	17
2. 2. Valimi moodustamine	20
2. 3. Süvaintervjuu ajakirjanikega	21
2. 4. Mõisted	22
2. 4. 1. Loodus	22
2. 4. 2. Looduskaitse	22
2. 4. 3. Argumentatsiooni aspektid	23
3. TEKSTIANALÜÜSI TULEMUSED	24
3. 1. Tegelased	24
3. 1. 1. Tegelaste esinemine lugudes	24
3. 1. 2. Huvigrupid	25
3. 1. 2. 1. Sadama-tegelaste jagunemine huvigruppidesse	26
3. 1. 2. 2. Natura-tegelaste jagunemine huvigruppidesse	27
3. 1. 3. Peategelased	29
3. 1. 4. Varjatud peategelased	20
3. 2. Argumentatsioon	35
3. 2. 1. Argumentatsioon sadama-lugudes	36
3. 2. 2. Argumentatsioon Natura-lugudes	39
3. 2. 3. Kahe kaasuse argumentatsiooni kokkuvõte	43

3. 2. 4. Argumentatsiooniviisid	48
3. 3. Looduskaitse kujutamine	51
3. 3. 1. Looduskaitset väärivad objektid	51
3. 3. 1. 1. Kaitset väärivad liigid	52
3. 3. 1. 2. Looduse klassifitseerimine	53
3. 3. 2. Looduskaitsetegevuse kujutamine	54
3. 3. 3. <i>Meie</i> -diskursuse konstrueerimine	55
3. 3. 4. “Hirmuäratava looduskaitse” aladiskursuse konstrueerimine ...	56
3. 3. 5. Looduse kujutamine	57
3. 3. 6. Erineva looduskaitse suhtega tegelasgruppide kujutamine	58
3. 3. 6. 1. Looduskaitsejad	59
3. 3. 6. 2. Natura-loojad	60
3. 3. 6. 3. Sadamaarendajad-ettevõtjad	60
3. 3. 6. 4. Vallajuhid	61
3. 3. 6. 5. Kohalikud elanikud ja maaomanikud	61
3. 4. Looduse ja inimese suhe	64
3. 4. 1. Looduskaitse eesmärgid	68
3. 5. Ajakirjanike suhtumine looduskaitsele	69
3. 5. 1. Ajakirjanduslike normide järgimine	71
3. 5. 1. 1. Ebatavalisemad zhanrivõtted	72
3. 5. 1. Tekstide raamistamine	75
3. 5. 1. 1. Raamistamise afektiivne dimensioon	75
3. 5. 1. 2. Raamistamise kognitiivne dimensioon	76
3. 5. 2. Muud afektiivse mõjutamise võtted	77
3. 6. 3. Uudiste kallutatus	78
3. 6. 3. 1. Looduskaitsemeetmete vastaseid soosiv kallutatus	78
3. 6. 3. 2. Looduskaitset soosiv kallutatus	79
4. JÄRELDUSED JA DISKUSSIOON	82
KOKKUVÕTE	88
Kasutatud kirjandus	89
Kasutatud allikad	90

Lühendid	90
Tabelite nimekiri	90
Summary	92
Lisad	93
Lisa 1. Lood	93
Lisa 2. Tegelaste kodeerimisjuhend ja –leht	146
Lisa 3. Argumendid	147
Lisa 4. Intervjuud	153

Sissejuhatus

Looduskaitseediskursus on nüüdisühiskonnas oluline, sealhulgas poliitiliselt tähtis. Sellest tulenevalt tekkis küsimus, kuidas konstrueerib seda diskursust ajakirjandus oma uudistediskursuses, täpsemalt juhul, kui mõni looduskaitsega seotud sündmus ületab uudisekännise pikema aja jooksul.

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärk on uurida, millisena konstrueerivad looduskaitseediskursust üldise suunitlusega päevalehed Eesti Päevaleht ja Postimees.

2002. aastal uurisin looduskaitse kajastamist seminaritöös “Looduskaitse teema käsitlemine Eesti päevalehtedes” (Veski & Kikerpill 2002). Töö käsitles kolme aastail 1999-2001 ajakirjanduses päevakorda tõusnud kaasust: Saaremaa süvasadama rajamine, kevadise raierahu kehtestamine Eesti metsades ja Euroopa Liidu loodushoiualade võrgustiku Natura 2000 rajamine. Üks järeldus oli, et looduskaitse teemasid käsitledes konstrueeritakse sageli looduskaitsehuvide ja inimeste heaolu vastandumine. Vaadeldud lugudes apelleerisid looduskaitstajate vastased sageli vajadusele arendada ettevõtlust, luua juurde uusi töökohti, elavdada kohalikku elu jms, mida üldiselt peetakse inimese heaolu aluseks. Looduskaitstjad (siinkohal kasutan seda sõna kõige laiemas tähenduses – so kõik, kes looduskaitsehuvides tegutsevad ja kõnelevad) seevastu eelistasid ülekaalukalt ökoloogilisi argumente.

Käesolevat uurimistööd ajendas muuhulgas oletus, et nüüdseks on olukord mõnevõrra muutunud – looduskaitstjad kasutavad ajalehelugudes mõne aasta tagusest ajast rohkem sotsiaalseid ja majanduslikke argumente.

1. Empiirilised ja teoreetilised lähtekohad

Vaatlesin kolme aasta jooksul – 2002-2004 – Eesti Päevalehes (EPL) ja Postimehes (PM), ilmunud kahte ajakirjanduses pikemalt käsitletud kaasust: Saaremaa süvasadama rajamine ja Natura 2000 võrgustiku loomine.

Aastal 2002 algas mõlema kaasuse jaoks lehtedes uus etapp. Saaremaale süvasadama rajamisest kõnelesid lehed alates 1999. aastast seoses konkreetse asukoha ja ettevõtjatega: kuni 2001. aastani olid nendeks Kihelkonna vallas asuv Undva ja AS Undva Sadam, 2002. aastast alates aga Mustjala vallas asuv Tamme ja AS Tallinna Sadam. 2002. aasta aprillis hakkas keskkonnaministeerium avalikkusele Natura-projekti tutvustama-reklaamima, millega päevalehtede toimetused koheselt kaasa läksid: PM avaldas 1. aprillil arvamusküljel keskkonnaminister Heiki Kranichi vastavateemalise kirjutise ning EPLs ilmus päev hiljem keskkonnaametnike ja Natura-projektijuhtide jutul põhinev uudislugu.

Vaatlesin kokku 37 lugu, neist 11 ilmusid EPLs ja 26 PMs.

Nummerdasin lood kaasuste kaupa ilmunisjärjekorras, tähistades sadama-lood S-ga ja Natura-lood N-ga. Näiteks kannab esimesena ilmunud Natura-teemaline lugu tähist N-1, järgmine N-2 jne. Samuti nummerdasin lõigud, näiteks viide S-3: 7 tähendab 3. sadamaloo 7. lõiku (lisa 1). Lisaks kasutan allikatele viidates lühendeid PK (pealkiri), VP (vahepealkiri) ja AP (alapealkiri).

Sadama-teemal ilmus 16 lugu: 11 uudist (neist üks lühiuudis), uudislik reportaazh, intervjuu ja kolm arvamust. Ühe arvamusloo autor on minister, teise ajakirjanik ja kolmas on nn debattlugu, kus kaks arvamuseavaldajat omavahel väitlevad. Debattloost analüüsisin vaid selle esimest osa, sest teine ei käsitle süvasadama kaasust.

Natura-teemal ilmus 21 lugu: 14 uudist (neist üks lühiuudis) ja kuus arvamislugu. Viis uudist ja kaks arvamislugu, neist üks juhtkiri, ilmusid Tartu Postimehes.

Üks uudistest ilmus lühemal kujul PM põhiväljaandes (N-7) ja pikemana Tartu PMs (N-7a).

Arvamislugudest ühe autor on minister, ühe abiminister, kahe omad ajakirjanikud ning kaks on toimetuse juhtkirjad. Üks arvamislugudest on nn debatlugu.

1. 1. Teoreetilised lähtekohad

Käesolev uurimus lähtub ajakirjandusuuringutes viimastel aastakümnetel omaks võetud seisukohast, et ajakirjandus konstrueerib tegelikkust spetsiifiliste diskursustena (Harro-Loit 2005).

Lugudes konstrueerivad ajakirjanikud tegelikkust viisil, mis tuleneb eeskätt vajadusest auditooriumiga efektiivselt kommunikeeruda. Viisi, kuidas ajakirjanikud uudiste sisu kujundavad ja kontekstualiseerivad, on ajakirjandusteoreetikud hakanud nimetama raamistamiseks (*framing*) (McQuail 2004). McQuaili sõnul ei saa ajakirjanikud raamistamist peaaegu kunagi vältida – raam on vajalik muidu fragmentaarsete infoühikute organiseerimiseks. Raamistades määratletakse probleemid, diagnoositakse põhjused, antakse moraalsed hinnangud ja soovitatakse abinõud.

Raamid (*frames*) juhivad tähelepanu tegelikkuse teatud aspektidele, varjates samal ajal teisi. Raamistamine on tajutud tegelikkuse selekteerimine, et soodustada probleemi teatud defineerimisviisi, tõlgendamist, moraalset väärtustamist. Teoreetikud on määratlenud meediaraame: “Meediaraamid on tunnetamise, tõlgendamise ja esitamise ning valimise, rõhutamise ja väljajätmise püsivad mustrid, mille abil sümbolikäsitlejad rutiinselt organiseerivad diskursust.” – “Loo vaatenurk või liin, mis muudab juhtunu uudislikuks sündmuseks ja selle omakorda uudislooks, on raam” (Ghanem 1997: 6,7).

Ghanemi (1997) järgi on raamistamine kallutamise (*bias*) strukturealne vorm, mis tuleneb valikuprotsessist, mis uudistes aset leiab. Ta määratleb meediaraamide neli peamist dimensiooni: uudissõnumi teema, esitamine (suurus ja koht), kognitiivsed ja afektiivsed tunnused.

Afektiivne dimensioon tegeleb avalikkuse võimaliku emotsionaalse vastusega meediasõnumitele. Seda on võimalik mõjutada näiteks uudiste narratiivse struktuuri kaudu. Teoreetikud eristavad narratiivi kahte vormi – kroonikat ja lugu. Kroonika puhul on kasutatud pööratud püramiidi stiili, andes teada, et midagi tähelepanuväärset on juhtunud. Lugu seevastu haarab lugejat just tänu oma stiilile. Ajalises järjestuses üles ehitatud lood haaravad lugejat tavaliselt rohkem kaasa, kui traditsioonilised kokkuvõtted. Muud elemendid, mis võivad avalikkust rohkem hoolima panna, tuginevad uudisväärtusele – lähedus ja inimhuvi võimaldavad lugejal end samastada (Ghanem 1997).

McQuail (2004: 443) defineerib inimlikku huvi huvi (*human interest*): “Uudisloo või formaadi liik, mis keskendub personaalsele tegevusele ja isiklikele tagajärgedele, kasutab dramaatilist, humoorikat või jutustavat stiili ja käsitleb tavaliselt teemasid, mis on lähedal igapäevastele emotsioonidele ja kogemusele.”

Kognitiivne dimensioon tegeleb tunnetuslike kategooriatega – näiteks vaadeldava probleemi põhjuste, tagajärgede ja lahendustega (Ghanem 1997).

Nõnda võib öelda, et uurin oma töös, kuidas ajakirjanikud on looduskaitseteemat lugudes raamistanud. Eeloetletud neljast dimensioonist pööran tähelepanu kolmele: teemale ning kognitiivsetele ja afektiivsetele tunnustele. Esituse jätan käsitletamata, sest uurin vaid verbaalset teksti.

Enamik käesolevas töös vaadeldavaist lugudest on uudisllood, ülejäänuiist suurem osa omakorda mõne konkreetse uudise kohta kirjutatud arvamused.

Uudis on konventsionaalne zhanr, mille väline vorm on aja jooksul püsinud küllaltki muutumatuna. Uudise diskursuse elemendid järjestatakse tavaliselt mittekronoloogiliselt, mis on põhjustatud vajadusest järgida uudisväärtust – ajakirjanik valib informatsiooni fragmendid ja järjestab need uuesti uudisväärtuse alusel (McQuail 2004: 305-310). Kuna juhtlõik võtab vormikohaselt kokku kõige olulisema, uudisväärtustavad ajakirjanikud juhtlõike kirjutades loo piires paratamatult teatud sündmusi, tegelasi, otsusi vm, jättes ülejäänui tahaplaanile.

Enamik tänapäeva uudistemeediast peab tähtsaks objektiivsusepüüet (McQuail 2004: 156). Peamised vorminõudedki on selle teenistuses – neutraalne, tasakaalustatud ja

faktitruu esitus ning selgus, täpsus ja lihtsus nii ülesehituses, lausestuses kui ka sõnastuses.

Samas leiab osa meediauurijaid, et tõeline objektiivsus on saavutamatu ning eksitav oleks arvata teisiti (McQuail, 2004: 450). Objektiivses uudises peaks kallutatuse puuduma. Ghanem (1997: 9) märgib tsiteerides Lotzi (1991): “Millal iganes peavad ajakirjanikud suruma küllusliku tegelikkuse mõnda lõiku, on moonutamine vältimatu, eriti kui mõni osa on sihilikult esile tõstetud ja teine täiesti välja jäetud, mis juhtub iga uudisloo kirjutamise puhul.”

Tehakse vahet ettekavatsetud ja ettekavatsemata kallutatuse vahel. Esimene tuleneb meedia või allika erapoolikust hoiakust, propageerimissoovist ja ideoloogilisest seisukohast, teine peamiselt organisatoorsete ja rutiinsete tegurite eripärast uudiste valiku ja töötlemise protsessis (McQuail, 2004).

Käesolevas töös vaatlesin uudiste kallutatust looduskaitse suhtes: kas see on looduskaitsemeetmeid soosiv, nende vastu või ei puuduta neid.

Uurimisküsimusest tulenevalt on oluline jälgida ka, kuivõrd uudised järgivad zhanrinorme, mis omakorda näitab, kuivõrd konstrueeritakse looduskaitse diskursust lähtuvalt uudisväärtusest. McQuaili (2004: 453) järgi on uudisväärtus: “Uudisteorganisatsioonides ajakirjanike ja toimetajate hulgas kasutatusel olevad kriteeriumid, mida rakendatakse otsustamisel, kas konkreetsest objektist teha uudis või mitte.”

1. 2. Looduskaitse diskursus ajakirjanduses

1983. aastal viisid Marju Lauristin, Renita Timak ja Andrus Saar läbi uurimuse teemal “Massimeedia ja keskkonnateadvus”, mille tulemusi tutvustas avalikkusele 1985. aastal ajakirjas Eesti Loodus ilmunud artiklitesari. Uurijad tõdesid, et mitmeid olulisi teravaid keskkonnaküsimusi puudutab ajakirjandus muude keskkonnateemadega võrreldes vähe. Keskkonnakaitse eesmärgidena olid ajakirjanduses tollal kõne all eeskätt tunnetuslikud väärtused, mitte ökoloogilised. Noorte Hääle keskkonnalugudes domineeris valgustuslik-

kasvatuslik lähenemisviis, keskkonnakaitseabinõusid kirjeldati neis vähe, Rahva Hääles siiski rohkem (Lauristin et al. 1985).

Koos ühiskonna ja ajakirjandussüsteemi muutumisega on muutunud ka keskkonnateema käsitlemine ajakirjanduses. Ajakirjandust jälgides torkab silma, et pikemaks ajaks ületavad uudisekünnise just teravad keskkonna- ja looduskaitseteemad – sellised, millega on seotud konflikt.

Järelikult on oluline uurida selles konfliktis osalevaid tegelasi (üksikisikuid, gruppe, organisatsioone), samuti seda, kes ja mida meedias looduskaitse teemal räägivad, täpsemalt, kellele, mil määral ning milleks ajakirjandus sõna annab ning kellele mitte.

Lisaks uurin looduskaitsega seotud ideoloogiaid, mida ajakirjanduslikud tekstid sisaldavad.

1. 3. Hüpoteesid

Püstitasin hüpoteesi, et ajakirjandus kujutab looduskaitsehuve konfliktisena inimeste heaoluga. Üks võimalus konflikti rõhutada on kujutada konflikti algatajaid olulise tegelasgrupina.

Oluline on uurida, millistele probleemi aspektidele viitavad kõnelevad tegelased ja ajakirjanikud, et teha kindlaks, milliste aspektide abil konstrueerivad lugude autorid looduskaitseteemalist diskussiooni.

Oluline on jälgida ka, millised tendentsid looduskaitse kujutamisel valitsevad ning kuivõrd need võimaldavad esitada looduskaitset konfliktse valdkonnana.

Looduskaitsehuvide ja inimese heaolu konstrueerimine konfliktisena võib olla seotud inimese ja looduse vastandamisega. Sellepärast on vaja uurida, kuidas kõnelevad tegelased ja ajakirjanikud on inimese ja looduse suhet väljendanud. Autorite hoiakute uurimine looduskaitseküsimuste suhtes aitab teha kindlaks, kuivõrd need on diskursust mõjutanud.

Eeltoodust lähtudes sõnastasin viis hüpoteesi:

1. Ajakirjanikud on kujutatud tähtsaima tegelasgrupina konflikti algatajaid, olenemata nende suhtumisest looduskaitsele.
2. Argumendid viitavad rohkem majanduslikele ja sotsiaalsetele ning vähem ökoloogilistele aspektidele. Looduskaitsemeetmeid õigustatakse kõige rohkem majanduslikule hüvele viidates, nende vastu väidetakse sotsiaalsele või sotsiaal-majanduslikule hüvele viidates.
3. Ajalehed kujutavad looduskaitset kaksipidiselt: see on vajalik, ent samas hirmutav.
4. Ajalehed kujutavad inimese ja looduse suhet n-ö inimkesksest vaatenurgast, inimest ja loodust vastandades.
5. Ajakirjanikud suhtuvad looduskaitsele pooldavalt.

1.4. Uurimisküsimused

Peamine küsimus on, millisena konstrueerivad looduskaitse diskursust üldise suunitlusega päevalehed Eesti Päevaleht ja Postimees. Järgnevad uurimisküsimused tulenevad eelmises alapeatükis sõnastatud hüpoteesidest:

1. Millised tegelased lugudes esinevad? Keda neist on kujutatud olulisena, keda vähemolulisena?
2. Milliseid probleemi aspekte kõnelevad tegelased ja lugude autorid oma argumentatsioonis käsitlevad ja milliseid ignoreerivad? Millele viitavad nad looduskaitsemeetmeid õigustades ja millele nende vastu olles?
3. Millised tendentsid ajalehtedes looduskaitset kujutades domineerivad? Kuivõrd need võimaldavad kujutada looduskaitset konfliktse valdkonnana?
4. Kuidas kujutavad ajakirjanikud inimese ja looduse suhet? Kas nad kujutavad looduskaitse- ja inimhuve kooskõlaliste või vastandlikena?
5. Kuidas suhtuvad ajakirjanikud looduskaitsele? Kuivõrd mõjutavad seda suhet ajakirjandusorganisatsiooni rutiinid ja ajakirjandusliku teabetöötuse eripära, kuivõrd ajakirjanike hoiakud ja erinevad infoallikad.

1. 5. Kaasuste kontekst

1. 5. 1. Saaremaa süvasadama kaasus

2002. aastaks on Eesti ühiskonnas juba mõnda aega selge olnud ja avalikult tõdetud, et maapiirkonnad on oma sotsiaal-majanduslikus arengus Tallinnaga võrreldes oluliselt maha jäänud - ettevõtlus on vähem arenenud, mistõttu on puudus töökohtadest, noored lahkuvad kodukohast jms. Eriti raske on olukord eraldatud piirkondades, näiteks saartel, mida loodetult palju pole aidanud ka turism. Saaremaa päästmiseks on pakutud välja eeskätt kaks võimalust – saart mandriga ühendav sild ja süvasadam.

Süvasadama rajamist hakati kavandama 1998. aasta lõpul. Avalikult on sellest algusest peale kõneldud kui regionaalprojektist, mis päästab Saaremaa ääremaastumisest, loob sadu töökohti, soodustab turismi ja selle kaudu väikeettevõtlust. Juba esimeses sel teemal ilmunud päevaleheuudises tõdevad autorid: “Saaremaa elanikele tähendaks sadam kirjuhahkade Läänemere tähtsaima pesitsuspaiga kõrval sadu uusi töökohti” (Niitra & Püttsepp 1999) (ühtlasi teevad vea, sest kirjuhahk pesitseb Siberis ja Alaskal, Eestis ta talvitub - mis näitab, et kuigi ajakirjanikud elavad algusest peale lindudele kaasa, teevad nad seda pealiskaudselt, aga sellest edaspidi).

Sadamarajamist on alati toetanud nii Saaremaa omavalitsused kui ka kohalikud elanikud, viimatinimetatud vähemalt niipalju, kui nende hääl avalikkuse ette on jõudnud: “Kihelkonna rahvas tahab sadamat” (Kändler 1999), “Mustjala rahvas andis poolthääle süvasadamale” (S-4: PK).

Esimesed arendajad valisid süvasadama asukohaks Vilsandi rahvusparki naabruses asuva Undva, sest pidasid seda varianti odavaimaks. Sadama rajamiseks loodud ettevõttes AS Undva Sadam osalesid lisaks Eesti ettevõtjatele rootslased ning Kihelkonna vald.

11. märtsil 1999 avaldas Postimees loo “Vilsandit ähvardavad kruisituristid” (Püüa 1999), milles ornitoloog väidab, et sadam on ohtlik kirjuhahkadele - see oli esimene üleeestilistes päevalehtedes ilmunud kirjutis sel teemal, ent neid järgnes ridamisi.

22. augustil 2000 hakkas kohus arutama Eesti ornitoloogiaühingu hagi sadama detailplaneeringu heaks kiitnud Kihelkonna vallavolikogu vastu – see oli esimene Eesti

valitsusvälise organisatsiooni kaebus võimu vastu üldse. Samal päeval tegi vald ettepaneku kohtuvälise lahendi leidmiseks (Kübar & Süvari 2000).

Samal ajal kui AS Undva Sadam oma plaane ellu viia püüdis, otsis riigile kuuluv AS Tallinna Sadam samuti Saaremaal süvasadamakohta, viies läbi sellekohaseid uuringuid. 2000. aasta 23. märtsil EPLs ilmunud loos nimetas keskkonnaminister Heiki Kranich Undva sadama planeeringut suurusehullustuseks ja ütles: “Pean Saaremaa süvasadamat vajalikuks ja kaitsen valitsuse seisukohta, et uue asukoha uuringutes osaleks rahaliselt ka riik.” (Ammas 2000) 2001. aasta algul teatas AS Undva Sadam, et loobub oma ettevõtmisest (BNS 2001).

Eesti looduskaitsejaile kujunes Undva sadama vastane võitlus “uueks ärkamiseks” (Kübar & Süvari 2000). Pärast fosforiidisõda looduskaitsest ajakirjanduses palju ei kõneldud, sadamavaidlus tõi temaatika taas päevakorda. Ühtlasi süvendas see looduskaitseorganisatsioonide omavahelist koostööd ning samuti nende koostööd välismaa partneritega.

Esimeses käesolevas töös vaadeldavas sadamaloos, mis ilmub 2002. aasta detsembris, avalikustab regionaalminister Toivo Asmer Tallinna Sadama plaani rajada Tammele süvasadam (S-1). Järgmise aasta sügisel kaebavad looduskaitsejad Mustjala valla koostatud sadama-ala planeeringu kohtusse, väites et ökoloogilisi ja sotsiaalmajanduslikke mõjusid pole piisavalt uuritud. Esimene kohtuistung algab 2003. aasta 18. novembril, mida kajastab päev hiljem EPLs ilmunud lugu “Looduskaitsejad ründasid kohtus Saaremaa süvasadamat” (S-6). Järgnev kaasuse käsitus kulgeb ajalehtedes põhiliselt kohtuvaidluse rütmis – lood ilmuvad vahetult pärast kohtuotsuse väljakuulutamist, uue hagi esitamist jms.

25. novembril tühistab kohus sadamaala planeeringu (S-7, S-8), sadamaarendajad loobuvad kohtuotsust edasi kaebamast ning vald asub planeeringut ümber vormistama (S-10, S-11).

2004. aasta alguses kiidab keskkonnaminister Villu Reiljan heaks sadama rajamise keskkonnamõjude aruande (S-12). Märtsis pöördub Eestimaa Looduse Fond (ELF) kohtusse nõudega see aruanne tühistada (S-14). Juunis jätab kohus looduskaitsejate nõude rahuldamata (S-15). Looduskaitsejad kaebavad edasi, ent pärast juulikuist intervjuud

keskkonnaminister Reiljaniga (S-16) kaob teema päevalehtedest. Vaadeldava perioodi, so 2004. aasta lõpul on kohtuvaidlus alles pooleli. 2005. aasta algul saavad looduskaitsejad aga taas kohtus lüüa ja teatavad, et loobuvad edasisest võitlusest. Ajakirjandus kajastab seda tagasihoidlikult.

1. 5. 2. Natura 2000 võrgustiku moodustamise kaasus

90ndate lõpul oli Eesti võtnud kindlalt suuna ELga liitumisele – see tingis ühtlasi, et Eestis tuli sarnaselt teiste EL maadega luua loodushoiualade võrgustik Natura 2000. Hiljemalt ELga liitumise ajaks pidi Natura-alade esialgne nimekiri olema Brüsselisse esitatud.

Natura tugineb kahele eurodokumendile – linnu- ja loodusdirektiivile. Esimene sätestab linnuliikide ja -alade kaitse ning teine ülejäänud looma- ja taimeliikide ning nende elupaikade oma. Naturasse võib kaasata ka seniseid looduskaitsealasid, kuid ainult nendest ei piisa, et kõik direktiivides nõutu kaitstud saaks (Natura 2000 linnu- ja loodushoiualade võrgustik 2005). Alade valikul tohib lähtuda vaid ökoloogilistest kriteeriumidest, jättes kõrvale sotsiaal-majanduslikud, sealhulgas omandiküsimused (N-20).

2000. aasta märtsis külastas Eestit Euroopa Komisjoni keskkonna peadirektoraadi asepeadirektor, kes teatas, et kui Eesti oma Natura-alasid õigeaegselt kaardistatud ei jõua, lükkub ELga liitumine edasi. Lisaks jahmatas kõrge külaline Eesti keskkonnaametnikke teatega, et Eesti keskkonnaprobleemidest on kõige murettekitavam just looduskaitse. Samal ajal oli võrgustiku loomine alles pooleli ka kõigil vanadel liikmesmaadel. Võrgustiku loomiseks lubati Eestile ühtlasi EL-programmist raha (Kändler 2000).

Keskkonnaministeeriumi eestvedamisel asusid Eesti looduskaitsetöötajad kiiresti Natura jaoks alasid valima. Kõigepealt lükati välisraha toel käima pilootprojekt Lääne- ja Raplamaal, ent ka teistes maakondades alustati peatselt.

Keskkonnaministeeriumi ametnikud püüdsid õppida naabrite, eeskätt Soome kogemustest, et vältida nende vigu. Muuhulgas korraldas ministeerium 2001. aasta

sügisel keskkonnateemadel kirjutavatele ja rääkivatele ajakirjanikele soomlaste abiga kaheosalise Natura-teemalise koolituse Läänemaal ja Soomes.

Soomes ja Rootsis põhjustasid puudujäägid infotöös üksjagu probleeme. Näiteks korraldasid Soome metsa- ja põllumehed Natura-vastase kampaania, Soomes esitati üle kümne tuhande kaebuse, millest kümnendik ka kohtusse jõudis (Kändler 2000). Soome meedias oli sealse keskkonnaministeeriumi pressiesindaja sõnul Natura-kriitika teatud perioodil lausa moes, seda tehes võeti nn väikese inimese, maapiirkonnas elava maaomaniku vaatepunkt (Veski 2001).

Soome keskkonnaametnikud õpetasid Eesti kolleegidele ja ajakirjanikele, et kõige tähtsam on avalikkust ja maaomanikke korralikult ja õigeaegselt teavitada. Sealse keskkonnakosnultandi sõnul tuli inimestele selgeks teha, et nad saavad kaitsealadel ka edaspidi tegutseda, kuid nad pidid teadma ka, millised kitsendused lisanduvad (Kändler 2000).

Mõni aasta hiljem oli selge, et vaatamata hoiatustele ei õnnestunud Eesti keskkonnaministeeriumil vigu vältida. Pigem korraliti neid ning probleemidki kerkisid üles sarnased Soomega, ehkki väiksemas mastaabis. Soomlased rõhutasid, et kõigi maaomanikega tuleb isiklikult suhelda ja seda võimalikult sageli (Kändler 2000). Eesti Natura-loojad korraldasid küll maakondades ja valdades 2001.-2002. aastal avalikke teavitamiskoosolekuid, ent sinna ilmusid vaid vähesed maaomanikud. Internetis ja ajalehes avaldati eelvalitud alade kohta ka kaarte, sellegipoolest sai osa maaomanikke oma valduste Naturasse hõlmamisest teada alles 2004. aasta alguses koju saabunud ametlikust teatest.

Nii Eestis kui ka Soomes leidsid maaomanikud, et loodust kaitstagu kusagil mujal, mitte nende maal. Nii Soome kui ka Eesti keskkonnaametnikud leidsid, et suur osa vastumeelsusest tuleneb väärarusaamast, et Natura-aladel ei tohi enam üldse midagi teha. Nõutud tähtjaks, 2004. aasta maiks esitas Eesti Brüsselisse nimekirja, mis hõlmas pindalalt 99,1% eelvalitud Natura-aladest (N-20).

Keskkonnaminister kehtestas Natura eelvaliku aladel ajutised piirangud – algul 2005. aasta esimese maini ning seejärel pikendas neid (Majandustegevuse ajutiste piirangute rakendamine väljaspool kaitsealasid asuvatel Natura 2000 võrgustiku aladel 2004).

Saaremaa süvasadam ja Natura 2000 võrgustik on ka omavahel seotud – nimelt on ka Tamme sadama-ala Ninase poolsaarel Natura eelvalikusse kaasatud.

Esimene käesolevas töös vaadeldud Natura-lugu “Hoia, mida armastad!” on osa keskkonnaministeeriumi infokampaaniast (N-1). See ilmub 2002. aasta 1. aprillil - päeval, mil Natura-reklaamid linnatänavaile riputatatakse. Samuti langeb loo pealkiri kokku Eesti Natura-sloganiga. Loo autor on tollane keskkonnaminister Heiki Kranich.

Järgnevas kolmes loos (N-2, N-3, N-4), millest esimene ilmub päev pärast avalugu, teine 2003. aasta veebruaris ja kolmas aasta hiljem, aitavad ajakirjanikud Natura-loojatel projekti tutvustada. Infoallikaiks on neis lugudes vaid Natura-loojad ja lugude toon on selgelt Naturat soosiv.

Konflikt jõuab ajalehte 2004. aasta 19. veebruaril (N-5). Perioodil 12. veebruarist 5. märtsini, mil maaomanikud pidid otsustama, mida nad Natura-aladest arvavad ja otsused keskkonnateenistusse saatma, ilmub üldse kaks Tartu PM lugu (N-5, N-6).

Lugudest üheksa (so ligi pool) ilmuvad kolme nädala jooksul 2004. aasta märtsis, so vahetult pärast seda, kui maaomanikud pidid keskkonnateenistustesse saatma oma arvamused nende maadele plaanitavaist Natura-aladest ja need seejärel ministeeriumisse jõudsid (N-7, N-8, N-9, N-10, N-11, N-12, N-13, N-14, N-15).

Vahetult ELga liitumise eel, 2004. aasta aprillis, saab Natura-probleem Postimehe vahendusel uue suuna. Nimelt muretsesid looduskaitstajad, et osa loodusväärtuslike alasid on kellegi majanduslike huvide tõttu Natura-nimekirjast välja jäänud (N-18, N-19). Teema vaibub siiski õige pea, võib-olla mõni päev hiljem ilmunud abiministri rahustava loo tulemusel (N-20).

2. Meetod

Käesolevas töös on kasutatud kriitilist diskursuseanalüüsi (Kalmus 2002), mille eesmärk on analüüsida eeskätt seda, kuidas erinevate huvigruppide argumentide esitamise kaudu kujundab ajakirjandus looduskaitse diskursust. Analüüsi operatsionaliseerimiseks töötasin välja uurimisküsimuse jaoks olulised analüüsikategooriad.

Lisaks kasutasin kontentanalüüsi (Vihalemm 2002), et teha kindlaks, kui palju erinevate tegelasgruppide ja huvigruppide esindajaid artiklites sõna saab.

Peale selle küsitlesin süvaintervjuu meetodil (Vihalemm 2002) lugude autoreid, et uurida, kuidas tajuvad looduskaitse teemal kirjutavad ajakirjanikud nende teemade uudisväärtustamist toimetuses, kuivõrd lähtuvad uudiste kirjutamisel uudisväärtusest, kuivõrd oma looduskaitse alastest teadmistest ja hoiakutest, kuivõrd reguleerivad kajastamist toimetamise poliitika ja rutiinid, kuivõrd püüavad erinevad allikad seda diskursust mõjutada.

2. 1. Kasutatud kategooriad uurimisküsimuste kaupa

1. Millised tegelased lugudes esinevad? Keda neist on kujutatud olulisena, keda vähemolulisena?

Kõigepealt püüdsin sisusse süüvides otsustada, milliseid tegelasklasse kasutades tulevad esile nähtused, mida uurida tahan (Lauk 1995: 38), ning koostasın nende põhjal kodeerimisjuhendi (lisa 1), et vastata küsimuse kvantitatiivsele aspektile: kui palju erinevate sotsiaalsete rollide kandjaid lugudes esineb? Põhikategooriad on: *looduskaitaja* (valitsusvälise organisatsiooni liige), *ametnik*, *poliitik*, *tavainimene*, *ettevõtja*, *ekspert/teadlane*.

Ametnikud jagunevad omakorda keskkonnaministeeriumi ja selle allasutuste ametnikeks, vallaametnikeks ja muudeks riigiametnikeks. Lähtudes uurimisobjektist moodustasin keskkonnaametnike jaoks eraldi kategooriad.

Tegelasi eristasin sotsiaalse rolli järgi, mida nad loos esindavad. Rolli mõistet kasutatakse käitumise ühelaadsuse iseloomustamiseks. Sotsiaalsühholoogias osutab roll mustriks, millekohast käitumist isikult antud sotsiaalses situatsioonis oodatakse ja järgima julgustatakse (Reber 1995).

Tegelased on kõik, kes midagi ütlevad või teevad. Arvesse läheb iga isik või rühm, kes on ka grammatiliselt vähemalt ühes lauses tegija, st lause alus.

Tegelased jagunevad *kõnelevaiks* ja *vaikivateks*.

Kõnelevaid tegelasi ehk kõnelejaid on loos tsiteeritud või nende juttu kaudses kõnes refereeritud, lisaks peavad nad olema üksikisikuna eristatavad, kas nime- või ametitpidi (nt *keskkonnaminister*) või mingit muud moodi (nt *üks maaomanik*). Ebamäärased kollektiivsed tegelased, nagu *kohalik rahvas*, *omavalitsus*, *looduskaitstjad* jms kõnelejatena arvesse ei lähe, ka siis mitte, kui neile on mõni ütlus omistatud, sest vaevalt nad kooris kõnelesid – tegu peab ikkagi olema kas autori- või mõne kõneleva tegelase poolse üldistusega. Juhul kui näiteks *kohalik rahvas* on tekstis midagi väitnud, tuleb esitada kriitiline küsimus, kes ja milliste faktide põhjal on selle ütluse konstrueerinud.

Vaikivate tegelaste juttu võib vahendada või nende tegevust või seisukohti kirjeldada nii mõni teine tegelane kui ka autor. Vaikivaiks tegelasteks loen ka rühmad, kelle seisukohad või tegevuse on kokku võtnud autor või mõni sellesse rühma mittekuuluv kõnelev tegelane ja kelle liikmeist keegi loos ei kõnele.

Seejärel määratlesin tegelaste huvigruppide kategooriad, lähtuvalt nende suhtest looduskaitseküsimusse. Põhikategooriad sadamalugudes on: *looduskaitstja* ja *sadamatahtja*, kes võib omakorda olla *sadamaarendaja*, *kohalik elanik* vm. Sadamaarendajad jagunevad omakorda konkreetse ettevõtte (Tallinna Sadam) juhtideks ja sadamat oma territooriumile plaaniva valla juhtideks. Põhikategooriad Natura-lugudes on: *Natura-looja*, *maaomanik*, *vallajuht*, *looduskaitstja*. Tegelasgrupp ja huvigrupp *looduskaitstja* langevad isikuti täielikult kokku, seepärast ei pidanud vajalikuks neid erineva nimega tähistada.

Seejärel uurisin, kui palju erinevate huvigruppide liikmeid lugudes esineb.

Tegelase olulisuse määratlemiseks kasutasin kategooriat *peategelased*, kuhu liigitasin lugude pealkirjades ja juhtlõikudes esinevad tegelased, eeldades, et pealkiri ja juhtlõik

toovad uudislugude puhul välja uudisväärtustatud aspektid ja isikud, kelle sõnu või tegusid uudisväärtustatakse.

Lisaks uurisin kvalitatiivselt, millised tegelased kõnelevad varjatult selliste uudiste juhtlõikudes, kus vormiliselt on peategelasena kujutatud vaikivat tegelast, või on uudisväärtustatud sündmust, asja, otsust vms.

Tegelasi loendasin lugude kaupa - st uues loos uus tegelane, ka siis, kui isikud korduvad. Lisaks jälgisin isikute esinemist lugudes.

2. Milliseid probleemi aspekte tegelased ja lugude autorid oma argumentatsioonis käsitlevad ja milliseid ignoreerivad? Millele viitavad looduskaitsemeetmeid õigustades ja millele nende vastu olles?

Argumentide kategooriad määratlesin lähtudes nende suhtest looduskaitseküsimusse. Argumendid jagasin allkategooriatesse vastavalt sellele, millistele aspektidele nad viitavad: ökoloogilistele, majanduslikele, sotsiaalmajanduslikele, sotsiaalsetele, humanitaarsetele või institutsionaalsetele. Argumendid lugesin kokku nii lugude kui ka lõikude kaupa, kus need esinevad. Seejärel analüüsisin argumentide sisu ja kasutatud õigustamisstrateegiaid (Kalmus 2002).

3. Millised tendentsid ajalehtedes looduskaitset kujutades domineerivad? Kuivõrd need võimaldavad kujutada looduskaitset konfliktse valdkonnana?

Kõigepealt uurisin, keda või mida on lugudes pakutud looduskaitset vääriva või vajavana, ning kuidas seda on tehtud. Seejärel uurisin looduskaitse, looduskaitsjate ja looduse kujutamist tekstides diskursuse analüüsi meetodil.

4. Kuidas kujutavad ajakirjanikud inimese ja looduse suhet? Kas nad kujutavad looduskaitse- ja inimhuve kooskõlaliste või vastandlikena?

Nimetatud suhte määratlemisel kasutasin Helsingi Ülikooli keskkonnamagistri Ahto Oja (1998: 1247-1259) eeskujul kolme kategooriat: tehnikakeskne, inimkeskne ja looduskeskne. Artiklis "Inimese ja looduse suhe" refereerib Oja, kuidas erinevad ühiskonnad ja uurijad läbi ajaloo seda suhet on käsitanud.

Tehnikakeskse või *tugevalt inimkeskse* loodussuhte puhul nähakse loodust tooraine ammutamise kohana ja vahendina inimese eesmärkide teenistuses; keskkonnakaitset käsitletakse eeskätt kui küsimust saaste vähendamisest tehniliste ja administratiivsete vahenditega. *Inimkeskse* või *nõrgalt inimkeskse* suhte puhul ei kohelda loodust hästi või halvasti mitte tema enda, vaid inimese pärast: loodusest saadavad esteetilised, kultuurilised ja teaduslikud väärtused muudavad inimest paremaks, seevastu soodustab looduse halb kohtlemine toorust ja kahjustab inimeste elukeskkonda. *Looduskeskne* suhtumine tähendab looduse ja selle kõikide olendite heaolu arvestamist – loodusel on väärtus omaette ja inimene on osa loodusest.

5. Kuidas suhtuvad ajakirjanikud looduskaitsele? Kuivõrd mõjutavad seda suhet ajakirjandusorganisatsiooni rutiinid ja ajakirjandusliku teabetöötuse eripära, kuivõrd ajakirjanike hoiakud ja erinevad infoallikad.

Tekste analüüsid uurisin, kuivõrd on ajakirjanikud järginud zhanrikonventsioone, milliseid raamistamisvõtteid on nad kasutanud ning kuhupoole on lood “kaldu”. Saadud andmeid võrdlesin ajakirjanike süvaintervjuude tulemustega.

2. 2. Valimi moodustamine

Käesoleva töö valim moodustub lugudest, mis aastail 2002–2004 päevalehtedes Saaremaa süvasadama ja Natura 2000 võrgustiku rajamise teemal ilmunud.

Algselt plaanisin kaasata ka SL Õhtulehe, ent selgus, et nimetatud väljaanne on puudutanud vaadeldavaid kaasusi põgusalt vaid ühes lühiloos, mistõttu jätsin selle kõrvale.

Lugude valimiseks sisestasin EPL ja PM internetikülgedel otsingumootorisse sõnad “Saaremaa süvasadam” ja “Natura 2000”. Valimi piiramiseks jätsin kõrvale *online*’ ks märgitud tekstid, eeldades, et toimetuses olulisemaks hinnatud lood ilmuvad ka paberlehes. Samuti jätsin välja lood, kus eelnimetatud sõnu küll mainiti, ent loo teema oli midagi muud, ning need, mis ei puudutanud looduskaitset.

Zhanriliselt on uuritavate tekstide seas uudis- ja arvamusalugusid, sealhulgas toimetuse juhtkirju, ning üks intervjuu.

Kokku ilmus aastail 2002-2004 EPLs ja PMs 37 valikukriteeriumidele vastavat lugu: neist 11 EPLs ja 26 PMs.

Sadama-teemal ilmus 16 lugu: 11 uudist (neist üks lühiauudis), uudislik reportaaž, intervjuu, kaks arvamust ja debatlugu. EPLs ilmus neist 5 uudist, debatlugu ja intervjuu.

Natura-teemal ilmus 21 lugu: 14 uudist (neist üks lühiauudis), kaks juhtkirja, kolm arvamusalugu ja üks debatlugu. EPLs ilmus kolm pikemat uudist ja üks lühiauudis; viis uudist ja kaks arvamusalugu (neist üks juhtkirja) ilmusid Tartu PMs, ülejäänud uudised, arvamused ja debatlugu ilmusid PMs.

2. 3. Süvaintervjuu ajakirjanikega

Lisaks küsitlesin kvalitatiivintervjuu meetodil (Vihalemm 2002) kolme uudisajakirjanikku ja ühte loodusajakirjanikku, et leida vastuseid küsimustele, kuidas konstrueerivad ajakirjanikud teadlikult looduskaitset konfliktina inimeste eluhüvedega, kuidas lähtuvad uudisväärtustest, kuidas lasevad erinevatel allikatel diskursust mõjutada.

Esitasin ajakirjanikele küsimusi nende looduskaitsealaste ja uudisväärtusega seotud hoiakute, allikate ja toimetamisrutiinide kohta. Lisaks palusin neil hinnata tekstianalüüsi tulemusi ning anda hinnang looduskaitseteema käsitlemise kohta päevalehtedes.

Nende vastustele viitan rooma numbriga (I, II, III või IV) ja vastuse numbriga (nt III-2) (lisa 4).

Intervjueerimiseks valisin rohkemate vaadeldud lugude autorid: Vilja Kohler (I - PM Tartu, 5 lugu), Anneli Ammas (II - EPL, 6 lugu), Marko Püüa (III - PM, 2 lugu). Lisaks intervjueerisin Toomas Jüriadot (IV), kes oli vaid ühe loo autor, kuid võrdluseks tahtsin, et vastajate hulgas oleks ka loodusajakirjanik.

Tulemusi kõrvutasin kõige rohkem 5. uurimisküsimusele "Kuidas suhtuvad ajakirjanikud looduskaitsele?" vastava tekstianalüüsi tulemustega, kuid ka teistega.

2. 4. Mõisted

2. 4. 1. Loodus

Eesti kirjakeele seletussõnaraamat pakub sõnale *loodus* kolm tähendust -

1. Laiemas mõttes: kõik objektiivselt eksisteeriv, materia, maailm
2. Kitsamas mõttes: geograafiline keskkond, milles inimene ja ühiskond eksisteerib
3. Piltlikud loodusseadused

Kõneldes looduskaitsest, peetakse silmas loodust kitsamas tähenduses. Eesti entsüklopeedia järgi on loodus kitsamas tähenduses inimtegevusest mõjutamata keskkond.

Sageli kasutataksegi eesti keeles sõna loodus aga hoopis (nii vaadeldud tekstides kui ka üldse) inglisekeelse *nature* ühes põhitähenduses: kõik loodusnähtused, taimsed ja loomsed eluvormid eristatuna inimesest ja tema loomingust (Kiili 2003: 1730-1731). Looduskaitsegi tegeleb ju nii loomade-taimede kui ka nende elupaikadega. Ise olen kasutanud sõna *loodus* tähenduses, mis ühendab mõlemad eeltoodud määratlused - taimsed ja loomsed eluvormid, nende elupaigad ja/või inimese geograafiline elukeskkond -, sest nii tundus antud juhul kõige mugavam ja loomulikum.

Millise tähendus antakse sellele sõnale aga vaadeldud lugudes, seda käsitlen edaspidi.

2. 4. 2. Looduskaitse

Eesti Entsüklopeedia järgi tähendab see looduse säästmist inimtegevuse kahjulikust mõjust, looduse tasakaalu säilitamist ja loodusvarade kokkuhoidliku kasutamise korraldamist. See on looduskaitse laiemas tähenduses, mis hõlmab ka keskkonnakaitset. Käesoleva töö objekti määratledes pidasin silmas just sellist looduskaitset.

Samas piirdub looduskaitse mõiste tänapäeval sageli klassikalise looduskaitsega, mis tähendab kaitsealade loomist ning ohustatud liikide kaitse alla võtmist (Oja, 1998: 1268).

Mida tähendab looduskaitse käsitletavais lugudes, sellest edaspidi.

2. 4. 3. Argumentatsiooni aspektid

Määratlesin need ajakirjas Eesti Loodus ilmund artikli “Keskkonnateadvus ja ajakirjandus eeskujul” (Lauristin et al. 1985), samas neid oma uurimisülesandest ja uuritavast objektist tulenevalt mõnevõrra täiendades.

Aspektid:

ökoloogilised – liikide, nende elupaikade, koosluste, looduskeskkonna ja nende kaitsmisega seotud;

humanitaarsed – eetilised, esteetilised, kultuurilised;

sotsiaalsed – inimeste igapäevaste huvidega, kaasatuse ja informeeritusega seotud;

institutsionaalsed – juhtimise, seadusandluse, institutsioonide jms seotud;

majanduslikud – majanduse arengu ja puhtmajanduslike huvidega seotud.

Lisaks viitavad argumendid aspektidele, mida ei saa liigitada üheselt majanduslikeks või sotsiaalseteks, näiteks inimeste heaolule või piirkonna arengule, mille all peetakse eeskätt silmas majanduslikku heaolu või arengut, kuid mitte ainult, samuti töökohad, toetused jms. Nimetasin need *sotsiaal-majanduslikeks*.

3. Tulemused

Kõrvuti tekstianalüüsi tulemustega toon alljärgnevalt ära ka intervjuu omad. Kuna intervjuuküsimused lähtusid suures osas tekstianalüüsi tulemustest, polnud otstarbekas nende esituseks eraldi peatükki moodustada.

3. 1. Tegelased

3. 1. 1. Tegelaste esinemine lugudes

Kõnelevaist tegelastest esinevad lugudes *looduskaitstjad* (valitsusvälise ühenduse liikmed), *ametnikud*, *poliitikud*, *tavainimesed*, *ettevõtjad*, *teadlased/ekspertid* ja *muud* (tabel 1). Kokku kõneleb 105 tegelast, neist 54 sadama- ja 51 Natura-lugudes. Üks looduskaitstjate hulka kuuluvaist kõnelejaist on erandlik, sest ta pole üksikisikuna määratletav, vaid on tähistatud organisatsiooni nimega *Eestimaa Looduse Fond (ELF)*. Üldjuhul ei saa kollektiivseid tegelasi kõnelejatena arvestada, lugu S-14 on aga ELFi kohtukaebuse refereering, kus kaebuse peab olema koostanud mõni konkreetne isik, kes pole loos nimeliselt märgitud.

Vaikivad tegelased jagunevad üksikisikuiks ja rühmadeks, neist isikuid on lugudes vaid 4, erinevaid rühmi oli võimalik määratleda 58, kellest suurem osa (47) esinevad Natura-lugudes.

Tabel 1. Kõnelevate ja vaikivate tegelaste esinemine lugudes

Kategooria	Kõnelevad			Vaikivad			
	S-lood	N-lood	Kokku	S-lood üksik-isikud	S-lood rühmad	N-lood üksik-isikud	N-lood rühmad
Looduskaitstja	16	2	18		1		

KM-ametnik	1	8	9				
KM allasutuse ametnik*		16	16				3
Vallaametnik	1	1	2				
Muu ametnik	2		2				1
Ametnikud kokku	4	25	29				4
Minister	2	1	3	3	1		2
Kohalik poliitik	11	4	15		5		1
Poliitikud kokku	13	5	18	3	6		3
Tavainimene	2	10	12		4		18
Ettevõtja	10	5	15		1	1	1
Teadlane	3		3				
Muu	6	4	10				21
Kokku	54	51	105	3	11	1	47

Märkused:

S-lood – Saaremaa süvasadama kaasust käsitlevad lood

N-lood – Natura kaasust käsitlevad lood

KM - keskkonnaministeerium

* kategooria hõlmab ka projektijuhte ja teisi keskkonnaministeeriumi ja selle allasutuste teenistuses olevaid töötajaid

Tegelastest kõnelevad kõige rohkem ametnikud. Järgnevad poliitikud ja looduskaitstjad. Kuigi tavainimesi, keda vaadeldud lugudes esindavad kohalikud elanikud ja väikemaomanikud, polegi kokku nii vähe (12), kõnelevad üle poole neist (8) neist ühes Natura-loos ning seitse sealjuures anonüümselt. Samas leidub vaikivate tegelaste seas kõige rohkem just tavainimesi.

3. 1. 2. Huvigrupid

Suurem osa kõnelevaid tegelasi on võimalik paigutada huvigruppidesse vastavalt nende suhtele lugudes käsitletavasse probleemi, samuti on võimalik määratleda iga grupi suhtumine looduskaitseküsimusse.

Nende asend probleemi suhtes on enamasti esitatud otsesõnu, näiteks *Mustjala rahvas andis poolthääle süvasadamale* (S-4: PK), *Tallinna Sadam ja Mustjala vald on asunud koos sadamaehitust ette valmistama* /.../ (S-6: 4).

3. 1. 2. 1. Sadama-tegelaste jagunemine huvigruppidesse

54st tegelastest 31 jaguneb selgelt kahte vastandlike huvidega leeri – nimetasin nad *looduskaitstajateks* ja *sadamatahtjateks* (tabel 2).

Looduskaitstjad moodustavad tervikliku huvigrupi – samanimeline tegelasrühm kuulub sinna tervikuna. Nende ainus eesmärk on kaitsta loodust, vaadeldavais lugudes teevad nad seda eeskätt jälgides, et kõik keskkonnanõuded oleksid täidetud.

Sadamatahtjate grupp on kirjum, neid seob soov saada sadam, neil kõigil on sellega seotud mingi kasulootus. Sinna kuuluvad *sadamaarendajad* (kes omakorda jagunevad *ettevõtjateks* ja *kohalikeks omavalitsusjuhtideks*), *kohalikud elanikud*, *minister*, *riigiametnikud*, *vallaametnik*.

Kohalikud poliitikud, vallajuhiid ja maavanem, seisavad küll üldiste kohalike huvide eest, nagu piirkonna areng ja jätkusuutlikkus, kuid lugudest on selgelt näha, et nad moodustavad ettevõtjatega ühise “meeskonna” (nt S-7: 11), mingeid vastuolusid pole. Liigitasin gruppi ka maavanema, kuigi ametlikult on tegu riigiametnikuga, kuid lugudes (ja sageli ka tegelikkuses) esindavad need ametimehed sageli koos kohalike poliitikutega kohalikke huve. Antud juhul kuulub maavanem selgelt koos vallajuhtidega sadamaarendajate huvigruppi.

Gruppi *muu* jäävad teadlased, kohtunikud, vallapoliitik ja riigiametnik.

Tabel 2. Kõnelevate tegelaste jagunemine huvigruppidesse sadama-kaasuse puhul

Huvigrupi kategooria	LOODUS- KAITSJAD	S A D A M A T A H T J A D					MUU		Kõik kok- ku
		Sadamaarendajad		Elani- kud	Muu	Kok- ku	Loodus- kaitsjate toetajad	Sadama- tahtjate toetajad	
		Tallinna Sadam	Omavalit- susjuhid*						
Tegelased	16	10	9	2	4	25	7	6	54
Isikud	6	4	3	2	5	14	3	5	28

* vallajuhtidest hõlmab kateooria Mustjala valla omi, kuhu sadamat planeeritakse

Sadamatahtjaid kõneleb rohkem kui looduskaitstajaid, samas koosneb sadamatahtjate grupp alagruppidest, kellel igal on oma huvid väljendada.

Grupi *muu* tegelastest võiksid osa väikese ja ülejäänud pisut suurema mõõndusega kuuluda emba-kumba kahest “märgiga” grupist, näiteks esitab üks sinna liigitatud teadlane eeskätt sadamat toetavaid ja teine üksnes selle ohtlikkusele viitavaid argumente. Kuid selle grupi tegelastel pole sadamaga seotud otsest kasulootust või -võimalust ega kuulu nad ka looduskaitstajate ridadesse.

Isikute järgi võetuna on nii looduskaitstajail kui ka sadamatahtjail oma “eestkõneleja”, kes võtab sõna rohkemates lugudes kui teised. Looduskaitstajast kõneleb kõige rohkem ELFi juht Marek Strandberg (5 loos) ja sadamatahtjast Tallinna Sadama turundusjuht Erik Sakkov (6 loos). Mõlemad on tegelikkuses oma organisatsiooni n-ö ametlikud eestkõnelejad.

3. 1. 2. 2. Natura-tegelaste jagunemine huvigruppidesse

Natura-tegelased jagunevad kuude huvigruppi: *maaomanikud*, *Natura-loojad*, *vallajuhid*, *maakasutajad*, *looduskaitstajad*, *muud loodustöötajad* (tabel 3).

Maaomanike huvi on olla informeeritud oma maaga seotud asjaoludest ja saada maast majanduslikku kasu. Sageli kasutatakse maaomanike kohta sünonüümi *inimesed* või *rahvas*. Maaomanikest võiks kõnelda ka kui ettevõtjatest, mida aga pole tehtud.

Natura-loojate hulka kuuluvad keskkonnaministeeriumi ja sellele alluvate maakondlike keskkonnateenistuste ametnikud, projektijuhid ning kaks keskkonnaministrit. Nende peamine huvi on rahustada maha Natura-vastased maaomanikud (või nende eest seisvad ajakirjanikud või neile kaasa elavad lugejad) ning selgitada Natura-projekti. Alade valimine ise on teisejärguline. *Vallajuhid* seisavad oma valla maaomanike eest (eeskätt nende informeerituse eest). *Maakasutajad* soovivad kasutada maad majanduslikel eesmärkidel, kuid eeskätt on ajakirjanikud nad lugudesse kaasanud maaomanike asemel, väljendama sarnaseid huve. Gruppi kuuluvad keskkonnaministeeriumile alluva RMK

töötajad ja riigile kuuluva ASi juht. *Looduskaitse* ainus eesmärk on kaitsta loodust – olenevalt vajadusest kas kooskõlas ametliku looduskaitsega või selle vastu. *Muid loodustöötajaid* esitatakse kui eksperte.

Tabel 3. Kõnelevate tegelaste jagunemine huvigruppidesse Natura-kaasuse puhul

Huvi- grupi kate- gooria	Natura-looja					Maa- oma- nik	Valla- juht	Maa- kasu- taja	Loo- dus- kaits- ja	Loo- dus- töö- taja	Muu	Kõik kok- ku
	KM- amet- nik	KT- amet- nik	Mi- nis- ter	Muu*	Kok- ku							
Tege- lased	8	7	2	5	22	12	4	4	2	3	2	49
Isikud	3	3	1	4	11	12	3	4	2	3	2	36

KM – keskkonnaministeerium

KT - keskkonnateenistus

* gruppi kuuluvad Natura projektijuhid, koordinaatorid jms

Kuna artiklid kajastavad või esitavad eeskätt konflikti, on neis kujutatud kesksena vastasseisus osapooled: maaomanikud ja Natura-loojad.

Ülekaalukalt kõige rohkem kõnelevad Natura-loojad ja neist omakorda keskkonnaministeeriumi ja –teenistuse ametnikud. Samas on Natura nende veetav projekt, nii et mõneti on see ka põhjendatav. Enamik ametnikke kõneleb mitmes loos – kahes kuni neljas.

11st maaomanikust 8 kõneleb ühes loos (N-16) ja 7 neist omakorda ilma nimeta – täpsemalt öeldes on avaldatud lõigud nende keskkonnateenistusse saadetud kirjadest. Loos N-12 võib tegu olla maaomanikuga, kelle maid Natura puudutab, aga seda pole täpsustatud – seal on ühes lõigus refereeritud endise põllumajandusministri, nüüdse taluniku artiklit. Igal juhul ei kuulu ta n-ö lihtsate maaomanike, tavainimeste, gruppi.

Tervelt 12 loos on vaikivateks tegelaseks maaomanikud, keda Natura puudutab. Kahes neist (N-7 ja N-14) on keskkonnateenistuse ametnik refereerinud kokkuvõtlikult (kummaski kolmes lõigus) maaomanike saadetud kirju, muidu kõnelevad maaomanike nimel vallajuhid, ametnikud, looduskaitsejad ja ajakirjanikud.

3. 1. 3. Peategelased

Peategelaste määratlemine tugineb eeldusele, et lähtuvalt uudisekonventsioonidest toovad pealkiri ja juhtlõik uudislugude puhul välja uudisväärtustatud aspektid ja isikud, kelle sõnu või tegusid uudisväärtustatakse. Eelnevalt uurisin uudislugude struktuuri, et teha kindlaks, kas see vastab selles osas konventsioonidele, ja tõdesin, et vastab.

Uudislugudes on kõige rohkem esile tõstetud tegelased, keda on kujutatud pealkirjas ja juhtlõigus tegijana (grammatiliselt alus) – nimetasin nad peategelasteks.

Osa uudislugude pealkirjades ja juhtlõikudes on aga tegijana fookusesse tõstetud tegevus, objekt, otsus vms. Nende kõrval võivad olla esile tõstetud ka tegelased, ent nad võivad neis juhtlõikudes ka puududa.

Kõige rohkem on peategelastena kujutatud Natura-lugude maaomanikke – 9 loos (tabel 4). Neist ühe (N-16) peategelane on konkreetne maaomanik, kaheksa oma aga maaomanikud üldiselt, kuid kõigest ühes neist on maaomanik kõneleva tegelasena ka loos sees (N-6) – tema jutt haarab enda alla 22st lõigust kolm. Lisaks kõneleb loos N-12 maa kasutaja ja tegelane, kes võib olla Natura maaomanik, aga ei pruugi. Seega on vähemalt kuue loo peategelasteks vaikivad maaomanikud.

Keskkonnaminister Reiljan on kahe uudise (S-12, S-15) peategelane, kusjuures ta on mõlemas loos vaikiv tegelane.

3. 1. 4. Varjatud peategelased

Vastavalt zhanrikonventsioonile esitab ajakirjanik uudise juhtlõigus sündmuse tuuma, tehes seda võimalikult neutraalselt, so ühegi osapoole seisukohti propageerimata.

Vahel võib aga juhtlõikudes kõnelda varjatult mõni tegelane, kes pole selle loo peategelane, st teda pole isiklikult ega teda hõlmava grupi nimega juhtlõigus nimetatud.

Eriti on seda põhjust oletada siis, kui seal nimetatakse tegijana vaid vaikivaid tegelasi või on tegijana esitades uudisväärtustatud üksnes tegevust, objekti või probleemi.

Tabel 4. Tegijad uudislugude pealkirjades ja juhtlõikudes ning varjatud kõnelejad

Loo tähis	Tegelane	Institutsioon	Objekt, tegevus, otsus jms	Varjatud kõneleja juhtlõigus
S-2	Looduskaitsejad			Ajakirjanik
S-3	Looduskaitsejad	Tallinna Sadam		
S-4	Mustjala rahvas			Ajakirjanik
S-6	Looduskaitsejad		Kohtuprotsess	
S-7		Tallinna Sadam	Süvasadama ehitus	
S-8		Kohus	Süvasadama ehitus	Ajakirjanik
S-9			Saare sild, Saaremaa süvasadama ehituse edasilükkamine	Maanteeameti peadirektor
S-10		Mustjala vald, Tallinna Sadam	Kohtuotsus	
S-11		Mustjala vald, Tallinna Sadam (v*)	Kohtuotsus	
S-12	Keskkonnaminister Reiljan (v)			
S-14		ELF		
S-15	Keskkonnaminister Reiljan (v)	Keskkonna-ministeerium		Ajakirjanik
N-2			Loodushoiualad	Natura-looja
N-3			Natura, loend aladest	Natura-looja
N-4			Looduskaitse, kaitsereehim	Natura-looja
N-5	Maaomanikud (v)		Kaitseala, napp kursisolek kaitseala laiendamise plaanidega	Vallavanem
N-6	Maaomanikud		Piirangud	Ajakirjanik, vallaametnik
N-7	Maaomanikud (v)			Vallavanem
N-7a	Maaomanikud (v)			Vallavanem
N-10	Saarlased (maaomanikud) (v)	Saaremaa keskkonnateenistus		
N-11	Maaomanikud (v)			Natura-looja
N-12	Maaomanike armee		Natura	Ajakirjanik
N-14	Maaomanikud (v)			Ajakirjanik
N-15			Natura tõrjumine, keskkonnaministeeriumi otsus	Ajakirjanik
N-16	Taluperemees			

	(maaomanik)			
N-18	Looduskaitssjad	Keskkonna- ministeerium		
Kokku 26 lugu	15 lugu Maaomanikud – 9 loos (6 v) Looduskaitssjad – 4 Reiljan – 2 (2 v) Kohalikud elanikud	8 lugu Tallinna Sadam – 4 loos (1 v) Mustjala vald – 2 Keskkonnami- nisteerium – 2 ELF Saaremaa KT Kohus	13 lugu Neist 5 loos peategelane puudub	Natura looja – 4 Vallavanem – 3 Ajakirjanik – 8 Peategelane – 13

* vaikiv tegelane – kui nimetatud tegelasrühma liige või institutsiooni esindaja loos ei kõnele

Varjatud kõnelejaid saab teha kindlaks uurides, kes saaks sellist teavet esitada. Näiteks väidavad loo S-9 pealkiri ja juhtlõik: *Saaremaa sild sõltub süvasadamast ja Saaremaa süvasadama ehituse lükkamine teadmata ajaks edasi võtab raha teedeehituselt ning seab kahtluse alla saare ning mandri vahelise silla ehitamise*. Järgnevaist lõikudest ilmneb, et seda teavet sai esitada loo ainuke n-ö originaalne kõneleja, maanteeameti peadirektor Sõrmus (kõigi ülejäänud tegelaste ütlused on “laenatud” nädal varem ilmunud loost). Sõrmus ütleb: */.../ oma rahaga Eesti silda ehitada ei jõua. “Kui sadam rajatakse, siis aktsepteeritakse seda suunda Via Baltica kõrvalharuna ja see annab võimaluse finantseerida silla ehitust eurorahast.”* (S-9: 2) Teine võimalus oleks juba juhtlõigust teatada, et konkreetne isik seob silla ja sadama.

Loo S-12 vormiline peategelane on keskkonnaminister, varjatult kõneleb seal aga Saare maavanema kt. Juhtlõik: *Keskkonnaminister Villu Reiljan andis rohelise tee Saaremaale Küdema lahte kruiisasadama ehitamiseks, kui kiitis heaks sadama rajamise keskkonnamõjude aruande. 2. lõik: “Reiljani heakskiit on vägagi oluline, aidates meid palju edasi,” kommenteeris Saare maavanema kt Hans Teiv (2).*

Juhtlõigu fakt on, et Reiljan kiitis aruande heaks, et see aga tähendab ühtlasi n-ö rohelist teed sadamale, mitte näiteks ühe järjekordse pisiasja äravormistamist, paistab olevat maavanema tõlgendus. Prominentse tegelase osalemine on üks kriteerium, mis võib muuta sündmuse ajakirjanduse jaoks uudislikuks, antud juhul aga minister ise loos ei kõnele ning seal pole ka märke sellest, et ajakirjanik teda infoallikana kasutas. Samas näitab ministrile viitamine sadamaarendajate seisukohti kaalukamana.

Nelja Natura-uudise juhtlõigus kõneleb varjatult Natura-looja. Nt *Natura 2000-ga seoses tekkivatel uutel loodushoiualadel hakkab aprilli lõpus kehtima ajutine leebe kaitsereshiim* /.../ (N-4: 1). Muidu võiks sellist juhtlõiku pidada puhtinformatiivseks, kus peale faktide muud ei esitatagi, kui see ei sisaldaks hinnangulist omadussõna *leebe*.

Kui ajakirjanik pole andnud juhtlõigus otse ega varjatult sõna kellelegi tegelastest, on alust arvata, et ta kõneleb seal ise, näiteks väljendab oma või toimetuse seisukohti või kirjutab erinevaid fakte või seisukohti kokku võtva sissejuhatuse. Nt *Saaremaa süvasadama kohtuvaidluses keskkonnaorganisatsioonide ületrumpamiseks kasutas keskkonnaministeerium enam kui 180 000 krooni eest advokaadibüroo Raidla ja Partnerid teenuseid* (S-15: 1). *Ületrumpamiseks* paistab olevat ajakirjaniku tõlgendus, sest keskkonnaministeeriumi esindaja põhjendab teisiti - /.../ *olid ministeeriumi juristid Eliga liitumise eel liiga koormatud* /.../ (S-15: 5) – ja loo teine kõneleja räägib hoopis muust.

Nt *Kümnete tuhandete hektarite ulatuses metsa, looduskauneid randu, puisniite ning külasid enda alla haarava looduskaitsevõrgustiku Natura 2000 loojate vastu astub enam kui poole tuhande pealine maaomanike armee* (N-12: 1).

Siin kirjeldab autor kokkuvõtlikult osapoolte tegevust ja samas konstrueerib oma sõnavalikuga tõsist konflikti.

Järeldus

Kõnelejate hulgas leidub kõige rohkem ametnikke ning seejärel võrdselt looduskaitsejaid ja poliitikuid. Vaikijatest moodustavad kõige arvukama tegelasgrupi tavainimesed.

Huvigruppidest kõnelevad sadama-lugudes kõige rohkem sadamaarendajad (ettevõtjad ja kohalikud omavalitsusjuhid) – 54st tegelasest 19 - ning Natura-lugudes Natura-loojad – 51st tegelasest 22. Kahte rühma ühendab see, et just nemad on lugudes käsitletud projektide elluviijad, kellel on sellega oma huvid mängus. Üks intervjuueeritud ajakirjanikest põhjendab Natura-loojatest ametnike rohket esinemist lugudes asjaoluga, et “looduse kui nõrgema eest seisavad oma ametikohtuste tõttu just ametnikud” ja “ajakirjanduse roll on eelkõige olla nõrgema poolel” (II-12,14).

Kahele küsitletud ajakirjanikule ei meenunud juhtumeid, kus mõni infoallikaist oleks olnud silmatorkavalt aldis oma seisukohti tutvustama või püüdnud neid peale suruda (I-8, II-9). Vaid üks autor tõdes (III-7): “Eks mõjutajaid on lugudes alati, sest igalühel on ju omad huvid mängus. “Kuremees” [loo N-16 infoallikas ja maaomanikust peategelane] näiteks rääkis väga palju ja saatis kõikvõimalikke pabereid oma jutu kinnituseks. Samaväärsega vastasid ka keskkonnakaitsjad.” (III-7) (vastaja hõlmab seal keskkonnakaitsjate hulka keskkonnaametnikud, ka III-5). Siit paistab, et teatud mõjutamispuudlustega kokkupuutumine võib olla nii tavapärane osa igapäevatööst, et selle mõõdukamaid väljendusvorme ei pruugi ajakirjanikud endale alati teadvustadagi. Seda enam, et allika aktiivsus, kui see just äärmustesse ei kaldu, teeb ajakirjaniku töö lihtsamaks. Näiteks paistab PM Tartu toimetuse ajakirjaniku vastusest tema hea läbisaamine kohalike keskkonnaametnikega (I-1,6), kes on ka tema lugude peamised infoallikad.

Sadama-lugudes kõnelevad palju ka looduskaitsejad – 16 tegelast 54st. Natura-lugudes on kõnelejate hulgalt teisel kohal maaomanike rühm – 49st tegelasest 12. Siiski kõnelevad 8 neist ühes ja samas loos (N-16) ning seitse neist omakorda anonüümselt. Ülejäänud neljast üks kõneleb anonüümselt arvamulos (N-9) ning üks kõnelejaist ei kuulu n-ö lihtsate maaomanike gruppi, sest tegu on endise ministriga. Ka ei selgu loost, kas Natura tema valdusi puudutab. Seega kõneleb nimelisi Natura-maaomanikke lugudes vaid kaks (N-6, N-16). Üks autor tunnistab, et maaomanikega oli keeruline ühendust saada (I-14).

Peategelasteks on sadama-uudislugudes tõstetud kõige sagemini looduskaitsejad – 12st uudisest kolmes - ja Natura-lugudes maaomanikud – 14st uudisest üheksas. Seega on neid kujutatud tähtsaima tegelasgrupina. Mõlemad on konflikti algatajad, kes samas pole konflikti põhjustanud vastuolus ise süüdi. Esimesed on lugudes enamasti kõnelevad tegelased, teised vaikivad ning nende seisukohti vahendavad omavalitsusjuhid, Natura-loojaist keskkonnaametnikud ning ajakirjanikud nende kirjadest lühikokkuvõtteid tehes.

Uudisekirjutajad peavad konfliktist oluliseks uudisekriteeriumiks, mistõttu on peategelaseks hea võimalus tõusta just konfliktseil tegelastel. Vastanud autorid märkisid, et ajakirjandus tegelebki eeskätt vastasseisu või konflikti sisaldavate temadega (II-13) ning et uudislugu ongi kõige parem konfliktile ehitada (III-10).

Vastajad soostusid, et maaomanikke on kujutatud tähtsaima tegelasgrupina ning põhjendasid, et just neid puudutaski see kõige rohkem (III-11, II-14). “Väikemaaomanikud olidki selles asjas võtmetegijad. Pole ju mõtet hakata küsima looduskaitseala direktorilt, mida ta arvab looduskaitseala Natura-võrgustiku alla võtmisest.” (I-13)

Eelnevast järeldub, et ajakirjanikud on maaomanikke tähtsustanud. Seitse uudislugu (N-5, N-6, N-7, N-7a, N-11, N-14, N-16) alustavad ka probleemile lähenemist nende vaatenurgast. Läbi terve loo on see vaatenurk säilinud siiski vaid N-16 puhul.

N-11 ja N-14 vaatavad probleemi pigem Natura-loojatest keskkonnaametnike ning N-5, N-7 ja N-7a omavalitsusjuhtide pilgu läbi, kuigi alustavad maaomanike positsioonilt.

Sellega, et maaomanikud põhjendamatult vähe sõna saavad, ajakirjanikud ise päris nõus pole. Nad väidavad, et maaomanike seisukoht on ära toodud (nt kirjakokkuvõtetega) või siis leidis tõsiseid põhjusi, miks ei saanud nendega kõnelda (I-14, II-14).

Tähelepanuväärne on aga see, et kõige rohkem kõnelevad tegelased pole peaaegu kunagi peategelased – keskkonnateenistus on vaid ühes loos koos maaomanikega peategelane, ent sealne ametnik kõneleb loo 13st lõigust seitsmes ja maaomanikud üldse mitte (N-10). Eriti Natura-lugudes torkab silma, et “lobisejad” on surutud tahaplaanile (tagumistesse lõikudesse) ning “vaikijad” tõstetud etteotsa. Muuhulgas tähendab see, et ühed isikud kõnelevad lugudes teiste eest. Kõige otsesemalt kõnelevad maaomanike eest vallajuhid, kelle ainus ülesanne see vaadeldud lugudes ongi, nt “*Pidasime rahvakoosolekuid ja püüdsime asjasse selgust tuua,*” ütles /.../ Rannu vallavanem Uno Rootsmaa (N-7a: 4) – “/.../ *Hirmud on suured, sest ei teata, millised piirangud tulevad.*” (N-5: 4)

Maaomanike eest kõnelevad ka Natura-loojad keskkonnaametnikud ja ajakirjanikud.

Ajakirjanikud esitavad maaomanike seisukohti näiteks kolme kõnelevate maaomaniketa uudisloo juhtlõigis (N-5, N-7, N-7a). Nt Napp kursisolek Alam-Pedja looduskaitseala laiendamise plaanidega on üles ärritanud kümmed Rannu ja Puhja valla maaomanikud, kes kardavad, et nende metsades keelatakse täielikult nii raied kui ka küttimine (N-5: 1).

Keskkonnaametnikud esitavad maaomanike seisukohti, et neid vaidlustada. Nt “/.../ *meile tuleb külade kaupa vastuväiteid, et pole Natura aladega nõus, sest see tõstvat elukallidust ja langetavat kinnistu väärtust.*” (N-10: 2)

Seega võivad näiliselt tahaplaanile surutud tegelased varjatult siiski esimestes lõikudes kõnelda. Natura-uudiste juhtlõikudes on seda kõige rohkem teinud Natura-loojad – 14 uudisloost viies - ning sadama-lugudes ajakirjanikud ise – 12st loost kolmes. Nt *Saaremaal Mustjala vallamajas toimunud Tagamõisa poolsaarele Tamme küla juurde ristluslaevade sadama rajamise arutelul looduskaitssjad ei protestinud* /.../ (S-2: 1).

Analüüsist tulenevalt saab väita, et Sadama-juhtumi puhul kujundavad diskursust kõige rohkem sadamaarendajad, ajakirjanikud ja looduskaitssjad ning Natura-juhtumi puhul keskkonnaametnikud ja omavalitsusjuhid ning eeskätt arvamused kaudu ka ajakirjanikud.

3. 2. Argumentatsioon

Argumentide kategooriad määratlesin lähtuvalt nende sisust ja nende suhtest looduskaitseküsimusse. Vaatlesin nii tegelaste tsitaatides kui ka autoritekstis esinevaid argumente.

Suurem osa argumente võib jagada kahte rühma vastavalt sellele, kas need põhjendavad-õigustavad looduskaitsemeetmeid, või loodusele ohtlikku ettevõtmist või vastuseisu looduskaitsemeetmetele.

Argumendid lugesin kokku nii lugude kui ka lõikude kaupa - osa argumente esineb mõnes üksikus loos, kuid sealjuures paljudes lõikudes ning osa mitmes loos, kuid lühidalt. 16 sadama-lugu sisaldavad kokku 177 ja 21 Natura oma 280 lõiku, millest kõik ei sisalda argumente - osa teavitavad, selgitavad või kirjeldavad midagi. Kuigi ka nimetatud tekstiosad võivad kaudselt olla mõne väite teenistuses, vaatlen selles peatükis vaid otseseid argumente ja neid selgelt ilmestavaid näiteid. Sadama-lugudes leidub 124 argumentidega lõiku, Natura omades 167. Mõni lõik sisaldab mitut erinevat argumenti, mõni mitut argumenteerijat.

Oodatavalt esitavad looduskaitset toetavaid argumente kõige rohkem looduse kaitsmisele suunatud huvigruppide esindajad, so looduskaitstjad ja Natura-loojad, ent ka maaomanikud ja tegelased, kes ühtegi huvigruppi ei kuulu, ning ajakirjanikud.

Looduskaitsemeetmete vastaseid ning loodust ohustavaid ettevõtmisi kaitsvaid argumente esitavad sadamaarendajad (ettevõtjad ja vallajuhid) ja teised sadamatahtjad, Natura-lugude vallajuhid ja maaomanikud, huvigruppide välised tegelased ja ajakirjanikud.

Sadama-lugudes pole looduskaitstjad jäigalt sadama vastu, vaid nõuavad eeskätt põhjalikke uuringuid ja erinevate võimalike sadamakohtade võrdlemist. Samamoodi pole Natura-lugudes maaomanikud, nende eestkõnelejad (vallajuhid ja ajakirjanikud) ja nende asemel kõnelejad (maakasutajad) Natura kui sellise vastu, vaid leiavad, et seda tuleks rakendada kusagil mujal ja kuidagi teisiti.

Edasi võib argumente liigitada vastavalt sellele, millistele probleemi aspektidele need domineerivalt viitavad: ökoloogilistele (looduse ja selle kaitsmisega seotuile), majanduslikele (majanduse arengu ja majanduslike huvidega seotuile), sotsiaalsetele (inimeste igapäevaste huvide, osalemise ja informeeritusega seotuile), sotsiaalmajanduslikele (piirkonna arengu, tööhõive, inimeste üldise heaolu jms seotuile), humanitaarsetele (eetilistele, esteetilistele, kultuurilistele) või institutsionaalsetele (juhtimise, seadusandluse, institutsioonide jms seotuile).

Lisaks esineb argumente, mis ei viita niivõrd eelloetletud aspektidele, vaid eeskätt arvustavad, süüdistavad või õigustavad kedagi või kellegi käitumist.

3. 2. 1. Argumentatsioon sadama-lugudes

Sadama-lugudes esinevad argumendid võib jagada laias laastus kahte rühma vastavalt sellele, kas need toetavad looduskaitsemeetmeid või sadamat (tabel 5). Kuigi leidub ka argumente, mis kaitsevad vähem või rohkem kompromislike lahendusi, näiteks kutsuvad üles sadama erinevaid mõjusid kaaluma, saab nendegi puhul määrata, kas need toetavad eeskätt looduse kaitsmist või sadamarajamist - samuti nagu sadama-tegelased oli võimalik jagada kahte vastasleeri – teatud mõõndusega ka need, kes otseselt looduskaitstjate ega sadamatahtjate hulka ei kuulunud. Sadama-kaasuse puhul torkabki

silma, et vaatamata sellele, et sealsed tegelased räägivad ka mõjude kaalumisest, arutelust ja muudest kompromissivõimalustest, on kaks vastandlikku huvigruppi ja nende vastandlikud huvid selgelt välja toodud. Seetõttu oli võimalik ja otstarbekas jagada ka argumendid kõigepealt kahte rühma, kuigi osa neist esitavad vahepealse grupi liikmed. Looduskaitset toetavaid argumente esitavad lisaks looduskaitsejaile ka grupi *muu* tegelased – kohtunik ja teadlane - ning lugude autorid.

Sadama poolt argumenteerivad lisaks sadamatahtjatele teadlane ja ajakirjanikud.

Alljärgnevais argumenditabelites (tabelid 5, 5a, 6, 7) olen argumentide sisu üldistavalt kokku võtnud, enamik gruppi kuuluvaid argumente ei esine lugudes sõna-sõnalt sealtoodud kujul.

Tabel 5. Argumendid sadama-lugudes

Argumendid	Looduskaitsejad ja toetajad	Sadamatahtjad ja toetajad
I Oma tegevust põhjendavad	Looduskaitsevajadust põhjendavad – loodusele ohtlik	Inimestele kasulik, piirkonnale vajalik Kõik tahavad sadamat Valitud koht tulusaim Riik (minister) toetab
II Vastaspoolt ja/ või tema käitumist arvustavad	Mõju uuringud ebapiisavad – sadamarendajad kiirustavad ja tahavad odavalt	Looduskaitsejad takistavad arengut
III Vastaspoolse tegevuse põhjendusi (I grupi argumente) kummutavad	Kasu inimestele kahtlane Kasu piirkonna arengule looduskaitsest Valitud kohta ei pruugi olla tulus ehitada	Pole ohtu loodusele
IV Oma käitumist õigustavad (II grupi argumente kummutavad)	Looduskaitsejad pole majanduse arengu vastu, vaid tahavad hoopis keskkonnaküsimuste arutelu ja teavitamist	Uuringud piisavad, keskkonnanõuded täidetud, ekspertiis tunnistas koha parimaks

Suurem osa sadama-lugudes määratletavaid argumendigruppe võib jagada teineteisele vastavaiks poolt- ja vastuargumentide paarideks (tabel 5a). Tabelis 5a esitatud argumendikategooriatesse mahuvad 107 lõigus esitatud argumendid.

Tabel 5a. Argumendid ja vastuargumendid sadama-lugudes

N r	As- pekt	Argumendid	Vastuargumendid
1	Käit	LK: Mõju uuringud ebapiisavad 10 (27)	ST: Uuringud piisavad 6 (7)
2	Käit	ST: Looduskaitsjad takistavad arengut 5 (10)	a) LK: Looduskaitsjad tahavad hoopis arutelu ja teavitamist 6 (9) b) LK: Looduskaitsjad pole sadama ega majanduse arengu vastu 5 (7)
3	Ök	LK: Sadam on loodusele ohtlik 6 (14)	ST: Pole ohtu loodusele 5 (5)
4	Sots- maj	ST: Sadam inimestele kasulik 5 (20)	LK: Kasu inimestele kahtlane 3 (9)
5	Maj	ST: Valitud koht tulusaim 4 (5)	LK: Koht ei pruugi olla tulus 1 (2)
6	Sots	ST: Kõik tahavad sadamat 4 (7)	—
7	Inst	ST: Riik (minister) toetab 3 (6)	—

Märkused:

1. Arvud argumentide järel näitavad, mitmes loos ja mitmes lõigus (sulgudes) nimetatud gruppi kuuluv argument esineb, nt 5 (10) – viies loos, sealjuures kümnes lõigus

LK – looduskaitsjad ja nende toetajad

ST – sadamatahtjad ja nende toetajad

Ainult argumentidele “kõik tahavad sadamat” ja “riik (minister) toetab” ei esita keegi vastuväiteid. Nende puudumine võib muidugi tuleneda asjaolust, et keegi infoallikatest midagi sellesarnast ei öelnud. Siiski märgib üks intervjuueeritud ajakirjanikest: “/.../ ma pole kindel, et saarlased seda [süvasadamat] niiväga soovivad, ehkki sellist muljet sealsed juhid koos äriinimestega püüavad jätta, et saarlased kõik hirmsasti süvasadamast unistavad” (II-5). Vastusest paistab, et ajakirjanikul on siiski olnud põhjust kahelda argumendi “kõik tahavad sadamat” kehtivuses, ometi pole sadama-lugudes ühtegi sellesuunalist vihjet.

Kaks arvukaimat argumendigruppi koosnevad vastaspoolt või tema käitumist arvustavaist ning ennast õigustavaist argumentidest (tabel 5a, 1, 2).

Looduskaitsjad ja nende toetajad esitavad kõige rohkem argumente, milles süüdistavad sadamaarendajaid ebapiisavates uuringutes ja mõjude hindamises (9 lugu, 24 lõiku). Lugude arvestuses järgnevad neilt argumendid “looduskaitsjad tahavad

keskkonnaküsimuste arutelu ja teavitamist (6 lugu, 9 lõiku). Lõikude arvestuses moodustavad suuruselt teise grupi ökoloogilised (5 lugu, 13 lõiku).

Sadamatahtjad ja nende toetajad esitavad lugude arvestuses samuti kõige rohkem uuringutega seotud argumente, millega õigustavad eeskätt endi käitumist – väidavad, et on uurinud piisavalt põhjalikult või kavatsevad seda teha (6 lugu, 7 lõiku). Lõikude arvestuses apelleerivad nad kõige rohkem (4 lugu, 14 lõiku) sotsiaalmajanduslikele aspektidele – väidavad, et sadam on inimestele kasulik, piirkonnale vajalik jne.

Palju (5 lugu, 10 lõiku) esitavad sadamatahtjad ka looduskaitsejaid süüdistavaid argumente. Lisaks neile leidub argumente, mis küll otsesõnu kedagi ei süüdistata, kuid vihjavad sinnapoole (S-4: 20; S-5: 3), nt *“Kui ei taha, leiab alati palju võimalusi asja peatamiseks.”* (S-4: 20)

5 loos ja 5 lõigus põhjendavad sadamatahtjad, et sadam pole loodusele ohtlik, ent seda teevad nad vaid vastuseks looduskaitsejale ja lühidalt.

Kõik lugudes leiduvad argumendid tabelites 5 ja 5a esitatud süsteemi ei mahu. Näiteks vaidlevad sadamatahtjad ja nende toetajad kuigipalju (3 loos ja 5 lõigus) ka omavahel teemal, kuhu oleks Saaremaal kõige parem süvasadam ehitada. Nende diskussioon tugineb eeldusele, et sadamat on Saaremaale igal juhul hädasti vaja, ning looduskaitseküsimused on seal olulised vaid niivõrd, et looduskaitseelised piirangud võivad ühes või teises kohas sadamarajamist segada.

Osade argumentide puhul pole täpselt aru saada, millele need apelleerivad, nt [Tallinna Sadama arendusjuhi] *Viili sõnul tuleb kaldale vaid 500-meetrine sadamahoone* (S-4: 6). Sadamajuht õigustab sadamaehitust hoone väikeste mõõtmetega, aga segaseks jääb, mida see täpselt tõestama peaks.

3. 2. 2. Argumentatsioon Natura-lugudes

Natura-lugudes võib määratleda kuus erinevate huvidega tegelasrühma, kes erinevalt sadama-tegelastest ei jagune kahte selgesse vastasleeri. Seepärast oli otstarbekas liigitada argumendid kõigepealt ütlejate järgi (tabel 6). Moodustasin eraldi kategooria ka ajakirjanike autoritekstis esinevate argumentide jaoks. Mitteajakirjanikest autorite

(keskkonnaminister, abiminister) argumentid paigutasin Natura-loojate omade alla.
Tabelis 6 esitatud argumentikategooriatesse mahuvad 117 lõigus esinevad argumentid.

Tabel 6. Argumendid Natura-lugudes

Argumendi-rühm	Argumendid	Aspekt	Lood	Lõigud	Esitajad
1	2	3	4	5	6
Argumendid looduskaitsemeetmete toetuseks					
I Natura vajalikkust põhjendavad	a) Kaitseb loodust	Ök	9	21	Ajakirjanikud 5 (10) Natura-loojad 3 (7) Maaomanikud 1 (3) Looduskaitsja 1 (2)
	b) EL nõuab	Inst	5	5	Ajakirjanikud 3 (3) Natura-loojad 2 (2)
II Looduskaitsese vajadust põhjendavad	a) Kasu (raha) tulevikus	Maj	1	8	Natura-looja 1 (4) Looduskaitsja 1 (3)
	b) Hoiab inimese elukeskkonda	Ök, hum	2	2	Natura-looja 1 (1) Ajakirjanik 1 (1)
III Meetmeid õigustavad	a) Toetused, soodustused, ei piira maakasutust	Sots-maj	6	12	Natura-loojad 6 (11) Ajakirjanik 1 (1)
	b) Palju ei muutu, leebed piirangud, lepikse kokku	Sots	11	22	Natura-loojad 8 (19), looduskaitsja 1 (1), ajakirjanik 1 (2)
	c) Natural õilsad eesmärgid	Hum	1	1	Ajakirjanik 1 (1)
IV Vastuseisu Naturale põhjendavad*	a) Maaomanikud on Natura vastu teadmatuse või valeinfo tõttu	Sots	5	9	Natura-loojad 3 (5) Looduskaitsja 1 (2) Loodustöötaja 1 (1) Ajakirjanik 1 (1)
	b) Keegi on maaomani ke teadmatuses või valeinfos süüdi	Käit	6	13	Ajakirjanikud 2 (5) Natura-loojad 2 (6) Loodustöötaja 1 (1) Looduskaitsja 1 (1)
V Ennast õigustavad	Natura-loojad andsid endast parima	Käit	2	3	Natura-loojad 2 (3)
Argumendid looduskaitsemeetmete vastu					
VI Vastuseisu Naturale õigustavad	a) Kasu jääb saamata, segab (majandus) tegevust	Maj	4	13	Maaomanikud 4 (6) Ajakirjanikud 3 (5) Maakasutaja 1 (2)
	b) Piirangud pole teada, vähe infot	Sots	7	19	Ajakirjanikud 5 (13) Vallajuhid 4 (5) Maaomanik 1 (1)
	c) Keegi on info-puuduses süüdi	Käit	5	9	Vallajuhid 3 (3) Ajakirjanikud 2 (6)

	d) Alad halvasti valitud	Ök, inst	3	3	Vallajuhid 3 (3)
--	--------------------------	----------	---	---	------------------

Märkused:

1. Arv tulbas 4 näitab, mitmes loos nimetatud gruppi kuuluv argument esineb

2. Arv tulbas 5 näitab, mitmes lõigus nimetatud gruppi kuuluv argument esineb

* Põhjendamise (IV) ja õigustamise (VI) vahe seisneb antud juhul selles, et põhjendamisega ei kaasne õigustamist.

Looduskaitsemeetmeid (antud juhul Naturat) põhjendavad argumendid viitavad Natura-lugudes kõige rohkem sotsiaalsetele aspektidele (11 lugu, 22 lõiku): palju ei muutu, lepitakse kokku. Eeskätt esitavad neid Natura-loojad (8 lugu, 19 lõiku). Argumendid tuginevad põhiliselt eeldusele, et inimesed kardavad muutusi.

Naturat ökoloogilisest aspektist põhjendavaid argumente - apelleerivad vajadusele kaitsta loodust - kohtab 9 loos ja 21 lõigus. Kõige rohkem esitavaid neid ajakirjanikud autoritekstis (5 lugu, 10 lõiku) ja seejärel Natura-loojad (3 lugu, 7 lõiku).

Suuruselt kolmas argumendigrupp looduskaitse toetuseks on "toetused, soodustused, ei piira maakasutust" (6 lugu, 12 lõiku). Eeskätt esitavad neid Natura-loojad (6 lugu, 11 lõiku). Kuna neis kõneldakse toetustest ja maksusoodustustest, mitte aga näiteks tänu Naturale avanevaist täiendavaist teenimisvõimalustest, apelleerivad need sotsiaalmajanduslikele aspektidele, mitte majanduslikele.

Puhtmajanduslikke argumente tuuakse looduskaitse toetuseks vaid ühes artiklis, PM debattloos (N-17: 5,6,7,13,14,21). Seda on teinud mõlemad debatisalised: looduskaitaja ja Natura-looja. Veel kahes artiklis kohtab väidet, et Natura toob tulu (N-3) või kasu (N-19), ent kontekstist võib järeldada, et pigem tähendab see üldist heaolu, mis muuhulgas võib hõlmata ka majanduslikku.

Natura vastased argumendid viitavad kõige rohkem infopuudusele maaomanike seas (7 lugu, 19 lõiku). Kõige rohkem kasutavad neid ajakirjanikud autoritekstis (5 lugu, 13 lõiku), järgnevad vallajuhid (4 lugu, 5 lõiku). Kusjuures ajakirjanikud ei ole Natura kui sellise vastu, vaid ainult viisi vastu, kuidas seda ellu on viidud. Argumenteerijad osutavad ka isikutegrupile või institutsioonile, kes on infopuuduses süüdi. Vallajuhid nimetavad süüdlast – *kaitseala laiendaja* - otsesõnu vaid ühes loos (N-5: 4), mujal kasutavad nad umbisikulist tegumoodi, ent kontekstist võib järeldada, et nad peavad silmas Natura-

loojaid. Ajakirjanikud nimetavad *keskkonnaministeeriumi* (N-8: 5; N-9: 1,6; N-13: 6; N-19: 1), *riigi ametnikkonda* (N-8: 10), *riiki* (N-9: 4; N-19: 3), *ametnikke* (N-9: 6; N-13: 7). Kõik need on üldised tegelased, konkreetsematele süüdlastele ajakirjanikud osutanud pole. Ka üks intervjuueeritud ajakirjanik (kes oli ka ühe eriti süüdistava arvamuse autor – S-9) vastab: “Minu arust oli aga igas loos toonitatud ka seda, et eelkõige on keskkonnaministeerium süüdi – väga kiiresti oli vaja ELi teada anda meie Natura alad. Inimestele ei selgitatud, miks, vähe sellest - neil polnud sisuliselt aega riigi otsustki vaidlustada. Täiesti tavaline, erakordne hoolimatus.” (I-15). Samas märgib teine ajakirjanik: “/.../ see tendents, et kõiges halvas on süüdi müütiline-umbmäärane riik ja ministeerium, ei ole ka nn tavainimeste retoorikas midagi uut. Kindlasti on halb, kui ajakirjandus seda külameeste poe taguse jutu retoorikat levitab.” (II-20)

Naturat toetavaid argumente esineb lugudes rohkem kui selle vastaseid (vt tabel 6). Samuti on Natura toetuseks argumenteeritud mitmekesisemalt kui selle vastu. Ka pole suurele osale Natura-argumentidest võimalik leida vastuargumente - erinevalt sadama-argumentidest. Natura-kaasust pole ajalehed esitanud nii selgelt vastandlike huvigruppide diskussiooni kaudu kui sadama oma.

Lisaks esineb lugudes argumente, mis tabelis 6 esitatud süsteemi ei mahu, näiteks Natura kiitmine alade valimise käigus kogutud andmete eest (N-1: 14). Lood N-18 ja N-20 kajastavad looduskaitstajate ja keskkonnaministeeriumi (Natura-loojate) vahelist vaidlust teemal, kas kõik looduskaitset vajavad alad on Naturasse hõlmatud või on osa kellegi (konkreetses ettevõtja, Tartu linnavalitsuse ja ühe umbmäärase tegelase) majandushuvide tõttu välja jäänud. Siin on autorid eeldanud, et mõlemad osapooled on põhimõtteliselt Natura edukast moodustamisest huvitatud.

3. 2. 3. Kahe kaasuse argumentatsiooni kokkuvõte

Alljärgnevalt kõrvutasin kahe kaasuse enamesinenud argumendid aspektide kaupa nende esinemise pingereas lugude arvestuses (tabel 7).

Tabel 7. Enamesinevad argumendid

N r	A. Sadama-lood			B. Natura-lood			
	Argumendid	As- pekt	Lood (lõigud)	Argumendid	As- pekt	Lood (lõigud)	Esitajad
1	2	3	4	5	6	7	8
I Argumendid looduskaitse(meetmete) toetuseks							
1	Mõju uuringud ebapiisavad	Käit arv	10 (27)	Palju ei muutu, leebed piirangud, lepatakse kokku; maaomanikud on Natura vastu teadmatuse või valeinfo tõttu	Sots	11 (28)	Natura-loojad Looduskaitaja Loodustöötaja Ajakirjanik
2	Looduskaitjad pole sadama ega majanduse arengu vastu, vaid tahavad hoopis arutelu ja teavitamist	Käit õig (maj, sots)	7 (13)	Kaitseb loodust	Ök	9 (21)	Ajakirjanikud Natura-loojad Maaomanikud Looduskaitaja
3	Sadam on loodusele ohtlik	Ök	6 (14)	Keegi on maaomanike teadmatuses või valeinfos süüdi	Käit arv	6 (13)	Ajakirjanikud Natura-loojad Loodustöötaja Looduskaitaja
4	Kasu inimestele (piirkonnale) kahtlane	Sots-maj	3 (9)	Toetused, soodustused, ei piira maakasutust	Sots-maj	6 (12)	Natura-loojad Ajakirjanik
5	Koht ei pruugi olla tulus	Maj	1 (2)	EL nõuab	Inst	5 (5)	Ajakirjanikud Natura-loojad
II Argumendid looduskaitsemeetmete vastu või loodust ohustava ettevõtmise toetuseks							
1	Uuringud piisavad	Käit õig	6 (7)	Piirangud pole teada, vähe infot	Sots	7 (19)	Ajakirjanikud Vallajuhid Maaomanik
2	Looduskaitjad takistavad arengut	Käit arv	5 (10)	Keegi on infopuuduses süüdi	Käit arv	5 (9)	Vallajuhid Ajakirjanikud
4	Sadam on inimestele (piirkonnale) kasulik	Sots-maj	5 (20)	Kasu jääb saamata segab (majandus)tegevust	Maj	4 (13)	Maaomanikud Ajakirjanikud Maakasutaja
3	Pole ohtu loodusele	Ök	5 (5)	Alad halvasti valitud	Ök, inst	3 (3), neist 2 (2) ök	Vallajuhid
5	Kõik tahavad sadamat	Sots	4 (7)				

Liitsin kahe kaasuse argumendid aspektide kaupa kokku, et võrrelda nende esinemist, siiski on kummagi argumentatsioon teineteisest niipalju erinev, et liitmise tulemusi saab käsitleda vaid kui ülevaatlise, mis aitavad hinnata tendentse – nende kvantitatiivne väärtus on teisejärguline.

Looduskaitseteemalist diskussiooni konstrueerides on autorid looduskaitsevajaduse või –meetmete toetuseks kasutanud oma lugudes kõige rohkem mõne isikutegrupi või institutsiooni käitumist arvustavaid argumente (tabel 7, IA-1 + IB-3; 16 lugu, 40 lõiku): sadamaarendajad kiirustavad ega taha piisavalt uurida, keegi on jaganud maaomanikele Natura kohta valeinfot jms.

Suuruselt järgmine grupp koosneb ökoloogilistele aspektidele viitavaist argumentidest (tabel 7, IA-3 + IB-2; 15 lugu, 35 lõiku): sadam on lindudele ohtlik, võib põhjustada naftareostust, Naturat on vaja, et kaitsta liike ja elupaiku.

Sellest vähem esineb sotsiaalseid argumente (tabel 7, IB-1; 11 lugu, 28 lõiku): Natura ei muuda palju, maaomanikud on vastu teadmatuse tõttu. Kõik eelnimetatud esinevad Natura-lugudes. Samas sisaldavad looduskaitstjate argumentidest “looduskaitstjad tahavad arutelu ja teavitamist” osa (4 lugu, 5 lõiku) teatud sotsiaalset aspekti, kuigi eeskätt õigustavad looduskaitstjate käitumist. Lisaks viitab selgelt sotsiaalsele aspektile Natura-looja argument *Natura 2000 on üldistes huvides* (N-7a: 19), mis tabelites 6 ja 7 esitatud kategooriatesse ei mahtunud.

Looduskaitsemeetmete vastu või loodust ohustava ettevõtmise toetuseks on autorid esitanud kõige rohkem sotsiaalsetele aspektidele viitavaid argumente (tabel 7, IIA-5 + IIB-1; 11 lugu, 26 lõiku): kõik tahavad sadamat, Natura piirangud pole teada, vähe infot.

Järgneb kellegi käitumist arvutavate argumentide grupp (tabel 7, IIA-2 + IIB-2; 10 lugu, 19 lõiku): looduskaitstjad takistavad Saaremaa arengut, keegi on maaomanike infovaeguses süüdi.

Kolmandal kohal on ökoloogilised argumendid (tabel 7, IIA-3 + IIB-4; 7 lugu, 7 lõiku): sadam pole loodusele ohtlik, Natura-aladest on suuremad väärtused välja jäetud.

Lõikude arvestuses esineb palju sotsiaalmajanduslikke (5 lugu, 20 lõiku): sadam on inimestele või piirkonnale kasulik.

Ohtralt (23 loos) apelleeritakse mõlema kaasuse puhul tavainimeste (kohalike elanike ja väikemaaomanike) huvidele (sotsiaalsetele, sotsiaal-majanduslikele, majanduslikele) – seda nii looduskaitsemeetmete poolt kui ka nende vastu argumenteerides (S-1: 3; S-3: 14; S-4: 12-15; S-5: 1; S-9; S-13: 2,8-11; N-1: 9-11; N-2: 6-10; N-3: 5-7; N-4: 4,5; N-5:

1,4,6,9,10,13; N-6: 1,5-8,19-21, N-7 ja 7a; N-8; N-9; N-10: 6,10-12; N-11: 1,6; N-12: 4,11-14,17,18; N-13: 4; N-14; N-16; N-17).

Rohkem kui tavainimesed ise, viitavad neile teised tegelasgrupid. Sadama-lugudes teevad seda looduskaitstjad, omavalitsusjuhid, riigiametnik, teadlane ja ajakirjanikud. Natura-lugudes sõnastavad Natura-loojad, vallajuhid, loodustöötajad, looduskaitstjad ja ajakirjanikud maaomanike arvamusi ja seisukohti, ja siis kas kaitsevad neid või lükkavad ümber.

Vallajuht: "Inimestele on jäänud mulje, et maad võetakse neilt vägisi ära." (N-5: 6).

Möller [KM looduskaitseosakonna spetsialist] sõnul on inimestel hirm, et nad ei või oma maadel enam üldse midagi teha ja unustavad, et enamikul juhtudel tuleks ka praeguste seaduste järgi oma tegevuses keskkonnamõjudest lähtuda (N-10: 10).

KM looduskaitseosakonna juhataja: /.../ maaomanikke "küüditama" ei hakata, kuigi paljud on sellest niimoodi aru saanud. (N-12: 17).

ERL juht: Tuleb kummutada arusaam, et kaitseala tähendab, et sinna tõmmatakse aed ümber /.../ (N-17: 8).

Looduskaitsekeskuse juht: Omanik mõtleb, et kui ma oma metsa kohe maha võtta ei saa, jään ilma suurtest rahasummadest (N-17: 6).

Ajakirjanik: Natura 2000st on ettekujutus kui kollist /.../ (N-13: 3).

Samas ei väljenda maaomanikud ise hirmu, et neid küüditatakse või maad ära võetakse. Nemad räägivad kasust, mis neil saamata jääb (N-6: 5,6; N-9: 7; N-16: 18,21). See on peaaegu et ainus aspekt, mida Natura-vastased maaomanikud puudutavad – nad kõnelevad sellest kolmes loos kokku viies lõigus. Arvestades, kui vähe maaomanikud üldse räägivad, on seda palju.

Teiste tegelaste ütlustest vastab sellele otseselt aga ainult ühe Natura-looja oma (N-17: 6,7): Omanik mõtleb, et kui ma oma metsa kohe maha võtta ei saa, jään ilma suurtest rahasummadest. Aga pika aja jooksul võib see maha võtmata jäänud mets tuua rohkem raha sisse kui puit. Muidugi tuleb aru saada ka omanikust, kes peab elama nüüd ja praegu.

Suur osa argumentatsioonist on suunatud tuleviku oletustele: sadam võib tulevikus keskkonda kahjustada või inimestele kasu tuua, Natura hoiab loodust tulevastele põlvetele ning looduskaitsemeetmed põhjustavad või ei põhjusta majanduslikku kahju.

Kaks arvamislugu (N-17, N-13) arutlevad looduskaitsemeetmete mõju üle kaugemas ja lähemas perspektiivis, nt *Meil pole seetõttu võib-olla nii palju võimalusi oma majanduses hetkel üht-teist arendada, aga pikemas perspektiivis läheb puutumatu looduse suur osakaal suuremasse hinda kui tänane viljakas põllumaa või põlevkiviväli* (N-17: 5, ka N-17: 6,7). Lühikest perspektiivi tähistavad sõnad *praegu, hetkel, tänane, kohe* ning *nüüd ja praegu*. Sarnaseid olevikule viitavaid ajamäärusi võib leida ka mujalt, nt *täna maharaiutud metsast* (N-19: 4). Seega ohustavad looduskaitsemeetmed nende argumentide järgi just inimeste olevikku või väga lähedast tulevikku. Kasu seevastu on oodata tulevikus. Näiteks ütlevad ajakirjanikud arvamislugudes: */.../ vaevalt, et meil tulevikus täna maharaiutud metsast rohkem kasu on, kui alles jäetud laanest /.../* (N-19: 4) - */.../ me mitte ainult ei räägi loodushoiust kui esmasest sammust säilitada ka järgnevale põlvkondadele mitmekesine keskkond /.../* (N-13: 2).

Enamikus lugudes pole täpsustatud, millise aja jooksul ennustatav kasu võib ilmnema hakata. Ainsaks erandiks on PMs ilmunud debattlugu *Looduskaitse hakkab meile tõelist kasu tooma 50 aasta pärast* (N-17). Ajakirjanik on pealkirjastanud loo tuginedes looduskaitse ütlusele: *Muide, kui me praegu oleme tänu liitumisele sunnitud oma looduskaitset tõsisemalt võtma, on see meile ilmselt 50 aasta pärast väga suur trump* (N-17: 5).

Inimeste praeguse elukeskkonna kvaliteediga on looduse hoidmist seostatud vähe, vaid kahest loost leiab sellesuunalisi vihjeid. Debatelloos toob Natura-looja näite, kuidas tänu looduslike märgalade säilimisele on Tartu säästetud hullematest üleujutustest (N-17: 20) ning uudisloos märgib ajakirjanik, et teatud piirkonna elanikud on Naturaga rahul, sest *see ei lase nende kaunile rannaalale Tiskre-suguseid asumeid ehitada* (N-12: 13).

Ka oma intervjuuvastustes seostavad ajakirjanikud looduskaitsevajadust eeskätt kaugema tulevikuga: */.../ pärast meid ei tohi ju veeuputus tulla.*” (I-4), “Tuleb ikka [loodust] kaitsta, sest kuskil on ju vaja tulevikus ka elada.” (III-4), */.../ et oma eluvõimaluste nullimine inimestel võimalikult kaua aega võtaks.*” (IV-8)

Looduskaitsevajaduse vastu vaadeldavais lugudes peaaegu ei argumenteeritagi. Sadamatahtjad arvustatavad küll looduskaitstajate käitumist, kuid sinna juurde vihjates, et neil on mingid muud huvid mängus – et nad võitlevad sadama vastu, mitte looduse kaitsmise eest (S-2: 5; S-9: 9). Vahel kasutavad sadamatahtjad oma seisukohtade kinnitamiseks ka ökoloogilisi argumente, näiteks väidab maanteeameti peadirektor, et Saaremaa saab silla vaid juhul, kui tuleb süvasadam, aga sild aitaks vältida keskkonnakahju: *“Kui 120 autot on jõudnud [praamiga] teisele poole, kujuneb ärasõit võidusõiduks ja kiirendamine tähendab üle keskmise heitgaasi eraldumist keskkonda.”* (N-9: 16)

Natura-lugudes leiavad need, kes Naturat oma maale ei taha, et loodust tuleks kaitsta kusagil mujal: riigimetsas (N-7: 6), Tamme liivakivipaljandil (N-7: 10).

3. 2. 4. Argumentatsiooniviisid

Looduskaitstjad argumenteerivad nii sadama- kui ka Natura-lugudes sageli loogiliselt, deduktiivselt (nt S-3: 13, S-4: 17; N-17: 5, N-19: 10), kasutades eeskätt entümeene, või induktiivselt, näidete varal (nt S-3; S-13: 11; N-17: 8,13).

Näide deduktsioonist: */.../ rusikareegli järgi kulub modelleerimiseks vaid kolmandik rahast, kaks kolmandikku läheb seevastu mõõtmiseks. /.../ sadama rajamisel on lähtutud vaid modelleerimisest* (S-4: 17).

Näide induktsioonist: *Samas võin ma tuua hulga näiteid, kus looduskaitse on elavdanud maaelu – Karulas, Matsalus, Häädemeestel /.../* (S-13: 11)

Viidatakse ka autoriteedile (nt S-6: 11).

Emotsionaalsematest võtetest kasutavad looduskaitstjad positiivse enesekujutamise strateegiat (nt S-6: 13; S-8: 3; S-13: 4) – eeskätt sadamatahtjate süüdistusi tõrjudes.

Looduskaitsemeetmete vastased seevastu apelleerivad sageli emotsioonidele: *Tamjärv ei saa aru, miks peaksid vanakesed üldse otsustama, mis kasulik on* (S-4: 12) - *“Veere on amortiseerunud, viimasel talvel polnud enam turvaline /.../ Punased püüdsid 40 aastat takistada Saaremaa arengut. Ärgem laskem täna teha seda rohelistel!”* (S-4: 13) - */.../*

et terve mõistus, mis meid 12 aastat edasi viinud, ka nüüd peale jääks.” (S-8: 4) – “Loodame, et nad võtavad mõistuse pähe, sest ütleme ausalt – kui on tehtud sambla- ja puraviku-uuring, siis võib nõuda ka kivi- ja kännu-uuringut ja sedasi lõputult protsessida /.../” (S-12: 5).

Ka N-5: 6, N-7a: 11; N-16: 18, 21.

Nad püüavad äratada kaastunnet, kleeбивad silte, apelleerivad “tervele mõistusele”, moonutavad vastase väiteid.

Samuti on nad kasutanud positiivset enesekujutamist, väites, et toetavad tegelikult looduskaitset (S-9: 16; N-12: 6; N-16: 19).

Kohati on looduskaitse meetmete vastu argumenteeritud ka ratsionaalsemate vahenditega (N-5: 4; N-6: 6; N-7: 7; N-7a: 5; N-16: 7).

Natura-loojad apelleerivad meetmeid õigustades samuti aeg-ajalt emotsioonidele, kuid nad ei ürita neid üles kütta, vaid hoopis maha jahutada (nt N-5: 13; N-6: 8). Loos N-10 kasutavad keskkonnaametnikud patuoina strateegiat, süüdistades maaomanike Natura-vastasuses kinnisvaraarendajaid ja riigivalitsejaid.

Järeldus

Looduskaitseteemalise diskussiooni konstrueerimiseks on autorid looduskaitsevajaduse või –meetmete toetuseks kasutanud oma lugudes kõige rohkem mõne grupi või institutsiooni käitumist arvustavaid argumente. Järgnevad ökoloogilistele (loodusega seotud) ja sotsiaalsetele (inimeste osalemise ja informeeritusega seotud) aspektidele viitavad argumendid, mida esineb enam-vähem samapalju.

Looduskaitsemeetmete vastu või loodust ohustava ettevõtmise toetuseks on autorid kasutanud kõige rohkem sotsiaalsetele aspektidele viitavaid argumente. Järgneb kellegi käitumist arvustavate argumentide grupp. Kolmandal kohal on ökoloogilised argumendid. Sotsiaalsetest argumentidest kasutavad erinevad osapooled mõlema kaasuse puhul palju kommunikatsiooniga seotuid: lubatakse läbi rääkida, viidatakse avaliku diskussiooni vajadusele või infopuudusele.

Seega viitavad looduskaitsevajaduse või -meetmete toetuseks ja nende vastu toodud argumendid suures osas samadele aspektidele, erineb vaid nende suhe käsitletavasse probleemi, mis näitab, et ajalehed on konstrueerinud looduskaitsediskursust olulisel määral erineva looduskaitse suhtega huvigruppide diskussiooni kaudu.

Hüpotees, et argumentatsioonis esineb rohkem majanduslikke ja sotsiaalseid ning vähem ökoloogilisi aspekte, ei pidanud paika. Siiski pole ökoloogilised argumendid looduskaitsepoole argumentatsioonis ka ülekaalus, nagu seda võis täheldada Saaremaa süvasadama ja Natura-alade loomise kaasuste päevalehekäsitlustes aastail 1999-2001 (Veski & Kikerpill 2002).

Kuigi nn tavainimesed, kelleks vaadeldud kaasuste puhul on kohalikud elanikud ja väikemaaomanikud, esitavad ise omi argumente vaid neljas artiklis 37st, apelleerivad teised tegelased - looduskaitstjad, Natura-loojad, omavalitsusjuhid, riigiametnik ja teadlane – ning ajakirjanikud oma autoritekstis nende huvidele 23 artiklis. See kinnitab taas eelmises peatükis (3. 1. Tegelased) selgunut, et kuigi ajalehed konstrueerivad tavainimesi antud kaasuste võtmeisikutena, annavad nad neile vähe sõna.

Suur osa argumente tuginevad tuleviku oletustele - eriti looduskaitse on miski, mis hakkab kasu tooma alles kaugemas tulevikus ja tulevastele põlvedele. Looduskaitse võimalikule seosele inimeste praeguse elukeskkonna kvaliteediga on vihjatud vaid kahes loos.

Looduskaitse toetuseks esitatud argumendid on loogilisemad ja mõjuvad tänu sellele veenvamalt kui vastaspoole omad. Näiteks põhjendab looduskaitstja: */.../ Tartu Ülikooli mereinstituudi koostatud hinnangus esitatud teoreetilisi arvutusi praktikas katsetatud pole /.../ Lainete mõju hindamine on Strandbergi sõnul väga oluline, sest looduskaitstjate hinnangul vajaks Tamme sadam 400-meetrist lainemurdjat, mille ehitamine maksaks kaks korda rohkem kui sadam ise* (S-6: 11). Sadamaarendajad kostavad sellele vastuseks vaid: */.../ kõik uuringud on tehtud piisavalt põhjalikult ja pole vähimatki põhjust Tamme sadama üldplaneeringut tühistada* (S-6: 13). Mingeid põhjendusi nad oma väite tõestamiseks ei too.

Looduskaitsemeetmete vastased argumenteerivad aeg-ajalt hüüdlausetega, nt *Punased püüdsid 40 aastat takistada Saaremaa arengut. Ärgem laskem täna teha seda rohelistel!*” (S-4: 13) või koguni vulgarisme kasutades, nt *“Aga seda, et mu maa on mingi kuradi taime pärast kasutusest väljas, ei hüvita mulle mitte keegi.”* (N-9: 7), mida

looduskaitstajate ja nende toetajate puhul kuskil ei kohta. Seega kujutavad ajakirjanikud looduskaitset toetavaid tegelasi nende argumentatsiooni kaudu arukamate ja vaoshoitumatenas kui looduskaitsemeetmete vastaseid või loodust ohustava ettevõtmise pooldajaid.

3. 3. Looduskaitse kujutamine

Alljärgnevalt vaatlen, millised loodusobjektid väärivad või vajavad lugude järgi kaitset ning kuidas on kujutatud looduskaitset ja loodust.

3. 3. 1. Looduskaitset väärivad objektid

Looduskaitseobjektidest nimetatakse kõige rohkem erinevaid kooslusi või elupaiku, kuid neid on nimetatud vaid Natura-lugudes - nii elupaigatüübi nimega (36) kui ka konkreetseid alasid koos kohanimega (23). Sadama-lugudes on kasutatud üldisemaid mõisteid, näiteks *linnuala* ja *kalade kudemispaik*.

12 korda on elupaigatüüpi nimetatud koos väärtustava epiteediga, näiteks *väärtuslik*, *liigirikas*. Natura-projekt keskendubki kõige rohkem elupaikade kaitsele. See kaitseb küll ka liike, aga elupaigatüüpide kaitse eristab Naturat Eesti senisest looduskaitsest.

Järgmisel määral on nimetatud liike üldiselt – *taimeliigid*, *loomaliigid*, *linnustik* jm (33 korda, 13 sadama- ja 20 Natura-lugudes).

Liike nimepidi on nimetatud 30 korda (9 sadama- ja 21 Natura-lugudes).

Haruldasi liike üldiselt, liiki nimetamata, on nimetatud 21 korda (20 neist Natura-lugudes) ja *ohustatud liike* üldiselt 15 korda (ainult Natura-lugudes).

Viis korda on lisaks Natura lugudes nimetatud mõnda liiki nimepidi haruldaseks. Natura-lugudes nimepidi ühtegi liiki ohustatuks nimetatud pole, ühes sadamaloos on nimetatud ühte.

Sadamalugudest nimetatakse looduskaitseväärtusi vaid pooltes (8 loos). Kõigis neis nimetatakse linde, kusjuures kuues neist liiki täpsustamata. Ühes loos (S-1) nimetatakse Undva sadama juhtumile viidates kirjuhahkasid, kelle ümber sealne arutelu keerles. Vaid ühes loos (S-4) on loetletud uue sadama tõttu ohustatud liike (täpsemalt küll liike, perekondi ja sugukondi läbisegi ehk mitme liigi üldnimesid, nagu *kajakas*, *luik* jne). Teistes lugudes nimetatakse vaid linde üldiselt – *linnustik*, *veelinnud*, *merelinnud*. Mõnes loos on nimetatud *lindude pesitsusala* ja *talvitusala*, kahes *kalade kudemiskohta* ja ühes veel lisaks *taimestikku* ja *loomastikku*, liike täpsustamata.

3. 3. 1. 1. Kaitset väärivad liigid

Kaitset väärivatest liikidest on kõige rohkem kordi nimetatud *kaunist kuldkinga*, kusjuures kolmes loos on sellele lisatud *haruldane* – seda on rohkem, kui ühegi teise liigi puhul. Tegelikult pole kaunis kuldking Eestis nii väga haruldane, on märksa haruldasemaid liike, küll aga on ta tõenäoliselt üks tuntumaid kaitsealuseid lilleliike. Nüüd aga paistab ajalehe Natura-lugudest, nagu oleks ta Eesti kõige suurem haruldus. Samas on lillel võluv ja meeldejääv nimi.

Väärtust lisatakse looma- ja taimeliikidele kõige rohkem sõna *haruldane* abil. Eriti sageli on seda kasutanud ajakirjanikud oma arvamugude ja uudislugude autorittekstis (S-5; N-8; N-9; N-12: 3; N-16: 1; N-19), kuid ka keskkonnaametnikud (N-6: 13; N-18: 8; N-20: 6).

Haruldus on humanitaarne väärtus, looduskaitseväärtusena on see mõneti paradoksaalne, sest haruldaseks muutub liik tavaliselt pärast seda, kui inimene on teda piisavalt palju kahjustanud, ning tõhus looduskaitse peaks haruldust vähendama. Sellegipoolest on see üldtunnustatud looduskaitseväärtus. Ka Natura ametlikus kontseptsioonis on nimetatud haruldasi liike ja nende elupaiku, kõrvuti ohustatutega.

Populaarsuselt järgmine väärtustav sõna ongi *ohustatud*, kuid erinevalt haruldasest pole Natura-lugudes ühtki konkreetset liiki ohustatuks nimetatud ja sadama-lugudes on seda tehtud vaid korra. Ka üldiselt liikide ohustatusest kõneldes on autorid seostanud seda Euroopa mõõtmega, näiteks *Üleeuroopaline loodus- ja linnualade võrgustik Natura 2000*

luuakse sellest, et kaitsta *Euroopa* väärtuslikke ja *ohustatud* looma-, linnu- ja taimeliike ning nende elupaiku ja kasvukohti (N-4: 7). Haruldustest on lisaks Euroopale kõneldud ka Eesti kontekstis, nt *vähegi teadlik inimene* [jutt käib Eesti inimestest] *mõistab, et loodusharuldusi tuleb kaitsta* /.../ (N-9: 2).

Konkreetseid Eesti liike on *haruldaseks* või *meie harulduseks* nimetatud viis korda. Minister kirjutab linnastumise, teedevõrgu arengu ja põllumajanduse intensiivistumise tõttu ohtu sattunud loodusest, pidades silmas ELi vanu liikmesmaid (N-1: 3). Samas on *meie haruldus* miski, millega saab kiidelda, “meie” väärtust kergitada, *meie ohustatud liik* selliseid võimalusi ei ava.

Veel väärtustatakse loodust sõnadega *liigirikas, mitmekesine, väärtuslik, puutumatu, rikkumata*.

3. 3. 1. 2. Looduse klassifitseerimine

Kaitset vajava looduse jagab Natura avaloo keskkonnaministri autor *taimedeks, loomadeks, lindudeks ja nende elupaikadeks*. Sama liigitust kohtab ka reas järgnevais lugudes, ehkki loodusteadusliku klassifikatsiooni järgi (millele oleks loogiline looduskaitsest kõneldes tugineda) on linnud samuti loomad. Jaotus *linnud ja loomad* on rahvapärane ja *loomad* tähendab sel juhul eeskätt imetajaid, kuid Natura kaitseb ka kalu, kahepaikseid ja roomajaid ning kerkib küsimus, miks nemad lindudest rohkem loomad on.

Üks põhjus selliseks jaotuseks tuleneb eurobürokaatiast ja on seotud Natura ajalooa. Üks kahest Natura alusdokumendist – linnudirektiiv – võeti vastu oluliselt varem kui teine – loodusdirektiiv - ning kõigi teiste liikide kaitset peale lindude korraldab viimatinimetatu (Kalamees 2000), kuid seda pole üheski loos puudutatud.

Abiminister loetleb oma loos *sood-rabad* (N-20), mis on samuti rahvapärane jaotus, sest tegelikult on raba üks soo liik.

Üldiselt ongi tekstides, ka sõnu valides, välditud liigset teaduslikkust ja spetsiifilisust. Näiteks kooslusi loetledes on eelistatud üldtuntuid - *järved, sood* jms -, liikidest on

enamasti nimetatud neid, mis hästi kõlavad ja meelde jäävad, nt *kaunis kuldking, suur mosaiikliblikas*.

Oma intervjuuvastustes põhjendavad ajakirjanikud spetsiifilisust vältivat sõnavalikut asjaoluga, et päevalehes peab olema lugu kiiresti-kergesti haaratav ja arusaadav suurele, teemat ise mitte tundvale lugejaskonnale (I-16, II-16).

3. 3. 2. Looduskaitsetegevuse kujutamine

Looduskaitsega seotud tegevusi iseloomustavad erinevad tegelased korduvalt kasutades analoogiat mõne nõukogudeaegse ebameeldivusega – seda siis kas pooldades või ümber lükates. Maaomanike eest seisev vallajuht ütleb: “*Natura kaart oleks justkui nõukogude ajal joonistatud – tundub, et enne Tamme paljandit sai paljandite kaitse alla võtmise plaan täis.*” (N-7a: 11).

Mujal kirjeldavad omavalitsusjuht ja Natura-loojad maaomanike eelarvamusi Natura kohta, kasutades analoogiat nõukogude repressioonidega: “*Inimestele on jäänud mulje, et maad võetakse neilt vägisi ära.*” (N-5: 6) - /.../ *keskkonnateenistus hakkab inimestelt kohe maid natsionaliseerima.* (N-10: 3) - /.../ *maaomanikke “küüditama” ei hakata /.../* (N-12: 17).

Sadamaloos S-4 võrdleb kohalik kalur *rohelisi punastega* – mõlemad takistavad või takistasid Saaremaa arengut.

Sadamaloos S-8 kutsub sadama-arendaja riiki, ühiskonda ja saarlasi (looduskaitsejate vastu) sekkuma, *et terve mõistus, mis meid 12 aastat [st iseseisvuse ajal] edasi viinud, ka nüüd peale jääks*.

Natura-lugudes looduskaitsest kõneldes kasutavad autorid sageli verbi *säilitama* (N-1: 1,5; N-2: 9, N-6: 19, N-12: 9; N-13: AP,2; N-16: 16; N-19: 4 jm), lisaks selle sünonüüme *hoidma* (N-1: PK,1), *alles hoidma* (N-3: 5), *edasi kestma* (N-2: 9). Näiteks /.../ *me mitte ainult ei räägi säilitada ka järgnevatele põlvkondadele mitmekesine keskkond, vaid teeme ka midagi ära* (N-13: 2). Juba Natura ametlik slogan, mis on ka keskkonnaminister Kranichi arvsmusloo pealkirjaks, kõlab *Hoia, mida armastad!*

Selline sõnakasutus reedab eeldust, et praegu on Eesti loodusega kõik korras.

3. 3. 3. *Meie*-diskursuse konstrueerimine

Ajakirjanikud, Natura-loojad ja looduskaitaja kõnelevad Natura-lugudes looduskaitsevajadusest kohati meie-vormis, kus *meie* tähendab Eesti rahvast. Vahel on see positiivne - me omame loodusväärtusi, nt *Meil on säilinud nii meie endi kui ka muu Euroopa jaoks üliolulisi poollooduslikke kooslusi* (N-1: 5) ja kaitseme oma loodust, nt */.../ meie looduskaitsetraditsioon on tugev ja vana, vaid üldine suund on natuke teine [kui Euroopa Liidus]* (N-17: 2). Meile on Natura-loojad vastandanud *muu Euroopa, Euroopa Komisjoni* (N-17: 4), *Euroopa Liidu* (N-3: 9)

Naturast kui Euroopa Liidu looduskaitsest on Natura-looja ja looduskaitaja eristanud *meie traditsioonilist looduskaitset* (N-1: 8, N-17: 2). Üks ajakirjanik nimetab Naturat *Brüsselist imporditud kaitsealadesüsteemiks* (N-12: 4), seda küll otsesõnu “meile” vastandamata, ent tegu on uudisega, mille autoritektis “meietamist” välditakse. Siiski on Natura seal selgelt määratletud kui “mitte-meie”.

Teisal kasutatakse “meietamist” kui moraliseerimismõtet. Näiteks väljendab Natura-looja lootust, et tänu Naturale *oleme nüüd Euroopa Liidu valvsa silma all ja jätame seetõttu ehk Läänes tehtud rumalused oma veekogudel üle proovimata* (N-3: 9). PM juhtkiri märgib: *Meenutagem 1992. aasta Rio de Janeiro bioloogilise mitmekesisuse konventsiooni ning Euroopa Liidu vastavaid direktiive, mis on just Natura 2000 aluseks. Kusagil peab ju keegi [Euroopa Liit jt rahvusvahelised institutsioonid] meie varakapitalistlikule mentaliteedile ka piiri panema, ise me seda ikka veel ei suuda* (N-13: 5). See on rumal ja ahne *meie*, kes ei taipa loodushoiu tähtsust. See on targema positsioonilt, justkui lapsevanema tasandilt “meietamine”. Väliselt hõlmab ütleja ka iseenda, aga vahel on see hoopis viis teiste puudustele osutada. Ennast gruppi hõlmates võtab ütleja kaasvastutuse, vahel siiralt, vahel manipuleerivalt. Vahel on “meietades” osutatud selgelt kellelegi teisele. Näiteks arvamuse loo N-19 juhtlõigus kirjutab ajakirjanik: *Keskkonnaministeerium on /.../ võtnud Natura nimekirjast välja alasid, mille eemaldamise põhjendused tekitavad küsimärke. Viimases lõigus märgib ta: /.../*

põhimõtteliselt peaksime kõik kriteeriumidele vastavad alad kaitstavate piirkondade nimekirja lisama.

Samas võib “meietamine” olla viis tuua probleem lähemale – looduskaitse on meie kõigi ühine mure.

See, et loodusest räägitakse kui millestki meile kuuluvast, nt *meie haruldus* (N-9: 7), *oma veekogudel* (N-3: 9) on meie kultuuriruumile nii omane, et enamasti ei pane seda tähelegi.

Sadama-lugudes esineb *meie* eeskätt tegelaste tsitaatides selle sõna otseseimas tähenduses: mina ja konkreetsed minuga seotud teised.

3. 3. 4. “Hirmuäratava looduskaitse” aladiskursuse konstrueerimine

Natura paistab reas lugudes millegina, millel on oma huvid ja tegutsemisvõime (N-2, N-4) – mitte konkreetsed isikud ei loo ega moodusta seda, vaid ta tekib, nt *Natura 2000-ga seoses tekkivatel uutel loodushoiualadel* /.../ (N-4: 1). Kahe loo autor kirjeldab seda kui elusolendit: *Euroopa Liidus sündinud ning kolm aastat tagasi Eestis juuri ajama hakanud* /.../ (N-12: 2, N-16: 14), /.../ *pole maaomanikud rahul Nigula rahvuspargi kosumisega* (N-12: 10), /.../ *Natura 2000 loob hiiglaslikku looduskaitseala* (N-12: 8).

“Isetekkivaist” loodushoiualadest räägivad ajakirjanikud enamasti ühenduses Euroopa Liiduga: alad tekivad *euroliidu projekti abil* (N-2: AP), *tänu euroliidu toetusele* (N-2: 1), *pärast Eesti astumist Euroopa Liitu* (N-6: 2), neist peaksid tulevikus *saama euroliidu kaitsealad* (N-11: 1). Ka *Euroopa Liidus sündinud ja kolm aastat tagasi Eestis juuri ajama hakanud üleeuroopaline loodushoiualade võrgustik* (N-16: 14, N-12: 2).

See näitab Euroopa Liidust lähtuvat looduskaitseprojekti kui vääramatut jõudu, mis toimib iseenesest ja paratamatult.

Kohati kujutavad ajakirjanikud Naturat vähemalt potentsiaalselt agressiivse ja ohtlikkuna, näiteks N-5 pealkirjas *Kaitseala ärritab maaomanikke* – lauseehituse järgi on kaitseala siin aktiivne osapool. N-12 ja N-16 (sama autor) märgivad, et Natura loob *hiiglaslikku kaitseala*. Hiiglaslik pole just halb, aga hirmutav ikkagi. N-12 vahepealkiri ütleb *Natura*

on kõikjal. Seegi kõlab ähvardavalt. Uudisloo N-4 pealkiri väidab *Leebe looduskaitse haarab uusi alasid* – leebe küll, aga haaramine on siiski agressiivne tegevus.

Kaks intervjuueeritud autorit ise põhjendavad sellist sõnavalikut sooviga lugudele tähelepanu tõmmata (II-19, III-16).

Ajakirjanikud, Natura-loojast autor ning erinevad tegelased - Natura-loojad, omavalitsusjuhid ja looduskaitseja – kõnelevad Naturast algusest peale kui millestki, mis inimesi hirmutab: *tonti ei maksa näha* (N-4: 4); *maaomanikud, kes kardavad* (N-5: 1); *hirmud on suured* (N-5: 4); *maaomanikel pole tarvis karta* (N-6), *teadmatus tekitab hirme* (N-8); *saarlased kardavad loodushoiualasid* (N-10: PK), *Natura 2000st on ettekujutus kui kollist* (N-13), *see pole meie külge aheldatud europomm* (N-19: 2).

Oma loo kuuendas lõigus küsib keskkonnaminister Kranich: *Kas on põhjust sattuda ärevusse?* (N-1), ehkki eespool ta vaid kiidab, kui hea on Natura - miks siis järsku ärevusse? Kranich vastab oma küsimusele: *Ehk mitte /.../*. Ta ei ütle “kindlasti mitte” - nii et äkki ikka natuke on?

Natura ambivalentset kujutamist iseloomustabki kõige paremini loo N-4 pealkiri *Leebe looduskaitse haarab uusi alasid*.

See on järjekordne viis vastasseisu või konflikti konstrueerida. Samas on see võimalus lugejate tähelepanu tõmmata.

Tekstide põhjal pole võimalik täpselt otsustada, kas Natura on sellepärast “koll”, et ta tuleb Euroopa Liidust (nende teiste, “mitte-meie” juurest – vt 3. 3. 2) või sellepärast, et see on looduskaitseprojekt.

Kuid ajakirjanikud ei personifitseeri Naturat ainult ajalehelugudes – ka intervjuuvastustes on nad seda nimetanud kolliks ja imeloomaks (III-16, IV-7).

3. 3. 5. Looduse kujutamine

Sõna *loodus* kasutatakse sadama-lugudes peamiselt liitsõnades *looduskaitseja*, *looduskaitse ja loodushoid*. Samas kasutatakse mitmes kohas sõna *keskkond*, kus selle võiks edukalt asendada *loodusega*, ilma et tähendus muutuks. Tegelikult võiks ju ka

keskkonnamõju asemel öelda mõju loodusele, aga eelistatakse siiski esimest. Samuti kõneldakse *keskkonnaohust*, mitte ohust loodusele. Ka mujal tekstides ja ametlikus pruugis eelistatakse võimalusel keskkonda. Keskkond paistab olevat kaalukam sõna.

Sõna *loodus* on sadama-lugudes kasutatud vaid korra: *Selle* [inimese heaolu] *nimel ei tohi* *kiüll loodust hävitada, aga* /.../ (S-13: 8). Seda sõna poleks saanud keskkonnaga asendada – keskkonda ei saa hävitada. *Loodus* tähendab siin enam-vähem sama, mis inglisekeelne *nature* ühes oma põhitähendustest: loomsed ja taimsed eluvormid lahus inimesest.

Natura lugudes kõneldakse *rikkumata* ja *puutumata loodusest*, *ohutu sattunud loodusest*, *oma loodusest*, *Eesti loodusest* jm. Ühe loo ühes lauses on loodus loomadest ja taimedest eristatud ning tähendab ilmselt keskkonda: /.../ *Eestis leidub taimi, loomi ja linde ning rikkumata loodust* /.../ (N-1: 1). Mujal aga näikse see tähendavat nii ühte kui ka teist ning see tundub täiesti loomulik ja iseenesestmõistetav – loodus hõlmab nii geograafilist keskkonda kui ka loomseid ja taimseid eluvorme. Võib-olla on sõna käibetähendus vahepeal nihkunud ega vasta enam teatmeteostes pakutavale? (vt 2. 4. 1)

Looduskaitset mainitakse kahes sadama-loos (N-13: 11; N-15: 4) ja reas Natura-lugudes. Kontekstidest nähtub, et sõna kasutatakse klassikalise looduskaitse tähenduses – kaitsealade loomine, liikide kaitse alla võtmine jms –, millel on keskkonnakaitsest kitsam tähendus.

Võimalik, et looduskaitse varasem tähendus – looduse säästmine inimtegevuse kahjulikust mõjust, looduse tasakaalu säilitamine – hakkab taanduma. Samas kõnelevadki Natura-lood klassikalisest looduskaitsest, nii et kindlalt seda väita ei saa.

3. 3. 6. Erineva looduskaitse suhtega huvigruppide kujutamine

Huvigruppide suhte looduskaitseküsimusse on ajakirjanikud enamasti selgelt määratlenud, tähistades neid seda väljendava nimega – looduskaitsejad – või kujutades neid looduskaitsemeetmeid rakendava – Natura-loojad – või loodust ohustava – sadamaarendajad – ettevõtmise elluviijana või looduskaitsemeetmete tõttu kannatajana –

maaomanikud. Siiski ei pruugi see ilmne asend looduskaitseküsimuse suhtes määrata, kui looduskaitse- või loodussõbralikuna (antud juhul võib neid sõnu kasutada sünonüümidenä) on ajakirjanikud vastavaid gruppe kujutanud.

3. 3. 6. 1. Looduskaitsejad

Looduskaitsejad on huvigruppidest kõige rohkem looduse kaitsmisele suunatud. Seda näitab juba nimi, millega neid tähistatakse. Kuigi looduskaitsejaks võiks kutsuda ka looduskaitsega tegelevaid ametnikke, seda siiski ei tehta. Vaatamata sellele, et üks intervjuueeritud ajakirjanikest seda oma vastuses teeb (III-5)

Sõnu *looduskaitsejad*, *keskkonnakaitsejad* ja *rohelist* kasutatakse kui sünonüüme, samas on arvustades või halvustades eelistatud alati viimast. Siiski ei saa öelda, et sõnal ongi halvustav varjund. Looduskaitsejad ise kasutavad enda kohta sama sõna (S-16). *Rohelist* on suupärasem ja piltlikum kui teised.

Loos S-4 on sõna *rohelist* kolmes tähenduses: tähistab nii looduskaitsejaid, st mitme vastava organisatsiooni liikmeid, kui ka Eesti Rohelist Liikumise omi ning lisaks veel esindab üks kohalik sadamatahtja autori sõnul *Saaremaa noori rohelist* – see võib tekitada segadust.

Ajakirjanike sõnul looduskaitsejad *ei protesti*, *muretsesvad*, *heidavad ette*, *ründavad*, *nõuavad*, *kaebavad*. See, et nad erakorraliselt *ei protesti* (S-2: PK,1), esitab neid samamoodi protestijana kui protestimise kujutamine ise seda teinuks. Sõnal *protestima* võib olla kergelt vasakpoolsusele, mässumeelsusele vihjav varjund.

Teistes lugudes on ajakirjanikud näidanud rohelist vähem aktiivsena: */.../ nurjus roheliste vastuseisu tõttu /.../* (S-4: 1), mitte “*rohelist nurjasid*”. */.../ mõlemad [sadam ja sild] tekitavad palju vastuolusid just keskkonnakaitse osas* (S-5: 1). Mitte “keskkonnakaitsejad tekitavad vastuolusid”.

Vaatamata “ründamisele” ühes loos ei kujuta ajakirjanikud looduskaitsejaid väga agressiivsetena. Looduskaitsejad argumenteerivad lugudes vaoshoitult ja motiveerivad oma seisukohti (vt 3. 2. 4).

3. 3. 6. 2. Natura-loojad

Natura-loojad on looduskaitsemeetmete ametlikud elluviijad - ametnikud, projektijuhid. Tekstides tähistatakse neid ühisnimetajatega *keskkonnaministeerium, riigi ametnikkond, ametnikud*, mis ei hõlma kõiki Natura-loojaid, näiteks lepingulisi projektijuhte. Natura-projekti elluvijate tähenduses on kasutatud ka sõna *riik* (N-7a, N-11, N-14, N-16, N-19). Eelloetletud ühisnimetajaile on ajakirjanikud andnud enamasti negatiivse tähenduse (N-8; N-9; N-13: 6,7; N-19). Nt */.../ Natura 2000 asja on keskkonnaministeerium ajanud Eestis aga kahjuks nii, et paljudel Natura võrgustikku jäävate maade omanikel on tekkinud ilmne vastumeelsus kogu looduskaitse vastu* (N-9: 1). Sõna *riik* on kasutanud ka Natura-loojad ise (N-7a: 20; N-11: 6), eristades end sel moel “halbade” Natura-loojatest, kes inimestega ei arvesta. Seda eristust on kasutanud keskkonnateenistuse juht, kuid ka keskkonnaminister Villu Reiljan loole N-7a lisatud lühiintervjuus.

Halba ministeeriumi või ametnikkonda pole ajakirjanikud kujutanud mitte ainult inim-, vaid ka loodusvaenulikuna (N-8, N-15, N-18, N-19).

Samas pole reas lugudes, kus Natura-loojad paistavad positiivses või neutraalses valguses, autorid neid ühise nimetaja alla viinudki, vaid on määratletud üksikshaaval nime- ja ametitpidi (N-1, N-2, N-3, N-4, N-6).

3. 3. 6. 3. Sadamaarendajad-ettevõtjad

Nad on küll loodust ohustava ettevõtmise eesotsas, ometi pole neid kujutatud eriti loodusvaenulikena. Ajakirjanikud pole neid nimetades kasutanud negatiivse konnotatsiooniga sõnu ning ka nende tegevust arvustavad looduskaitsejad pole nende endi kohta midagi otseselt halba öelnud.

Ainsaks negatiivsema kujutamise näiteks võib pidada, et ajakirjanikud on ühte neist mitmes loos näidanud looduskaitsejaid halvustades rumalalt demogoogitsemas, nt *“Loodame, et nad [st looduskaitsejad] võtavad mõistuse pähe, sest ütleme ausalt – kui on*

tehtud sambla- ja puraviku-uuring, siis võib nõuda ka kivi- ja kännu-uuringut ja sedasi lõputult protsessida” (S-12: 5) Kuigi otsesõnalise määratluse järgi on just looduskaitssjad need, kes *ründavad ja nõuavad*, kasutavad pigem ettevõtjad argumente, mida võiks nõnda tõlgendada.

Ka pole ettevõtjad neis lugudes kasumi peal väljas. Kuigi üks neist ütleb mitmes loos, et vaid Tammel tasub süvasadama rajamine end ära, tähendab see seal pigem ots-otsaga väljatulemist.

Võrdluseks võib siin tuua kahes Natura loos (N-10, N-13) esineva vaikiva tegelasgrupi *kinnisvaraärimehed*, keda on kujutatud selgelt loodus(kaitse)vaenulikuna.

3. 3. 6. 4. Vallajuhid

Mustjala valla juhid moodustavad sadama-lugudes Tallinna Sadamaga ühtse meeskonna, vähimaidki vastuolusid või eriarvamusi pole. Natura-lugudes kõnelevad vallajuhid maaomanike eest, esindades nende vastuseisu Natura-meetmeile. Ehkki lugudest selgub, et esineb ka Naturat pooldavaid maaomanikke, nende nimel vallajuhid sõna ei võta.

Siiski pole vallajuhte kujutatud looduskaitsevaenulikena. Uudisloos (N-7a) ründab vallajuht Natura-projekti väitega, et tõeline looduskaitseväärtus on sealt välja jäetud ning aramusloos toetab ajakirjanik tema väidet (N-9: 3).

3. 3. 6. 5. Kohalikud elanikud ja maaomanikud

Nende huvisid ohustavad looduskaitsemeetmed neis lugudes kõige rohkem. Valdavalt on neid kujutatud positiivsete tegelastena, kelle huvid on juba olemuslikult õigustatud. Seda näitab kasvõi asjaolu, et just neid on ajakirjanikud tähistanud sõnadega *inimesed* või *rahvas*. Kuigi maaomanikke võiks kujutada ka ettevõtjatena, kes soovivad teenida oma maast kasumit, pole seda tehtud. Maaomanikud ise küll ütlevad, et Natura tõttu jääb neil kasu maast saamata (N-6: 5,6; N-16), ent kuigi ajakirjanikud on need tsitaadid ära toonud, pole nad neile uudislugude autoritektis ega aramuslugudes tähelepanu

pööranud. Ainus erand on N-12, kus autor märgib: */.../ lõviosa maaomanikke leiab, et /.../ kaitsealadesüsteem hakkab segama nende majandustegevust.*

Ajakirjanike (samuti vallajuhtide, Natura-loojate, looduskaitsejate jt) sõnul on maaomanikud Natura vastu eeskätt sellepärast, et neil pole selle kohta piisavalt teavet (N-5, N-6, N-7, N-8, N-9, N-13) ning ühes loos lisaks ka sellepärast, et piirangud võivad takistada inimtegevust (N-9: 4).

Kuigi just kohalike elanike ja maaomanike huve ohustavad looduskaitsemeetmed neis lugudes kõige rohkem, pole ajakirjanikud seda tegelasgruppi tahtnud kujutada looduskaitsevaenulikuna. Arvamusloos ütleb maaomanik küll: *“/.../ seda, et mu maa on mingi kuradi taime pärast kasutusest väljas, ei hüvita mulle keegi.”* (N-9: 7). Kuid ajakirjanik kasutab seda kui näidet, millisele äärmuslikule seisukohale on keskkonnaministeeriumi tegevus maaomaniku viinud. Samuti nagu loos N-5 on lageraie tegemine märk maaomanike meeleheitest, mitte loodusvaenulikkusest.

Erandlikult suhtub maaomanikesse juhtkiri N-13, kus nad saavad hurjutada oma loodusvaenuliku mõtlematuse ja ahnuse pärast.

Järeldus

Looduskaitseväärtustest on Natura-lugudes kõige rohkemates nimetatud erinevaid kooslusi või elupaigatüüpe, mida on ka Natura ametlikus kontseptsioonis esile toodud. Haruldasi ja ohustatud liike üldiselt, liiki täpsustamata, esineb Natura-lugudes mõlemat palju - need kriteeriumid on Natura kodulehel võrdseina esile toodud (Natura 2000 linnu- ja loodushoiualade võrgustik 2005). Enamik Natura-lugusid jagab kaitset vajavad liigid taimedeks, loomadeks ja lindudeks, mis ei vasta loodusteaduslikule klassifikatsioonile, kuid langeb kokku keskkonnaministeeriumi Natura kodulehel pakutavaga. See näitab, et ajalehetekstid järgivad Natura peamisi ametlikke klassifikatsiooniskeeme.

Ohustatud liike seostavad autorid Euroopaga, haruldasi lisaks ka Eestiga. Eesti looduskaitsevajadusest kõneldakse kui loodusväärtuste säilitamisest, mis eeldab, et praegu on kõik hästi. Sarnast väljendab ka üks intervjuueeritud ajakirjanik oma vastuses: *“/.../ kui Euroopas ringi rännata ja näha, kui vähe loomulikku loodust seal paljudes*

riikides alles on jäänud, siis Eesti kaugem nägemus võiks olla pigem looduse säilitamine praegusel kujul.” (II-7)

Natura-lugudes vastandub Eesti rahvas meie-grupina muule Euroopale või Euroopa Liidule. Lisaks meie-grupi positiivsele kujutamisele kasutavad ajakirjanikud ja Natura-loojad “meietamist” kui moraliseerimisvõtet, kus loodushoiu tähtsust mittemõistvale “meiele” on vastandatud looduskaitset väärtustav Euroopa Liit.

Peaaegu kõigis lugudes, kus ajakirjanikud Naturast midagi kirjutavad, on nad seda vähem või rohkem personifitseerinud: Natura *tekib, haarab, kütab kirgi, ärritab, tõotab* jne. Sageli nimetavad nad “isetegutseva” Naturaga seoses Euroopa Liitu.

Lisaks kõnelevad ajakirjanikud, teised autorid ja erinevad tegelased Naturast sageli kui millestki, mis inimesi hirmutab: *saarlased kardavad, hirmud on suured, Naturast on ettekujutus kui kollist* jm. Selline probleemi dramatiseeriv sõnakasutus aitab rõhutada vastasseisu ja tõmmata lugejate tähelepanu. Ometi ei pruugi see tuleneda ainuüksi ajakirjanduslikest võtetest, sest ajakirjanikud mainivad hirmu Natura ees ka oma intervjuuvastustes: “/.../ tegelikkuses kartsid inimesed ühe uue ja karmi looduskaitse sündi.” (III-5), “/.../ ma ei mäleta, kui suur koll Natura sel ajal veel oli” (IV-7)

Kõige loodussõbralikumana grupina on ajakirjanikud kujutanud looduskaitsejaid. Kõige loodusvaenulikumana ja ühtlasi inimvaenulikumana on esitatud keskkonnaametnikke (riiki, ministeerimi), kuid isikuid sealjuures nimetamata. Konkreetseid keskkonnaametnikke on kujutatud neutraalse või loodussõbralikuna.

Isikutest on looduskaitsevaenulikumana on kujutatud keskkonnaminister Villu Reiljani.

Samas on ajakirjanikud hoidunud teisi gruppe looduskaitse vaenlastena kujutamast, iseäranis nn tavainimesi, isegi kui kasutatud tsitaadid võiksid selliseks tõlgenduseks põhjust anda. Üks küsitletud autor põhjendab, et nn tavainimene on ajakirjanduse jaoks nõrgema poole rollis, keda tuleb kuulata ja kaitsta (II-21).

3. 4. Looduse ja inimese suhe

Võib eristada kolme maailmanägemise viisi, mis määravad inimese suhtumise loodusesse ja elusolenditesse: tehnikakeskne (ehk tugevalt inimkeskne), inimkeskne (ehk nõrgalt inimkeskne) ning loodusekeskne (Oja, 1998: 1246-1259). Tehnikakeskne loodussuhte puhul nähakse loodust tooraine ammutamise kohana ja vahendina inimese eesmärkide teenistuses. Inimkeskse suhte puhul ei kohelda loodust hästi või halvasti mitte tema enda, vaid inimese pärast: loodusest saadavad esteetilised, kultuurilised ja teaduslikud väärtused muudavad inimest paremaks. Looduskeskne suhtumine tähendab looduse ja selle kõikide olendite heaolu arvestamist – loodusel on väärtus omaette ja inimene on osa loodusest.

Sadamalugudest on inimese ja looduse suhet otsesõnu käsitletud kahes: S-5 ja S-13.

S-5 alustab veendumusega, et sadam teeb Saaremaale head: mittedadam võrdub *tagahoov* (halb), sadam võrdub *värv Euroopasse* (hea). Väidab, et kui alati loodusega arvestada, ei saaks midagi ehitada (3), olles eespool näidanud, et ehitamine toob hüved. *Euroopa kontekstis on Eesti haruldusi lausa pungil täis* – kaitsmist on väärt just haruldused, aga et neid on pungil, siis järelikult liigagi palju – *pungil* on kergelt negatiivse konnotatsiooniga. Mõlemaid pooli täielikult rahuldava lahenduse võimalust autor ei näe, võimalik on vaid *kompromiss, mis kustutaks huntide suurema nälja ja jätaaks ka lambad peaaegu terveks* (S-5: 5). Segaseks jääb, kas hundid on ettevõtjad või saarlased, aga igaljuhul on nad inimesed, ning lambad on loodus või linnud. Seega näitab autor, et inimene käitub looduse suhtes nagu röövel, ent leiab samas, et inimese heaolu kui vaieldamatu väärtuse nimel on see paratamatu.

Debattlugu S-13 on pealkirjastatud *Keskkond või töökohad?* Võinuks ju olla ka *keskkond ja töökohad*, seda enam et allpool tuleb juttu ka sellest, kuidas tänu looduskaitsele saavad inimesed tööd.

Sissejuhatavas lõigus ütleb ajakirjanik: */.../ arutavad /.../, kas majandustegevus ja inimeste heaolu on looduskaitsega tingimata vastuolus.*

Inimese heaolu ja majandus seisavad kõrvuti ning nende vastas looduskaitse, *tingimata* reedab eeldust, et üldiselt peetakse neid vastuolus olevaiks.

Üks debattlejaist, akadeemik Raukas ütleb: *Säästva arengu põhimõtetest lähtuvalt on meie esmane eesmärk ju ikkagi inimese tervis ja heaolu, tema õnn. Selle nimel ei tohi küll loodust hävitada, aga sellest lähtudes tuleks asjad seada kaalukausile.* Selliste liitlausete puhul kipub olulisem osa tulema pärast “agat”. Teisisõnu ütleb akadeemik siin, et inimese heaolu nimel ikkagi natuke tohib hävitada, ainult ära ei tohi hävitada. See on sarnane seisukoht S-5 autori omale.

Natura-loos ütleb minister Reiljan: *Natura 2000 on üldistes huvides* (N-7a: 19). Üldised huvid tähendavad inimeste ühiseid huve, inimühiskonna huve – seega pole looduskaitse inimhuvidega vastuolus. Siis aga lisab ta: *Selge on see, et Natura 2000 valimisse on huvide konflikt sisse projekteeritud. See on kogu Euroopas nii* (N-7a: 21). Siin tahab ta vist öelda, et looduskaitse ja inimhuvid on olemuslikult vastuolus, see on igalpool nii ja see on iseenesestmõistetav. Sest vaevalt, et ta tahab väita, et Natura väljamõtledjad plaanisidki selle konflikte tekitama, ehkki tema jutust võiks ka nii aru saada. Igal juhul ajab Reiljan inimese ja looduskaitse suhte kohta vastuolulist juttu.

Juhtkiri N-13: 2 kõneleb inimese vastutusest tulevaste põlvete eest, kellele tuleb säilitada mitmekesine keskkond. Repliik N-19 põhjendab Natura vajadust sellega, et see on meile *võimalus oma looduse säilitamiseks.* Ütleb, et *Natura 2000 eesmärgid on ometigi õilsad ja kui loodust väärtustame.* Räägib laanest, kus säilinud haruldased linnu- ja taimeliigid, millest meil tulevikus rohkem kasu on kui täna maharaiutud metsast.

Inimene ja loodus seisavad küll teineteisest eraldi, kuid tulevikule või tulevastele põlvkondadele mõeldes peab inimene loodust hoidma.

Debatis ütleb Natura-looja, et on vaja *leida mõistlik tasakaal inimeste ja looduse huide vahel* (N-17: 7). Huvid on vastandatud, samas on ka loodusel oma huvid, millega peab arvestama, mitte ainult inimesel.

Inimese ja looduse (või keskkonna) huide kaalumise räägivad ka mitu sadamalugu, ilma et kumbagi neist oleks tähtsamana näidatud.

Erinevalt vaatab inimese ja looduse suhtele juhtkiri S-8. See on üles ehitatud inimeste ja sipelgate analoogiale. Pealkiri on *Loodust kaitstes ununes inimene*, mis võiks tähendada ka inimese ja looduse vastandamist, aga antud juhul see nii pole. Järgneva teksti põhjal võib öelda, et siin tähendab see hoopis, et osa loodust ununes (vt 3. 5. 1)

Loos N-16: 21 nimetab maaomanik inimest samuti kaitset vajavaks liigiks.

Looduskaitsehuide vastu on seatud eeskätt nn tavainimeste, lihtsate inimeste huvid: nende väikesed majandushuvid (toimetulek), soov elada oma maa varal või leida teenistust (*töö ja leib* – S-1), nende huvi tegelda oma igapäevaste harjumuspäraste asjadega (*tavaline tegevus* – N-4: 4). Need huvid sõnastatakse juba kummagi juhtumi esimeses loos, ministrite kirjutatud arvamused S-1 ja N-1. Natura-loojad väidavad küll, et looduskaitsemeetmed neid huve oluliselt ei kahjusta, kuid nad teevad seda nii ohtralt, et vastandus tuleb selle kaudu just esile.

Sadama kohtulood (S-6, S-7, S-8, S-10, S-11, S-14, S-15) kohalikke elanikke küll peaaegu ei nimetagi (vaid korra mainitakse), kuid kohtunik ütleb neljas loos, et Mustjala volikogu pidanuks *kaaluma, kas positiivsed sotsiaalsed ja majanduslikud mõjud valla ja Saaremaa arengule kaaluvad üles kahjulikud mõjud* (S-7: 6) või midagi sarnast pisut teises sõnastuses. Sotsiaalsete ja majanduslike mõjude all piirkonna arengule peetakse tavaliselt silmas just nn tavainimeste huve (nt tööhõivet, ehkki nende lugude põhjal seda ümberlükkamatult tõestada ei saa, kuid S-1-s räägitakse töökohtadest, S-13: 11,12,13-s Saaremaa päästmisest seoses elanike teenimisvõimalustega, S-4 Saaremaa jätkusuutlikusest ja arengust seoses kohalike kalurite ja noortega, nii et pole mingit alust arvata, et ülejäänud lugudes peetakse midagi muud silmas, seda enam, et sellele pole ka ühtegi vihjet). Kahjulike mõju all jällegi peetakse silmas mõju loodusele või keskkonnale

– lugudest ei leia ainsatki vihjet, et sadam võiks ka millelegi või kellelegi muule kahjulikult mõjuda.

See-eest kellegi tõsisemate ärihuvide võimalikku kahjustumist looduskaitsemeetmete tõttu sadamalood isegi ei maini (mõnest loost võib vaid leida ähmase vihje selles suunas). Siin-seal on küll öeldud, et Tamme on paik, kuhu on tulus sadamat ehitada, aga silmas ei peeta niivõrd kasumit kui väikseid kulusid. Kõneldakse saarlaste sadamast, kuigi seda rajav ettevõtte Tallinna Sadam vaevalt saarlastest koosneb.

Mõnes Natura-loos mainitakse ka suuremate ettevõtjate ärihuve (N-10, N-12, N-13, N-18), kuid see on pigem taustaks lugude põhiteemale. Nt *“Kinnisvaraarendajatel on on Natura-aladest kõige enam midagi kaotada, kes tiheasustusalasid on plaaninud.”* (N-10: 4) – loo põhiteema on tavaliste saarlaste Natura-hirm, millele osutab ka pealkiri *Saarlased kardavad loodushoiualasid*.

Siiski pole üks küsitletud ajakirjanikest nõus väitega, et lood on üles ehitatud looduskaitsehuvide ja tavainimeste huvide vahelisele konfliktile. (II-12). Aga nimetatud autori lugudes ongi see vastandus vähem esil ja suurimaks looduskaitsevaenlasena on kujutatud kinnisvaraarendajaid (N-10).

Samas märgib teine vastaja, et konflikt oligi suur, mistõttu tal polnud tarvis midagi “üles ehitada” (I-11,12).

Vaatamata sellele, et looduskaitsehuve ja tavainimeste huve on kujutatud konfliktisena, pole neid siiski esitatud paratamatult konfliktseina. Ajakirjanike ning samuti tsiteeritud keskkonnaametnike, vallajuhtide ja looduskaitsete hinnangul peitub konflikti tegelik põhjus ebapiisavas kommunikatsioonis (väheses teavitamises, infopuuduses) ning lahendus selle tõhustamises.

Siiski väidab üks intervjuueritud ajakirjanik oma vastuses, et Natura puhul oli konflikti peamine põhjus ikkagi majanduslik (I-20) ning ka teine leiab, et vähest kommunikatsiooni kiputakse vastasseisu põhjustajana ületähtsustama (II-15). Sellele vaatamata on maaomanike majanduslikest huvidest vaadeldud lugudes kirjutatud vähe.

Küsimusele, kas looduskaitsehuvid ja inimeste eluhüvede saavutamine on nende hinnangul pigem vastuolus või kooskõlas, vastasid intervjuueritud autorid erinevalt. Kaks uudisajakirjanikku leidsid, et vastuolu pole (I-7) või ei tohiks olla (III-6), kolmas oli seda

meelt, et inimeste eluhüvesid võib üldse erinevalt mõista (II-8). Loodusajakirjanik tõdes aga, et sellega, mida inimene eluhüvede all tavaliselt silmas peab, on looduskaitsehuvid kindlasti vastuolus (IV-5).

Paistab, et küsitletud uudisajakirjanike teadlik eesmärk pole olnud kujutada neid huvisid vastuolulistena.

3. 4. 1. Looduskaitse eesmärgid

See, milliseid eesmärke looduskaitsele omistatakse, näitab samuti, millisena inimese ja looduse suhet kujutatakse (Oja 1998).

Sadama-lugudes on looduskaitstjate eesmärk kaitsta linde ning nende elukeskkonda õlireostuse eest. Inimeste elukeskkonna kaitsele seal isegi ei vihjata. Ühes loos viitavad nad ka ökosüsteemi kaitsele laiemalt (S-6: 6). Samuti jälgivad nad, et sadamat rajama asudes oleksid kõik ametlikud keskkonnanõuded täidetud, ent see tegevus on eelnimetatud eesmärgi teenistuses.

Natura-lugudes on looduskaitsetegevuse esmane eesmärk kaitsta haruldasi ja ohustatud liike ning nende elupaiku, lisaks räägitakse ühes loos (N-17) pikemalt looduskaitsetegevuse võimalikest majanduslikest ja sotsiaalsest eesmärkidest.

Inimese elukeskkonna kaitsmisele on viidatud kahes loos (N-12, N-17).

Nõnda võib öelda, et vaadeldavais lugudes on looduskaitsekäsitlus ülekaalukalt loodusekeskne.

Siiski viitavad ajakirjanikud mõnes Natura-loos ka looduskaitse-eesmärkidele, mida võib nimetada humanitaarseteks või nõrgalt inimkeskseteks: elukeskkonna ilu kaitsmine (N-12: 13), looduse kaitsmine inimsuse huvides (N-8: 11) või õilsatel eesmärkidel (N-19: 3).

Järeldus

Inimese ja looduse suhet esitatakse enamasti nõrgalt inimkesksena, mis tähendab looduse hoidmist inimese pärast, kuna loodusest saadavad esteetilised, kultuurilised ja teaduslikud väärtused muudavad inimest paremaks (Oja, 1998).

Vaid kahes loos leitakse, ja neiski vihjamisi, et inimese heaolu huvides tohib loodust kahjustada. Inimese ja looduse või looduskaitse huve kujutatakse enamasti vastandlikena, ent näidatakse, et ka loodusel on huvid, millega inimene peab arvestama. Mõnes loos esitatakse inimese ja looduse huve ka kooskõlalistena, ent need konstruktsioonid mõjuvad veidi kohmakate või pateetiliselt üldsõnalistena – nt looduse kaitsmine inimsuse huvides (N-8).

Looduskaitsekäsitlus on vaadeldavais lugudes see-eest valdavalt loodusekeskne. Kuid looduskaitse all peetakse neis silmas eeskätt klassikalist looduskaitset, millel ongi looduskesksed eesmärgid – kaitsealade loomine, liikide kaitse alla võtmine jms. Inimese elukeskkonna kaitset või tulevaseks majandamiseks vajamineva loodusvara säästlikku kasutamist see ei hõlma, samuti otseselt mitte ökosüsteemi tasakaalu säilitamist. Sellegipoolest saaks ka klassikalist looduskaitset seostada inimese elukeskkonna hoidmisega, seda on aga vaadeldavais lugudes tehtud minimaalselt. Ka laiema ökosüsteemi osana nähakse kaitstavat loodust vaid ühes loos.

3. 5. Ajakirjanike suhtumine looduskaitsesse

Suhtumise määratlemiseks uurisin, kuivõrd on ajakirjanikud järginud zhanrinorme, milliseid mõjutamisvõtteid nad on kasutanud, kuhupoole on uudised kaldu ja millised seisukohad esinevad arvamislugudes.

Selles peatükis jätsin vaatlemata lood, mille autorid pole ajakirjanikud (S-1, N-1, N-20), seega uurisin 15 sadama- ja 19 Natura-lugu.

Ühe sadama- ja ühe Natura-loo on kirjutanud ajakirjanikud, kes käsitlevadki enamasti loodusteemasid – Peeter Ernits ja Toomas Jüriado. Teised on põhiliselt uudisajakirjanikud, kes kirjutavad paljudel teemadel. Siiski on märgata toimetusesisest teemadejaotust, sest autorid korduvad, ka intervjuueeritud ajakirjanikud kinnitavad seda.

Mõne lühema loo juurde pole autori nime märgitud, need erinevad nimelistest kirjatükkidest eeskätt pikkuse poolest.

Loodusajakirjanikke eristab uudisajakirjanikest parem loodusetundmine – nad on kasutanud rohkem loodusega seotud mõisteid, kategoriseerinud loodust mitmekesisemalt. Silmatorkavaimalt avaldub see liikide nimetamises. Ernits (S-4: 10) nimetab kaheksat linnuliiki või nende üldnime (perekonda, sugukonda), samal ajal ei nimeta teised ajakirjanikud sadama-lugudes ainsatki liiki, vaid ütleavad lihtsalt *linnud*, *veelinnud* jms.

Jüriado nimetab kuute liiki (N-3: 6-8), millest enamik vähetuntud: *tõugjas*, *harjus*, *võldas*, *hink*. Teiste ajakirjanike lugudes esineb kokku kuus liiki või nende üldnime, kõige rohkem on nimetatud *kaunist kuldkinga*, mis on harulduseks kutsutavaist taimedest tõenäoliselt tuntuim.

Seevastu pole loodusajakirjanikud püüdnud paista looduskaitseküsimuse suhtes väliseltki erapooletud. Samas pole nende lood ka päris uudised, üks on uudislik reportaazh (S-4) ja teine uudisliku raadioloo trükiversioon (N-3).

Uudisajakirjanike lugudest leiab lisaks märke kiirustamisest. Näiteks kordub osa otse- ja kaudseid tsitaate loost lukku. Kohtuniku ütlus: “*Saaremaa Mustjala volikogu otsuses ei ole ühtegi põhjendust, miks Tammele sadama rajamise positiivsed mõjud kaaluvad üles negatiivsed.*” (S-8: 2) esineb täpselt samasugusena ka lugudes S-9: 8 ja S-10: 5. Kõik on EPL lood ning pole viidatud, et tsitaat on kolleegi loost nopitud. Ka mujal on samal viisil varasemaid lugusid kasutatud.

Loos S-9 on ainult ühe tegelase ütlused originaalsed, kõigi teiste omad pärinevad sama väljaande teise autori nädal varem ilmunud loost (S-8). Kordub isegi ilmne hooletusviga – Mustjala valla asemel kõneldakse mõlemas loos Lümandast.

Vanu tsitaate ja tekstilõike on kasutatud ka Natura-lugudes.

Kiirustamisele viitab ka see, et ajakirjanikud olulise tegelasgrupi – kohalike elanike ja maaomanike – esindajatega nii vähe kõnelnud on.

Lisaks jääb mitu sisuliselt olulist küsimust vastuseta. Näiteks räägiti Undva sadama puhul palju selle ohust kirjuhahkadele. Tänu Undva vaidlusele sai see linnuliik avalikkusele kindlasti tuntumaks ja lugejad võivad tunda huvi, kas uue sadamakoha puhul on ta

kaitstud. Paraku see vaadeldud lugudest ei selgu. Loo S-4 loodusajakirjanikust autor nimetab süvasadamat kirjuhahale hukutavaks, samas räägivad kõik järgnevad lood vaid lindudest üldiselt.

Mitmes Natura-loos seab vallajuht Natura-loojate pädevuse kahtluse alla väites, et suurem loodusväärtus – Tamme liivakivipaljand jäi kaitse alla võtmata. Ühestki loost ei selgu aga, miks nii juhtus.

3. 5. 1. Ajakirjanduslike normide järgimine

Valdavalt järgivad vaadeldud lood põhilisi zhanrinorme, seda nii teksti-, lause- kui ka sõnavaratasandil.

Uudisväärtustest on ajakirjanikud tuginenud eeskätt konfliktisusele (enamik lugudest on konfliktikajastused) ja mõjukusele (puudutab paljude inimese huve). Vahel on konflikt kunstlikult konstrueeritud (S-2) või seda võimendatud (S-9, S-10, N-12). Näiteks ütleb keskkonnaametnik: *“Püsiühenduse [silla] loomine ei ole välistatud ka Natura aladele /.../”* (N-10: 12), sama loo allpealkiri väidab aga *Saaremaaale silla ehitamist Natura 2000 alad lõplikult ei välista*.

Uudislood on üles ehitatud pööratud püramiidi põhimõttel, esitades materjali kahaneva tähtsuse järjekorras. Üks uudislugu (S-4) on üles ehitatud kronoloogiliselt, reportaazhina sündmuskohalt, ent ka seal on olulisim teave juhtlõigus uudisele omaselt kokku võetud. Uudistes on autorid enamasti püüdnud säilitada neutraalsust, hoidunud oma arvamusi ja hinnanguid otsesõnu väljendmast.

Arvamuslood, sealhulgas juhtkirjad, arutlevad uudistes kerkinud küsimuste üle.

Debattlugudes on pandud arutlema kõnealuste küsimustega seotud isikud, ajakirjanikud pole väitlusesse (vähemalt pealtnäha) sekkunud, on kirjutanud vaid pealkirja ja sissejuhatava lõigu.

Uudislugude lauseehitus on enamasti zhanrile iseloomulik - tegija, tegevus ja tegevuse siht on nimetatud, umbisikulise tegumoega on püütud mitte liialdada. Umbisikulisust vältides on autorid sageli isikustanud objekte, tegevusi jms juhtudel, kui pole tahtnud rõhutada tegelasi. Eeskätt tuleb see esile seoses Naturaga (vt 3. 3. 4).

Lugude sõnavara on valdavalt üldtuntud, sõnu on kasutatud nende tavalisimas tähenduses, uudiste autoritekstis on enamasti välditud tugeva emotsionaalse laenguga sõnu. Kujundeist on enamasti kasutatud üldtuntud metafoore, näiteks *lõviosa või aken Euroopasse*, ja kõnekäände, nagu *puust ja punaseks, põrsas kotis*. Vältitud on spetsiifilist loodusteaduslikku sõnavara. Ka oma vastustes märgivad autorid vajadust väljenduda lihtsalt: “/.../ uudise puhul on tõesti üks põhimõtteid rääkida asjast lühidalt ja suurele, teemat ise mitte tundvale lugejaskonnale lihtsalt ja arusaadavalt.” (II-16), “Jah, päevalehes peab lugu olema selge ja kiiresti-kergelt haaratav.” (I-16)

Uudised on kõige konventsionaalsemad, see on päevaleheuudiste tootmisprotsessist tingitult paratamatu – pole aega katsetada ega leiutada. Ka uudiste teemasid kommenteerivad arvamused on osa uudisdiskursusest ja konventsionaalsed, ehkki nende puhul on muidugi normiks väljendada oma arvamusi ja hinnanguid, samuti vabam ja kujundlikum stiil.

Ka uudisreporterite intervjuuvastustest paistab, et nad on uudisenorme oluliseks pidanud: lihtne keel, neutraalsus, lähtumine uudisväärtusest (I-16; II-13,16,22; III-10). Seega on teemakäsitlust mõjutanud ajakirjanike positiivne hoiak uudisenormide suhtes.

3. 5. 1. 1. Ebatavalisemad zhanrivõtted

Kohati on siiski kasutatud ka ebaharilikumaid zhanrivõtteid.

Tekstitasand

Ühes lõigus hülgab uudislugu S-6 fakte edastava kroonikastiili ja muutub repotaazhiks: *Pärnu halduskohtu ärklikorruse saalis istusid ühel pool lauda Eestimaa Looduse Fond ja ornitoloogide ühing ehk kampsunis keskkonnakaitsjad ning teisel pool Tallinna Sadam, Mustjala vald ja Saare maavalitsus ehk lipsustatud advokaadid*. See annab ajakirjanikule võimaluse näidata, et ta oli sündmusel kohal, kõita kõnekate detailide abil lugejate tähelepanu ja väljendada varjatult oma hinnangut. Looduskaitsjaid on kujutatud sümpaatsemana kui vastaspoolt. Nad on lihtsad ja vabad, võib-olla veidi robustsed, samal

ajal seostub vastaste lipsustatus otsekohe mõne aja eest käibel olnud ironiseeriv-põlastava väljendiga “pintsaklipslased”. Ühtlasi on vastasseis siin piltliku võtte abil selgelt esile toodud.

Ka loo autor soostub, et siit võib hinnangu välja lugeda. “Looduskaitstjad on ju nõrgema poole ehk looduse eestkõnelejad ning ametnike ja advokaatide poolel oli ilmselgelt jõud ja vahendid oma tahtmist maksma panna,” põhjendab ta (II-12).

Lausetasand

Uudisereeglid soovivad eelistada jaatavat kõnet eitavale, et tekst oleks selgem ja kergemini mõistetav. Sellegipoolest on uudisloos S-2 enam kui pooled laused eitavad, sealhulgas pealkiri *Looduskaitstjad ei protesti Saaremaa süivasadama vastu*. Sel moel konstrueerib autor konflikti, mida tegelikult polnud. Ühtlasi kujutab ta looduskaitstjaid protestijana, ehkki nad olid kajastatud sündmuse käigus vaiksed.

Naturast kõneldes kasutavad ajakirjanikud sageli umbisikulist tegumoodi: *Naturat luuakse, alasid valitakse* jms. Sel moel vähendavad nad tegijate, antud juhul Naturat loovate keskkonnaametnike, tähtsust. Lisaks on Naturat sageli isikustatud, kujutatud tegijana (nt N-4, N-2), mis on teine, uudisenormidele vormiliselt paremini vastav võimalus tegelaste olulisust vähendada.

Sõnavaratasand

Loos N-12 on kasutatud kujundlikumat keelt, kui uudistes üldiselt tavaks. Metafoorid on sõjalised - juba juhtlõigus räägitakse *maaomanike armeest*. Edasi: */.../ keskkonnaministeerium sai oma vastasest lõpliku ülevaate /.../, Natura suuremad lahingud peetakse siiski maismaal /.../, /.../ looduskaitstjatega võitlemiseks /.../, /.../ sealtki on keskkonnaministeerium taandunud*.

Autor põhjendab oma vabamat sõnavalikut: “Tegemist polnud klassikalise uudislooga, vaid selle pehmema vormiga /.../” (III-14) Sellega toetab ta tegelikult vajadust järgida uudisnorme.

Juhtkiri N-13 kõneleb kinnisvaraärimeeste *kombitsatest* – metafoor on küllaltki ebatavaline ja tugevalt negatiivse kaastähendusega. Kahes eeltsiteeritud tekstis konstrueerivad ajakirjanikud oma sõnavalikuga tõsist vastasseisu.

Juhtkiri N-8 võrdleb keskkonnaametnike käitumist maaomanike suhtes *jõhkardi poolt sipelgapessa* torgatud kepiga. Võrdlus pole iseenesest ebaharilik, tavaliselt kirjeldatakse selle abil vihaselt tegutsema ärritatud olendeid, eeskätt inimesi – nagu ka antud juhul. Vaadeldud loos lisab ajakirjanik aga vanale tuttavale tähendusele uue ja ebahariliku – kepi torkamisest sipelgapessa saab märk loodusvaenulikkusest. “Kepp sipelgapessa” kujundit on kasutatud ülekantud tähenduses, samas on “pesatorkijaid” taunitud nii selle tegevuse ülekantud kui ka otsesest tähendusest lähtuvalt.

Selle võtte abil on maaomanikke (ehk inimesi) kujutatud osana loodusest, nende kahjustamist loodusvaenuliku tegevusena ning keskkonnaametnikke loodusvaenlastena, lisaks sellele, et nad on inimeste vastu halvad.

Saaremaa silda nimetatakse *püsiühenduseks* (S-9: AP-1,VP-3; N-10: 12), ehkki selle sõnaga tähistati esmalt interneti püsiühendusest. Aga just tänu viimatinimetatule on sellel sõnal positiivne kaastähendus: mugavus, kiirus. Viidatud tekstides takistavad looduskaitsemeetmed selle hüve saavutamist.

N-3 loetleb üldsusele tundmatuid kalaliike ja räägib *riimveealadest*, mille tähendust iga lugeja ei pruugi teada. Üldiselt püütakse uudistes vältida spetsiifilist ja vähetuntud sõnavara, kuid antud loo autor on loodusajakirjanik, kelle jaoks on need mõisted tõenäoliselt hästituntud, samas selgitab ta loos ka nende tähendust. Liikide loetelust järeldub, et Naturat huvitavad eeskätt sellised loodusobjektid, millest tavainimene pole kuulnudki (6) – seega pole huvide konfliktiks põhjust. Samas pole tegelik konflikt sel ajal veel puhkenudki, kuid autor lähtub siiski eeldusest, et inimesed näevad looduskaitsemeetmetes ohtu oma huvidele. Sarnasest eeldusest lähtuvad ka teised konfliktieelsed lood (N-1, N-2, N-4). Oma intervjuuvastuses selgitab loo N-3 autor, et

tema soov oli tuua eeskätt välja kalakaitsjate ja hüdroenergeetika arendajate vaheline konflikt (IV-7).

Pealkirjas väidab autor, et Natura töötab *tulu*, tekstis kasutab sõna *kalandus*. Mõlemad mõisteid kasutatakse muidu pigem majandusest rääkides, ent tekstist paistavad need pigem üldisele kasule viitavat. Intervjuuvastuses selgitab autor, et pidas silmas eeskätt pikema perspektiivi kasu, kuid ka majanduskahju vältimist (IV-8).

3. 5. 1. Tekstide raamistamine

3. 5. 1. 1. Raamistamise afektiivne dimensioon

Emotsionaalse mõjutamise strukturealseid võtteid pole ajakirjanikud vaadeldud lugudes eriti sageli kasutanud. Mõned näited siiski on.

Mõjutamine narratiivse struktuuri kaudu

Väidetavalt suudavad kronoloogiliselt ülesehitatud lood lugejat emotsionaalselt rohkem köita kui pööratud püramiidi vormis kokkuvõtted (Ghanem, 1997: 12). Tüüpiline kronoloogiline lugu on reportaazh. Seda zhanri kasutab Peeter Ernits oma loos *Mustjala rahvas andis poolthääle süvasadamale* (S-4). Tekstitasandi mõjutamisvõtted panevad kaasa elama eeskätt kohalikele elanikele – lugu kajastab koosolekut, kus nad väljendavad oma sadamasoovi. Samas kujutab autor mõnes lõigus sadmatahtjaid pisut naeruväärselt käitumas ja kirjeldab, mis juhtub lindudega, kui naftat merre voolab (9,10). Loos on kujutatud haavatavana ja kaastunnet vajavana nii kohalikke elanikke kui ka linde, samas on nende huvid teravalt vastandatud. See lisab dramaatilisust.

Uudise S-6 autor hülgab teises lõigus pööratud püramiidi stiili, kasutades reportaazhlikku võtet, mis võimaldab vastandada ja varjatult oma hinnangut väljendada.

Mõjutamine uudisväärtuse kaudu

Ghanemi (1997: 12-13) järgi on lähedus ja inimhuvi need uudisväärtused, mille abil on võimalik lugejaid emotsionaalselt kaasata. Samas viitab Ghanem, et uudiste personaliseerimine võib isoleerida tegelase asjakohasest sotsiaalsest ja insitutsionaalsest kontekstist.

Natura-lood esitavad lihtsate inimese muret, samas pole ajakirjanikud peaaegu kasutanud personaliseerimist kui mõjusat võimalust lähedustunnet ja inimhuvi suurendada. Samas seostatakse seda võtet rohkem kollase ajakirjandusega (McQuail 2004: 443). Vaid üks PM Natura-lugu on esitatud konkreetse maaomaniku kaudu ning samas on lisatud asjakohane kontekst (N-16).

3. 5. 1. 2. Raamistamise kognitiivne dimensioon

Ajakirjanikud kujutavad Tamme sadama juhtumit Undva omaga tihedalt seotuna. Rida lugusid sisaldab vihjeid Undvale (S-2: 3,5; S-6: 13; S-7: PK; S-8: 3; S-9: 5,9; S-12: 5). Mõnes loos leidub ka otseseid viiteid: S-4: 1,4; S-8: 11; S-13: 3.

Lisaks on kolmes loos seostatud süvasadamat Saaremaa sillaga (S-5, S-9, S-13), kolmes loos Naturat ja sadamat (S-6, S-10, N-12) ning ühes loos Naturat ja silda (N-10).

Ajakirjanikud nimetavad lugudes nii konflikti põhjusi kui ka põhjustajaid, nt *Napp kursisolek looduskaitseala laiendamise plaanidega on üles ärritanud /.../ maaomanikud /.../* (N-5:1) - maaomanikud on sellepärast pahased, et neid pole korralikult teavitatud. Üksikasjalikumalt konstrueerib vastasseisu põhjuse Tartu PM juhtkiri *Loodust kaitstes ununes inimene* (N-8). Lähtudes eeldusest, et vähegi teadlik inimene mõistab, et loodusharuldusi tuleb kaitsta (2), väidab juhtkiri, et maaomanik on lihtsalt teadmatuses (5,8). Ja teadmatuses on ta sellepärast, et teda pole teavitatud (9), ning tegemata on selle jätnud *riigi ametnikkond* (10). Sama väidab ka kaks päeva hiljem ilmunud arvamyslugu (N-9:1). Seega põhjendavad ajakirjanikud, et maaomanike vastumeelsus

looduskaitsemeetmete suhtes on eeskätt tingitud vähesest teavitamisest, milles on süüdi ametnikud (ka N-6, N-7 ja 7a, N-9, N-10, N-12, N-13, N-19).

Samas leiab N-9 autor oma intervjuuvastuses, et konflikti tegelik peamine põhjus oli ikkagi majanduslik (I-15), millele on tema loos küll samuti viidatud, ent vähem.

Arvamuslood pakuvad ka lahendusi: ametnikud peavad rohkem vaeva nägema (N-13: 7), maaomanikud võiksid rohkem mõelda ja vähem paanikat tekitada (N-13: 4), *inimsuse huvides ettevõtetu* [Natura-projekt] *tuleb inimlikult, kiirustamata ja kõigi asjaosalistega suheldes korrektselt lõpule viia* (N-8: 11), kaitsealade kaardistamine tuleb *võimalikult arusaadavaks ja läbipaistvaks teha* (N-19: 3).

Sadama-lugudes lahendaks looduskaitsejate ütluste järgi probleemi keskkonnaküsimuste arutelu ning keskkonna- ja muude mõjude korralik hindamine, sadamaarendajate sõnul aga see, kui looduskaitsejad *võtavad mõistuse pähe* (S-12: 5), st ei sega enam sadamarajamist. Et looduskaitsejad põhjendavad sageli ratsionaalselt (nt S-4: 17; S-6: 7,8), sadamatahtjad aga tihtipeale kas ei põhjenda üldse või demagoogitsevad (nt S-6: 9,13; S-12: 5), mõjuvad esmanimetatud veenvamalt.

Sadama-lugudes pole halva olukorra põhjustajat, süüdlast, selgelt nimetatud, Natura-lugudes on patuoina rollis ametnikud või riik. Kusjuures “paha” ametnikkonda pole autorid otseselt seostatud nende toredate keskkonnaametnikega, kes lugudes Natura kohta sõbralikult selgitusi jagavad.

3. 5. 2. Muud afektiivse mõjutamise võtted

N-1 (autor minister Kranich) kasutab lugejate emotsionaalseks mõjutamiseks reklaamivõtteid. Loo pealkiri on *Hoia, mida armastad!* - see koputab inimeste südametunnistusele, kuid mitte liiga pealetükkivalt. Edasi räägib lugu ilvestest ja hüljestest – mõlemad on armsad loomad. See on ainuke koht vaadeldavais lugudes, kust

aimub soov lugejaid heldima panna, et neid selle kaudu looduskaitsele vastuvõtlikumaks muuta – ajakirjanikud seda võtet ei kasuta.

Kohati on ajakirjanikud näidanud inimeste tõsist vastasseisu looduskaitsemeetmetele, kus tekib lugedes kahtlus, kas see tegelikkuses nii suur oligi. Näiteks loos S-4 *Mustjala rahvas andis poolthääle süivasadamale* selgub lõpus, et tegelikult hääletas sadama poolt umbes viiskümmend saarlast, kellest kõik polnud Mustjala valla elanikud, ning tegelikult nad lihtsalt avaldasid arvamust, sest tulemusel polnud ametlikku jõudu.

Ka üks küsitletud ajakirjanikest kahtleb oma vastuses saarlaste pöörases sadamaihaluses (II-5, 3. 2. 1. Argumentatsioon sadama-kaasust käsitlevais artiklites). Kahjuks pole seda momenti käsitletud ajalehelugudes.

N-12 kirjutab *enam kui poole tuhande pealisest maaomanike armeest*. Autor võinuks seda nimetada mitmesaja pealiseks, aga ütleb *tuhande*. *Pool* on pealegi grammatikareeglitest tingitult lahku kirjutatud, mistõttu seda esimese hooga ei märkagi.

3. 6. 3. Uudiste kallutatus

3. 6. 3. 1. Looduskaitsemeetmete vastaseid soosiv kallutatus

Lugu S-9 on üles ehitatud pealtnäha tasakaalus loona: kõnelevad ametnik, poliitik, ettevõtja, looduskaitseja ja kohtunik, kes toetab looduskaitset. Kuid kõik ütlused peale kõrge riigiametniku omade pärinevad sama väljaande teise ajakirjaniku nädal varem ilmunud loost (S-8). S-9 pealkiri *Saare sild sõltub süivasadamast* esitab seda kui paratamatut seost, mida see päriselt ei pruugi olla – siin on olnud infoallika, kõrge riigiametniku huvi seda niimoodi näidata.

S-11-s kõneleb ainult sadamaarendaja. N-5 on püüdnud käsitleda sündmust looduskaitsemeetmete tõttu kannatava lihtsa maaomaniku positsioonilt, ent teeb seda siiski pigem vallajuhi omalt. N-16 käsitleb juhtumit tõepoolest maaomaniku vaatenurgast.

3. 6. 3. 2. Looduskaitset soosiv kallutatus

Sadama-uudis S-3 on pealtnäha enam-vähem tasakaalus. Kõnelevad ettevõtja ja kaks looduskaitstjat. Ettevõtja jutt on aga tervenisti looduskaitstjate ja ajakirjaniku väidete teenistuses, ta ei esita tegelikult vastuväiteid. Näiteks väidab autor, et keskkonnaorganisatsioonide hinnangul Tallinna Sadam kiirustab liigselt (2,7) ning refereerib ettevõtja juttu, lisades hinnangut väljendavaid sõnu: *Kuigi alles sel nädalal pandi Mustjala vallas avalikule arutelule Ninase poolsaare üldplaneering ning lahendamata on sadama keskkonnaküsimused, on Tallinna Sadam Sakkovi sõnul Saaremaal esimesed broneeringud juba kirja pannud.*

S-4 autor astub 9. ja 10. lõigus selgelt looduskaitstjate positsioonile – kõneldes ornitoloogide nimel, keda kohal polnud. Kahes lõigus (11,12) ja vahepealkirjas naeruvääristab ta sadamatahtjaid.

S-6 esitab looduskaitstjaid sümpaatsemana kui vastaspoolt – kampsunis keskkonnakaitstjad vs lipsutatud advokaadid.

S-8 autor reedab oma positsiooni alapealkirjas: *Kohtuvõit sunnib keskkonnamõjusid põhjalikumalt hindama.*

S-14 ainus tegelane on looduskaitseorganisatsioon.

S-15 ei väljenda toetust looduskaitstjale, kuid see-eest vastumeelsust nende vastase, keskkonnaminister Reiljani suhtes. Pealkiri *Reiljan maksis sadamavaidluse võitmiseks 180 000 krooni* tekitab assotsiatsioone altkäemaksu andmisega. Juhtlõigus kasutatud *keskkonnaorganisatsioonide ületrumpamiseks* ei heida samuti head valgust.

Natura-uudistest neli väljendavad toetust (N-2, N-3, N-4, N-15) looduskaitsemeetmetele, nt *Koos seniste kaitsealadega tekib Eestis tänu Euroliidu toetusele kuni 300 loodushoiu piirkonda 54 taime- ja loomaliigi päästmiseks* (N-2).

N-18 on kirjutatud looduskaitstjate vaatenurgast: *Ent lisaks hulgale eramaale on keskkonnaministeerium Natura 2000 nimekirjast välja jätnud ka sadu hektareid loodushoidu vajavaid riigimaid.*

Peaagu kuskil ei räägi ajakirjanikud ega tegelased Naturast kui halvast asjast ja sageli kujutatakse seda hea asjana. Seda tutvustatakse kui leebet looduskaitsest (N-4 jm), ehkki hiliseimais lugudes (N-18, N-19) räägitakse Naturaga seoses siiski rangetest keskkonnapiirangutest. Selgusetuks jääb, kuidas nõuded järsku rangeks muutusid, kuid nendes lugudes on jälle rangetel nõuetel positiivne tähendus.

Arvamusloo S-5 autor püüab end näidata erapooletuna, ent toetab siiski kohalike sadamasoovi.

Kaks arvamuslugu (N-8 ja N-9) toetavad maaomanikke, kuid ei sea Natura-projekti kahtluse alla. Natura-loojaid toetab üks juhtkiri (N-13). Ühe arvamusloo (N-19) autor on sarnasel positsioonil looduskaitsetega: toetab kindlalt Naturat, kuid laidab selle elluviijaid, kelleks nimetab keskkonnaministeeriumi, riiki ja “meid”.

Juhtkirja N-13 alapealkiri ütleb: *Üleeuroopaline loodus- ja linnualade võrgustik säilitab mitmekesisuse* - sõna *mitmekesisus* kannab positiivset kaastähendust ning Natura *säilitab* selle.

Juhtkiri N-8 räägib Natura-vastasusest kui *ebakohasest reaktsioonist* (7). Kõik ajakirjanike arvamuslood toetavad Naturat: sellest räägitakse kui *heast ettevõtmisest* (N-9: 1), *inimsuse huvides ettevõtetust* (N-8: 11), nimetatakse *vajalikuks projektiks* (N-13), *võimaluseks oma looduse säilitamiseks* (N-19: 2) ja selle eesmärgi *õilsaiks* (N-19: 3).

Järeldus

Ajakirjanikud järgivad enamasti põhilisi zhanrikonventsioone, ka oma intervjuuvastustes väärtustavad nad uudisenorme: lähtumist uudisväärtusest, neutraalsust ja lihtsat sõnakasutust.

Zhanrikonventsioonist kõrvalekalduvate vormivõtete – repotaazhile iseloomuliku struktuuri kasutamine uudisloos, hinnaguliste sõnade kasutamine uudislugudes ja ebaharilike metafooride kasutamine – abil on ajakirjanikud eeskätt konstrueerinud vastasseisu. Samas toetab see olulise uudisväärtuse – konfliktsuse – esiletoomist. Seega, ühe normi suhtes mööndusi tehes, järgivad nad seda enam teist.

Lisaks on ajakirjanikud ebaharilikumaid vormivõtteid kasutades väljendanud nii otseselt kui ka kaudselt toetust looduskaitstajatele või looduskaitsemeetmetele. Ka raamistamise ja kallutatuse analüüs näitab, et ajakirjanikud kalduvad looduskaitset toetama. Uudislugudes teevad nad seda põhiliselt kasutades hinnangulisi sõnu, näidates looduskaitsejaid nende vastastest arukamalt argumenteerimas ning esitades ühepoolseid looduskaitset toetavaid uudiseid. Oma intervjuuvastustes peavad kõik küsitletud ajakirjanikud looduse kaitsmist hädavajalikuks, kuigi uudisajakirjanikud taunivad sellega liialdamist (I-5,6; II-4,7; III-4,5; IV-4).

Seega mõjutavad diskursuse konstrueerimist ajakirjanike positiivsed hoiakud nii uudisväärtuse kui ka looduskaitse suhtes.

Teabetöötluse eripärast tingitult on päevalehe uudisajakirjanikel kiire. Oma vastuses viitab sellele üks intervjuueerituist (I-14). Märke kiirustamisest leidub ka teiste autorite lugudes – kogu teemakäsitus on pigem ülevaatlik kui põhjalikult analüüsiv. Lisaks, kuigi ajakirjanikud kujutavad maaomanikke Natura-kaasuse võtmetegelasena ning nimetavad neid selleks ka oma intervjuuvastustes (I-13, II-14, III-11), saavad nad vaid vähestes lugudes sõna – kuid need on inimesed, kellega võib olla aeganõudev kontakti võtta.

Kuigipalju on käsitlust mõjutanud ka erinevad infoallikad. Tekstianalüüsi põhjal võis järeldada, et seda on teinud sadamatahtjast kõrge riigiametnik ning Natura-lugudes osa Natura-loojaid. Üks intervjuueerituist nentis, et ühe loo juures (N-16) püüdsid mõjutada nii maaomanik, kes ise oma probleemiga toimetusse pöördus, kui ka keskkonnaametnikud (III-7). Oma loos on see autor lähtunud maaomaniku positsioonilt.

4. Järeldused ja diskussioon

Küsimus 1: Millised tegelased lugudes esinevad? Keda neist on ajakirjanikud kujutatud olulise, keda vähemolulisena?

Hüpotees: Lugudes on kujutatud tähtsaima tegelasgrupina konflikti algatajaid, olenemata nende suhtumisest looduskaitseküsimusse.

Järeldus (peatükk 3. 1. Tegelased): Hüpotees pidas paika, ajakirjanikud on kujutanud tähtsaima tegelasgrupina (huvigrupina) konflikti algatajaid - nad on kõige tihemini uudislugude peategelased, st pealkirjades ja juhtlõikudes tegijad.

Sadama-uudislugude peategelasteks on ajakirjanikud tõstnud kõige sagemini looduskaitstjad – 12st uudisest kolmes - ja Natura-lugudes maaomanikud – 14st uudisest üheksas. Esimene neist on looduskaitset kõige rohkem toetav grupp ja teine enamasti looduskaitsemeetmete vastu. Esimesed on lugudes enamasti kõnelevad tegelased, teised vaikivad ning nende seisukohti vahendavad omavalitsusjuhid, Natura-loojad keskkonnaametnikud ning ajakirjanikud nende kirjadest lühikokkuvõtteid tehes.

Uudisekirjutajad peavad konfliktst oluliseks uudisekriteeriumiks, mistõttu on peategelaseks hea võimalus tõusta just konfliktseil tegelastel, olenemata muudest kriteeriumidest.

Küsimus 2: Milliseid probleemi aspekte kõnelevad tegelased ja ajakirjanikud oma argumentatsioonis käsitlevad ja milliseid ignoreerivad? Millele nad viitavad looduskaitsemeetmeid õigustades ja millele nende vastu olles?

Hüpotees: Argumendid viitavad rohkem majanduslikele ja sotsiaalsetele ja vähem ökoloogilistele aspektidele. Looduskaitsemeetmeid õigustatakse kõige rohkem majanduslikule hüvele viidates, nende vastu väidetakse sotsiaalsele või sotsiaal-majanduslikule hüvele viidates (piirkonna areng, inimese heaolu, tööhõive jms) viidates.

Järeldus (peatükk 3. 2. Argumentatsioon): Hüpotees ei pidanud päris paika. Looduskaitseteemalist diskussiooni konstrueerides on autorid looduskaitsevajaduse või –meetmete toetuseks kasutanud ligikaudu ühepalju ökoloogilistele (loodusega seotud) ja sotsiaalsetele (inimeste osalemise ja informeeritusega seotud) aspektidele viitavaid

argumente. Siiski pole ökoloogilised argumendid looduskaitsepoole argumentatsioonis ka ülekaalus, nagu seda võis täheldada Saaremaa süvasadama ja Natura-alade loomise kaasuste päevalehekäsitlustes aastail 1999-2001 (Veski & Kikerpill, 2002).

Eelnimetatuist rohkem esineb aga erinevate isikugruppide või institutsioonide (sadamaarendajad, riik, riigivalitsejad, keskkonnaametnikud, keskkonnaministeerium, kinnisvaraarendajad) käitumist arvustavaid argumente.

Looduskaitsemeetmete vastu või loodust ohustava ettevõtmise toetuseks on autorid esitanud kõige rohkem sotsiaalsetele aspektidele viitavaid argumente. Järgneb kellegi (looduskaitsjate, ministeeriumi, ametnike, riigi) käitumist arvustavate argumentide grupp. Kolmandal kohal on ökoloogilised argumendid.

Sotsiaalsetest argumentidest kasutavad erinevad osapooled mõlema kaasuse puhul palju kommunikatsiooniga seotuid: lubatakse läbi rääkida, viidatakse avaliku diskussiooni vajadusele või infopuudusele.

Seega viitavad looduskaitsevajaduse või -meetmete toetuseks ja nende vastu toodud argumendid suures osas samadele aspektidele, erineb vaid nende suhe käsitletavasse probleemi, mis näitab, et ajalehed on konstrueerinud looduskaitsediskursust olulisel määral erineva looduskaitse suhtega huvigruppide diskussiooni kaudu.

Kuigi nn tavainimesed, kelleks vaadeldud kaasuste puhul on kohalikud elanikud ja väikemaaomanikud, esitavad ise omi argumente vaid neljas artiklis 37st, apelleerivad teised tegelased - looduskaitsjad, Natura-loojad, omavalitsusjuhid, riigiametnik ja teadlane – ning ajakirjanikud oma autoritekstis nende huvidele 23 artiklis. See kinnitab “Tegelaste” (3. 1) peatükis selgunut, et kuigi ajalehed konstrueerivad tavainimesi antud kaasuste võtmeisikuina, annavad nad neile vähe sõna.

Suur osa argumente tuginevad tulevikuoletustele - looduskaitse hakkab kasu tooma alles kaugemas tulevikus ja tulevastele põlvedele. Looduskaitse võimalikule seosele inimeste praeguse elukeskkonna kvaliteediga on vihjatud vaid kahes loos.

Looduskaitse toetuseks esitatud argumendid on loogilisemad ja mõjuvad tänu sellele veenvamalt kui vastaspoole omad, kes argumenteerivad sageli emotsionaalselt. Seega kujutavad ajakirjanikud looduskaitset toetavaid tegelasi nende argumentatsiooni kaudu arukamate ja vaoshoitumatenähtena kui looduskaitsemeetmete vastaseid või loodust ohustava ettevõtmise pooldajaid.

Küsimus 3: Millised tendentsid ajalehtedes looduskaitset kujutades domineerivad?

Kuivõrd need võimaldavad kujutada looduskaitset konfliktse valdkonnana?

Hüpotees: Ajalehed kujutavad looduskaitset kaksipidiselt: see on vajalik, ent samas hirmutav.

Järeldus (peatükk 3. 3. Looduskaitse kujutamine): Hüpotees pidas üldjoontes paika. Vaadeldud artiklites pole keegi looduskaitsevajadust kui sellist kahtluse alla seadnud – ka mitte konkreetseid looduskaitsemeetmeid või looduskaitstjate käitumist arvustavad tegelased. Samas kõnelevad autorid ja tegelased Naturast sageli kui millestki, mis inimesi hirmutab: *saarlased kardavad, hirmud on suured, Naturast on ettekujutus kui kollist* jm. Sadama-lugude autorid kirjeldavad looduskaitstjate tegevust verbidega *ründasid, nõuavad* jms. Selline probleemi dramatiseeriv sõnakasutus aitab rõhutada vastasseisu ja tõmmata lugejate tähelepanu. Ometi ei pruugi see tuleneda ainuüksi ajakirjanduslikest võtetest, sest ajakirjanikud mainivad inimeste hirmu Natura ees ka oma intervjuuvastustes (III-5, IV-7)

Peaaegu kõigis lugudes, kus ajakirjanikud Naturast midagi kirjutavad, on nad seda vähem või rohkem personifitseerinud: Natura *tekib, haarab, kütab kirgi, ärritab, töötab* jne. Ühelt poolt on see seotud Natura-loojate esiletõstmise vältimisega ning teiselt poolt uudisekeele normiga, mis näeb ette võimalusel mitte kasutada umbisikulist tegumoodi. Isikustamise tulemusel avaneb Naturast pilt kui isetoimivast, sealjuures kohati pealetungivast nähtusest, millel on oma huvid ja tegutsemisvõime.

Natura-lugudes vastandub Eesti rahvas meie-grupina Euroopa Liidule. Lisaks meie-grupi positiivsele kujutamisele kasutavad ajakirjanikud ja Natura-loojad “meietamist” kui moraliseerimisvõtet, kus loodushoiu tähtsust mittemõistvale “meiele” on vastandatud looduskaitset väärtustav Euroopa Liit.

Kõige loodussõbralikuma grupina on ajakirjanikud kujutanud looduskaitstjaid. Kõige loodusvaenulikumana ja ühtlasi inimvaenulikumana on esitatud keskkonnaametnikke (riiki, ministeerimi), kuid neist sealjuures kedagi nimetamata. Isikutest on looduskaitsevaenulikuna on kujutatud vaid keskkonnaminister Villu Reiljani.

Eelkirjeldatud võtted - hirmu aladiskursuse konstrueerimine, Natura isikustamine, vastandliku looduskaitse suhte gruppide konstrueerimine - aitavad kujutada looduskaitset konfliktse valdkonnana.

Küsimus 4: Kuidas kujutavad ajakirjanikud inimese ja looduse suhet? Kas nad kujutavad looduskaitse- ja inimhuve kooskõlaliste või vastandlikena?

Hüpotees: Ajalehed kujutavad inimese ja looduse suhet n-ö inimkesksest vaatenurgast, inimest ja loodust vastandades (üks alternatiiv oleks kujutada inimest osana loodusest).

Järeldus (peatükk 3. 4. Looduse ja inimese suhe): Hüpotees pidas osaliselt paika. Inimest ja loodust on autorid kujutatud küll sageli eraldiseisvana ja nende huve vastandlikena, kuid samas on märgata püüdusi kooskõlalise kujutamise poole. Inimese ja looduse suhet esitatakse enamasti nõrgalt inimkesksena, mis tähendab looduse kohtlemist hästi või halvasti mitte looduse enda, vaid inimese pärast (Oja, 1998). Vaid kahes loos leitakse, ja neiski vihjamisi, et inimese heaolu huvides tohib loodust kahjustada.

Inimese ja looduse või looduskaitse huve kujutatakse enamasti vastandlikena, ent näidatakse, et ka loodusel on huvid, millega inimene peab arvestama. Mõnes loos esitavad ajakirjanikud inimese ja looduse huve ka kooskõlalistena, ent need konstruktsioonid mõjuvad veidi kohmakatena – nt looduse kaitsmine inimsuse huvides (N-8). Looduskaitsekäsitlus on vaadeldavais lugudes see-eest valdavalt loodusekeskne. Kuid looduskaitse all peetakse neis silmas eeskätt klassikalist looduskaitset, millel ongi looduskesksed eesmärgid – kaitsealade loomine, liikide kaitse alla võtmine jms.

Küsimus 5: Kuidas suhtuvad ajakirjanikud looduskaitsele? Kuivõrd mõjutavad seda suhet ajakirjandusorganisatsiooni rutiinid ja ajakirjandusliku teabetöötuse eripära, kuivõrd ajakirjanike hoiakud ja erinevad infoallikad.

Hüpotees: Ajakirjanikud suhtuvad looduskaitsele pooldavalt.

Järeldus (peatükk 3. 5. Ajakirjanike suhtumine looduskaitsele): See on tõepoolest nii, nad pole kuskil vastu, vaid ühes loos taunib ajakirjanik kaudselt looduskaitsega liialdamist. Arvamuslugudes toetavad ajakirjanikud nii looduskaitset üldiselt kui ka sealseid meetmeid - ka neis, kus käsitlevad probleemi Natura-vastase väikemaaomaniku

positsioonilt. Viimatinimetatud juhul õigustavad nad maaomanike vastalisust ministeeriumi, amenike või riigi ebapiisava teavitustööga.

Ajakirjanikud järgivad enamasti põhilisi zhanrinorme, ka oma intervjuuvastustes väärtustavad nad uudisenorme.

Zhanrikonventsioonist kõrvalekalduvate vormivõtete abil on ajakirjanikud eeskätt konstrueerinud vastasseisu. Samas toetab see olulise uudisväärtuse – konfliktsuse – esiletoomist.

Lisaks on ajakirjanikud ebaharilikumaid vormivõtteid kasutades väljendanud nii otseselt kui ka kaudselt toetust looduskaitstajatele või looduskaitsemeetmetele. Ka argumentatsiooni, raamistamise ja kallutatuse analüüs näitab, et ajakirjanikud kalduvad looduskaitset toetama. Uudislugudes teevad nad seda põhiliselt kasutades hinnangulisi sõnu, näidates looduskaitstajaid nende vastastest arukamalt argumenteerimas ning esitades ühepoolseid looduskaitset toetavaid uudiseid. Oma intervjuuvastustes peavad kõik küsitletud ajakirjanikud looduse kaitsmist hädavajalikuks, kuigi uudisajakirjanikud taunivad sellega liialdamist (I-5,6; II-4,7; III-4,5; IV-4).

Seega mõjutavad diskursuse konstrueerimist ajakirjanike positiivsed hoiakud nii uudisväärtuse kui ka looduskaitse suhtes.

Päevalehe teabetöötuse eripärast tingitult valmivad uudised sageli kiirustades – seetõttu on kogu teemakäsitus pigem ülevaatlilik kui analüüsiv. Lisaks, kuigi ajakirjanikud kujutavad maaomanikke Natura-kaasuse võtmetegelasena, saavad nad vaid vähestes lugudes sõna – kuid need on inimesed, kellega on üldjuhul aeganõudvam kontakti võtta kui harjumuspäraselt avalikkusega suhtlevate isikutega.

Kuigipalju on käsitlust mõjutanud ka erinevad infoallikad. Tekstianalüüsi põhjal võis järeldada, et seda on teinud sadamatahtjast kõrge riigiametnik ning Natura-lugudes osa Natura-loojaid. Üks intervjuueerituist nentis, et ühe loo juures (N-16) püüdsid mõjutada nii maaomanik kui ka keskkonnaametnikud (III-7).

Kõik küsitletud ajakirjanikud olid kriitilised looduskaitseteema käsitlemise suhtes päevalehtedes. Loodusajakirjaniku hinnangul jääb looduskaitseteemadel kirjutavail ajakirjanikel puudu kompetentsusest, samas märgib ta, et on olnud hullemaid aegu (IV-6). Uudisreporterid tõdevad, et teemat käsitletakse vähe. “Looduskaitseteema käib ehk

liiga lainetena – teravamana konflikti ilmnemisel kirjutavad-räägivad sellest kõik korraga. Püsivat ja põhjalikumalt kajastamist, ise teemade otsimist on kindlasti vähevõitu. Üks põhjus on kindlasti ka selles, et päris loodusajakirjanikke on vähe.” (II-23)– “Teemat kajastatakse vähe. See on ka mõisteta, sest päevalehtede ajakirjanikud on valdavalt linlased, kes töötavad telefoniga ja keda Tallinnast väljapoole jääv suurt ei koti.” (I-21). Kolmas vastaja märkis, et maakonnalehtede ajakirjanikud on aktiivsemad (III-17).

EPLi uudistereporter tunnistab, et ajakirjanikud otsivad vähe ise looduskaitseteemasid ja kirjutavad looduskaitsest eeskätt mõne konfliktse sündmuse mõjul. Ka päevalehti jälgides võib märgata, et pikemaks ajaks ületavad uudisekünnise just konfliktset looduskaitsetemasid, mis olid ka käesoleva uurimistöö aineks.

Uudisajakirjanike vastustes võib märgata vastandust linlased *versus* loodus (ka töö telefoniga *vs* loodus), mida vaadeldud lugedes ei kohta. Lugedes on looduskaitsehuvidel vastandatud maaomanike ja saarlaste huvid (või siis inimeste omad üldiselt, kuna nende kohta on kasutatud sünonüüme *inimesed* ja *rahvas*), kes Eesti kontekstis kindlasi linlaste kategooriat ei moodusta. Arvamusloos *Veidrad maakad pörsast kotis ei osta* on oma intervjuuvastuses linlasi ja loodust vastandav autor kujutanud pigem linlasi looduskaitsevajadust paremini mõistva inimgrupina: *Linnast vaadates võivad maakad [kes oma maale Naturat ei taha] küll veidrikena tunduda /.../* (N-9: 8). Nii selle, kui ka teiste autorite intervjuuvastustest paistab aga, et pigem on maarahvas see, kes mõistab vajadust kaitsta loodust: “Olen terve talupojamõistuse pooldaja, seega pole mul enamasti midagi looduskaitse vastu.” (I-4), “Kuna olen palju elanud üsna maalähedastes paikades (tösi, väikelinnades), siis on looduskeskkond minu jaoks lähedane ja vajalik.” (II-3).

Kasutatud meetod osutus probleemi uurimiseks üldiselt sobivaks. Kõige rohkem küsitavusi põhjustas argumentatsiooni kvantitatiivseid ja kvalitatiivseid elemente kombineeriv osa, sest mõne mitmetahulisema argumenti puhul oli keeruline otsustada, millise kategooria alla teda paigutada. Suuremat osa argumente oli siiski võimalik selgelt liigitada. Süvaintervjuude juures oleks võinud lisaks semantilise diferentsiaaliga hinnata ajakirjanike hoiakuid tähtsamate märksõnade suhtes, nagu looduskaitsejad, looduskaitse jm, et neid täpsemini võrrelda.

Käesolevas töös vaadeldud kaasused on siiski vaid väike osa ajakirjandusväljaannete looduskaitseediskursusest. Töö ei anna vastust küsimusele, millised looduskaitsega seotud probleemid üldse ajalehtedesse jõuavad, millised eriti sageli ja millised üldse mitte ehk milliste probleemide kaudu ajalehed looduskaitseediskursust konstrueerivad. Töö jätab vastamata ka, kuivõrd vaadeldud kaasuste käsitus ajakirjanduslikule looduskaitseediskursusele iseloomulik on. Edaspidi võiks uurida samal meetodil laiemat valimit – täiendavalt siinvaadelduile teisi juhtumeid kajastavaid tekste. Lisaks võiks kontentanalüüsi abil uurida erinevate looduskaitseprobleemide esindatust ajalehtedes.

Kokkuvõte

Vaadeldud lugude näitel võib öelda, et looduskaitseediskursust päevalehtedes konstrueerivad eeskätt keskkonnaametnikud, ajakirjanikud ise ja valitsusväliste looduskaitseorganisatsioonide juhid. Oma sõna ütlevad sekka ka riigi- ja vallatasandi poliitikud ning ettevõtjad, kuid vähemal määral. Nn tavainimesed kõnelevad vähestes lugudes, samas kasutavad autorid ja erinevad tegelased sageli nende huve kui argumenti looduskaitsemeetmete vastu.

Ajalehed konstrueerivad diskursust enamasti looduskaitse- ja nn tavainimese huve vastandades, et kujuneks uudisele iseloomulik konfliktsituatsioon. Siiski on ajakirjanikud püüdnud oma arvamusalustes seda vastasseisu siluda, nimetades konflikti põhjuseks hoopis ebapiisavat kommunikatsiooni ja ametnike käitumist ning püüdes näidata looduskaitsehuve osana inimhuvidest. See võib viidata parasjagu asetleidvale muutusele päevalehtede looduskaitseediskursuses.

Kasutatud kirjandus

- Ammas, A. (2000). Kranich taunib sadamaplaani. Eesti Päevaleht, 23. märts.
- BNS (2001). AS Undva Sadam loobus süvasadama ehitamise ideest. Eesti Päevaleht, 10. märts.
- Ghanem, S. (1997). *Filling in the Tapestry: The Second Level of Agenda Setting*. In M. McCombs & D. L. Shaw & D. Weaver (toim). Communication and Democracy. Mahwah, New Jersey; London: Lawrence Erlbaum Associates, Publishes, 3-14.
- Harro-Loit, H. (2005). Kirjalik konsultatsioon. Tartu, aprill.
- Kalamees, A. (2000). *Tähtsad linnualad Eestis*. Eesti Ornitoloogiaühing, Tartu.
- Kalmus, V. (2002) *Argumentatsiooni analüüs*. <http://www.saba.jrnl.ut.ee/~veronika>. Vaadatud mai 2002.
- Kalmus, V. (2002) *Kriitiline diskursusanalüüs: N. Fairclough'i meetod*. <http://www.saba.jrnl.ut.ee/~veronika>. Vaadatud mai 2002.
- Kiili, J. (2003). Süvaökoloogiline maailmapilt. *Akadeemia*, 8, 1711-1734.
- Kändler, T. (1999). Kihelkonna rahvas tahab sadamat. Eesti Päevaleht, 3. detsember.
- Kändler, T. (2000). Eesti loodust ootab euroinventuur. Eesti Päevaleht, 10. märts
- Kübar, U. & A. Süvari (2000) Rohelised ootavad uut tõusu. Eesti Päevaleht, 31. august.
- Lauk, E. (1995). *Algteadmisi teadustööst*. Ajakirjanduse osakond, Tartu Ülikool, Tartu.
- Lauristin, M. & M. Riit & R. Timak & P. Vihalemm (1985). Keskkonnateadvus ja ajakirjandus. *Eesti Loodus*, 11, 705-712.
- Majandustegevuste ajutiste piirangute rakendamine väljaspool kaitsealasid asuvatel Natura 2000 võrgustiku aladel.
- <https://www.riigiteataja.ee/ert/ert.jsp?link=print&id=742157>. Vaadatud 2004.
- McQuail, D. (2003). *McQuaili massikommunikatsiooni teooria*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Natura 2000 linnu- ja loodushoiualade võrgustik*. <http://www.envir.ee/natura/2000>. Vaadatud mai 2005.
- Niitra, N. & J. Püttsepp (1999). Vilsandit ähvardavad kruisituristid. Postimees, 11. märts
- Oja, A. (1998). Inimese ja looduse suhe. *Akadeemia*, 6, 1246-1281.

Püüa, M. (1999). Looduskaitstjad ootavad riigilt toetust Undva süvasadama ehituse keelamiseks. Postimees, 11. märts.

Reber, A. S. (1995). *The Penguin Dictionary of Psychologies*. London.

Veski V. (2001). Eesti tahab õppida Soome Natura-kogemusest. Nädaline, oktoober.

Veski, V. & R. Kikerpill (2002) Looduskaitse teema käsitlemine Eesti päevalehtedes. Käsikirjaline seminaritöö. Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond, Tartu Ülikool, Tartu.

Vihalemm, T. (2002) *Kvantitatiivsete ja kvalitatiivsete meetodite kombineerimine*. <http://www.jrnl.ut.ee/triin>. Vaadatud mai, 2002.

Vihalemm, T. (2002) *Kontentanalüüs*. <http://www.jrnl.ut.ee/triin>. Vaadatud mai, 2002.

Vihalemm, T. (2002). Meedia ja kommunikatsiooni uurimismeetodid. Süvaintervjuu. Loengukonspekt. TÜ ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond.

Kasutatud allikad

Eesti Päevaleht 2002-2004

Postimees 2002 2004

Lühendid

EPL – Eesti Päevaleht

PM – Postimees

ELF – Eestimaa Looduse Fond

S-lood – sadama-lood

N-lood – Natura-lood

Tabelite nimekiri

Tabel 1. Kõnelevate ja vaikivate tegelaste esinemine lugudes (lk 25)

Tabel 2. Kõnelevate tegelaste jagunemine huvigruppidesse sadama-kaasuse puhul (lk 26)

Tabel 3. Kõnelevate tegelaste jagunemine huvigruppidesse Natura-kaasuse puhul (lk 28)

Tabel 4. Tegijad uudislugude pealkirjades ja juhtlõikudes ning varjatud kõnelejad (lk 30)

Tabel 5. Argumendid sadama-lugudes (lk 37)

Tabel 5a. Argumendid ja vastuargumendid sadama-lugudes (lk 38)

Tabel 6. Argumendid Natura-lugudes (lk 41)

Tabel 7. Enamesinenud argumendid (lk 44)

Summary

The Nature Protecting Discourse in the Dailies through the Cases of the Saaremaa Port and the Forming of the Natura 2000 Areas

Current work observes how the nature protecting problems are covered in the Estonian daily newspapers Eesti Päevaleht and Postimees. Two cases throughout three years - 2002, 2003, 2004 - are surveyed: planning of the ferry-port to Saaremaa island and the forming of the EU nature protecting network Natura 2000. Among the analysed texts are news-stories, columns, editorials, debates and interviews.

The main hypothesis was that the newspapers depict the nature protecting interests as being in conflict with people welfare. Work examines participants and argumentation, and also how the nature is depicted and the relationship between humans and the nature described in the texts.

The critical discourse analysis and the content analysis methods are used in the research and also the qualitative interview with some of the authors. The purpose of the interviews was to find out how much the discourse is influenced from the attitudes of the authors, how much from the editorial routines and how much from the news value.

The research concludes that the nature protecting discourse is constructed mainly through the opposing of the nature protecting interests against the interests of common people. At the same time authors depict the conflict stemming mainly from the insufficient information and the officials or the state as being guilty of that. The research also finds out that the nature protecting discourse is influenced from officials, from environment protecting activists and from the attitudes of the journalists.

Lisa 1. Lood

Sadama-lood

- S-1: "Kuidas saarlased sadama saavad" Toivo Asmer, regionaalminister (reformierakond), arvamus, PM 07.12.2002
- S-2: "Looduskaitstjad ei protesti Saaremaa sadama vastu" BNS, majandusuudis, PM 03.02.2003
- S-3: "Keskkonnakaitsjad muretsuvad Saaremaa süvasadama ehituse pärast" Külli-Riin Tigasson, Raadio Vaba Euroopa uudis, PM 01.05.2003
- S-4: "Mustjala rahvas andis poolthääle süvasadamale" Peeter Ernits, PM uudis 16.06.2003
- S-5: "Demokraatia saare moodi" Marek Drevig, arvamus, PM 16.06.2003
- S-6: "Loodusakitsjad ründasid kohtus Saaremaa süvasadamat" Anneli Ammas, uudis, EPL 19.11.2003
- S-7: "Saaremaa süvasadama ehitus lükkus taas edasi" Andres Sepp (Meie Maa), uudis, PM 26.11.2003
- S-8: "Kohus peatas sadamaplaanid" Anneli Amas, uudis, EPL 26.11.2003
- S-9: "Saare sild sõltub süvasadamast" Tuuli Koch, uudis, EPL 03.12.2003
- S-10: "Süvasadama keelanud kohtuotsus jäi edasi kaebamata" EPL, uudis, 06.12.2003
- S-11: "Süvasadama keelanud kohtuotsus jäi edasi kaebamata", BNS, uudis, PM 08.12.2003
- S-12: "Reiljan toetas Saaremaa kruiisisadamat", Meie Maa/PM, uudis, PM 21.01.2004
- S-13: "Debatt: Keskkond või töökohad?", arvamus, EPL 14.02.2004
- S-14: "ELF esitas Saaremaa süvasadama asjus uue hagi" EPL, uudis, 15.03.2004
- S-15: "Reiljan maksis sadamavaidluse võitmiseks 180 000 krooni", Andres Sepp (Meie maa), uudis, PM 11.06.2004
- S-16: "Villu Reiljan: rohelised nõuavad liiga palju", Anneli Ammas, intervjuu, EPL 31.07.2004

Natura-lood

- N-1: "Hoia, mida armastad!" Heiki Kranich, keskkonnaminister (reformierakond), arvamus, PM 01.04.2002
- N-2: "Eestisse 300 loodushoiuala" Anneli Ammas, Eesti uudised, EPL 02.02.2002
- N-3: "Natura töötab tulu" Toomas Jüriado, Raadio Vaba Euroopa, välisuudised, PM 26.02.2003
- N-4: "Leebe looduskaitse haarab uusi alasid" Anneli Ammas, Eesti uudised, EPL 11.02.2004
- N-5: "Kaitseala ärritab maaomanikke" Martin Pau, uudis, PM Tartu 19.02.2004
- N-6: "Tulevaste kaitsealade piirangud jäävad maaomanikele häguseks" Vilja Kohler, uudis, PM Tartu 23.02.2004
- N-7: "Kümned tartumaalased seisavad uute kaitsealade vastu", Vilja Kohler, uudis, PM 08.03.2004
- N-7a: "Rannu valla maaomanikud seisavad uute kaitsealade vastu" Vilja Kohler, uudis, PM Tartu 08.03.2004

- N-8: "Loodust kaitstes ununes inimene", juhtkiri, PM Tartu 08.03.2004
- N-9: "Veidrad maakad põrsast kotis ei osta" Vilja Kohler, arvamus, PM Tartu 10.03.2004
- N-10: "Saarlased kardavad loodushoiualasid" Anneli Ammas, Eesti uudised, EPL 16.03.2004
- N-11: "Maaomanikud tõrjuvad uusi kaitsealasid" Vilja Kohler, uudis, PM Tartu 19.03.2004
- N-12: "Natura 2000 katab enam kui kuuendikku Eestist" Marko Püüa, uudis, PM 20.03.2004
- N-13: "Naturaga Euroopasse", juhtkiri, PM 20.03.2004
- N-14: "Suur osa maaomanikest tõrjub kaitsealasid" Vilja Kohler, uudis, PM Tartu 25.03.2004
- N-15: "Natura tõrjumine viib euroraha" EPL, Eesti uudised, 26.03.2004
- N-16: "Must-toonekure naabrimees läheb riigi vastu kohtusse" Marko Püüa, uudis, PM 03.04.2004
- N-17: "Looduskaitse hakkab meile tõelist kasu tooma 50 aasta pärast" Liisi Poll, kahekõne, PM 10.04.2004
- N-18: "Looduskaitsejad kahtlevad Natura-alade nimekirjas" Kalle Muuli, uudis, PM 16.04.2004
- N-19: "Kaitseme siis või mitte?" Liisi Poll, repliik, PM 16.04.2004
- N-20: "Natura-mured on asjatud" Olavi Tammemäe, keskkonnaministeeriumi abiminister, arvamus, PM 21.04.2004

Kuidas saarlased sadama saavad (S-1)

PM, 07.12.2002, Arvamus

Toivo Asmer

regionaalminister (Reformierakond)

1. Saaremaa süvasadama projekt on hea näide sellest, kuidas paremini ära kasutada piirkonna majandusgeograafilisi eeldusi. Senini on see õnnestunud eeskätt Tallinna regioonis.
2. Võimaldades Saaremaast mööduvatel rahvusvahelistel laevaliinidel seal ka peatusi teha, kasutame ära Lääne-Eesti saarestiku potentsiaali.
3. Sadam annab tööd sadadele inimestele piirkonnas, kus uute töökohtade rajamine on mandrist eraldatuse tõttu suureks probleemiks.
4. Praegu külastab Saaremaad aastas 300 000 turisti - 95 protsenti kõigist sise- ja 35 protsenti välislastest.
5. Bornholmi ja Gotlandi näidete varal võib öelda, et Läänemere pealinna aastas külastavast 200 kruisilaevast väisab umbes 50 tee peale jäävaid saari.
6. Kui iga kruisilaeval on 1000 reisijat, toob sadam aastas Saaremaale lisaks 50 000 turisti.

7. Kuressaare linnapea Jaanus Tamkivi on optimistlikum - ta ootab aastas Saaremaale juurde 100 000 turisti.

VP-1 Tasemel uuringud

8. Tallinna Sadama otsus ehitada süvasadam Ninase poolsaarele endisesse Tamme sadamakohta rajaneb alates 1999. aastast läbi viidud Loode-Saaremaal paiknevate sadamakohtade uuringutel, mis on tarvilikud tulevases sadamas laevade liikumisohutuse tagamiseks, keskkonnanõuete täitmiseks, geodeetiliste ja geoloogiliste tingimustega arvestamiseks.
9. Uuringute tulemuste põhjal käis ajakirjanduse vahendusel äge debatt, kus löid kaasa ka erinevatel seisukohtadel olevad eksperdid. Debatt võimaldas välja selgitada pakutud sadamakohtade probleemid Undvas ja Tagaranna lahes ning projektiga kaasnevad võimalikud täiendavad kulutused - peale sadama rajamise on vaja välja ehitada ka tee sadamani ja tagada sadama hea transpordiühendus vaatamisväärsete paikadega.
10. Juba 1999. aastal perspektiivikaimaks peetud Tamme sadamakoha sobivust kinnitas AS Saarte Liinid 2002. aastal läbi viidud uuring. Ees seisab veel iga planeeringu juurde käiv keskkonnamõjude hindamine.
11. Saaremaa süvasadama projekt on üks neist, mille üle avalikkuses viimastel aastatel kõige rohkem piike on murtud.
12. Kisendavad pealkirjad Eesti ajakirjanduses näitavad seda ilmekalt: «Palgamõrtsuka poolt tapetud ärimees Mait Metsamaa Undva sadama rajamise taga», «Rahvusvaheline pettur Angotti tahtis finantseerida Saaremaa süvasadamat», «Hiidlained ähvardavad Saaremaa süvasadamat», «Kirjuhahka ähvardab hõlmikpuu saatus».
13. Debati kasvamine skandaalideks tulenes sadama asukoha eest võitlevate huvigruppide aktiivsusest: kes tahtis sadamat oma maa peale, kes võitles kogu maailma 220 000 kirjuhahast Eestis talvituva 4000 linnu eest. Loodan, et Tamme sadamakoht rahuldab ka kirjuhaha eest seisnud Walesi printsi Charlesi.
14. Tamme sadamat saavad täna ja tulevikus regionaalse arengu eest seisvad ministrid kasutada ka näitliku õppetunnina regionaalpoliitikast - riigi poolt suhteliselt väikeste summadega käima lükatud protsessi tulemusena valmib Saaremaal 2004. aastal 70 miljonit krooni maksev reisisadam, mis võtab esialgu vastu 35 suurt ristluslaeva hooajal.

VP-2 Diskussiooni vajalikkus

15. Puust ja punasest on ette tehtud seegi, et suurprojektide puhul on vaja avalikku diskussiooni, põhjalikku kaalumist ja seetimisaega. Sadama ehitamine riigi maadele ja väärikas investor, kelle tausta ümber ei ole võimalik tolmu keerutada, võtab kaardid käest ka neil, kes süüdistasid ministreid sobingutes.

16. Pikas perspektiivis on oluline vaid see, et Saaremaa süvasadam annab saarlastele tööd ja leiba ka siis, kui tänased ministrid on juba ammu surnud.

Looduskaitstjad ei protesti Saaremaa sadama vastu (S-2)

PM, Majandus, 3.02.2003

1. Saaremaal Mustjala vallamajas toimunud Tagamõisa poolsaarele Tamme küla juurde ristluslaevade sadama rajamise arutelul looduskaitstjad ei protestinud, kirjutas Meie Maa.
2. Koosolekul osalenud looduskaitstjad ei esitanud ühtegi küsimust ega vaidlustanud ühtegi seisukohta. Ilmselt rahustas neid teadmine, et koostamisel on keskkonnamõju hinnang, mis peaks valmima kahe kuu pärast, märkis ajaleht.
3. Tõenäoliselt sõlmib Tallinna Sadam lepingu keskkonnamõjude hindamiseks keskkonnaministeeriumi endise kantsleri Rein Ratase firmaga. Saaremaa Linnuklubi ja Eesti ornitoloogide poolt sõna võtnud Veljo Volke märkis, et vajalik oleks erapooletu uuring.
4. Tallinna Sadama esindaja Avo Viil kinnitas, et nemad ei taha mööda hiilida ühestki seadusega kehtestatud nõudest keskkonnauuringutele.
5. Kriitilisi küsimusi esitas Kihelkonna vallavanem Aivar Kallas, kelle juhitud vald süvasadamast ilma jäi. «Meid on kolm aastat lollitatud ning väidetud, et ristluslaevade sadam ei saa Saaremaale tulla, kuna siin on vaja kõike kaitsta. Kas põhjus pole ikkagi olnud mujal?» küsis ta Saarte Liinide palgal olevalt Tamme sadama projektijuhilt Peeter Palult.
6. «Ilma Tallinna Sadamata oleks selline ettevõtmine mõttetu, sest ilma ristlusturismis sees olemata ei tasu sadam ennast ära,» põhjendas Palu.
7. 70 miljonit krooni maksev Saaremaa sadam peaks esimesed turistid vastu võtma järgmise aasta mais. (BNS)

Keskkonnakaitsjad muretsevad Saaremaa süvasadama ehituse pärast (S-3)

PM, Välisuudised, 1.05.2003

Külli-Riin Tigasson, Raadio Vaba Euroopa

1. **Tallinna Sadam tahab juba järgmiseks suveks ehitada Saaremaale Ninase poolsaarele sadama, mis hakkab vastu võtma suuri kruisilaevu.**
2. Keskkonnaorganisatsioonid heidavad Tallinna Sadamale ette liigset kiirustamist ning avaldavad kartust, et sadam seab ohtu kohaliku linnustiku ja tekitab õlireostuse riske.
3. Tallinna Sadama turundusjuht Erik Sakkov loodab, et juba järgmisel aastal on Saaremaal Ninase poolsaarel valmis 70 miljonit krooni maksev sadam, mis hakkab teenindama kruisilaevu.
4. Kuigi alles sel nädalal pandi Mustjala vallas avalikule arutelule Ninase poolsaare üldplaneering ning lahendamata on ka sadama keskkonnaküsimused, on Tallinna Sadam Sakkovi sõnul Saaremaal esimesed broneeringud juba kirja pannud.
5. «Järgmiseks aastaks on meil mõni laev juba kirjas, alates ülejärgmisest hooajast unistame 30 laevast, millest igauhe peal oleks 500-1000 kruisireisijat,» ütles Sakkov.
6. Saaremaale saabuvad kruisireisijad viibiksid seal Sakkovi sõnul vaid päeva. Neile tuldaks sadamasse bussidega vastu ning saarel organiseeritaks 6-7 tunnine ringsõit.
7. Eesti keskkonnaühendused ei vaata aga Tallinna Sadama plaane sugugi rõõmsa pilguga. Eesti Rohelise Liikumise projektijuhi Liis Keerbergi sõnul on Saaremaa sadama rajamise ettevalmistustööd tehtud liigselt kiirustades.
8. «Näiteks talvel tehti mõõtmisi, mida saaks väidetavalt teha ainult siis, kui jää on läinud, taimeuuringud tehti, kui lumi oli maas,» ütles Keerberg.
9. «Kui mõjude hindamisega jõuti lõpule, selgus, et keskkonnaministeerium ei ole kinnitanud isegi mõjude hindamise programmi,» rääkis ta.
10. Paraku kätkeb aga sadamaehitus endas tervet rida tõsiseid keskkonnariske. Näiteks Eesti Ornitoloogiaühingu projektijuhi Mati Kose sõnul häirib see Ninase poolsaare ümbruses elavaid linde.
11. «Sadama rajamistöödel ja ekspluateerimisel võib hävida põhjaelustik tänu veealustele töödele ja laevaliiklusele,» ütles Kose. «Seal on järsud veealused pangad, kus elab palju molluskeid, nende asukond võib lõõgi saada ja merelindude toidubaas võib hävida.»
12. Kõige suuremaks riskiks peab aga Mati Kose võimalikku naftareostust.

13. «Kui laevade liiklus tiheneb, võivad tekkida kokkupõrked, juhuslikud lekked, õnnetused, kus õliriskid on ühed suurimad,» nentis Kose.
14. Keskkonnaühenduste esindajate hinnangul on praegu lahtine ka see, kui suurt tulu töötavad kruisilaevad Saaremaa kohalikule elanikkonnale.
15. Kui kruisituristid viibivad Saaremaal vaid 6-7 tundi ning ööbivad ja söövad laevas, jääb saarlastele endile vaid tulu suveniirimüügist ning vaatamisväärsuste juures küsitav piletiraha.

Mustjala rahvas andis poolthääle süvasadamale (S-4)

PM, Siseuudised, 16.06.2003

Peeter Ernits

1. **Kuigi esimene katse süvasadama rajamiseks Saaremaale nurjus roheliste vastuseisu tõttu, andis Mustjala rahvas poolthääle sadama ehitamiseks Küdema lahte.**
2. «Saaremaa jaoks jääb see päev ajalooliseks sündmuseks,» sõnab Enno Alt, Mustjala vallavolikogu esimees.
3. Rahvamaja kitsuke saal on täis. Täna saavad kohalikud teada, mida on ekspertidel öelda nende kodukanti plaanitava süvasadama rajamise kohta. Pärast selle ärakuulamist peab Mustjala rahvas otsustama, tahab ta sadamat või mitte.

VP-1 Virtuaalne naftalaik

4. Esimene katse rajada Saaremaale korralik süvasadam nurjus. Tookord taheti seda ehitada Undvasse, Vilsandi rahvusparki külje alla. Sadamat pooldas toona tuliselt ka rahvusparki direktor Arvo Kullapere.
5. Nüüd mindi süvasadama projektiga teisele katsele. Uueks kohaks pakuti välja Tamme sadam Küdema lahe kaldal. Tallinna Sadama arendusjuht Avo Viil seletab rahvale, et tegelikult midagi suurt plaanis polegi: «Umbes kaheksakümmend meetrit estakaadi, mis lõpeb 200-meetrise kaiga, mille ääres saavad suured kruisilaevad peatuda. Ja miks mitte ka mõni kalalaev.»
6. Viili sõnul tuleb kaldale vaid 500-ruutmeetiline sadamahoone. See on poole väiksem Paldiski analoogsest ehitisest. Kui sadam võtaks vastu kümme kruisilaeva kuus, tähendaks see, et iga kolme päeva tagant saabuks uus koorem turiste. See on esimene vaatus.
7. Järgmine vaatus saabub siis, kui Tammel hakkavad peatuma ro-ro-tüüpi laevad. See tähendab inimeste asemel kauba vedamist.
8. Professor Rein Tamsalu näitab arvutis modelleeritud pilte sellest, kuidas Küdema lahe suudmesse tekkinud sajatonnine masuudilaik olenevalt aastaajast, tuultest ja

hoovustest mööda Läänemerd liikuma hakkab. Teatud tingimustel võib see isegi Stockholmi alla jõuda.

9. Ornitoloogide häääl seekord saalisolijateni ei jõua. Ometi on just sulelised tulevase süvasadama puhul kõige haavatavam seltskond.
10. Paari kilomeetri kaugusele jääval Laidu saarel pesitsevad hahad, kajakad, tildrid, luiged ja ka valgepõsk-lagled. Talvel hulbib Küdema lahes aga tuhandete aulide, luikede ja kosklate kõrval ka paar tuhat maailmas ohustatud kirjuhahka. Väikseimgi naftareostus põletaks nende sulekuue auklikuks. See aga tähendaks lindudele surnuuskülmumist. Ekspertiisiaktist saab muuseas must valgel välja lugeda, et kolmele linnuliigile - kümnokk-luigele, hahale ja kirjuhahale - võib süvasadam olla hukutav.

VP-2 Vanakesed, ärge segage!

11. «See on aken Euroopasse,» seletab mustas ülikonnas noormees Adam Tamjärv. Ta esindab Saaremaa noori rohelisi. Tamjärv tutvustab Kuressaare gümnaasiumis läbi viidud küsitluse tulemusi. 164 küsitlusest 160 pooldas Tammele sadama rajamist.
12. Noor roheline soovib vanakesi mitte südamesse võtta. Tamjärv ei saa aru, miks peaksid vanakesed üldse otsustama, mis kasulik on. «Sadam tuleb rajada just noorte pärast,» lõpetab ta oma jutu.
13. «Veere on amortiseerunud, viimasel talvel polnud ta enam turvaline,» tõdeb traalimeeste esindaja Mihkel Undrest. «Kalamehed ootavad suure kannatusega uut sadamat. Paremat kohta pole! Punased püüdsid 40 aastat segada Saaremaa arengut. Ärgem laskem täna teha seda rohelistel!»
14. Ka Leisi vallavanem Mart Mäeker kinnitab, et Tamme on parim sadama tarvis. «Küsimus on avatuses välismaailmale. Noored jooksevad minema. Kõik Saaremaa omavalitsused loodavad, et suudetakse leida konsensus. See on Saaremaa jätkusuutlikkusele äärmiselt vajalik,» leiab ta.
15. Rohelisi esindav Liis Keerberg räägib Saaremaa tööhõivest, mis tema meelest on läbi mõtlemata.
16. Eestimaa Looduse Fondi (ELF) nõukogu esimees Marek Strandbergil pole kerge. «Konflikt pole selles, nagu rohelised ei tahaks sadamat,» selgitab ta. «Konflikt on lihtsam - Tallinna Sadam tahab sadamat võimalikult kiiresti ja odavalt saada.»
17. Strandberg kirjeldab, et rusikareegli järgi kulub modelleerimiseks vaid kolmandik rahast, kaks kolmandikku läheb seevastu mõõtmiseks. Ta pole rahul, et sadama rajamisel on lähtutud vaid modelleerimisest. Saarlaste jaoks näikse ta olevat järjekordne võõras, kes püüab nende lootust helgele tulevikule väärata.
18. ELFi juht kordab, et ei tema ega fond pole sadama kui sellise vastu. Strandberg tunneb erinevaid globaalseid ja regionaalseid stsenaariume. Neist ühe järgi kujuneb Stockholmist Läänemere põhjaosa peamine tõmbekeskus. Kui aga rootslaste pealinn

kujuneb ühtaegu ka terve regiooni pealinnaks, muutub Saaremaa selle lähimaks tagamaaks.

VP-3 Kogupauk akadeemikult

19. Akadeemik Anto Raukas on juhtinud nii Toolse fosforiidimaardla kui ka Muuga ja Kunda sadama rajamise ekspertkomisjone. Saaremaa süvasadama juures on ta üks ekspertidest.
20. Raukas tuletab rahvale meelde, et nii Toolse, Muuga kui Kunda puhul oli ta vastu. «Kõik sõltub sellest, kas me tahame mingit asja või ei taha,» leiab Raukas. «Kui ei taha, leiab alati palju võimalusi asja peatamiseks. Eeskätt peavad saarlased otsustama, mida nad tahavad.»
21. Raukas teeb ettepaneku, et esialgu hääletaksid vaid saarlased, teises voorus aga mandrirahvas. Hääletatakse siiski koos. 56 hääletajat on sadama rajamise poolt, vastu on viis. Needki kõik mandrimehed.
22. Nüüd peab keskkonnaministeerium otsustama, kas süvasadam tuleb või mitte. Roheliste arvates on endise kantsleri juhtimisel valminud ekspertiisiakt puudulik. Nad on saatnud ministeeriumi märkusi ja ettepanekuid 13 leheküljel.

Demokraatia saare moodi (S-5)

PM Arvamus, 16.06.2003

Marek Dreving, Postimees

1. On kaks suurt ettevõtmist, mis peaksid hoidma ära Saaremaa muutumise Tallinna ja muu Eesti tagahooviks ning pigem tõstma meie läänepoolseima maakonna hoopis üheks väravaks Euroopasse - püsiühendus ja süvasadam. Ning mõlemad tekitavad palju vastuolusid just keskkonnakaitse osas.
2. Võimalike sadamakohtade ekspertiis on praegust varianti Tammel pidanud üheks paremaks, kui mitte kõige paremaks. Ent siingi teeb ehitatav sadam paratamatult kahju ennekõike selles piirkonnas pesitsevatele ja talvituvatele veelindudele. Kui ohvritest pole pääsu, kas loobuda siis üldse või valida koht, kus kahju kõige väiksem?
3. Eestis saaks ju tegelikult peaaegu igas paigas leida põhjusi, miks üht või teist asja teha või ehitada ei tohiks - Euroopa kontekstis on Eesti haruldusi lausa pungil täis.
4. Nii sadama kui püsiühenduse puhul on küsimus seegi, kui palju peaksid kaasa saama rääkida kõrgemalt-kaugemalt vaatajad ja kui suur sõnaõigus peaks jääma saarlastele. Kas näevad esimesed paremini ohte, mida kohalikud tulu ja arengu ootustes ei adu? Või takistavad üksnes progressi?
5. Nii on Saaremaa süvasadam üks proovikive, kuidas demokraatia tingimustes saavutada kompromiss, mis kustutaks huntide suurema nälja ja jätaks ka lambad peaaegu terveks.

Looduskaitsjad ründasid kohtus Saaremaa süvasadamat (S-6)

EPL, Eesti, 19.11.2003

Anneli Ammas

AP-1 ELF kardab, et sadamasse tulevad ka reostusohklikud kalalaevad

AP-2 Tallinna Sadam ja Mustjala vald kinnitavad sadama ohutust

1. Eile algas Pärnu halduskohtus protsess, kus keskkonnakaitsjad nõuavad Saaremaale süvasadama rajamist lubanud Mustjala valla üldplaneeringu tühistamist.
2. Pärnu halduskohtu ärklikorruse saalis istusid ühel pool lauda Eestimaa Looduse Fond ja ornitoloogide ühing ehk kampsunis keskkonnakaitsjad ning teisel pool Tallinna Sadam, Mustjala vald ja Saare maavalitsus ehk lipsustatud advokaadid.
3. Aasta tagasi hakkas Saaremaa läänerannikule süvasadama ehitamisest huvituma Tallinna Sadam. Saare maavalitsuse juristi Jaan Leivategija sõnul on sadama võimaliku asukohana varem arutatud 5-6 paika, kuid viimastel aastatel on sõelale jäänud kolm: Kihelkonna vallas Undva ja Veere ning Mustjala vallas Tamme sadam.
4. Tallinna Sadam ja Mustjala vald on asunud koos sadamaehitust ette valmistama, selle tulemusel on vallavolikogu vastu võtnud sadamaala üldplaneeringu ning Tallinna Sadama poolt on valminud ka detailplaneering.
5. Keskkonnakaitsjad nõuavad kohtus üldplaneeringu tühistamist, sest Tamme sadama kõrval Küdema lahes on lindude pesitsusala ning kalade kudemiskoht, paik on kantud kaitstavate alade ehk Natura 2000 nimekirja. Samas teeb Tamme sadamakohana ahvatlevaks sealse mere loomulik sügavus, mistõttu suuremahulisi süvendustöid pole tarvis

VP-1 Soovitavad Veeret

6. “Meie kaebus lähtub sellest, et Euroopas jääb looduslikult tasakaalustatud paiku üha vähemaks. Niisugustel juhtudel on nii, et kui majandustegevusele just selles paigas pole alternatiivi, siis võiks ka sadam sinna tulla, aga antud juhul on alternatiiv olemas, kuid sellega ei tegelda,” ütles ornitoloogide ühingu esindanud Marek Strandberg, viidates Veere sadamale.
7. Eestimaa Looduse Fondi tegevjuhi Toomas Trapido sõnul on arendajad siiani rääkinud kruisisadamast, kuid keegi pole vastanud küsimusele, mis saab siis, kui see pole küllalt tulus. Ta viitas, et kõneldud on võimalusest sadamat talvel kalasadamana kasutada.

8. Juristist keskkonnakaitsja Kärt Vaarmari sõnul on juttu olnud Tammele ka kiirlaevade toomisest. Eriti kalalaevade puhul viitas ta aga suurele õlireostuse ohule.
9. Mustjala valla ja Tallinna Sadama esindajate kinnitusel ei ole õlireostust põhjust karta.
Keskkonnakaitsjate arvates on keskkonnamõtjude hinnangud tehtud kiirustades ning neid on kallutatud tellija ehk Mustjala vallale ja Tallinna Sadamale soovitud suunas.
10. Keskkonnakaitsjate hinnangul on kogu projekti näidatud ilusamana, kui see tegelikult välja võib tulla.

VP-2 Ülikallis lainemurdja

11. Strandberg ütles, et Tartu Ülikooli mereinstituudi koostatud hinnangus esitatud teoreetilisi arvutusi praktikas katsetatud pole. Looduskaitsjate tellitud, Tallinna Tehnikaülikooli meresüsteemide instituudis koostatud hinnang peab vajalikuks ka lainemõtjude katsetamist. Lainete mõju analüüsimine on Strandbergi sõnul väga oluline, sest looduskaitsjate hinnangul vajaks Tamme sadam 400-meetrist lainemurdjat, mille ehitamine maksaks kaks korda rohkem kui sadam ise.
12. “Seda pole aga Tallinna Sadama majandustasuvuse analüüsi sissegi kirjutatud,” ütles ta. Sadama enda hinnana on nimetatud 100-200 miljonit krooni, kuid lainemurdja võiks maksta isegi pool miljardit krooni.
13. Tallinna Sadamat esindanud Toivo Viilup ja ka Saare maavanema esindaja kinnitasid kohtus, et kõik uuringud on tehtud piisavalt põhjalikult ning pole vähimatki põhjust Tamme sadama üldplaneeringut tühistada. Nad ei vastanud küsimusele, millal sadamat ehitama tahetakse hakata. “Meie huvi pole kohtus käia ega süvasadama ehitust pidurdada, kuid oluline on laiem arutelu keskkonna- ja sotsiaal-majanduslikust mõjust,” ütles Strandberg pärast kohtuistungit. Kohtunik Aivar Koppel lubas otsuse langetada nädala pärast.

Saaremaa süvasadama ehitus lükkub taas edasi (S-7)

PM, 26.11.2003

Andres Sepp, Meie Maa

1. Saaremaa süvasadama ehitus lükkub vähemalt aasta võrra edasi, sest Pärnu halduskohtu eilse otsuse tõttu võtab Tallinna Sadam süvasadama ehituse oma järgmise aasta investeeringutekavast välja.
2. «Tänage selle eest rohelisi, eelkõige Marek Strandbergi,» kommenteeris Tallinna Sadama turundusdirektor Erik Sakkov. «Eks me vaidleme edasi, kuid minus tekitab kogu suhtumine roheliste poolt ainult nõrdimust.»
3. Majandus- ja kommunikatsioonimister Meelis Atonen plaanib juba sel nädalal rääkida justiitsministriga oluliste kohtumenetluste kiirendamise võimalikkusest. «See

teema on andnud mulle veelkordse kinnituse pöördumaks justiitsministri poole, et sellised olulised asjad saaksid kohtutasandil kiiresti läbi vaieldud,» rääkis Atonen. «Et protsessid ei peaks kohtuvaidluste tõttu aastate kaupa venima.»

4. Pärnu halduskohus otsustas eile tühistada Eesti Ornitoloogiaühingu ja Eestimaa Looduse Fondi kaebuse alusel Mustjala vallavolikogus kinnitatud Ninase poolsaare üldplaneeringu, mille põhjal Tallinna Sadam pidi Küdema lahte rajama Tamme süvasadama.

VP-1 Vajalik lisainfo

5. Lisaks mitmele möödalaskmisele planeeringu menetlemisel leidis halduskohus olevat roheliste kaebuse kaalukaimaks argumendiks asjaolu, et Mustjala volikogu otsustas üldplaneeringu kehtestamise vähesest informatsioonist lähtudes ning otsus polnud motiveeritud.
6. Kohtunik Aivar Koppel nentis, et Mustjala vallavolikogu otsuses ei ole esitatud isegi kokkuvõtlikku analüüsi Tammele süvasadama rajamisega kaasnevate positiivsete ja negatiivsete mõjude kohta. Samas pidanuks volikogu kohtu hinnangul kaaluma, kas positiivsed sotsiaalsed ja majanduslikud mõjud valla ja Saaremaa arengule kaaluvad üles kahjulikud mõjud.

VP-2 Vald kiirustas

7. Kuna Küdema laht on rahvusvahelise tähtsusega linnuala, tulnuks kohtu arvates keskkonnamõju hindamise tulemusel otsustada, kas sadama rajamisest poleks otstarbekas loobuda ja panustada mõnele muule, keskkonnale ohutumale asupaigale.
8. «Juhul kui põhjendatud otsuste tegemiseks napib informatsiooni, tuleb haldusmenetluse uurimispõhimõttest lähtuvalt koguda omal algatusel täiendavaid tõendeid, tellides uusi uuringuid ja ekspertiise,» leidis Pärnu kohus.
9. Näiteks Eestimaa Looduse Fondi esindaja Marek Strandberg viitas kohtus, et vähemalt aasta vältel tuleks uurida tuuli, lainetust ja hoovusi Tamme sadama piirkonnas.
10. Looduskaitstajate hinnangul võiks Saaremaa sadama rajada Kihelkonna valda Veerele, kuid Tamme teeb sadamakohana arendajale ahvatlevaks sealse mere loomulik sügavus, mistõttu ülikulukaid süvendustöid pole tarvis.
11. Mustjala vallavanem Enno Kolter ütles eile kohtuotsust kommenteerides, et vald püüsi kindlasti põõsasse ei viska ja võitleb koos Tallinna Sadamaga Tammele sadama rajamise eest edasi.
12. «Mis täpselt edasi saab, selle üle murravad juristid veel pead,» rääkis Kolter.
13. Vallavanem nõustus kohtunikuga selles osas, et vallal jäi eeltöö tõepoolest puudulikuks ning nüüd tuleb selles suunas taas tegutsema hakata.

14. Kohtuasjaga kursis olev jurist selgitas Meie Maale, et Mustjala vallale ja Tallinna Sadamale sai saatuslikuks vähene eeltöö üldplaneeringu menetlemisel.
15. Asjatundjate sõnul jääb vallale nüüd võimalus rohelistega edasi vaielda, arvestades kuni aastase kohturalliga. Juhul kui volikogul on aga tegelikult juba olemas informatsioon, mille puudumisele kohus viitas, võidakse vastu võtta uus ja seekord juba motiveeritud otsus üldplaneeringu kehtestamiseks.

Kohus peatas sadamaplaanid (S-8)

26.11.2003

Anneli Ammas

AP-1 Kohtuvõit sunnib keskkonnamõjusid põhjalikumalt hindama

AP-2 Süvasadamat tahavad oma territooriumile kolm Saaremaa valda

1. Saaremaa süvasadama ehitus lükkus pärast Pärnu halduskohtu eilset otsust tühistada Lümada valla üldplaneering teadmata ajaks edasi.
2. Tühistatud üldplaneering lubas süvasadama rajada Küdema lahe kaldale Tamme väikesadama asemele. "Saaremaa Mustjala vallavolikogu otsuses ei ole ühtegi põhjendust, miks Tammele sadama rajamise positiivsed mõjud kaaluvad üles negatiivsed," põhjendas kohtunik Aivar Koppel otsust kohtulahendis.
3. Kohtuvõidu saanud Eestimaa Looduse Fondi esindanud Marek Strandberg nimetas eilset kohtuotsust jõuliseks, aga suurt rõõmu ta selle üle ei tundnud. "Kohtuskäik võinuks olemata olla, kui juba enne oleks keskkonnaküsimusi sisuliselt arutatud. Meie tegevusest võib jääda mulje, nagu tahaksime majandustegevust peatada, kuid me soovime vaid dialoogi ja teaduslikult põhjendatud argumente keskkonnamõjude kohta," lausus Strandberg.

VP-1 Tallinna Sadam kaebab kindlasti edasi

4. Tallinna Sadama turundusdirektori Erik Sakkovi sõnul kaevatakse otsus edasi. "Eks meie vaidleme omasoodu, kuid samal ajal peaks riik, ühiskond ja saarlased sekkuma, et terve mõistus, mis meid 12 aastat edasi viinud, ka nüüd peale jääks," ütles Sakkov. "Sellistes küsimustes võib lõputult vaielda," lisas ta.
5. Tamme sadama ehituseks plaanitud 70 miljonit krooni tõmbas Tallinna Sadam eile eel- arvest maha. Lisaks tuli teatada mitmele kruisireise korraldavale firmale, et tuleval aastal ei saa veel Saaremaale põigata.
6. Sakkovi sõnul on Tamme ainuke koht, kuhu süvasadama tulusalt rajada saaks. "Saame maa riigilt tasuta ning sadam ei vaja süvendamist, kuid maad ostes ning süvendades ei tasuks sadama rajamine end isegi pikaajaliselt ära," ütles Sakkov.
7. Saare maavanema kt Hans Teiv kahetses, et süvasadama ehitus taas edasi lükkub.

“Nüüd olid finantsskeemid paigas, riik oli valmis aktsiaseltsi kaudu tulema meile regionaalpoliitikat tegema,” ütles Teiv.

VP-2 Vald kirjutab üldplaneeringu ümber

8. Mustjala valla maatalituse juhataja Ilmar Pungari sõnul vald kohtuotsust edasi kaevata ei pruugi. “Kohus on öelnud, et sisulisi vigu pole me teinud – siis võib volikogu kohe uue otsuse teha, kirjutades puuduva osa lahti,” ütles Pungar. Ta tuletas meelde, et Tammel oli 1940. aastast kuni 1969. aastani kalasadam, kuni selle kai tormis purunes.
9. Pungar lisas, et uue sadama ehitamine on odavam kui vana sadama süvendamine ja laiendamine, viidates naabervallas Kihelkonnal olemasolevale Veere sadamale. Viimast on keskkonnakaitsjad parimaks variandiks nimetanud.
10. Ka Mustjala naabervald Kihelkonna ei ole maha matnud mõtet sadam oma valda saada ning taotleb keskkonnainvesteeringute keskusele raha Tamme pikema ajalooga ning samuti aastaid kasutamata Jaagarahu sadama taasrajamise võimaluste uurimiseks.
11. Undva sadama eest seisnud Kihelkonna vallavolikogu esimehe Lembit Laido sõnul vajab Tamme sadam kallist lainemurdjat. “Selle ehitamine on kulukam kui süvendamine,” ütles Laido.
12. Maavanem Teivi sõnul on Tamme kindlasti parim sadamakoht ning ta tuletas meelde, et Jaagarahu asub Vilsandi rahvuspargi vahetus läheduses, mistõttu see variant on juba aastaid tagasi keskkonnakaitsjate poolt halvaks hinnatud. Pole oluline, kuhu, aga peaasi, et süvasadam Saaremaa looderannikule tuleks, ütlesid nii valdade juhid kui ka maavanem.

Infokast: Mõned Eestimaa Looduse Fondi vaidlustatud juhtumid:

Ääsmäe prügila rajamine rabasse

- Ragn Sells loobus ehitus-plaanist, kohtusse on kaevatud ka keskkonnaministri otsus keskkonnamõjude hinnangu teinud Mihkel Vaarikult litsentsi mitte ära võtta.

Rannu raba turbakaevandus

- Kaevandust ei tule, valitsus on algatanud raba looduskaitse alla võtmise.

Reiu spoonitehas

- Kohalike elanike aktiivse vastuseisu tõttu tehast ei rajata

Jämejala park

- Riigikohus otsustas, et Pärsti vallavolikogu ei kaalunud liigirikkasse Jämejala parki vanglahaigla lubamisel piisavalt, millist kahju võib vangla rajamine pargile tuua.

Allikas: ELF

Saare sild sõltub süvasadamast (S-9)

03.12.2003

Tuuli Koch

AP-1 Sadamata ei parane Saaremaa teedevõrk ega tule ka püsiühendust

AP-2 Kohtulahend tühistas süvasadama ehituseks vajaliku üldplaneeringu

1. Saaremaa süvasadama ehituse lükkamine teadmata ajaks edasi võtab raha teedeehituselt ning seab kahtluse alla saare ning mandri vahelise silla ehitamise.
2. Süvasadama ehitus lükkus edasi pärast Pärnu halduskohtu hiljutist otsust tühistada Lümada valla üldplaneering, mis lubas süvasadama rajada Küdema lahe kaldale Tamme väikesadama asemele. Maanteeameti peadirektor Riho Sõrmus märkis, et oma rahaga Eesti silda ehitada ei jõua. "Kui sadam rajatakse, siis aktsepteeritakse seda suunda Via Baltika kõrvalharuna ja see annab võimaluse finantseerida silla ehitust eurorahast," ütles ta.
3. Silla hind on ligi kaks miljardit krooni.

VP-1 Võitja ootab debatti

4. Kohtus võitnud Eestimaa Looduse Fondi esindanud Marek Strandberg tunnistas pärast istungit, et suurt rõõmu ta selle üle ei tundnud. "Kohtuskäik võinuks olemata olla, kui juba enne oleks keskkonnaküsimusi sisuliselt arutatud," lausus ta.
5. Strandbergi sõnul võib keskkonnakaitsjate tegevusest jääda mulje, nagu nad tahaksid majandustegevust peatada, kuid tegelikult soovivad nad vaid dialoogi ja teaduslikult põhjendatud argumente keskkonnamõjude kohta.
6. Sõrmus märkis, et maantee-ameti poolt vaadatuna on Saaremaal kaks olulist asja: sild ning korralik tee Ristist kuni Kuressaareni. "See on kaalukeelel," lisas ta.
7. Saades euroliidu toetusfondilt ISPA rahalist toetust, on võimalik saare läänerrannikuni asfalteerida 134 kilomeetrit.
8. Üldplaneeringu tühistamist põhjendas kohtunik Aivar Koppel: "Saaremaa Mustjala vallavolikogu otsuses pole ühtegi põhjendust, miks Tammele sadama rajamise positiivsed mõjud kaaluvad üles negatiivsed."

VP-2 Sobivat kohta raske leida

9. "Kui vaadata seda suunda, et üks sadamakoht ei sobi, teine ei sobi, kolmas ei sobi, siis hakkame jõudma sinna, et nende tegevuse eesmärk on, et sadamat üldse ei tuleks," märkis Riho Sõrmus. "Tulles tagasi eelmiste asukohtade juurde Harilaiu ja Undva vahel, sai seal saatuslikuks Vilsandi rahvuspargi lähedus. Sealt on mindud 30 kilomeetrit lääne poole Tamme väikesadamasse ning taas pole selge, mida sadam loodusele ja inimestele kaasa toob."

10. Maanteeameti järgmise aasta plaanides on Tamme poolsaarele viiva tee asfalteerimine ligi kaheksa kilomeetri ulatuses, kuid seda ainult siis, kui sinna tuleb sadam.
11. Saare maavanema kohusetäitja Hans Teivi hinnangul on Tamme kindlasti parim sadamakoht. Pole tähtis, kuhu, peaaasi et süvasadam Saaremaa looderannikule tuleks, ütlesid pärast kohtuotsust nii valdade juhid kui ka maavanem.
12. Tallinna Sadama turundusdirektori Erik Sakkovi sõnul kaevatakse kohtuotsus edasi. 70 miljonit krooni Tamme sadama ehituseks tõmbas firma aga tuleva aasta eelarvest maha.

VP-3 Saaremaa püsiühenduse uuringud

13. Silla ehituse ettevalmistustööd algavad tuleva aasta keskel, kuid uuringud enne ehituse algust kestavad kaheksa kuud.
14. Uuringusse on kaasatud logistika- ja liiklusproгноosi spetsialistid, samuti valmivad finantsarvutused ja tasuvuse analüüsid. Võrreldakse parvlaevaühenduse, tunneli ja silla plusse ning miinuseid, uuesti on kavas üle vaadata geoloogilised uuringud, mis moodustab 40 protsenti kogu töömahust.
15. Uuringud lõpevad avaliku seminari ja ettekandega. Asjatundjate komisjon, mis käib koos kaks korda aastas, teeb vahekokkuvõtteid.
16. Maanteeameti direktor Riho Sõrmus märkis, et sild on kõige positiivsem lahendus. "Praamiühenduse puhul on nii, et kui autod sõidavad sadamasse, seisavad nad seal ja mootorid töötavad," ütles ta. "Kui 120 autot on jõudnud teisele poole, kujuneb ärasõit võidusõiduks ja kiirendamine tähendab üle keskmise heitgaasi eraldumist keskkonda."

Süvasadama keelanud kohtuotsus jäi edasi kaebamata (S-10)

EPL, 06.12.2003

1. Mustjala vald ja Tallinna Sadam otsustasid Pärnu halduskohtu otsust, millega tühistati Saaremaale reisisadama ehitust lubanud valla üldplaneering, mitte edasi kaevata.
2. Neljapäeva õhtul oli viimane aeg apellatsioonkaebuse esitamiseks.
3. Mustjala vallavanema Enno Kotteri kinnitusel ei tähenda apellatsioonkaebuse esitamata jätmine ehitusplaanidest loobumist. "Sadam tuleb päris kindlasti," lubas Kotter. Mustjala vald kavatseb kohtus tühiseks tunnistatud üldplaneeringu ümber teha. "Kohus tühistas planeeringu üksnes sellepärast, et see polnud motiveeritud," selgitas vallavanem. "Samas ei rahuldanud kohus mitut muud looduskaitsejate nõuet, vaid nõustus üksnes väitega, et vallavolikogu otsus oli vähe põhjendatud," ütles Kotter, lisades, et ühe võimaliku variandina teeb volikogu lihtsalt uue otsuse ehk kinnitab uue üldplaneeringu. Eestimaa Looduse Fondi (ELF) jurist Kärt Vaarmari

ütles, et hoolimata sellest, et looduskaitstjad ei ole kohtuotsusega täielikult nõus, ei plaani nad seda vaidlustada. “Asi otsustati ikkagi meie kasuks ja me ei soovi vinti üle keerata,” lausus Vaarmari.

4. ELF ja Eesti Ornitoloogiaühing pöördusid kohtusse, sest leidsid, et planeeringus on sadama rajamise keskkonnamõjud esitatud erapoolikult ning puudulikult.
5. Keskkonnakaitstjad nõudsid üldplaneeringu tühistamist, sest sadama asupaigaks plaanitud Tamme ranna naabruses Küdema lahes on lindude pesitsusala ning kalade kudemiskoht, paik on kantud kaitstavate alade ehk Natura 2000 nimekirja. Samas teeb Tamme sadamakohana ahvatlevaks sealse mere loomulik sügavus, mistõttu suuremahulisi süvendustöid pole tarvis. “Saaremaa Mustjala vallavolikogu otsuses ei ole ühtegi põhjendust, miks Tammele sadama rajamise positiivsed mõjud kaaluvad üles negatiivsed,” põhjendas kohtunik Aivar Koppel otsust kohtulahendis. Tallinna Sadama turundusjuht Erik Sakkov on varem öelnud, et Tamme on ainuke paik, kuhu oleks süvasadamat tulus rajada.

Süvasadama keelanud kohtuotsus jäi edasi kaebamata (S-11)

PM, 8.12.2003

1. Mustjala vald ja Tallinna Sadam otsustasid mitte edasi kavata Pärnu halduskohtu otsust, millega tühistati Saaremaale reisisadama ehitust lubanud valla üldplaneering.
2. Neljapäeva õhtul oli viimane aeg apellatsioonkaebuse esitamiseks. Mustjala vallavanema Enno Kotteri kinnitusele ei tähenda apellatsioonkaebuse esitamata jätmine ehitusplaanidest loobumist, kirjutas Eesti Päevaleht. «Sadam tuleb päris kindlasti,» ütles Kotter. Mustjala vald kavatseb kohtus tühisteks tunnistatud üldplaneeringu ümber teha. (BNS)

Reiljan toetas Saaremaa kruisisadamat (S-12)

PM, 21.01.2004

1. Keskkonnaminister Villu Reiljan andis rohelise tee Saaremaale Küdema lahte kruisisadama ehitamiseks, kui kiitis heaks sadama rajamise keskkonnamõju aruande.
2. «Reiljani heakskiit on vägagi oluline, aidates meid palju edasi,» kommenteeris Saare maavanema kt Hans Teiv.
3. Reiljani heakskiit on üks kahest olulisest verstapostist vahepeal roheliste vastuseisu tõttu olulise tagasilöögi saanud sadama projektis. Teise märgi paneb ilmselt reedel maha Mustjala vallavolikogu, tühistades Ninase poolsaare üldplaneeringu.

VP-1 Takistused ületatud

4. Mustjala vallavanem Enno Kolter ei osanud veel öelda, kas volikogu võtab kohe vastu uue, seekord kümnele leheküljele mahutatud üldplaneeringu kehtestamise otsuse.
5. Küdema lahte sadama ehitust plaaniva Tallinna Sadama turundusjuhi Erik Sakkovi sõnul tuleb taas läbida pikk üldplaneeringu menetlemise etapp ja siis hinge kinni pidades loota, et rohelised jälle sadama rajamist ei takistaks. «Loodame, et nad võtavad mõistuse pähe, sest ütleme ausalt - kui on tehtud sambla- ja puraviku-uuring, siis võib nõuda ka kivi- ja kännu-uuringut ja sedasi lõputult protsessida,» rääkis Sakkov.

VP-2 Rohelistel pole vastust

6. Keskkonnakaitsjad märkisid, et keskkonnaministeerium ei teavitanud rohelisi organisatsioone Küdema süvasadama plaani heakskiitmisest. Eesti Rohelise Liikumise planeeringute töörühma juht Liis Keenberg ütles ÄP Online'ile, et on küsitav, millise korra järgi aruanne heaks kiideti, sest roheliste esitatud ettepanekutele pole vastust saadud.
7. Keskkonnaminister Villu Reiljan esitas Tallinn Sadamale ka mitmeid keskkonnanõudeid, mille täitmine ei ole Sakkovi hinnangul üle jõu käiv. (Meie Maa/PM)

DEBATT: Keskkond või töökohad? (S-13)

EPL, Arvamus, 14.02.2004

1. Akadeemik Anto Raukas ja Eestimaa Looduse Fondi tegevjuht Toomas Trapido arutavad Saaremaa süvasadama ja Eesti energeetika näitel, kas majandustegevus ja inimeste heaolu on looduskaitsega tingimata vastuolus.

Saaremaa süvasadam

2. **Anto Raukas:** Saaremaa vajab süvasadamat ja saarlased ise tahavad seda sadamat. Miks? Sest enne Saaremaale olulisi majandusvoogusid ja majandust elavdavaid turiste tulla ei saa, kui pole kas sadamat või silda. Silda Saaremaale lähema poole sajandi jooksul ilmselt ei tule, sest pole piisavalt suurt tagamaad, kuhu kaupu oleks vaja vedada.
3. Sadama ehitamiseks on arutatud kolme võimalust. Üks neist – Vilsandi juures – oli täiesti keskkonnavaenulik projekt. Aga praeguseks sõelale jäänud Tammele sadama rajamise kohta ei saa seda öelda. Seal on vahetus naabruses endise N Liidu sõjaväe kasutuses olnud jäätmaa ja ohtu pole ka lindudele, kes pesitsevad idarannikul ja kolme kilomeetri kaugusele jääval Laidu saarel. Seega saaks Tammele ehitada sadama nii, et see säästva arengu põhimõtetega vastuollu ei lähe.
4. **Toomas Trapido:** Kõigepealt tahaks ma toonitada, et Eestimaa Looduse Fond (ELF)

ei ole Saaremaale sadama ehitamise vastu. See, mida ELF nõuab, on keskkonnamõtjude korralik hindamine.

5. Praegu on kinnitatud Mustjala valla üldplaneering ning sadama-ala detailplaneering ning keskkonnaminister Villu Reiljan kiitis heaks ka keskkonnamõtjude hinnangu. Paraku andis Reiljan oma heakskiidu teadmata, milline sadam sinna ehitatakse. On ju räägitud väga erinevatest projektidest – on lainemurdja, ei ole lainemurdjat jne. On sadamaehitamise kaks või kolm etappi, aga sadama funktsioonide piire pole täpselt määratud. Mille keskkonnamõtjused siis õieti hinnati?
6. Kui sadam juba paigas on, siis on väga raske lühiajalistest ärihuvidest tulenevat laienemist vältida – apelleeritakse töökohtadele jm. Planeeringutes ja sadamaprojektis peaks kirja panema, et sinna ei tule näiteks vedelkütuste terminali.
7. **Anto Raukas:** Nõus – sadam peab tulema optimaalsetes mõõtudes ja maksimaalselt arvestama keskkonda. Mul on muide suur hirm sadamat ähvardavate võimsate tormilainete ja rüüsiää pärast. Tehniliselt on see väga raske projekt, kuid selle mõistlik elluviimine on eeskätt inseneride, mitte keskkonnakaitsjate probleem.
8. Säästva arengu põhimõtetest lähtuvalt on meie esmane eesmärk ju ikkagi inimese tervis ja heaolu, tema õnn. Selle nimel ei tohi küll loodust hävitada, aga sellest lähtudes tuleks asjad seada kaalukausile. Otsustama peavad eelkõige kohalikud elanikud.
9. **Toomas Trapido:** Selles, et süvasadam Saaremaa heaolu märkimisväärselt süvendab, kahtlen ma sügavalt. Olen Saaremaal viimase 30 aasta jooksul palju käinud ja näinud, et saar sureb seestpoolt välja, eriti Lääne-Saaremaal. Külad jäävad tühjaks, põllud on söötis.
10. Mõne aja eest võis seda näha kõikjal Eestis, aga nüüd paistab, et Lõuna- ja Kesk-Eestisse tuleb elu vaikselt tagasi. Seda just elava küla ja kultuuri pinnal, eriti Lõuna-Eestis, mille üks tõendeid jäämäe tipuna on ka Eesti eurolaul.
11. Kui Saare maavalitsuse ainus lootus Saaremaa elu elavdada on sadam, nagu praegu paistab olevat, siis on nad pehmelt öeldes lühinägelikud. Sadamat läbivatest kaubavoogudest võib ju pisut pudeneda, aga see ei päästa Saaremaad. Samas võin ma tuua hulga näiteid, kus looduskaitse on elavdanud maaelu – Karulas, Matsalus, Häädemeestel. Mingil määral ka Lõuna-Saaremaal seoses Laidevahe looduskaitsealaga. Elanikud saavad seal oma maa varal elada ja nende heaolu on selgelt kasvanud.
12. **Anto Raukas:** Sadam iseenesest ei muuda Saaremaa majandust muidugi palju. Suuri kruisilaevu randub tänu sellele aastas 5-6 tükki, reisijad sõidavad bussiga Kuressaarest ja Kaalist läbi, ostavad mõne puulusika ja kampsuni ka.
13. Vaja on inimesi, kes Saaremaal pikemalt peatuksid, Saaremaa näiteks jalgrattaga läbi sõidaksid. Neid tuleb, kui Saaremaa saab laevaihenduse Soome ja Rootsiga. Aga sellestki jääb väheks, sest turismihooaeg on nii lühike. Seni kuni Saaremaa midagi ei tooda, ei päästa teda ka turism.

14. **Toomas Trapido:** Sellega olen ma nõus. Seepärast ongi Eestimaa Looduse Fondil koos ajalehega Meie Maa kavas välja kuulutada Saaremaa säästva majandusidee konkurss. Tahame laiendada Saaremaa tuleviku üle käivat diskussiooni, mis praegu keerleb liialt sadama ümber.

ELF esitas Saaremaa süvasadama asjus uue hagi (S-14)

EPL, 15. 03. 2004

1. Eestimaa Looduse Fond (ELF) nõuab eelmisel nädalal kohtule esitatud kaebuses, et tühistataks keskkonnaminister Villu Reiljani heaks kiidetud Saaremaa süvasadama keskkonnamõju hindamise aruanne.
2. ELF viitab 13-leheküljelises kaebuses Tallinna halduskohtule kümnetele seaduseparagrahvidele, mille vastu nende hinnangul Reiljan eksis, kui kiitis 15. jaanuaril heaks keskkonnamõjude hindamise (KMH) aruande. KMH alusel saaks Küdema lahe läänekaldale Tammele sadamat rajavale Tallinna Sadamale välja anda vee erikasutusloa, mis on üks eeldusi ehituse alustamiseks. Kaebuses palub ELF kohut peatada kasutusloa väljaandmine kuni kohtuotsuse jõustumiseni.
3. Ühe rikkumisena toob ELF välja selle, et sisuliselt pole KMH-s selgitust selle kohta, kuidas tulevast sadamat ekspluateerida kavatsetakse.
4. Mõjude osas käsitleb Reiljani allkirjaga dokument ELF-i väitel eelkõige kruisilaevade suvist kasutust. Samas näitab lisatud tabel, et ka talvisel ajal toimuks sadamas praamlaevade liikumine. Täielikult on jäänud käsitlemata lainemurdja rajamisega seonduvad probleemid.
5. Ebapiisavalt on ELF-i hinnangul välja toodud ka alternatiivid sadama ehitamisele Tammele ning keskkonnoahude leevendamiseks kavandatud abinõud. Viimaste kohta märgib ELF, et need ei taga keskkonnoahu vältimist ega leevendamist.
6. ELF on varem ka Mustjala valla tulevase sadama piirkonna planeeringud kohtus protestinud ning ka võitnud, kuid praeguseks on vald kõik seaduses vajalikud planeeringud kehtestanud.

Reiljan maksis sadamavaidluse võitmiseks 180 000 krooni (S-15)

PM, 11.06.2004

Andres Sepp, Meie Maa

1. Saaremaa süvasadama kohtuvaidluses keskkonnaorganisatsioonide ületrumpamiseks kasutas keskkonnaministeerium enam kui 180 000 krooni eest advokaadibüroo Raidla ja Partnerid teenuseid.
2. Tallinna halduskohtunik Mai Saunanen jättis kolmapäevase otsusega rahuldamata Eestimaa Looduse Fondi ja Eesti Rohelise Liikumise kaebuse, millega vaidlustati Saaremaa sadama rajamise keskkonnamõju hindamise aruande heakskiitmine keskkonnaminister Villu Reiljani poolt.

3. Kohtus nõudis ministeerium roheliste organisatsioonidelt õigusabikulude hüvitamist kokku 180 981 krooni eest. Kohtunik otsustas tervet summat kaebuse esitajatelt mitte sisse nõuda ja nõustus kummalegi 10 000-kroonise arve esitamisega.
4. Kohtuniku sõnul tuleb «kohtukulude jaotamisel arvestada sellega, et kohtukulude kandmise risk ei tohi olla nii suur, et see sunniks valitsusvälist mittetulunduslikku organisatsiooni, kelle eesmärk on loodus- ja keskkonnakaitse, kohtusse pöördumisest loobuma».
5. Keskkonnaministeeriumi pressiesindaja Monika Kopti põhjendas õigusabi sisseostmist sellega, et tänavu märtsis, kui kohtuasi alguse sai, olid ministeeriumi juristid ELiga liitumise eel liiga koormatud, et nii keeruka kohtuasjaga piisava põhjalikkusega tegeleda.

Infokast: Kallis õigusabi

- Keskkonnaministeerium teatas oma õigusabikuludeks Saaremaa süvasadama kohtuvaidluses 180 981 krooni
- Advokaadibüroo Raidla ja Partnerid osutas ministeeriumile õigusabi 89,1 tunni vältel
- Keskmise tunnihind oli 2031 krooni

Villu Reiljan: rohelised nõuavad liiga palju (S-16)

31.07.2004

Anneli Ammas

1. Keskkonnaminister Villu Reiljan leiab, et rohelised soovivad süvasadama vaidluse kokkuleppes suruda peale lisakulutusi ja tõlgendada seadust omatahtsi.
2. **Keskkonnaministeerium teatas, et ei osale Saaremaa süvasadama teemalise vaidluse kohtuvälises kokkuleppes, põhjendades Tallinna Sadama ja roheliste liikumiste kokkuleppesest kõrvalejäämist sellega, et väljapakutud kujul väljub see seadustes ministeeriumile ettenähtud protseduuride ja volituste raamidest. Siit küsimus: mis punktid kokkuleppes välistavad ministeeriumi osalemise?**
3. Esiteks – ühe osana taotlevad Eestimaa looduse fond ja Eesti roheline liikumine ehk lihtsamalt rohelised ilmselt nende väljatöötatud kokkuleppes, et ministeerium lepiks nendega kokku keskkonnamõjude hindamise ja keskkonnanäiditeerimise seaduse tõlgendustes. Ja mitte ainult Saaremaa kruiisadama puhul, vaid ka edaspidisteks juhtudeks.
4. **Kas ei näita selline soov, et rohelised peavad end ülimuslikuks võrreldes seadusategija riigikoguga, kellel on ainsana õigus seadusi anda ja muuta?**
5. Rohelised tahavad ju, et ministeerium lepiks nendega kokku õigusnormi universaalses tõlgendamises, vaatamata seadusele või tuleviku kohtupraktikale. Pean ütleva, et pole ellisest rohelistepoolsest survest kuulnud mitte üheski Euroopa riigis.
6. Üldjoontes sisaldab kokkulepe punkte, milles rohelised ja Tallinna Sadam lepiksid konkreetset kokku Tallinna Sadama tegevuses Saaremaa kruiisadama ehitamisel ja opereerimisel.

7. Kes on kokkulepet lugenud, peab tunnistama, et sealsed roheliste nõudmised eeldavad määratult suuremaid kulutusi, kui esialgu kavandatud.

8. Ministeeriumi kõrvalejäämine tähendab kohtuprotsessi jätkumist, mis sisuliselt lükkab sadama ehitamise endiselt edasi. Millist lahendust pakute omalt poolt?

9. Meie arvates on roheliste ja Tallinna Sadama kokkuleppe sõlmimine täiesti võimalik. Ministeeriumi rolli on ilmselgelt ülehinnatud. Kui kaebaja ehk rohelised liikumised võtaks oma kaebuse kohtust tagasi, saaks sadam alustada kohe ehitustöid ja järgida samas kõiki keskkonnakokkuleppes olevaid tingimusi. Ministeeriumi arvates on kõik keskkonnanõuded kruiisasadama kaide ehitamiseks täidetud.

10. Viitasite Tallinna Sadama ja roheliste liikumiste kokkuleppe rahalisele küljele.

Kes ja kui palju teie andmeil kokkuleppe eest kellelegi maksis? Või mis muud varjatud tingimused võivad ministeeriumi andmeil sel leppel olla?

11. Kokkulepe eeldab sadamalt vägagi suuri ja ilmselt varem planeerimata väljaminekuid. Kusjuures tahetakse, et allakirjutajad lepiksid kokku, missuguse eksperdi käest tellitaks seireprogramme.

12. Tallinna Sadam on riigiettevõtte ja peab seireprogrammide võimalikku mahtu ja kulukust arvestades nende tellimisel järgima riigihangete seadust.

KOMMENTAAR

Toomas Trapido, Eestimaa looduse fondi juht

13. Rohelised ei pea ennast seaduste suhtes ülimuslikuks. Küll soovime, et ametnikepoolne seadustetõlgendamine oleks ühtne ja kõigile arusaadav – koostatud kokkulepe peaks täitma just seda eesmärki, kuivõrd seni on ministeerium tõlgendanud seadust eri olukordades küllaltki erinevalt. Kui ministrile ei sobi vaid mõni kokkuleppe punkt, oleks loogiline, et ministeerium astuks teiste kokkuleppeosalistega dialoogi ning pakuks ka ise lahendusvariante.

14. Et seda pole tehtud, on selge, et ministeeriumil puudub soov kokkuleppes osaleda. Et seda mitte otse välja öelda, kritiseerib minister lepingupunkte, rääkides võrdse kohtlemise printsiibi rikkumisest – seda olukorras, kus Tallinna Sadam riigile kuuluva äriühinguna on olnud nõus endale lisakohustuste võtmisega.

15. Loodushoiule planeeritavad lisakulutused jäävad alla ühe protsendi koguinvesteeringust, mistõttu loodushoiu ületähtsustamisest ei saa siin küll rääkida.

16. Tundub, et minister on valesti aru saanud kokkuleppe tähendusest – tegemist pole võimuorgani antava õigusaktiga, vaid pooltevahelise heast tahtest lähtuva kokkuleppega, et projektiga oleks võimalik edasi minna. ELF-il jätkub endiselt tahet ja valmidust ministeeriumiga sisulist dialoogi alustada.

Kokkuleppe sisust

Tallinna Sadam kohustub teostama pikaajalist linnustiku, põhitaimestiku, loomastiku ja kalastiku seiret.

Teostama hüdrodünaamilisi mõõtmisi matemaatiliste mudelite kontrolliks.

Varustama sadama õlireostustõrjevahenditega, koostama avariisid ennetava ja

avariiolukorras tegutsemise kava.

Projekteerimisel kasutama päikesearhitektuuri põhimõtteid ja tehnoloogiaid ja järgima ka teede ja hoonete ehitusel loodussäästlikke meetodeid.

Sadam teeb vastavalt kokkuleppele muudatused ministri poolt juba väljastatud vee erikasutusloasse ning ministeerium arvestab neid.

Ühtlasi kinnitab sadam, et võtab vastu vaid kruisilaevu ja kui kunagi tahetakse sadamat laiendada, siis viiakse läbi uus keskkonnamõju hindamine.

Sadam võib kokkuleppest taanduda, kui nende vastu alustatakse kohtuprotsesse, mis ei lase sadamat ehitada või kasutada.

Allikas: lepe

Hoia, mida armastad! (N-1)

PM, Arvamus, esmaspäev 01.04.2002

Natura 2000 sihtidest Euroopas ja Eestis

Heiki Kranich, keskkonnaminister (*Reformierakond*)

1. Hoia, mida armastad! Sellist sõnumit kannavad (tänesest kaheks nädalaks linna peale lastud) ilvesed ja hülged, kes peaksid meile meelde tuletama, et Eestis leidub taimi, loomi ja linde ning rikkumata loodust, mida mujal Euroopas juba ammu napib.
2. Kas teate, et Eesti metsades elab üle tuhande ilvese? Kas teate, et suur osa Läänemere hall- ja viigerhüljestest poegib just Eesti rannikul?
3. Üha jätkuva linnastumise, teedevõrgu arengu ja eriti põllumajanduse intensiivistumise tõttu ohtu sattunud looduse kaitseks on ELi liikmesmaad loonud Natura 2000 nime kandva üleeuroopalise loodus- ja linnuhoiualade võrgustiku, mille abil saab säilitada loodust tõhusamalt, kui vaid ühe riigi piires seda teha suudetaks.
4. Loodus ju riigipiire ei tunne. Võrgustik katab 173 000 ruutkilomeetrit, kuid et liikmesriigid oma looduslike tingimuste, looduskaitse ja looduskasutuse ajaloo poolest märgatavalt erinevad, on selle loomine olnud küllaltki keeruline.
5. Sama töö seisab ees ka Eestil ning meie panust «võrgus-tiku tihendamisel» ei saa alahinnata. Meil on säilinud nii meie endi kui ka muu Euroopa jaoks üliolulisi poollooduslikke kooslusi, nagu liigirikkad ranna-, luha- ja arurohumaad, puisniidud ja -karjamaad, rabad, siirde- ning madalsood. Leidub rohkesti okas-, sega-, soo- ja salumetsi, pangametsi, paljandeid ja luitekooslusi.
6. Kas on põhjust sattuda ärevusse? Ehk mitte - Euroopa Liit on huvitatud loodusliku mitmekesisuse säilitamisest ning on valmis sellesse ka rahaliselt panustama.
7. Euroopa Liidu looduskaitse alustest - linnudirektiivist ja loodusdirektiivist - lähtuvad võrgustiku loomise põhimõtted jätavad riikidele Natura-alade suuruse ja hulga ning kaitse korraldamise osas vabad käed. Meie endi otsustada jääb, missuguse rezhiimiga hoiualasid me moodustame. Tuleb vaid tagada direktiivides nimetatud oluliste loodusväärtuste säilimine neile looduskaitsealsetelt soodsas seisundis.

8. Paljud Euroopale olulised elupaigad ja liigid on meil juba traditsioonilise looduskaitse all. Seetõttu sobivad nad hästi ka Natura-aladeks ja senist looduskaitse süsteemi pole Eestil vaja hakata ümber korraldama.
9. Olemasolevatele kaitsealadele lisandub kindlasti ka uusi maid, osa neist eraomanduses olevad. Kuid olgu kinnitatud, et iga maaomanikuga, kelle maavaldustesse tahetakse Natura-ala luua, räägitakse tulevase kaitsekorralduse osas läbi.
10. Riik saab tulla maaomanikule appi omakorda mõningate toetustega, kui aga omavahel kokkuleppele ei jõuta, on võimalik vahetada oma maa samaväärse maatüki vastu väljaspool looduskaitse- või tulevase Natura-ala piire. Kuid olgu rõhutatud, et enamikust uutest väljaspool traditsioonilisi kaitsealasid asuvatest Natura-aladest saavad hoiualad, mille kaitsekord võrreldes seniste kaitsealadega on tunduvalt leebem.
11. Eelmisel aastal toetas Eesti riik esmakordselt 19 miljoni krooniga poollooduslike rohumaaade säilitamiseks vajalikke töid ja tegevusi, mis on olulised ka Natura 2000 seisukohast - võimatu on tagada ka kõige väärtuslikumate poollooduslike niidukoosluste säilimist, kui puudub inimene, kes neid majandaks. Ka sellel aastal toetab keskkonnaministeerium samas ulatuses maaomanikke poollooduslike niitude majandamisel, ja plaanis on jätkata seda ka edaspidi.
12. Lisaks riigieelarvele rahastatakse meie looduskaitset ka EList. Natura-alade ja liikide kaitse korraldamist finantseerib LIFE-fond, mille abil taastatakse ja hooldatakse Eestis Läänemere rannaniite, juttuselg-kärnkonna elupaiku, euroopa naaritsa asurkonda ning Hädemeeste märgalakompleksi. Uusi, LIFE-fondist rahastatavaid looduskaitseprojekte tuleb juurde ka sel aastal.
13. Tänapäevaks on Eesti Natura-alade eelvalik lõpusirgel ja valitud alade tutvustamine algab maaomanikele ja teistele asjast huvitatuile lähinädalail.
14. Selle kõige juures pole vähetähtis ka asjaolu, et Natura 2000 võrgustiku alade leidmiseks tehtud välitööde ja inventuuride käigus oleme oluliselt targemaks saanud Eestimaa looduse osas. Eelkõige võidame Euroopa ühisest looduskaitsest meie ise.

Eestisse 300 loodushoiuala (N-2).

EPL, Eesti, 02.04.2002

Anneli Ammas

AP: Euroliidu projekti abil tekib juurde mitusada kaitseala

1. Koos seniste kaitsealadega tekib Eestis tänu euroliidu toetusele kuni kolmsada loodushoiu piirkonda 54 taime- ja loomaliigi päästmiseks.
2. Maikuus hakkavad maakondlikud keskkonnateenistused tutvustama kümneid

loodushoiualasid, mis on välja valitud Euroopa Liidu Natura 2000 projekti raames. Juba on valmis Lääne- ja Raplamaa loodushoiualade kaardid.

3. Loodushoiualade alla läheb enamik praegusi looduskaitselisi piirkondi. “Välja võivad jääda vaid mõned, eelkõige maastikukaitsealad,” ütles projekti pressikoordinaator Kaidi Tingas.
4. Kui palju kaitstud alasid juurde tulla võib, ei oska projektijuhid veel öelda, sest maikuust välja pandavad kaardid on esialgsed ning täpsustuvad alles kohapealsete läbirääkimiste käigus.

VP-1 Kaitsealad ka eramaadele

5. Läänemaal, mille juurde kuulub ka mandri ja saarte vaheline meri, on lisandumas kümnekond uut kaitseala. Raplamaal lisandub neid tükkide kaupa rohkem, kuid pindalalt vähem. Loodushoiualad hõlmavad paljudes kohtades ka eramaid.
6. Lääne- ja Raplamaal Natura 2000 pilootprojekti koordinaatori Aleksei Lotmani sõnul ei ole ta Läänemaal loodushoiualadele vastuseisu kohanud. “Pigem on huvi liiga vähe, mis võib tähendada, et lõppfaasis võib keegi protestima hakata,” ütles ta. Samas on Läänemaa talupidajad saanud viimastel aastatel tunda keskkonnakaitse majanduslikult positiivset mõju.
7. “Kui kellegi talumaa huvitab looduskaitset, siis kaasneb sellega ka riigi kohustus tagada selle talumaa praegusel kujul kestmine ja toetused on ainuke mehhanism, mis paistab tõesti ka toimivat,” ütles Lotman.
8. Keskkonnaministeeriumi looduskaitseosakonna peaspetsialisti Kadri Mölleri sõnul saab enamik välja valitavatest aladest kerge režiimiga kaitsealadeks ja ainult mõnedel kehtib range kord.
9. Mölleri sõnul on loodushoiualade mõte selles, et inimtegevus oma senisel kujul neis paikades säiliks ning inimene ja looduslikud kooslused teineteise kõrval edasi kestaks.
10. Lotmani sõnul ei tule ka liigset bürokraatiat inimestele juurde. “Nendeks tegevusteks, mis võivad loodust ohustada, on vaja nagunii luba – näiteks turba tootmiseks või teede rajamiseks. Muudel puhkudel inimeste jaoks midagi ei muutu.”
11. Tema sõnul on enamik loodushoiuks sobilikke alasid teada. “Läänemaal tuli Martna valla piiril asuv ala samas üllatusena, kui eri andmed kokku panime,” ütles Lotman.

VP-2 Mullu kulus 19 miljonit

12. Eesti riigile on kaks aastat kestnud projekt läinud maksma üle kümne miljoni krooni ettevalmistustöödeks ning möödunud aastal maksti 19 miljonit olemasolevatel kaitsealadel loodushoidliku majandamise toetuseks.
13. Keskkonnaministeeriumi looduskaitseosakonna juhataja Hanno Zingeli sõnul on lisaks Euroopa Liidust saadud 17 miljonit krooni mitmesugusteks muudeks

looduskaitseprojektideks.

Natura töötab tulu (N-3)

PM, Välisuudised, kolmapäev 26.02.2003

Toomas Jüriado, Raadio Vaba Euroopa

1. Eesti Loodushoiukeskuse juhtimisel ja Taani rahade toel sai valmis loend aladest, mis peaksid Euroopa Liidu looduskaitsevõrgustikus Natura 2000 tagama Eesti riim- ja mageveeliste elupaigatüüpide piisava kaitstuse.
2. Valituks osutusid 22 mere- ehk riimveeala kõrval esimese prioriteedina 218 ja teisena 256 järve ning vastavalt 63 ja 83 vooluveekogu või selle osa. Esimene prioriteet tähendab seda, et need veekogud tuleks elupaigatüüpide piisavaks, heal tasemel kaitstuseks kindlasti kaitse alla võtta, teise prioriteedi alade puhul on mõeldavad teatud muudatused.
3. Kui silmas pidada, et hektarist suuremaid järvi on meil umbes 1200, siis neist enam kui nelja ja poole saja kaitse alla võtmine tundub veidi üllatav. Eesti Loodushoiukeskuse juhatuse liikme Jaak Tambetsi selgitus on lihtne: “Need järved lihtsalt on nii väärtuslikud. Ühelt poolt annab see fakt Eestile aupaiste, samas lisab aga ka kohustusi.”
4. Kaitsealade loomine eeldab alati teatavat ühiskondlikku kokkulepet. Loodushoiukeskus tahab selle ettevalmistamiseks õige pea üllitada suuretiraažilise voldiku Natura veealade kohta, mis jõuaks iga asjaga seotud maaomanikuni.
5. Tambets on kindel, et eriti suuri piiranguid viimastele ette ei kirjutata. Kui seni toimunud protsessid on vee-elustiku nii heal tasemel alles hoidnud, siis ei saa ju midagi juhtuda ka samalaadse majandustegevuse jätkudes. Eriti rahulik võib olla järvede pärast – peaasi, et mingit reostust ei lisanduks. Hullem on jõgedega: igale vähegi kiirevoolulisemale lõigule – aga just need on olulised ka Euroopa looduskaitse jaoks – heidavad silma entusiastlikud hüdroenergeetika arendajad, ehkki on ammu näidatud, et paisutamisest tõusev kahju kalandusele on hoopis suurem kui tillukestest hüdrojaamadest saadav tulu.
6. Põhjust muretseda pole kalameestel. Osa Euroopa jaoks olulisi liike on sellised, kes õngitsejale mingit huvi ei paku – näiteks pole küllap enamik inimesi kuulnudki sellistest liikidest nagu hink, vingerjas või võldas. Küll võib Natura Tambetsi kinnitusel tuua peremehele hüvesid: “Euroopa Liit hüvitab mingil määral looduskaitselisi aktiivsusi, nii et kui mingi jõelõik või järv on kantud Natura nimistusse, siis on ka Euroopa Liidu fondide kasutamine tõepärasem ja lootustandvam,” selgitas Tambets.
7. Silmas tasub pidada sedagi, et kui praegu veel eelnõuvormis uus looduskaitseseadus umbes samal kujul vastu võetakse, on uus kaitsealatuüp– Natura nn. hoiuala – märksa leebema kaitsereežiimiga kui mistahes praegune kategooria. Põhiline, mis seal tegutsemist tavalisest heast käitumistavast eristab, on vajadus teha iga kaitseväärtusi

ohustava tegevuse jaoks keskkonnamõjude hindamine. Aga ega vingerjat või hinku peale tammi ju miski muu reaalselt ohustagi.

8. Ent vähe sellest. Veel käiva Natura-projekti raames koostatakse kaitsekorralduskava sellistele kalaliikidele nagu jõesilm või lokaalse levikuga, aga suurt püügihuvi pakkuvad tõugjas ja harjus. Ning Tambetsi kinnitusel võib sellestki pigem kasu tõusta: “Teeme kõik, et need liigid leviksid enamatesse veekogudesse ja et nad seal kosuksid.”
9. Peatähtsaks tuluks peab Eesti Loodushoiukeskuse juhatuse liige Jaak Tambets siiski seda, et oma Natura töödega oleme nüüd Euroopa Liidu valvsa silma all ja jätame seetõttu ehk Läänes tehtud rumalused oma veekogudel üle proovimata.

Leebe looduskaitse haarab uusi alasid (N-4)

Anneli Ammas

EPL, Eesti, 11.02.2004

AP-1 Mai alguses esitab Eesti oma eelvalikualad Euroopa Komisjonile

AP-2 Eestis on 54 looma- ja taimeliiki, mida Euroopas peetakse kaitset vajavaks

1. Natura 2000-ga seoses tekkivatel uutel loodushoiualadel hakkab aprilli lõpust kehtima ajutine leebe kaitseresžiim, kuid lõplikult määratakse nende alade saatus alles 2007. Aastaks.
2. “Kehtestame praegustest kaitsealadest väljapoole jäävatele Natura 2000 eelvalikualadele aastaks ajutise ja leebe kaitseresžiimi,” ütles keskkonnaministeeriumi looduskaitseosakonna juhataja Hanno Zingel.
3. Eilsest on Natura 2000 eelvalikualad internetis kaartidena näha ning homsest peavad kõigis kohalikes omavalitsustes, mida need alad puudutavad, olema tutvumiseks ka paberil kaardid. “Peame seejuures ise näitama, et suudame neid alasid tõesti kaitsta,” lausus Zingel.
4. Natura 2000 aladest enamik jääb ka edaspidi leebe kaitsega alade hulka. “Tonti ei maksa siin näha, sest senine tavaline tegevus on edaspidigi lubatud, kuid näiteks mõne taimeliigi kaitsealale ei saaks uut teed rajada või puisniidualal paasi kaevandama hakata,” ütles Zingel.
5. Loodushoiutoetusi, mida juba kolm aastat pärandmaadel ehk tegelikult Natura 2000 kavandatavatel aladel makstud, saab maaomanik selgi aastal.
6. Aasta pärast võib mõnest leebe kaitsega hoiualast saada ka päris kaitseala ning seal hakkavad kehtima rangemad piirangud.
7. Üleeuroopaline loodus- ja linnualade võrgustik Natura 2000 luuakse selleks, et kaitsta Euroopa väärtuslikke ja ohustatud looma-, linnu- ja taimeliike ning nende elupaiku ja

kasvukohti.

Kaitseala ärritab maaomanikke (N-5)

19.02.2004

Martin Pau, reporter

1. Napp kursisolek Alam-Pedja looduskaitseala laiendamise plaanidega on üles ärritanud kümned Rannu ja Puhja valla maaomanikud, kes kardavad, et nende metsades keelatakse täielikult nii raied kui kütmine.
2. Rannu vallavanema Uno Rootsmaa sõnul on 25 Rannu valla Verevi küla metsaomanikku juba Tartumaa keskkonnateenistusele allkirjaga kinnitanud, et ei lepi looduskaitseala piiride nihutamisega oma maadele.
3. Rootsmaa märkis, et praegu kuulub Rannu vallast Alam-Pedja territooriumi külge vaid parkümmend hektarit riigimaale jäävaid soid ja luhtasid, laiendus võtaks aga lisaks 2400 hektarit, sealhulgas sadu hektareid eramaid.
4. «Kaitseala laiendajad on tegutsenud ülepeakaela,» hindas Rootsmaa. «Eeltöö valla ja vallarahvaga on tegemata. Hirmud on suured, sest ei teata, millised piirangud tulevad.»

VP-1 Laiendus vales kohas

5. Rannu vallavolikogu esimees Heino Gottlob leidis, et Alam-Pedja looduskaitseala on praegugi terviklik üksus ning selle laiendamine erametsade arvel põhjendamatu.
6. «Erametsaomanikud on meeleheitel,» väitis Gottlob. «Juba eelmisel aastal, kui kuuldi kaitseala laiendamise plaanist, hakati lageraiet tegema. Inimestele on jäänud mulje, et maad võetakse neilt vägisi ära.»
7. Alam-Pedja looduskaitseala valitseja Tartumaa keskkonnateenistus ootab maaomanike seisukohavõttu Alam-Pedja laiendamise küsimuses 5. märtsiks?
8. Teenistuse juhataja Jalmar Mandeli sõnul võivad aga laienduse ettevalmistused lõppeda alles 2005. aastal.
9. Mandeli sõnul ei võeta üheltki maaomanikult maad lihtsalt niisama ära, paljudel juhtudel lubatakse endiselt hooldus- ja valikraiet, võimalik on kuni saajaprotsendine maamaksusoodustus.
10. Kui omanik ei lepi kinnistule kehtestatavate piirangutega, pakutakse talle asendusmaad. Kui omanik ei lepi ka asendusmaaga, siis kaitseala tema maale ei tule, kinnitas Mandel.
11. Keskkonnateenistusega sõlmitud lepingu alusel hooldab Alam-Pedjat looduskaitseühing Kotkas.

12. Selle juhataja Einar Tammur tõdes, et kuna Alam-Pedja laienemise plaani koos teiste Natura 2000 aladega avalikustas keskkonnaministeerium alles 12. veebruaril, on maaomanike trots arusaadav.
13. «Muretsemiseks pole aga mingit põhjust, kõigi maaomanikega räägime ükshaaval läbi,» lubas Tammur.
14. Tammuri sõnul jäi palju kaitsmist väärivaid raba- ja luhaalasid kümme aastat tagasi kaitseala luues selle piiridest välja.

VP-2 Vaidlused on alles ees

15. Peamiselt Viljandimaale jääva 16 779 hektari suuruse Aimla metuskonna maadest on praegu Alam-Pedja koosseisus ligi 800 hektarit. Kotkas tahtis juurde 500 hektarit, kuid leppis lõpuks 350 hektariga, millest kolmandik on metsamajanduseks kõlbmatu soo.
16. «Vaidlesime, aga väga tuliseks ei läinud,» kommenteeris Aimla metsaülem Andre Aav. «Olulisimad objektid, sealhulgas kaks kotkapesa, said kaitstud. Ning meile jäi alles 150 hektarit tulundusmetsa.»
17. Jõgevamaa Pikknurme metsaülem Aadu Koll ütles, et umbes 1000 hektarist, mida metuskonnalt Alam-Pedjale võtta tahetakse, oleks loogiline ära anda 500. Kolli hinnangul on mõttetu sooks tagasi muuta keskmises kasvueas metsi, mida on aastakümneid kraavitud.
18. Laeva metuskonna metsaülem Rein Antsmäe jagab Kolli seisukohta. Antsmäe peab mõistlikuks loovutada 1480 hektarist Laeva vallast kaitsealale küsitavast metuskonnamaast vaid paar-kolmsada hektarit.
19. Eile oli Alam-Pedja teemaline rahvakoosolek Jõgevamaal Puurmanis, laupäeval on analoogne üritus Rannu vallas Sanglas ning 28. veebruaril Puhja seltsimajas

Tulevaste kaitsealade piirangud jäävad maaomanikele häguseks (N-6)

23.02.2004

Vilja Kohler

1. Paljud maaomanikud peavad lähiajal keskkonnateenistusele teatama, mida nad arvavad nende valdustesse kavandatavast Natura 2000 kaitsealast, kuid inimesed ei tea, mis soodustused ja piirangud kaitseala kaasa toob.
2. Pärast Eesti astumist Euroopa Liitu tekivad Tartu vallas Väägvere ja Sootaga loodushoiualad. Nende alade piire tutvustavad kaardid on praegu vallamajas väljas.
3. «Inimesed ikka käivad neid uurimas,» ütles Tartu valla maakorraldaja Merike Kärsin. «Seni pole ma kuulnud, et mõni maaomanik oleks loodushoiuala loomise vastu.»

4. Ta lisas, et ilmselt ei tea paljud maaomanikud veel päris täpselt, mis hüvesid ja piiranguid loodushoiualad neile kaasa toovad. Ka kaartide juures on infot vaid tulevatest soodustustest, mitte piirangutest.
5. «Ega selle asja kohta ole tõesti piisavalt infot,» ütles Tartu valla Otsa Peetri talu peremees Uno Soom, kellel jääb 0,8 hektarit maad Väägvere loodushoiuala alla. «Olen mõelnud, et mina ei saa sellest kaitsealast midagi – mu maa on seal ju kasutusest väljas.»
6. Praegu teab Soom, et tulevikus on tal võimalik loodushoiuala alla jäävalt maalt saada 50-protsendilist maamaksusoodustust. «See on vast kümme krooni,» rääkis ta. «Aga selle eest, et mu maa on käigust väljas, ei saa ma midagi.»
7. Tulevaste piirangutega pole peremees veel täpselt kursis.
8. «Hoiualasid ei muudeta reservaatideks,» kinnitas Tartumaa keskkonnateenistuse looduskaitse spetsialist Marica-Maris Paju. «Maaomanikel pole tarvis karta, et nad aetakse kaitsealadelt minema.»

VP-1 Lilled, linnud, liblikad

9. Mis on Natura 2000 võrgustik? Eesti astumisel euroliitu tekib meil väljaspool olemasolevaid kaitsealasid uus kaitseala tüüp, Euroopa Liidu linnu- ja loodusdirektiivide nõuetele vastav hoiuala, selgitas Paju.
10. Tulevased hoiualad valisid asjatundjad välja aastatel 2001–2003 Eesti looduses läbi viidud inventuuri käigus.
11. Tartumaal on linnu- ja taimeliike ning elupaigatüüpe kaitsva Natura 2000 võrgustiku jaoks välja valitud 29 ala.
12. Osa neist asub looduskaitse- või maastikukaitsealadel või piirneb nendega. Kuid on ka täiesti uusi piirkondi, millest tulevikus saavad kas kaitse- või hoiualad ja erinevate liikide püsielupaigad.
13. Hoiualade nimekiri pole suletud: «Kui mõni maaomanik teab, et tema maal elab või kasvab midagi haruldast, võib ta teha ettepaneku võtta maa kaitse alla,» soovitas Paju.
14. Uued kavandatavad kaitsealad on Selgise-Välgi (Vara vald), Luigemetsa (Vara ja Alatskivi valla maadel), Kääpa (Vara vald) ning Väägvere ja Sootaga (Tartu vald) loodushoiualad. Selgise-Välgi loodushoiualal elab must toonekurg, Kääpal on paljude kotkaste elukoht, Väägvere ja Sootaga loodushoiualadel kasvavad haruldased kuldkingad ja kobarpead.
15. Lisaks hõlmab Natura 2000 võrgustik tulevikus Kärevere linnuhoiuala (Tähtvere ja Laeva vald), Konguta kuldkinga kasvukoha Age oru (Haaslava vald) ja Laeva vallas asuva Eesti ainsa liblikahoiuala, kus elab suur mosaiikliblikas.

16. Kaitse alla lähevad Lahepera järv (Alatskivi vald), Lavatsi järv (Mäksa vald), Mustjärv (Rannu vald), Peeda jõgi ja Ida oja (Kambja vald) ning Keeri-Karijärve ala (Puhja, Konguta ja Nõo vald).
17. Tulevane suurim uus kaitseala on aga Võrtsjärv ning selle ümbrusse jäävad Valguta ja Tamme polder.

VP-2 Väikesed muutused

18. Enne kõigi nimekirjas oleva 29 ala kaitse alla võtmist peab riik saavutama kokkuleppe maaomanikega.
19. Mida Natura 2000 võrgustikku kaasamine maaomanikule kaasa toob? «Võrgustikku kuuluval maal pole keelatud ükski senine tegevus, mis on siiani taganud sel maal olevate loodusväärtuste säilimise,» kinnitas Paju.
20. Kaitsealadel maad omavad inimesed saavad tulevikus eurotoetusi niitmiseks, karjatamiseks või lindude hävitatud saagi hüvitamiseks. Lisaks hakkavad maaomanikud saada maamaksusoodustust.
21. Natura 2000 loodushoiuala toob kaasa ka piiranguid: ehitamiseks peab maaomanik saama loa keskkonnateenistusest, metsatööd jäävad aga käima praeguse korra järgi.
22. Eesti esitab oma ettepanekud Natura 2000 alade kohta Euroopa Komisjonile selle aasta 1. maiks. Pärast seda peab Eesti tagama neil aladel esinevate loodusväärtuste säilimise.
23. Ettepanekuid ja vastuväiteid tulevaste kaitsealade piiride ja kaitse alla võtmise kohta saavad maaomanikud esitada Tartumaa keskkonnateenistusele 5. märtsini.

Infokast: Aega on vähe

- Natura 2000 tulevaste aladega saab 27. veebruarini tutvuda Tartumaa keskkonnateenistuses (tööpäeviti kell 9–17) ja kõikides vallamajades, kus on üleval vastava omavalitsuse Natura 2000 eelvalikute kaart ja ajutiste kaitsealade kaardid.
  - Natura 2000 alade piiride ja ajutiste kaitsealade piiridega võib tutvuda ka internetis aadressil www.maaamet.ee.
  - Maaomanikud saavad ettepanekuid ja vastuväiteid ajutise kaitseala piiride ning kaitse alla võtmise kohta esitada kirjalikult 5. märtsini Tartumaa keskkonnateenistusele.
- Allikas: Tartumaa keskkonnateenistus

Kümned tartumaalased seisavad uute kaitsealade vastu (N-7)

08.03.2004

Vilja Kohler

1. Rannu vallas otsustas 70 maaomanikku mitte nõustuda nende valdustesse kavandatavate Natura 2000 eelvaliku aladega, märkides, et tulevastes kaitsealades kehtivad piirangud pole veel teada.

2. Sarnastel põhjustel on oma maade kaitsealade alla hõlmamise vastu kümneid teisigi Tartumaa maaomanikke.
3. Natura 2000 tähistab ohustatud loomade, lindude, taimede ning nende elupaikade kaitseks loodud üleeuroopalist võrgustikku, mille kohta peab valitsus Eesti valikud teatama Euroopa Liidule 1. maiks.
4. Eelvaliku alade omanikele andis keskkonnaministeerium aega oma jah-sõna või vastuväite esitamiseks 12. veebruarist 5. märtsini.
5. Piki Võrtsjärve äärt joonistatud tulevased Natura 2000 kaitsealad ja kavandatav Alam-Pedja looduskaitseala laiendamine ligi 2400 hektari võrra puudutavad Rannu vallas kokku ligi 150 maaomanikku.
6. Rannu vallavanem Uno Rootsmaa, kes reedel viis valla maaomanike laias laastus eitava vastuse Tartumaa keskkonnateenistusse, vahendas, et maaomanike hinnangul oli otsuse tegemiseks liiga vähe aega ja infot.
7. «Maaomanikud ei tea kaitsealadele tulevaid piiranguid, neid ei saagi teada, sest piiranguid alles hakatakse välja töötama,» märkis vallavanem Rootsmaa.
8. Rannulased olid vastu eeskätt nendele kaitsealadele, mis seaksid piiranguid olemasolevatele kinnistutele. Samuti tekitas neis hämmingut tõsiasi, et tulevaste kaitsealade hulka pole arvatud looduskaitsealust Tamme liivakivipaljandit.
9. Reedeks oli Tartumaa keskkonnateenistus saanud 109 kirja Natura 2000 eelvalikualadega seotud maaomanikelt. Nende hulgas olid lisaks rannulaste protestile vastused ligi 30 maaomanikult, kes on oma maade Natura 2000 võrgustiku alla hõlmamise vastu.
10. Keskkonnaminister Villu Reiljan märkis, et maaomanikele jäi otsustamiseks vaid kolm nädalat, kuna eelvalikualade määramisega on kiire. Vastates küsimusele, miks küsitakse maaomanikelt nõusolekut, kui neil pole infot kaitsealade piirangute kohta, tõdes Reiljan, et piirangud tulevad erinevad, sõltuvalt kaitsealast.
11. «Selge on see, et Natura 2000 alade valimisse on huvide konflikt sisse projekteeritud,» lisas Reiljan.

Rannu valla maaomanikud seisavad uute kaitsealade vastu (N-7a)

PM, 08.03.2004

Vilja Kohler

1. Nagu paljud tartumaalased, otsustasid ka Rannu valla 70 maaomanikku mitte nõustuda nende valdustesse kavandatavate Natura 2000 eelvaliku aladega, sest tulevaste kaitsealade valimine pole põhjendatud.

2. Alam-Pedja looduskaitseala kavandatav laiendamine ligi 2400 hektari võrra ja piki Võrtsjärve äärt joonistatud tulevased Natura 2000 alad puudutavad Rannu vallas ligi 150 maaomanikku.
3. Eesti valitsus peab 1. maiks esitama Euroopa Liidule ohustatud loomade, lindude, taimede ja nende elupaikade kaitseks loodud üleeuroopalise võrgustiku Natura 2000 Eesti valikud. Eelvaliku alade omanikele andis keskkonnaministeerium 12. veebruarist 5. märtsini aega oma jah-sõna või vastuväite esitamiseks.

VP-1 Selgusetu olukord

4. «Pidasime rahvakoosolekuid ja püüdsime asjasse selgust tuua,» ütles reedel Rannu valla maaomanike laias laastus eitava vastuse Tartumaa keskkonnateenistusse viinud Rannu vallavanem Uno Rootsmaa.
5. «Üldine arvamus oli, et otsuse tegemiseks on liiga vähe aega ja infot. Omanikud ei tea kaitsealadele tulevaid piiranguid, nad ei saagi neid teada, sest piiranguid alles hakatakse välja töötama,» ütles ta.
6. Kõigele rannulased kriipsu peale ei tõmmanud: maaomanikud ja valla volikogu on nõus Alam-Pedja looduskaitseala laiendamisega riigi maale jääva Sangla soo võrra. Ülejäänud kahe kolmandikuga kavast pole maaomanikud ja jahimehed nõus.
7. «Alam-Pedja laiendus puudutab 70 maaomanikku,» märkis Uno Rootsmaa. «Neist vaid üks oli laiendamisega nõus, kuid seda tingimusel, kui ta saab oma mahavõetud metsaga maa asemele uue metsamaa.»
8. Rannulased soostusid Mustjärve, Võrtsjärve ja Võrtsjärve ääres umbes kahe kilomeetri pikkuse ala kaitse alla võtmisega.
9. Aga piki Võrtsjärve kallast kavandatud linnuhoiualad seaksid piirangud sealsetele kinnistutele ja sellega pole maaomanikud nõus.
10. Suurimat hämmingut on Rannu elanike hulgas tekitanud tõsiasi, et tulevaste kaitsealade hulka pole arvatud Tamme liivakivipaljandit. «Tamme paljand on Võrtsjärve ääres kõige suurem väärtus,» kinnitas Rootsmaa.
11. «Natura kaart oleks justkui nõukogude ajal joonistatud – tundub, et enne Tamme paljandit sai paljandite kaitse alla võtmise plaan täis,» lisas ta.
12. Reede õhtuks oli Tartumaa keskkonnateenistus saanud 109 kirja Natura 2000 eelvalikualadega seotud maaomanikelt. «Kirjad on veel läbi töötamata, saan anda vaid põgusa ülevaate neist,» ütles Tartumaa keskkonnateenistuse looduskaitse spetsialist Marica-Maris Paju.
13. Kaks kirja saatsid maaomanikud, kes paluvad liita nende valdused Natura 2000 eelvalikualadega. Neli kirja on omavalitsuste ettepanekutega kavandatavate kaitsealade piiride korrigeerimiseks ja seitse kirja erinevatelt ettevõtetelt, kes soovivad piire korrigeerida, kuid mitte täielikult loobuda Natura 2000 aladest.

14. Kaheksa kirja tuli jahimeeste ühendustelt, nende saatjad soovivad selgitada jahipidamisega seotud muutusi. Lisaks Rannu valla maaomanike kollektiivsele kirjale sai keskkonnateenistus kirja 27 maaomanikult, kes on oma maade Natura 2000 võrgustikku hõlmamise vastu.

VP-2 Lühike otsustamisaeg

15. Natura-ala vastu on ka üks põllumajandusettevõtte. «See firma on Natura 2000 protsessi tõttu saanud juba mitu aastat loodushoiutoetust niitmiseks, et säilitada luhaalaseid,» märkis Paju. «See näitab selgelt, et inimesed ei saa aru, mis toimub. Ettevalmistusaeg oli liiga lühike.»
16. Mis saab maaomanikest, kes 5. märtsiks vastuväiteid ei esitanud? «Vaata see on selle liiga lühikese tähtaja häda,» vastas Tartumaa keskkonnateenistuse juhataja Jalmar Mandel. «Võiks arvata, et nad on siis asjaga päri. Kõigepealt luuakse ajutine kaitseala, aasta jooksul räägitakse kõik asjad maaomanikega täpselt läbi.»
17. Ta kinnitas, et vastu maaomaniku tahtmist ei saa Natura 2000 kaitseala luua. «Kui keskkonnateenistus maaomanikuga kokkuleppele ei jõua, siis jäetakse see ala Natura 2000 võrgustikust välja,» selgitas Mandel. «Vastu omaniku tahet ei saa tema maale piiranguid seada.»

Villu Reiljan

Keskkonnaminister

18. **Miks tahab riik saada maaomanikelt nõusolekut Natura 2000 eelvalikualade kohta, kui seni pole välja töötatud nendele aladele kehtestatavaid piiranguidki?**
19. Enne, kui otsused pole tehtud, ei taha ma sellest rääkida. Natura 2000 on üldistes huvides. Normaalne, et maaomanikult küsitakse arvamust, nii nagu praegu tehakse.
20. Ebanormaalne on, et riik annab maaomanikule otsustamiseks aega kolm nädalat ning omanik peab tegema otsuse tulevase piiranguid teadmata.
21. Piirangud tulevad erinevad, need sõltuvad sellest, mida kus kaitstakse. Selge on see, et Natura 2000 alade valimisse on huvide konflikt sisse projekteeritud. See on kogu Euroopas nii. Selge on ka see, et asjaga on kiire.
22. **Mis saab siis, kui maaomanik on Natura 2000 ala vastu?**
23. Asi räägitakse läbi. On olukordi, kus omanikul on raske vastu olla. On olukordi, kus ta saab vastu olla. Selge on see, et Natura 2000 alasid on kavandatud rohkem, kui neid tuleb.
24. Asi on veel otsustamata, ma ei taha sellest rohkem rääkida.

Juhtkiri: Loodust kaitstes ununes inimene (N-8)

PM, 08.03.2004

1. Loodetavasti on enamik inimesi näinud, vähemalt postkaartidel, haruldast looduslikku orhideed kuldkinga. Sama kindel ei saa aga olla suure mosaiikliblika suhtes, kes samuti Tartumaal, Laeva valla liblikahoiualal elab. Kuid peale nende on Tartumaal palju muudki loodusväärtuslikku, suur Võrtsjärv kaasa arvatud.
2. Vähegi teadlik inimene mõistab, et loodusharuldusi tuleb kaitsta, ja et kaitset ei vaja ainult taimed, loomad ja linnud, vaid ka mitmesugused maastikutüübid. Sellegipoolest oleks eelmisel nädalal justkui kepp sipelgapessa torgatud, mis on teadagi loodusvaenulik ja lubamatu tegevus. Enamiku Eesti lehtede päevateemaks oli Natura 2000 ehk loodav üleeuroopaline kaitsealade võrgustik, mis hõlmab Eestimaast umbes 200 000 hektarit lisaks senistele kaitsealadele.
3. Et uuendus puudutab sadu maaomanikke, pidid need oma nõusoleku või parandusettepanekud ütlema maakondade keskkonnateenistustele või valdadele eelmisel reedel.
4. Millegi või kellegi kaitsmine tähendab piiranguid, aga tavaliselt ka soodustusi ja kompensatsioone, et inimene saaks hakkama nii kaitsmise kui ka iseenda elatamisega.
5. Mida lubab aga Natura 2000 maaomanikele, pole kaugeltki nii selge. Veelgi enam, keskkonnaministeerium avalikustas Natura 2000 uued alad alles 12. veebruaril, jättes omanikele arupidamiseks vaid kolm nädalat.
6. Loomulikult on sellisel kiirustamisel ka põhjendus, kuidas muidu: kokkuvõtte Natura 2000 maade koha tuleb Euroopa Komisjonile esitada 1. maiks.
7. Tartumaal on esialgu välja valitud 29 ala, umbes kaks viiendikku omanikest on Natura poolt, teised mitte. Kõige pentsikum on see, et ega täpselt teatagi, miks olla vastu. Teadmatus tekitab aga hirme ja küsimusi ning seetõttu ka ebakohaseid reaktsioone.
8. Kas Võrtsjärve kaldail võib enam roogu lõigata, kas võib metsa langetada, oma maadel masinatega sõita, ehitada maja või sauna, teha maaparandust jne. Ja kui ei tohi, siis kes ja millises ulatuses loobumised hüvitab.
9. On selgemast selge, et rahvale on asja liiga vähe selgitatud.
10. Kui teadmatus valitseb Abruksast Ahjani ja Iisakust Ihamaruni, on riigi ametnikkond milleski kõvasti mööda pannud ja Euroopa Komisjoni antud tähtajale viitamine mõttetu.
11. Ükski tärmin, ka Euroopa Liidu antu, ei tohi mõjuda inimestele samamoodi nagu jõhkardi poolt sipelgapessa rammitud tokk ning inimsuse huvides ettevõetu tuleb inimlikult, kiirustamata ja kõigi asjaosalistega suheldes korrektselt lõpule viia

Veidrad maakad pörsast kotis ei osta (N-9)

PM, 10.03.2004

Vilja Kohler

1. Mitte ühestki heast ettevõtmisest ei tule midagi head välja, kui eestvedajad ei arvesta teistega, ajavad asju kiirustades ning kaugemale ette nägemata. Ohustatud taime-, looma- ja linnuliikide kaitseks loodava üleeuroopalise võrgustiku Natura 2000 asja on keskkonnaministeerium ajanud Eestis aga kahjuks nii, et paljudel Natura võrgustikku jäävate maade omanikel on tekkinud ilmne vastumeelsus kogu looduskaitse vastu.
2. Rannu valla 70 maaomanikku esitasid läinud nädalal Tartumaa keskkonnateenistusele kirja, millega tõmbasid kriipsu peale valla kõigile Natura 2000 eelvalitud aladele. Kas see on maaomanike rumal kangekaelsus? Ei, need inimesed saatsid keskkonnateenistusse oma eitava otsuse kolmeleheküljelises kirjas, mis on täis vastuseta küsimusi.
3. Näiteks pole maaomanikele selge, miks on Võrtsjärve ääres Natura 2000 aladest välja jäetud riigimetsakvartal, kuid tulevase kaitsealana on kaardile märgitud sealsamas kõrval asuv eramets. Ja miks ei võeta kaitse alla Tamme liivakivipaljandit? Ka pole maaomanikud rahul, et eelvalikuala piir on paigutatud nii, et selle sees on 55 kinnistut, mille elamud ja muud ehitised jääksid tulevikus Natura 2000 alasse.
4. Samas on teada, et Natura 2000 alal on inimtegevus tulevikus võimalik enamasti alles siis, kui keskkonnamõjud on hinnatud (see on tasuline). Seega paneb riik maaomanikele rahalise kohustuse, kui too soovib näiteks midagi oma kinnistul ehitada või maa sihtotstarvet muuta.
5. Rannu valla arengukava ja Võrtsjärve detailplaneering näeb ette järve kallaste atraktiivsemaks muutmise – seal tuleb maha võtta võsa ja niita roogu. Kas neid töid tohib teha ka siis, kui Võrtsjärve kaldad on Natura 2000 alal?

Enamikule küsimustest polegi veel vastust, sest tulevaste kaitsealade piirangud on alles välja töötamata. Seega pakkus keskkonnaministeerium maaomanikule pörsast kotis. Et asi vaid tuima pealesurumisena ei tunduks, rääkisid ametnikud maaomanikele tulevaste piirangute tutvustamise asemel maamaksusoodustustest ja niitmistoetusest.
6. Kuid nendega maameest ei peibuta. Üks maaomanik ütles niitmistoetuse kohta: «Mis toetus see ka on, see ju vaid tööraha. Aga seda, et mu maa on mingi kuradi taime pärast kasutusest väljas, ei hüvita mulle mitte keegi.» See «kuradi taim» on muide meie haruldus, ilus kuldking.
7. Linnast vaadates võivad maakad küll veidrikena tunduda, kuid pörsast kotis nemad naljalt ei osta. Jutuga, et Natura ei muuda nende maal midagi, maamehi ei püüa. Piirangud tulevad kindlasti, sest teisiti ei kaitsta loodust mitte kusagil maailmas. Ainult seda me veel ei tea, kas piirangud tulevad sama ranged kui Soomes, kus maaomanik ei tohi Natura aladel isegi keppi maasse lüüa.

Saarlased kardavad loodushoiualasid (N-10)

Eesti, 16.03.2004

Anneli Ammas

AP-1 Keskkonnateenistus näeb allkirjade kogumise taga kinnisvaraarendajaid

AP-2 Saaremaale silla ehitamist Natura 2000 alad lõplikult ei välista

1. Saaremaa keskkonnateenistus küsib keskkonnaministeeriumilt lausa juriidilist abi, et vastata sadadele kirjadele, milles protestitakse Natura 2000 loodushoiu-alade rajamise vastu.
2. “Ma ei tea, kes õhutab vaenu, kuid meile tuleb külade kaupa vastuväiteid, et pole Natura aladega nõus, sest see tõstvat elukallidust ja langetavat kinnistu väärtust,” ütles Saaremaa keskkonnateenistuse peaspetsialist Mari Koppel Lepik.
3. Pooljuhuslikult said keskkonnaametnikud teada, et ühes külas käis ringi kinnisvaraarendajate agent, kes teatas, et keskkonnateenistus hakkab inimestelt kohe maid natsionaliseerima.
4. “Kinnisvaraarendajatel on Natura aladest kõige enam midagi kaotada, kes tiheasustusalasid on plaaninud,” ütles keskkonnaministeeriumi looduskaitseosakonna peaspetsialist Kadri Möller.
5. Saaremaa keskkonnateenistujaid üllatas seegi, et kuigi kõigis valdades on mitu aastat käidud Natura 2000 loodushoiualadest rääkimas ja selgitusi jagamas, on mitmel pool isegi vallaametnikud asunud kampaania korras inimeste seas vastuseisu suurendama.

VP-1 Lühike aeg valikuks

6. Kaarma vallavanema Ülo Veveri sõnul on paljud alad sellised, millest ei saa aru, mida kaitstakse. “Protsessi tahetakse väga kiirelt teha, aga inimesed tahavad näiteks selgust, kuhu vajadusel saab maad vahetada,” ütles vallavanem.
7. “Kõige ebameeldivam, kui kohaliku omavalitsuse sildi taga jooksevad kinnisvaraarendajate agendid majast majja ja korjavad allkirju,” lausus keskkonnaministeeriumi abiminister Olavi Tammemäe.
8. Koppel Lepiku sõnul ei ole Natura alade valiku juhuslikkuses põhjust kahelda – need on valinud asjatundjad. “Muidugi, Euroopas on valikutegemiseks olnud 15 aastat aega ja meil vaid kolm aastat, kuid oleme sellega hakkama saanud,” ütles ta.
9. Koppel Lepiku sõnul on inimestega kohtudes ilmnenud, et vastuseis pole lihtsalt Natura, vaid riigi suhtes üldse. “Saime oma kaela kõik, mida riigivalitsejad on halvasti teinud,” ütles ta.

VP-2 Uuring igal juhul

10. Mölleri sõnul on inimestel hirm, et nad ei või oma maadel enam üldse midagi teha ja unustavad, et enamikul juhtudel tuleks ka praeguste seaduste järgi oma tegevuses keskkonnamõtjudest lähtuda.
11. “Kui keegi tahab puisniidule kuldkinga kasvualale maja ehitada, siis ei saaks ta seda ka ilma Naturata,” ütles Koppel Lepik, lisades, et hoiualasid valides on nõ kuldkinga kasvukohti rohkem teada saadud kui enne.
12. Möller lükkas ümber saarlaste hirmu, et Suure väina Natura 2000 alla viimine tähendab sillast ilmajäämist. “Püsiühenduse loomine ei ole välistatud ka Natura alale, aga loomulikult tuleb teha keskkonnamõju hindamine, milleta ei pääseks ka ilma Naturata,” ütles Möller.
13. “Silla puhul tuleb asja rahulikult võtta ja kui tõsiselt projekteerima hakatakse, siis ka keskkonnamõtjused põhjalikult uurida,” ütles abiminister Tammemäe. “Kui sild halvendab keskkonna olukorda, siis kaalutakse erinevaid variante. Sillast endast rohkem võib kaitstavatele liikidele mõjuda silla ehitusperiood,” lausus Tammemäe.

Infokast: Mis on Natura 2000?

- Natura 2000 on üleeuroopaline looduskaitsealade võrgustik, mille eesmärk on tagada haruldaste või ohustatud lindude, loomade ja taimede ning nende elupaikade ja kasvukohtade kaitse.
- Euroopa Liidu kandidaatmaana teeb Eesti ettevalmistusi Natura 2000 võrgustikuga liitumiseks.

Maaomanikud tõrjuvad uusi kaitsealasid (N-11)

PM, 19.03.2004

Vilja Kohler

1. Valdav osa Tartumaa eramaaomanikest on vastu, et nende valdustesse on kavandatud «Natura 2000» eelvaliku alad, millest tulevikus peaksid saama euroliidu kaitsealad.
2. «Täpset aruannet ei saa ma «Natura 2000» eelvaliku alade maaomanike suhtumise kohta veel anda, töötame selle kallal ilmselt hilise ööni välja,» ütles eile õhtupoolikul Tartumaa keskkonnateenistuse juhataja Jalmar Mandel. «Saan öelda vaid, et valdav enamik maaomanikest on oma maale kavandatud «Natura 2000» eelvalikualade vastu.»
3. Aruande maaomanike vastukajade kohta peab keskkonnateenistus esitama keskkonnaministeeriumile täna hommikul kella kümneks.
4. «Natura avalikustamise aeg oli liiga lühike,» märkis Mandel. Maaomanikud said keskkonnateenistustele «Natura 2000» eelvaliku alade kohta vastuväiteid esitada 12. veebruarist 5. märtsini, maaomanike kirju tuli Tartumaa keskkonnateenistusse ka pärast lõpptähtaega.

5. Valitsus peab 1. maiks esitama Euroopa Komisjonile ohustatud loomade, lindude, taimede ja nende elupaikade kaitseks loodud üleeuroopalise võrgustiku «Natura 2000» valikud.
6. «Minu isiklik seisukoht on, et riik ei tohiks Euroopa Komisjonile esitada vaidlustatud alasid,» ütles Mandel. «No kuidas me saame maaomaniku soovi vastu talitada? Kas ütleme talle lihtsalt, et asjaga on kiire?»
7. Mandel lisas, et valitsus võiks praegu Euroopa Komisjonile esitada vaid olemasolevad looduskaitsealad, tulevaste kaitsealade asjus peaks aga maaomanikega kõigepealt kõik asjad selgeks rääkima.

Natura 2000 katab enam kui kuuendikku Eestist (N-12)

PM, 20.03.2004

Marko Püüa

1. Kümnete tuhandete hektarite ulatuses metsa, looduskauneid randu, puisniite ning külasid enda alla haarava looduskaitsevõrgustiku Natura 2000 loojate vastu astub enam kui poole tuhande pealine maaomanike armee.
2. Euroopa Liidus sündinud ning kolm aastat tagasi Eestis juuri ajama hakanud üleeuroopalist loodushoiualade võrgustikku loov keskkonnaministeerium sai oma vastastest lõpliku ülevaate eile õhtuks.
3. Selleks ajaks jõudsid maakondlikest keskkonnateenistustest Tallinna nende maaomanike avaldused, kes ei taha, et nende metsad ja maad jääksid haruldasi või ohustatud linde, loomi ja taimi kaitsvatele Natura 2000 aladele.
4. Kuigi veidi rohkem kui 600 avalduse kirjutaja hulgas on ka neid, kes tahavad loodushoiualaga liituda, siis lõviosa maaomanikke leiab, et uus Brüsselist imporditud kaitsealadesüsteem hakkab segama nende majandustegevust.

VP-1 Tallinna Sadam hädas

5. Teiste hulgas on keskkonnaministeerium saanud avalduse Tallinna Sadamalt, mille juhid tahavad, et Natura aladest jääks välja Saaremaal Ninase poolsaarel see osa, kuhu nad tahavad süvasadamat rajada.
6. Tallinna Sadama juhatuse liige Tõnis Segerkantz ütles, et ta on isiklikult sellise looduskaitseala poolt, kuid Saaremaa kruisisadama ehitusele võib see pidurid peale tõmmata, nagu see juhtus Soomes.
7. Nimelt on ka kogu Helsingi sadam võetud rändlindude tõttu Natura võrgustiku kaitse alla ning seal kulus sadamaloojatel looduskaitsetega võitlemiseks kümme aastat, enne kui Euroopa Liit lõpuks ehituseks rohelise tee andis.
«Oleme valmis Ninasel sadamat ehitama hakkama juba suvel, kuid Natura puhul võib see protsess ka meil pikaks ja vaevaliseks kuluda,» rääkis ta.

VP-2 Natura on kõikjal

8. Eesti jaoks kõigi aegade suurimat looduskaitseprojekti tähendav Natura 2000 loob hiiglasliku looduskaitseala, mille kogupindala on 1,5 miljonit hektarit ehk 16 protsenti Eesti pinnast. Seda juba koos praeguste kaitsealade ja teiste looduslike piirangutega aladega.
9. Kõik see luuakse 60 erineva elupaigatüübi (nt soo-, niidu-, metsa-, järvetüübi), 80 linnuliigi ning veel ligikaudu 70 taime- ja loomaliigi säilimise nimel. Lindude jaoks on oluline, et inimene ei hävitaks nende pesitsuspaiku ning rändlindude tähtsamaid peatuspaiku, talvitumis- ja sulgimisalasid. Just seepärast on Natura kaitse all näiteks suur osa Väinamerest.
10. Natura suuremad lahingud peetakse siiski maismaal ning pole peaaegu ühtegi maakonda, mida see ei puudutaks. Näiteks on Viljandimaal tüli tõusnud Võrtsjärve pärast, Pärnumaal pole maaomanikud rahul Nigula rahvuspargi kosumisega, Saaremaal kurdavad aga inimesed oma rannamaade pärast.
11. Viljandimaal talu pidav endine põllumajandusminister Jaan Leetsar luges hiljuti ajalehes Sakala ette ridamisi tegevusalad, mida tema arusaamise järgi piirama või lausa keelama hakatakse, kaasa arvatud turism.
Natura alade poolest ühes enim täispikitud kohas, Saaremaal said aga keskkonnaametnikud külade kaupa vastuväiteid, sest Natura võrku kuulumine tõstvat elukallidust ning langetavat kinnistu väärtust.
12. Pärnumaal Häädemeeste vallas, millest pool peaks Natura alla minema, kardavad maaomanikud, et nad ei tohi enam oma metsas midagi teha. Samas on samas vallas Rannametsas inimesed looduskaitse plaaniga rahul, sest Natura ei lase nende kaunile rannalale Tiskre-suguseid asumeid ehitada.
13. Võrtsjärve limnoloogiajaama juhataja Ain Järvelt nentis, et hirm ja teadmatus tuleviku ees on vast see peamine põhjus, miks inimesed Natura vastu on. «Paljud Võrtsjärve-äärsed maaomanikud ei tea, mis neid ootab,» sõnas ta.
14. Samuti on Järvelti sõnul hiiglasliku loodushoiuala loomisel kiirustamise märke ning teisigi kummalisi seiku. Näiteks on paljudele arusaamatu, miks on osa järveäärset riigimetsa kaitse alt välja jäetud, samal ajal kui veidi eemal algav eraomaniku maa on täiega Natura alaks joonistatud.
15. Suureks selgitustööks keskkonnaametnikel enam aga aega pole, sest 1. maiks, kui Eestist saab Euroopa Liidu liige, peab ka Natura Eesti alade kinnitatud kaart Brüsselis olema. See tähendab kõigi protestivate maaomanike avalduste eraldi läbivaatamist.

VP-3 Vägisi ei liideta

16. Keskkonnaministeeriumi looduskaitseosakonna juhataja Hanno Zingel rõhutas, et maaomanikke «küüditama» ei hakata, kuigi paljud on sellest niimoodi aru saanud. Kui maaomanik jääb endale aga lõpuni kindlaks ning pole ka asendusmaaga nõus, siis kokkuleppe saavutamiseni tema valdusi Brüsselisse ei esitata.

17. Zingel kinnitas, et juba praegu on paljud aru saanud, et Natura alal võib elu jätkuda nii nagu varemgi. Loodushoiualal võib kala püüda ja jahil käia, paadiga sõita, maja ehitada jne.
Eesti riigile 15 miljonit krooni maksma läinud ettevalmistamise käigus on keskkonnakaitsjad tänaseks ka mitmeid järeleandmisi teinud.
18. Nahkhiirte pärast taheti Euroopa loodushoiuvõrgustikuga liita ka Narva kindlust, kuid sealtki on keskkonnaministeerium taandunud, sest vana kantsi ootavad suuremahulised ehitustööd.

Infokast: Keelud-käsud Natura kaitsealal

Keskkonnaministri allkirja ootavas määruse eelnõus on juba ükshaaval ära märgitud, mida Natura võrgustiku aladel võib teha, mida mitte.

Alal on keelatud:

- puhtpuistute kujundamine ja energiapuistute rajamine;
- uuendusraie, välja arvatud turberaie perioodiga 40 aastat;
- maastikusõidukiga, välja arvatud mootorsaanid, mootorsõidukid ja veemootorsõidukid, sõitmine ja nende parkimine väljaspool selleks ettenähtud teid ja parklaid, välja arvatud järelevalve-, teadus- ja päästetöödel;
- väetiste ja mürkkemikaalide kasutamine rohumaal ja metsamaal;
- jäätmete ladustamine, välja arvatud kodumajapidamises tekkinud tavajäätmete ladustamine oma kinnisasja piires.

Ala valitseja nõusolekuta on keelatud:

- teede ja liinirajatiste rajamine
- ehitiste, kaasa arvatud ajutised ehitised, püstitamine
- veekogude veetaseme muutmine ja kallaste kahjustamine
- uute maaparandussüsteemide rajamine
- maavarade ja maa-ainese kaevandamine

Alal on lubatud:

- jahipidamine ja kalapüük
- telkimine ja lõkke tegemine
- lubatud on kuni 50 osalejaga rahvaürituste korraldamine selleks ettevalmistamata kohtades; rohkem kui 50 osalejaga rahvaürituste korraldamine selleks ettevalmistamata kohtades on lubatud üksnes ala valitseja nõusolekul
- jalgrattaga ja veesõidukiga sõitmine

Allikas: keskkonnaministeerium

Juhtkiri: Naturaga Euroopasse (N-13)

PM, 20.03.2004

AP: Üleeuroopaline loodus- ja linnualade võrgustik säilitab mitmekesisuse

1. Üleeuroopaline loodus- ja linnuhoiualade võrgustik Natura 2000 kütab Eestis kirgi. Siin ja seal ilmuvad teated maaomanikest, kes alles siis, kui projekt suisa nende uksele koputab, hakkavad asja vastu huvi tundma. Sellise käitumise kohta on tabavalt

öelnud keskkonnaministeeriumi asekanstler Olavi Tammemäe, et «paraku on inimesele nii omane vaadata mööda asjadest, mis teda hetkel ei puuduta» (ÄP 19.03).

2. Natura 2000 on vajalik projekt, mille elluviimine näitab, et me mitte ainult ei räägi loodushoiust kui esmasest sammust säilitada ka järgnevatele põlvetele mitmekesine keskkond, vaid teeme ka midagi ära. See oleks kätelaiutamisest «läks nagu läks» ausam ja vastutustundlikum.
3. Natura 2000st on ettekujutus kui kollist, mille tulemusena loodus teatud alal tardub ning seal lõpeb igaveseks ajaks igasugune inimtegevus. Jah, selle tulemusena ei saa tõesti kinnisvaraärimehed igale poole oma kombitsaid ajada.
4. Kuid maaomanikelt ei nõua Natura-projekt siiski senisest oluliselt erinevat käitumist. Kõigil aladel on lubatud jahipidamine ja kalapüük, telkimine ja lõkke tegemine, mitte küll laulupeod, kuid 50 osalejaga üritused küll. Võimalusi on. Selle asemel et paanikat teha, võiks parem võimaluste üle järele mõelda.
5. Küsimus on lähimates ja kaugemates sihtides. Ja on hea, et keegi kusagil on meie eest need sihid paika pannud. Meenutagem 1992. aasta Rio de Janeiro bioloogilise mitmekesisuse konventsiooni ning Euroopa Liidu vastavaid direktiive, mis on just Natura 2000 aluseks. Kusagil peab ju keegi meie varakapitalistlikule mentaliteedile ka piiri panema, ise me seda ikka veel ei suuda.
6. Muidugi on keskkonnaministeerium teinud Natura 2000 projektiga ka vigu. Nii on eksperdid ja keskkonnaspetsialistid ministeeriumile ette heitnud, et Euroopa Liidu üldsõnalisi direktiive on Eesti erinevates paikades erinevalt tõlgendatud, ka on tegemata sotsiaalmajanduslik uuring Natura 2000 rakendamise mõjudest Eesti majandusele jt.
7. Omaette küsimus on muidugi korralikult toimumata jäänud dialoogis maaomanikega, eriti siis, kui asi oli planeerimisstaadiumis. Hea asja nimel, mis pealegi mõjutab mitte üht, vaid paljusid põlvkondi, oleks tulnud rohkem vaeva näha. Ametniku hilisem näpuvibutus võib panna maaomaniku ka vastu töötama. Kellele seda vaja on?

Suur osa maaomanikest tõrjub kaitsealasid (S-14)

PM, 25.03.2004

Vilja Kohler

1. Tartumaa eramaaomanikest on üle poole vastu, et nende valdustesse on kavandatud «Natura 2000» eelvalikute alad.
2. Tartumaa keskkonnateenistus sai kaitsealade võrgustiku «Natura 2000» eelvaliku alade kohta 112 vastukaja.
3. Kõige aktiivsemalt ja samas tõrksamalt reageerisid Rannu valla maaomanikud: nad läkitasid Rannu vallavalitsuse kirjaga keskkonnateenistusse 69 ankeeti, millest 68 olid eitava vastusega. Üks maaomanik oli tulevase kaitsealaga nõus juhul, kui saab riigilt endale asendusmaa.

VP-1 Poolt ja vastu

4. «Ma ei oskagi neile Rannu vallast saabunud ettepanekutele nime anda,» ütles Tartumaa keskkonnateenistuse looduskaitespetsialist Marica-Maris Paju. «Neil küsimuslehtedel tuli vastata, kas maaomanik on «Natura» eelvalikute aladega nõus. Küsimus on esitatud nii, et sellele ei saagi suurt midagi peale «ei» vastata.»
5. Lisaks sai keskkonnateenistus veel 43 vastukaja teistest Tartumaa piirkondadest. Viis maaomanikku on oma valdustesse tuleva tulevase kaitsealaga nõus. Kaheksa teatasid, et soovivad enne otsuse tegemist saada rohkem infot. Neli maaomanikku oleksid kaitsealaga nõus, kui saavad selle piire muuta.
6. Kaks maaomanikku teatasid, et on nõus siis, kui eramaad sellest välja jäävad. Kolm osauhingut on kaitsealade moodustamise vastu, kuid nende saadetud kirjades pole firmade kontaktandmeid ja tulevase kaitseala asukohta. Eitava vastuse saatsid ka neli juba olemasolevatel kaitsealadel maad omavat inimest.
7. Kaks jahimeeste ühendust teatasid, et on tulevaste kaitsealadega nõus, kui saavad seal tulevikus küttida. Ka 11 omavalitsust andsid teada oma seisukoha «Natura» alade suhtes.

VP-2 Ajutine kaitseala

8. Lisaks saabusid vastukajad maaomanikelt, kelle valdused jäävad «Natura» aladelt välja.
Valitsus esitab 1. maiks Euroopa Komisjonile ohustatud loomade, lindude, taimede ja nende elupaikade kaitseks loodud üleeuroopalise võrgustiku «Natura 2000» valikud.
9. «Eialgu ei esita Eesti neid alasid, mille maaomanikud on asjale väga vastu,» ütles Paju. «Aga need vaidlusalused alad muudetakse ajutisteks kaitsealadeks ja siis hakkab riik maaomanikega läbirääkimisi pidama.»

Natura tõrjumine viib euroraha (N-15)

EPL, Eesti, 26.03.2004

1. Keskkonnaministeeriumi otsus loobuda tuhandete eraomanike maa esitamisest Euroopa Liidule Natura 2000 eelvalikaladeks võib võtta võimaluse euroliidu tõukefondidest raha saada, teatas Roheline Värav.
2. LIFE-Natura projekti looduskaitespetsialisti Mati Kose sõnul võib keskkonnaministeeriumi samm seada ohtu EL-i tõukefondide raha kasutamise. «Euroopa Liit on oma väljaütlemistes olnud üheselt mõistetav ning eriti ranged ollakse Natura osas, kuna ei soovita, et liitumisega kaasnev majanduslik areng rikuks suure looduskaitse väärtusega elupaiku,» ütles ta. Ministeerium jätab esitamata väljaspool kaitsealasid asuvad kinnistud, mille omanikult kooskõlastust ei saada. EPL

Must-toonekure naabrimees läheb riigi vastu kohtusse (S-16)

03.04.2004

Marko Püüa

1. Läänemaal haruldase must-toonekure naabruses elav taluperemees tahab minna kohtusse, et kaubelda riigilt välja asendusmaa, kus kaitse alla võetud lind tema tegemisi ei segaks.
2. Martna vallas mõned aastad tagasi maad erastanud talunik Teet Kuusemaa (37) on silmitsi samasuguse probleemiga nagu need sajad maaomanikud, kelle maid tahab riik liita üleeuroopalise Natura looduskaitsevõrgustikuga.
3. Kuusemaale muutus looduskaitse probleemiks paar aastat tagasi, kui ta sai teada, et kahe metsa täis maatüki naabruses, mille ta eri aegadel riigilt erastas, elab kõrge puu otsas haruldane must-toonekurg.
4. Et must-toonekurg kuulub I kategooria kaitsealuste liikide hulka, on tema pesa ümber 250 meetri raadiuses kaitseala, kus on igasugune majandustegevus keelatud. Sama ala on joonistatud ka Natura võrgustikku.

VP-1 Ligi aasta tühja ootamist

5. Seadus lubab kaitsealal asuva maa asendada mõne muu riigile kuuluva maatükiga. Nii kirjutaski Kuusemaa maa-ametile asjakohase taotluse ning näitas ühtlasi kätte koduvallas paikneva maatüki, mida ta asemele tahaks.
6. Kuna aga asjad pole ikka liikuma hakanud, võttis Kuusemaa appi juristid ja plaanib kas valla või riigi vastu kohtusse minemist.
7. «Kohtusseminek on sada protsenti kindel, ootan veel vaid maa-ameti vastust oma viimasele kirjale,» rääkis mees eile Postimehele. Kuusemaa tahab teada, miks ei öelnud talle keegi maad erastades, et ta peab seda jagama kaitse alla võetud kurega.
8. Lisaks sellele, et omanikul pole võimalik oma metsa kasutada, ei või ta sinna kevadest sügiseni ka jalga tõsta, et mitte lindu häirida.
9. Kuusemaa probleemiga on hästi kursis ka kotka- ja toonekureuurija Urmas Sellis, kelle hinnangul on viga seaduses, mis ei luba kinnistut võõrandada, kui erastamisest pole möödunud kaht aastat. «Olen ka ise maaomanik ja saan aru, mis neid häirib,» lausus Sellis. «Seadusesse võiks kirjutada kolm-neli sõna, et kui võõrandajaks on riik, siis sellist keeldu poleks.»
10. Lisaks Kuusemaale on Eestis veel üle 300 inimese, kelle kinnistud asuvad juba olemasolevatel kaitsealadel või teistel looduskaitsete piirangutega aladel ning kes taotlevad seetõttu asendusmaad.

VP-2 Vaid 40 jah-otsust

11. Positiivse vastuse on viimaste aastate jooksul saanud vaid 40 maaomanikku, neist 27 mullu. On juhtunud ka seda, et Valga maakonnas Karula rahvuspargis asuvale maale on maa-amet pakkunud asendust Lääne-Virumaale, Raplamaal asuvale maale aga asendusmaad Ida-Virumaal.
12. Maa-ameti peadirektor Kalev Kangur ütles, et asendusmaade protsess ongi aeganõudev, ning on selge, et kõigile ei pruugi vahetuseks pakutud maa meeldida. «Reeglina hindab inimene oma maad ikka kallimaks kui seda, mida talle asenduseks pakutakse,» märkis ta.
13. Asendusmaade taotlejate hulk kasvab veelgi, kui keskkonnaministeerium on 1. maiks ära märkinud ja Brüsselisse saatnud need alad, mis jäävad Natura 2000 alla. Juba praegu on tuhandeid maaomanikke puudutav linnu- ja loodushoiualade hiigelprojekt saanud üle poole tuhande taotluse inimestelt, kes ei taha oma maal midagi kuulda uutest looduskaitsega kaasnevatest piirangutest.

Mis on Natura 2000

14. • Natura 2000 on Euroopa Liidus sündinud ning kolm aastat tagasi Eestis juuri ajama hakanud üleeuroopaline linnu- ja loodushoiualade võrgustik.
15. • Eesti jaoks kõigi aegade suurim looduskaitseprojekt loob hiiglasliku looduskaitseala, mille kogupindala on 1,5 miljonit hektarit ehk 16 protsenti Eesti maismaapinnast. Seda juba koos praeguste kaitsealade ja teiste looduslike piirangutega aladega.
16. • Kõik see luuakse 60 eri elupaigatüübi (nt soo-, niidu-, metsa-, järvetüübi), 80 linnuliigi ning veel ligikaudu 70 taime- ja loomaliigi säilimise nimel. Lindude jaoks on oluline, et inimene ei hävitaks nende pesitsuspaiku ning rändlindude tähtsamaid peatuspaiku, talvitumis- ja sulgimisalasid. Just seepärast on Natura kaitse all näiteks suur osa Väinamerest.

Väljavõtted kirjadest, mida maaomanikud on saatnud Pärnumaa keskkonnateenistusele Natura 2000 vastu ja poolt.

17. Ärge võtke mu maad...

18. • «Ei nõustu Natura 2000 ala laiendamisega minule kuuluvale katastriüksusele. Olen erastanud katastriüksuse kasu saamise eesmärgil, milleks olen teinud suuri rahalisi kulutusi.»
19. • «Teie poolt väga ootamatult ning minule ette teatamata on minu maa valitud Natura-alaks. Tahaksin oma maal hakata pakkuma turistidele puhkuseks merehõngulist looduslikku keskkonda, kus heinamaal liiguksid ringi graatsilised hobused ning mahe meretuul kosutaks hinge. Pöördun Teie poole jätta Natura minu maast välja.»
20. • «Ma pole nõus, et minule kuuluv maaüksus pannakse looduskaitse alla, kui see anti mulle asendusmaana. Eelmist maad ma tagasi ei saanud ja see juba läks looduskaitse

alla. Kuidas on võimalik veel asendada juba asendusena saadud maad? Protesteerin selle vastu.»

21. • «Kui maa läheks Natura 2000 koosseisu, oleksid küll kaitstud muud liigid, aga mitte nii väike homo sapiens. See maa on minu kadunud mehe pärandus tütarde koolitamiseks. Eestlased pidavat ju olema väljasuremisohus ja just haridus võiks väidetavalt päästa meie kultuuri ja rahva...»

22. Võtke mu maa ...

23. • «Teen ettepaneku laiendada Orajõe loodushoiuala piire. Loendasin Lemme jõe Loodoja suudmel 2003. aastal ligi 30 luike. Ujuvad paariti lähel, mitte kaugel kaldast. Nädalalõppudel, kui Lemme kämpingus on vali muusika ja rahvast rohkem rannas, poevad linnud peitud ja ilmuvad jälle vaikuse ja rahu saabudes. Ühtlasi palun liita minule kuuluv kinnistu Natura kaitstavate alade koosseisu.»
24. • «Palun liita minu maaüksus Oidrema külas moodustatava kaitseala koosseisu. Minu naabril on korralikult hooldatud puiskarjamaa. Nemad on ka huvitatud, et nende maa liidetakse looduskaitsealaga.»
25. • «Palun minu kinnistud liita Natura-aladega ning paluks ka looduskaitsealade soovitustele selle kinnistu heaperemehelikuks hooldamiseks.»

Allikas: keskkonnaministeerium

Kahekõne: Looduskaitse hakkab meile tõelist kasu tooma 50 aasta pärast (S-17) PM, 10.04.2004

1. Natura 2000 looduskaitsealade võrgustiku projekt ei ole tegelikult meie jaoks hirmus õnnetus ja läbikukkumine ning Euroopa Liidu tänaste rangete looduskaitsealade täitmine maksab meile hiljem kuhjaga tagasi.
2. **Peep Mardiste:** Natura 2000ga seoses tegelikult midagi väga uut Eestis ei tehta, meie looduskaitsetraditsioon on tugev ja vana, vaid üldine suund on natuke teine. Siiani oleme kaitsnud mingeid konkreetseid objekte, üksikuid puid, toredaid kivisid või kotkast. Aga see lähenemine, kus kaitstakse laiemaid elupaigatüüpe, on meile uus ja harjumatu, aga kindlasti väga vajalik. Kui algselt tegeles iga Euroopa riik mingite üksikute maalappide kaitsega, siis nüüd lõpuks on need seotud läbimõeldult suureks ühtseks kaitsealade võrgustikuks ja see on täiesti uus kvaliteet.
3. **Jaak Tambets:** Kaitsealad valib iga riik ise, kuid EL on paika pannud nende kriteeriumid. Alade kaardi peame 1. maiks valmis saama ning nende kaitsmine sõltub edaspidi meist. Ajalehti lugedes võib tunduda, et Natura on Eestis tõesti väga halvasti läinud, palju olevat kaebusi. Samas võiks aga näiteks tuua Soome, kus saadi Natura-alade kaardistamise kohta üle 10 000 kaebuse, millest paljude lahendamiseks tuli riigil kohut käia.

4. Eestis tuli vastavale küsitlusele 700 vastust, millest kõik pole sugugi kaebused, vaid näiteks lihtsalt küsimised. Siin on tähelepanuta jäänud ka tõsiasi, et Euroopa Komisjoni huvitavad Natura aladel vaid ökoloogilised kriteeriumid. Probleemid maaomanikega tuleb igal riigil ise lahendada.
5. **Mardiste:** Muide, kui meie praegu oleme tänu liitumisele sunnitud oma looduskaitset tõsisemalt võtma, on see meile ilmselt 50 aasta pärast väga suur trump. Meil pole seetõttu võib-olla nii palju võimalusi oma majanduses hetkel üht-teist arendada, aga pikemas perspektiivis läheb puutumatu looduse suur osakaal suuremasse hinda kui tänane viljakas põllumaa või põlevkiviväli. Praegu võime viriseda, et me ei saa niipalju metsa raiuda ja uusi sadamaid ehitada, kuid hiljem on meie sood ja loodusilmelised metsad ai-nult trumbiks. Loodushoid ei tähenda ainult keelamist, see tähendab puhkamist, turismi, maalähedast põllupidamist ja inimväärsel elukeskkonda. Miks elanikud täna Tallinnast või Londonist põgenevad ja linna taga uut elamist otsivad?
6. **Tambets:** Kui jagada looduskaitse tagajärjed perspektiivi pikkuse järgi, siis kõige rohkem proteste tekib meil n-ö lühikese perspektiivi suhtes. Omanik mõtleb, et kui ma oma metsa kohe maha võtta ei saa, jään ilma suurtest rahasummadest. Aga pika aja jooksul võib see maha võtmata jäänud mets tuua rohkem raha sisse kui puit. Muidugi tuleb aru saada ka omanikust, kes peab elama nüüd ja praegu.
7. Kas või Kagu-Eesti vaesed piirkonnad, kus pole tööd ja leiba piisavalt ning peamiselt metsale loodetaksegi. Ometi on Eestis väga vähe metsaomanikke, kelle kinnistu suurus võimaldaks kas või keskmiseski perspektiivis vaid metsast elada. Selleks ongi Eesti ühiskonnal tarkust vaja, et leida mõistlik tasakaal inimeste ja looduse huvide vahel.
8. **Mardiste:** Tuleb kummutada arusaam, et kaitseala tähendab, et sinna tõmmatakse aed ümber, ja eraomanik, kelle maa juhtub kaitse all olema, ei saa seal enam midagi teha. Olin nädala eest Gruusias Boržomi rahvuspargis, kus välisraha toel on leitud koostööviis, kus kaitsealal elavad inimesed saavad sellest otsest kasu ja toetavad kaitsepüüdlusi. Investeeritud on turismipotentsiaali, on parandatud külateid ja -koole, kohalikud elanikud saavad oma hobustega turistide sõidutada, neile oma talus kodujuustu müüa ja peavarju pakkuda. Massiturismipaik kaitseala muidugi ei ole, aga ta ei sulge võimalusi elanikele ja maaomanikele tulu teenimiseks, pigem vastupidi.
9. Arvan, et hetkel tekkinud protest Natura 2000 vastu on teadmatusest kantud. Omanikud hindavad ohtu üle, nad ei ole Natura olemusest täpselt aru saanud ja neil on tohtu hirm selle ees, et kõik keelatakse ära.
10. Mis pole midagi imelikku, kuna infot on vähe jagatud. Keskkonnaministeerium on alahinnanud maaomanike hirmusid ja pole taas kord osanud huvigruppe piisavalt kaasata ja informeerida. Naturaga seoses on loodud väga head andmebaasid, tohtu hulk tarku inimesi on metsad ja sood läbi jalutanud ja ära hinnanud, enamasti välisraha toel. Samasugust tähelepanu ei ole kahjuks pööratud kogutud teabe edastamisele.

11. **Tambets:** Aastaid arvati, et Natura 2000 kaitsealade võrgustiku rakendamine on Eesti jaoks vaid väike tehniline probleem, sest «oleme ju kõik metsas käinud ja seal käpalisi näinud». Meie loodus on tõesti samadel laiuskraadidel asuvate teiste riikide ja piirkondade omaga võrreldes suhteliselt hästi säilinud. Alles päris viimasel ajal on hakatud taipama, kui palju teadmisi ja aega selleks on kulunud ja kulub edaspidigi. Info jagamine omanikele jäi ehk tõesti napiks. Peame aga arvestama, et ministeeriumid koosnevad väikeses riigis ikka vaid käputäiest ametnikest, kes ei jõua parimagi tahtmise juures iga maaomanikuni.
12. Arvan, et keskkonnaministeerium on teinud Natura 2000 alade selekteerimise ja kaardistamise korraldamisel ning nende kaitse tagamiseks vajalike seaduste loomisel ära hiigelsuure töö. Selle töö tulemuste inimesteni viimisel on minu arvates «pudelikaelaks» maakonna keskkonnateenistus, kus töötab enamasti vaid üks ekspert, kelle õlgadele on pandud üle jõu käiv töö.
13. **Mardiste:** EL kaitseb liituvate riikide puutumatut loodust seepärast, et vanadel liikmesmaadel ei ole enam seda, mida kaitsta. Seepärast toetas ka Soome Eesti Narva elektrijaamade õhusaaste vähendamist, kuna see tekitas neile otsest probleemi happevihmade näol. Lisaksin ELiga liitumise mõjude juurde sellise mõtte, et tööstusettevõtted investeeriksid oma puhastusseadmetesse ja filtritesse ilmselt niikuinii, kuigi ilmselt mitte nii lühikese aja jooksul nagu praegu tänu liitumisele. Maailmaturul ei löö saastaja lihtsalt läbi, sest tarbija on keskkonnateadlik. Arvan, et looduskaitse on see, mis tänu liitumisele võidab.
14. **Tambets:** Meil on unikaalne võimalus teiste tehtud vigu vältida ja kaitsta loodust ennetavalt. Väga palju kordi kallim on rikutud looduse taastamine, mida nüüd läänes hoolega tehakse. Siin ei piisa vaid traditsioonilise looduskaitse jõupingutustest, loodushoidlik mõttelaad peab juurduma igas eluvaldkonnas.
15. Tundub aga, et iga riik tahab millegipärast, kas või lühidalt, korrata teiste varem tehtud vigu. Metsanduses näiteks on see tee juba läbi käidud ja praegune areng tundub selgelt olevat säästvama majandamise suunas.
16. **Mardiste:** Sellessamas põllumajanduses, kus EL tegelikult doteerib tohutult ka tootmist, väetamist ja looduse hävitamist, on põllumajanduspoliitika muutumas maaelupoliitikaks. Ei toetata enam massilist keskkonnavaenulikku ületootmist, vaid maaelu.
17. Maaelu püsijäämise võib tagada turism või hoopis miski muu kui traditsiooniline vilja- ja kartulikasvatus. Eestis on oht, et üritame põllumajandusega jõuda sinna, kus olid Holland või Taani kümme aastat tagasi.
18. ELi abiraha läheb küll paljus keskkonnainvesteeringuteks, aga võime olla nii rumalad, kus teiste fondide rahaga kahjustame loodust - ehitame kiirteid läbi metsa või kahjustame tähtsaid linnualasid sadamate arendamisega. Saame ka arendada edasi põlevkivienergeetikat, selle asemel, et alternatiive planeerida. Siin on palju kinni planeerijate ja rahajagajate tarkuses.

19. **Tambets:** Käisin Taanis ühe endise keskkonnaministeeriumi veeosakonna juhataja maakodus. Juhataja oli väga uhke, tal rippus seinal kaks diplomit. Ühe oli saanud ta isa selle eest, et oli maaparandustööde käigus jõe sirgeks ajanud, teise tema ise selle eest, et ta oli sama jõe kõveraks tagasi väänanud. Mees leidis, et mõlemad autasud olid omas ajas väga väärivad. Ka meie peame mõistma, et elame just selles omas ajas, kus väärtushinnangud kiiresti muutuvad, ning käituma uutele olukordadele vastavalt.
20. Näiteks Tartu lähedal asuva Alam-Pedja looduskaitseala luhtade ja vanajõgede kraavitamise ja kuivendamise ei jõutud omal ajal tegeleda. Tänu sellele säilis ulatuslik (pool)looduslik märgala, mis on võimeline puhverdama hulga tulvavett, nii et Tartu ujutatakse siiski vaid haruharva üle. Oleme selle tõttu enam-vähem kaitstud tohutute kahjustuste eest, millega näiteks Reini- ja Maasi-äärsed linnad maadlevad.
21. Euroliiduga liitumine on palju tööd juurde toonud, aga kui ELi astumist pragmaatikuna vaadata, siis: kui sealt hiljem kahtlemata saadavate hüvede eest tuleb maksta looduse kaitsmisega, siis on see hea vahetuskaup. Lõppeks ma siiski ka ei usu, et meie laiuskraadidel traditsiooniline põllumajandus kedagi rikkaks teeb. Kartulikasvatusega tegelev talupidaja on küll nn õige põllumees, kuid tulevik on kombineeritud maakasutuse päralt.

Üles kirjutanud Liisi Poll

Looduskaitsejad kahtlevad Natura-alade nimekirjas (S-18)

PM, 16.04.2004

Kalle Muuli, erikorrespondent

1. Keskkonnaministeerium saadab Brüsselisse programmi Natura 2000 jaoks pooliku loodushoiualade loendi, sest sajad maaomanikud pole nõus looduskaitsealaste piirangutega ja riik pole nendega kokkuleppele jõudnud.
2. Ent lisaks hulgale eramaale on keskkonnaministeerium Natura 2000 nimekirjast välja jätnud ka sadu hektareid loodushoidu vajavaid riigimaid.
3. Kuna ühtki ametlikku protesti nende alade looduskaitse alla võtmise vastu pole esitatud ega saagi keegi esitada, sest maa kuulub riigile, siis kahtlustavad looduskaitsejad keskkonnaministrit kellegi varjatud majandushuvide eelistamises looduse kaitsmisele.

VP-1 Turbakaevajad

4. Nii näiteks on Alam-Pedja loodushoiualast välja jäetud Sangla soo väärtuslik põhjaosa, kus ihaldab kütteturvast toota Tartu soojaärimees Tiit Veeber.
5. Alam-Pedjalt loodes, Kolga-Jaani vallas on nimekirjast välja jäetud väärtusliku laukarabaga Soosaare loodushoiuala. Sinnagi kavandati paar aastat tagasi turbavälju.

6. Ropka-Ihaste linnu- ja loodushoiualast on aga välja jäetud Emajõe vasakul kaldal Tartu linna piires asuv maatükk, kuhu Tartu linnavalitsus on kaalunud Anne sõudekanali pikenduse ja uue silla ehitamist.
7. Keskkonnaministeeriumi looduskaitseosakonna juhataja Hanno Zingel põhjendas Postimehe küsimustele vastates nende alade väljajätmist loodushoiualade seast vajadusega teha täiendavaid uuringuid ja täpsustada kaitseala piire.
8. Sangla sood on Zingeli väitel veel vähe uuritud, seepärast vajab see täiendavaid inventuure. Ta lisas, et Ropka-Ihaste linnuala vajab täiendavaid ornitoloogilisi uuringuid, kuna mõne haruldase linnuliigi esinemine seal on seatud kahtluse alla, Soosaare soos tuleb aga täpsustada kõnealusest piirkonnast lõuna pool toimuva turbakaevandamise mõju ulatust.

VP-2 Uuriti alles äsja

9. Eestimaa Looduse Fondi looduskaitseekspert Eerik Leibak nimetas keskkonnaministeeriumi selgitusi tühipaljasteks ettekäändeks väärtuslike loodusalade väljaarvamiseks nimekirjast.
10. «Natura-alade määratlemine peab toimuma olemasoleva parima teabe alusel ja täiendava teabe kogumise vajadus pole seega mitte põhjus, vaid ettekäände,» sõnas Leibak.
11. Ekspert meenutas, et Sangla sood inventeeriti viimati aastal 2002, Ihaste luhta aastatel 1996-1998 ja Soosaare sood 1997. aastal. «Seetõttu pole ilmselt tegemist teaduslike kriteeriumidega, vaid muude põhjustega, miks neid alasid Brüsseli nimekirja pole lülitatud,» ütles ta.
12. Natura 2000 on üleeuroopaline loodushoiualade võrgustik, mille eesmärk on kaitsta haruldasi looma-, linnu-, taime- ja samblaliike. Eesti valitsuse poolt eile Brüsselisse saatmiseks kinnitatud eelvalikus on 490 loodus- ja linnuala kogupindala 1,42 miljonit hektarit.

VP-3 Rüütli suvilakrunt kaitsealast väljas

13. Rahvaliitu kuuluva keskkonnaministri Villu Reiljani kauaaegse parteikaaslase, president Arnold Rüütli suvilakrunt Saaremaal Laimjala vallas jääb eurolooduskaitsealast Natura 2000 kummaliselt ja napilt välja.
14. Muidu sealkandis mere äärest kaugele mandrile ulatuval kaitsealal on just presidendi suvila juures sügav, peaaegu merepiirini küündiv sisselõige nii, et Rüütli suvila jääb küll kaitseala servale, kuid peaaegu kogu krunt on väljaspool rangete keskkonnapiirangutega kaitseala.
15. Keskkonnaministeerium põhjendas Rüütli krundi väljajätmist kaitsealast sellega, et Rüütli maal ei elutse ühtki Natura 2000 seisukohast olulist liiki. (PM)

Repliik: Kaitseme siis või mitte? (N-19)

PM, 16.04.2004 00:01

Liis Poll

1. Natura 2000 alade ümber käivad segadused ei taha lõppeda. Keskkonnaministeerium on vastupidiselt kohati rangetele väljaütlemistele võtnud Natura-nimekirjast välja alasid, mille eemaldamise põhjendused tekitavad küsimärke.
2. Ometi peaksid kaitsealasid puudutavad otsused olema selged ja üheselt mõistetavad, et oleks arusaadav, miks meile Naturat tegelikult vaja on. See pole meie külge aheldatud europomm, vaid võimalus oma looduse säilitamiseks.
3. Loomulikult võivad kaitsealaks kuulutamise saada paljude maaomanike (sh ka riigi) majandushuvid riivatud, aga riigi enda teha ongi tegelikult see, kuidas kaitsealade kaardistamine võimalikult arusaadavaks ja läbipaistvaks teha. Kui meie eesmärgiks on juba kord sujuv euroliiduga liitumine ning keskkonnakaitse olulist rolli riigi arengus ei unusta rõhutamast ükski partei, siis peaks kaitsmisega ka järjekindlad ja ausad olema. Natura 2000 eesmärgid on ometigi õilsad – kui loodust väärtustame, siis peame tulevikku vaatama ja selle kaitsmiseks kiirest tulust kaugemale nägema.
4. Euroopa Liitu ei huvita väga palju meie siseriiklikud suhted ja põhimõtteliselt peaksime kõik kriteeriumidele vastavad alad kaitstavate piirkondade nimekirja lisama. Muidugi ei pea me kaitsma kogu oma pindala, aga vaevalt et meil tulevikus täna maharaiutud metsast rohkem kasu on kui alles jäetud laanest, kus säilinud haruldased linnu- ja taimeliigid.

Natura-mured on asjatud (N-20)

PM, 21.04.2004

Olavi Tammemäe, keskkonnaministeeriumi abiminister

1. Postimees (16.04) väidab, nagu esitaks keskkonnaministeerium Brüsselisse Natura 2000 alade pooliku loetelu. Tegelikult hõlmab Natura eelvalik 1 434 120 ha ja sellest esitatakse Brüsselisse 1 422 500 ha ulatuses loodus- ja linnualasid. Brüsselisse jääb saatmata seega vaid 0,9 protsenti eelnimekirjast, mis on kui sääsk elevandi kõrval.
2. Mastaapsus on ilmne ning olulisem on siinkohal kindlasti elevant. Kuid ka sääse rollis oleva 0,9 protsendi alade eest kannab keskkonnaministeerium hoolt – need võetakse ajutise katse alla.

VP-1 Nimekiri on põhjalik

3. Esitades eelvaliku nimekirjast Brüsselisse 99,1-protsendilise loetelu, oleme saavutanud märkimisväärselt hea tulemuse.

4. Valitsuses üksmeelse heakskiidu saanud nimistu on esinduslik ja vastab igati Euroopa Liidu direktiivi nõuetele.
5. See tilluke 0,9-protsendiline osa jääb Brüsseli-nimekirjast täiendatavate uuringute ja/või piiride täpsustamise vajaduse tõttu välja. Nii vajab täiendavaid teaduslikke uuringuid nt Ropka-Ihaste linnuala, mida viimati uuriti aastatel 1996–1998.
6. Möödunud kümnendisse jääb ainus kord, kui Ihaste luhal nähti haruldast rohuneppi. On oluline kindlaks teha, kas lind ka praegu selles piirkonnas elutseb. Viimasest uuringust on ju siiski kuus aastat möödas.
7. Eriliselt rikas on Natura alade eelvaliku nimekiri soode-rabade osas, millest valiti kinnitatud nimekirja kõige väärtuslikumad. Et olla nimekirja esinduslikkuse osas kindlad, tuleb mõnede alade, nt Sangla raba loodusväärtusi ja piire kontrollida.
8. ELi nõue oli, et Natura alade esitamisel lähtutaks ainult loodusväärtustest. Seetõttu on kõik teised argumendid siinkohal kohatud.
9. Lõplike otsuste tegemisel ei saa me tugineda mitte majanduslikele eelistustele, vaid üksnes põhjalikele teaduslikele uuringutele ja põhjendustele.
10. Just viimaste ebapiisavuse tõttu ja nende täpsustamise vajaduse pärast ei saanud 0,9 protsenti eelvalikualadest Brüsselisse mineku luba. Sellegipoolest kantakse nende alade eest hoolt, võttes need ajutise kaitse alla täpselt nii, nagu toimitakse kõikide ülejäänud uute aladega, millel praegu veel mingit kaitsezhiimi pole.
11. Küsimusi on tekitanud ka president Rütli Saaremaal Laimjala vallas asuva suvilakrundi osaline Natura alade hulka kuulumine ja osaline mittekuulumine. Tõesti, kaart näitab, et president Rüttille kuuluv maa-ala ei ole tervikuna võetud Natura piirkonda.
12. Kui võtta lahti maa-ameti koduleheküljel www.maaamet.ee avalike teenuste lingi all asuv Natura alade kaart, on selgelt näha, et sellised «hammustused» katavad erinevaid piirkondi üle kogu Eesti.

VP-2 Usaldusväärne valik

13. Põhjuseks on siinkohal ikka ja jälle loodusväärtus, mitte maaomanike majanduslikud eelistused.
14. Presidendi Saaremaa krundi piirkonnas tegi looduskaitsealuste maade inventuuri ja soovitas Natura alade hulka ka osa presidendi suvilakrundist MTÜ Pärandkoosluste Kaitse Ühing loodusdirektiivi kriteeriumide alusel.
15. Mingeid mõõndusi ega erikokkuleppeid presidendi suvila piirkonna osas Natura alade hulka määratlemisel ei tehtud.
16. MTÜ Pärandkoosluste Kaitse Ühingu soovitusi arvestati Natura piiride osas täielikult ja muutumatu kujul. Presidendi maa-ala jõudis Natura piirkondade hulka oma liigirikaste pärandkoosluste tõttu, nagu rannaniit ja loopealne.

17. Presidendiga sarnases olukorras on paljud teised maaomanikud. Eeldame, et Natura alade määratlused on usaldusväärsed, sest piirkonnad selgitas välja aukartust äratav meeskond.
18. Sinna kuulusid Tartu Ülikooli, Tallinna Pedagoogikaülikooli, Eesti Mereinstituudi, Tallinna Tehnikaülikooli, Eesti Põllumajandusülikooli, Eesti Ornitoloogiaühingu, Pärandkoosluste Kaitse Ühingu, Eesti Loodushoiukeskuse ning Eestimaa Looduse Fondi teadurid ja eksperdid.
19. On heameel tõdeda, et eestimaalased huvituvad loodusest ja loodushoiust. Igasugune selleteemaline diskussioon tuleb Eesti loodusele vaid kasuks, nii ka Natura-teemade osas.
20. Samas kutsume kritiseerijaid üles sääse taga ka elevanti märkama ning kaitsma teda koos meiega.

Lisa 2. Tegelaste kodeerimisjuhend ja kodeerimisleht

I Sadama-lood

II Natrua-lood

A Kõnelevad

B Vaikivad

B1 Üksikisikud

B2 Rühmad

1 looduskaitstjad

2 ametnikud

2.1. keskkonnaministeeriumi ametnikud

2.2. keskkonnaministeeriumi allasutuste teenistujad, projektijuhid

2.3. vallaametnikud

2.4. muud ametnikud

3 poliitikud

3.1. ministrid

3.2. kohalikud poliitikud (vallajuhid, maavanem)

4 kohalikud elanikud (nn tavainimesed)

5 ettevõtjad

6 teadlased/eksperdid

7 muud

	1	2.1.	2.2.	2.3.	2.4.	3.1.	3.2.	4	5	6	7
I A	15	1		1	2	2	11	2	10	3	6
II A	2	8	16	1		1	4	10	5		4
	17	9	16	2	2	3	15	12	15	3	10
I B1						3					
I B2	1					1	5	4	1		
II B1									1		
II B2			3		1	2	1	18	1		21
	1		3		1	3	6	22	3		21

Lisa 3. Argumendid

Sadama-lood (tabel 5a juurde)

Jrk nr	1		2			3		4		5		6	7	K1	St*	Muu	K2
	L	S	L-a	L-b	S	L	S	L	S	L	S	S	S				
1		8 1 0					1 4		3 4 5 6 7 1 4 1 6				14 15	12	9	1 2	15
2	3	4												2	5 6		4
3	2 7 8 9					2 1 0 1 1 1 2 1 3		1 4 1 5						10			10
4	1 6 1 7 2 2			16 18	1 3	8 9 1 0	5	1 5	5 1 1 1 2 1 3 1 4			1 1 1 1 4 2 1		15		6 20	17
5		2				2			1					2		3 4 5	5
6	7 1 0	1 3	13	6 13		5 6 8	9			1 1 1 2	5			9			9

7	5 6 7 8 9				7					1 0			6			6
8	2		3	3	4		8			6 9	1 2	7	8	10 11		10
9	8		4 5	5	9				1 2 6 1 0		1 1		9		16	10
10	4 5					5				5			2			2
11																-
12		7	6		5							1 2 3	6			6
13	5 5 6 1 1		4	4			3	9 1 0 1 1 1 2 1 3 1 4	2 8 1 3		2		12		7	13
14	2 3 4 5												4			4
15													-		4 5	2

16		9	14 15 16		3 4 5 7 1 1 1 2									10		13	11
Lu	1 0	6	6	5	5	6	5	3	5	1	4	4	3	14	3	7	15
Lõ	2 7	7	9	7	1 0	1 4	5	9	2 0	2	5	7	6	107	5	12	12 4

Bold – lugude ja lõikude arv

Regular – lugude ja lõikude järjekorranumber

L – looduskaitstjad ja toetajad

S – sadamatehtjad ja toetajad

St – erinevate sadamatehtjate omavaheline vaidlus

K1 – põhidiskussiooni (tabel 5 ja 5a) argumendid kokku lõikude arvestuses

K2 – kõik argumendid kokku lõikude arvestuses

Natura-lood (tabel 6 juurde)

N	Ia	Ib	Iia	IIb	IIIa	IIIb	IIIc	Iva	IVb	V	VIa	VIb	VIc	VId	K	K + m
1	1n 2n 3n	6n			6n 10n 11n 12n	9n 10n									8	11
2					7n	8n 9n 10n									4	4
3	3n 8na 9n				5n 6n	5n 6n 7n									6	6
4	7a				4n 5n	2n 4n									4	4
5	14a				9n	9n 10						1a 4v	4v	5v	7	9

						n 13 n										
6		22a			20 n 21a	8n 19 n					6o	5o 7a		8v	8	8
7		3a										1a 6v 7v			5	5
7 a		3a				17 n		15 n	20 n			5v	11 v	10 v	7	10
8												5a 7a 8a 9a 10a	5a 9a 10a		5	6
9											4a 7o 8a	2a 3a 5a 6a 8a	1a 4a 6a		8	8
1 0						11 n		2n 10 n 12 n	3n 4n 5n 7n 9n	8n		6v	6v		1 1	11
1 1															-	3
1 2	9a					17 n 18 n	13a	14t 17 n	15t		4a 6s 7s 11 o 13a				1 0	10
1 3	2a 3a 5a					3a 4a		3a	1a 4a 6a 7a						7	7
1 4															-	1
1 5															-	2
1 6	16a 22 o 23										8a 18 o 19				8	11

	o 24 o										o 21 o					
1 7	2k 13 k 20 n	3n	1a 5k 6n 7n 8k 14 k 14 n 21 n	20 n		8k		8k 9k	10 k	11 n 12 n					1 5	16
1 8															-	14
1 9	2a 4a						3a		1a						4	4
2 0															-	17
L	9	5	1	1	6	11	2	5	6	2	4	7	5	3	1 6	21
Õ	21	5	8	1	12	22	2	9	13	3	13	19	9	3	1 1 7	16 7

Regular – loo ja lõigu järjekorranumber

Bold – lugude ja lõikude arv, kus argument esineb

Esitajad: k – looduskaitaja, o – maaomanik, n – Natura-looja, s – maakasutaja, v – vallajuht, t – muu loodustöötaja, a - ajakirjanik

K – tabeli 6 süsteemi argumentide esinemine lõikudes

K + m (muu) – kõigi argumentide esinemine lõikudes

L – lood

G - lõigud

Muud 10 (50)

N-1: 7,8,14

N-5: 6,17

N-7a: 1,9,19

N-8: 6

N-11: 4,6,7

N-14: 3

N-15: 1,2

N-16: 7,9,20

N-17: 19

N-18: 1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,13,14,15

N-20: 1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,12,13,14, 15,16,17,18

Lisa 4. Intervjuud

I Vilja Kohler (PM Tartu toimetuse reporter)

6 lugu:

”Tulevaste kaitsealade piirangud jäävad maaomanikele häguseks” (N-6, uudis, 23.02.2004)

”Kümned tartumaalased seisavad uute kaitsealade vastu” (N-7, esikülje ”aknauudis”) ja

”Rannu valla maaomanikud seisavad uute kaitsealade vastu” (N-7a, põhiuudis, 08.03.2004)

”Veidrad maakad pörsast kotis ei osta” (N-9, arvamus, 10.03.2004)

”Maaomanikud tõrjuvad uusi kaitsealasid” (N-11, uudis, 19.03.2004)

”Suur osa maaomanikest tõrjub kaitsealasid” (N-14, uudis 25.03.2004)

1. Kuidas toimetuse looduskaitseteemat jälgib? Kes seda teevad, mil viisil jõuavad teemad toimetusse?

Eraldi inimest loodukaitse peal meil pole, kuid ajapikku on välja kujunenud mõned selle teema huvilised, näiteks mina, Martin Pau ja kohati ka Nils Niitra.

Teemad jõuavad toimetusse kas ajakirjanike otsestest allikaatest (mina näiteks suhtlen tihedalt Tartumaa keskkonnateenistuse inimestega, nad otsivad mind enamasti juba ise mõne tähtsa teema või muutuse pärast üles). Teisalt surfame internetis ja komistame seal sageli seadusemuudatuste peale. Kõige lõpuks: ka inimesed helistavad toimetusse ja paluvad selgitust mõne asja kohta.

2. Kuidas see konkreetsete lugude puhul oli?

See teema oli üleval kogu Eesti ajakirjanduses, uurisin lihtsalt, kuidas on seis Tartumaal ja mida maaomanikud sellest arvavad.

3. Kui oluliseks pidas toimetuse (toimetajad) üldse nende kaasuste kajastamist lehes?

Usun, et väga vajalikuks, sest maalahmakad olid ju suured ja maaomanikke üsna palju.

4. Kuivõrd teid isiklikult looduskaitse (loodus) huvitab? Mis eriti huvitab?

Olen terve talupojamõistuse pooldaja, seega pole mul enamasti midagi looduskaitse vastu. Ei oska midagi eriti huvitavat esile tõsta, loodus on põnev iga oma kandi pealt.

5. Miks teie hinnangul üldse tuleb loodust kaitsta (kui tuleb)?

Paraku tuleb loodust kaitsta, sest inimene on äärmiselt kasuahne ja hoolimatu kõigi teiste suhtes.

6. Kuidas suhtute Natura-võrgustiku rajamisse?

Põhimõtteliselt pooldan. Kuid olen juba algusest saadik olnud selle vastu, et aasakümneid põldudena kasutatud maalahmakad võetakse Natura alla. Leian, et põllumajandusmaa ei tohi väheneda, tootjale tuleb sel juhul pakkuda asendusmaa.

Lisaks annab Natura võimaluse pumba juures olijatele - nad kauplevad oma valduses olevale viletsale maale või soisele metsale Natura kaitseala staatuse ja nõutavad siis

valitsuselt endale riigireservis olevad magusad maatükid (näiteks linnade lähedal olevad maad, mille saab hiljem elamukruntideks müüa). Sellisele võimalusele on viidanud mitmed ametnikud neljasilmajutus.

7. Kas looduskaitsehuvid ja inimeste eluhüvede saavutamine on omavahel vastuolus või kooskõlas (või mõni muu variant)?

Ei ole vastuolus.

8. Kuidas suhtusid nende lugude allikad kaasuste kajastamisse? Kas mõni neist püüdis kuidagi mõjutada, oma seisukohti peale suruda? Kas mõni oli väga aktiivne ja tahtis väga rääkida? Kas mõni, keda oleks samuti tahtnud küsitleda, keeldus kõnelemast või hoidus kõrvale?

Allikatega, välja arvatud keskkonnaminister Villu Reiljan, polnud probleemi, ei mäleta tõrksust ega soovi mõjutada. Reiljan oli küll tõrges ja üsna ülbe.

9. Kui palju kasutasite interneti nende lugude allikana?

Ei mäleta.

10. Lugude hulgas on ka üks arvamislugu, kas kirjutasite selle omal initsiatiivil või toimetaja soovitusel?

Kirjutasin oma initsiatiivil. Kõigi suurte teemadega on nii, et mitut lugu kirjutades kujuneb ajakirjanikul oma seisukoht.

Kas olete nõus väidetega?

11. Uudised on üles ehitatud looduskaitsehuvide ja nn tavaliste inimeste huvide vahelisele konfliktile.

Kui te lugejana näete, et see lugu on üles ehitatud konfliktile, siis ilmselt nii ka on. Samas: kui oleksin sattunud maaomaniku peale, kes on juba aastaid pikisilmi oodanud oma maa Natura alla võtmist, siis oleks olnud lugu ju üles ehitatud hoopis heakskiidule. Kuid Rannu kandis oli tõsti konflikt suur - siin polnud mul midagi tarvis endal üles ehitada, oli nagu ta parajasti oli.

12. Uudisväärtustest on tuginetud eeskätt konfliktisusele (enamik lugudest on konfliktikajastused) ja mõjukusele (puudutab paljude inimese huve).

Oli nagu ta oli - kui oli ikka konflikt, siis pole millelegi muule seda üles ehitada. Mõjukus on tõlgendamise küsimus - mõni asi võib olla mõjukas, kui see puudutab näiteks kümne elanikuga küla. Samas - kui mõjukas on Eesti maailmas?! Eks me siin oma tunnis muidugi kõik kujutame ette, et oleme maru tähtsad ja tõsised tegijad. Aga mõni, kes üle tunni serva vaatab, saab aru, et mida kuradit...

13. Natura-uudistes on kujutatud tähtsaima tegelasgrupina tavalisi lihtsaid väikemaaomanikke.

Väikemaaomanikud olidki selles asjas võtmetegijad. Pole ju mõtet hakata küsima riigile kuuluva looduskaitseala direktorilt, mida ta arvab looduskaitseala Natura võrgustiku alla võtmisest.

14. Miks olete maaomanikega nii vähe kõnelnud? On küll ära toodud kokkuvõtted nende kirjadest, kuid otseselt kõnelenud on vaid üks maaomanik.

Kokkuvõtte kirjadest puudutab ilmselt Rannu kandi inimesi. Seal oli lihtsalt kõigi seisukohad kokku võetud, mis muud. “Mingi kuradi kuldkinga” loos aga ei saanud rohkem maaomanikke kätte.

Asi oli selles, et esiteks oli väga raske kätte saada Tartumaal Natura alla minevaid alasid. Jah, kaardid olid küll isegi ajalehtede vahel, aga oli pööraselt raske eristada neilt looduskaitsealasid ja eramaid. Teisalt ei teatud valdades, kelle (eraisikute) maad Natura alla täpselt lähevad.

Kolmandaks võttis vallaametnikel kohutavalt kaua aega maatükkide omanike väljaselgitamine. Neljandaks - looga oli kiire.

15. Lugudes on näidatud, et probleemi lahendaks parem kommunikatsioon – teavitamine, läbirääkimised.

See on ju selge iga asja puhul. Minu arust oli aga igas loos toonitatud ka seda, et eelkõige on keskkonnaministeerium süüdi - väga kiiresti oli vaja ELi teada anda meie Natura alad. Inimestele ei selgitatud, miks, vähe sellest - neil polnud sisuliselt aega riigi otsustki vaidlustada. Täiesti tavaline, erakordne hoolimatus.

16. Ajakirjanikud on vältinud liiga spetsiifilist loodusteaduslikku sõnavara, näiteks on liikidest eelistatud nimetada üldtuntumaid (nt kaunis kuldking). Oletasin, et see on tingitud uudisenormidest – uudise keel peab olema lihtne ja üldarusaadav.

Jah, päevalehes peab lugu olema selge ja kiiresti-kergelt haaratav. Ma loodan, et lugejad pole meie liiga lihtsast keelest häiritud.

17. Kõige loodussõbralikuma grupina on ajakirjanikud kujutanud looduskaitsejaid. Kõige loodusvaenulikumana ja ühtlasi inimvaenulikumana on esitatud keskkonnaametnikke (riiki, ministeerimi), kuid neist sealjuures kedagi nimetamata. Konkreetseid keskkonnaametnikke on kujutatud neutraalse või loodussõbralikuna. Ei oska seda kuidagi kommenteerida, on lihtsalt nii, nagu inimesed suhelda oskavad ja vaevuvad.

18. Samas on ajakirjanikud hoidunud teisi gruppe looduskaitse vaenlastena kujutamast, iseäranis nn tavainimesi (maaomanikke), isegi kui kasutatud tsitaadid võiksid selliseks tõlgenduseks põhjust anda.

Ei oska kommenteerida. ON nii, nagu inimesed räägivad. Kui maaomanik ütleb, et kasvab siin mul mingi kuradi kuldking, siis on see tema lause, kus on oma suhtumine sees. Ma ei näe mingit põhjust näidata kedagi looduskaitse sõbrana või -vaenlasena.

19. Natura-loos ütleb minister Reiljan: *Natura 2000 on üldistes huvides* (N-7a: 19). Üldised huvid tähendavad inimeste ühiseid huve, inimühiskonna huve – seega pole looduskaitse inimhuvidega vastuolus. Siis aga ütleb ta: *Selge on see, et Natura 2000 valimisse on huvide konflikt sisse projekteeritud. See on kogu Euroopas nii* (N-7a: 21). Siin tahab ta vist öelda, et looduskaitse ja inimhuvid on olemuslikult vastuolus, see on igalpool nii ja see on iseenesestmõistetav. Sest vaevalt, et ta tahab väita, et Natura

väljamõtledjad plaanisidki selle konflikte tekitama, ehkki tema jutust võiks ka nii aru saada. Igal juhul ajab Reiljan inimese ja looduskaitse suhte kohta vastuolulist juttu. Jah, aga milline minister seda ei tee. Reiljan keeldus minuga sel teemal üldse rääkimast, tabasin ta salastatud numbrilt lihtsalt väga ootamatult ja nii ta sellise jora suust välja ajaski. Mina kirjutasin ainult üles.

20. Vaatamata sellele, et looduskaitsehuve ja tavainimeste huve on kujutatud konfliktseina, pole neid samas siiski esitatud paratamatult konfliktseina. Ajakirjanikud eeldavad, et inimeste hinnangul need on seda. Ajakirjanike ning samuti tsiteeritud keskkonnaametnike, vallajuhtide ja looduskaitsete hinnangul peitub konflikti tegelik põhjus ebapiisavas kommunikatsioonis (teavitamises, infopuuduses) ning lahendus selle tõhustamises.

Ei oska kommenteerida. Teave on küll üks asi, kuid teisalt olid selle teema puhul ka mängus majanduslikud huvid. Ma arvan, et konflikti põhjus oli ikka selles viimases. Sest: mis kasu on maaomanikul 2 hektarist kuldkingast, kui ta ei tohi sellel maal isegi sibulat kasvatada, aga peab siiski maamaksu maksma.

21. Andke palun omapoolne hinnang looduskaitseteema kajastamisele päevalehtedes.

Teemat kajastatakse vähe. See on ka mõistetav, sest päevalehtede ajakirjanikud on valdavalt linlased, kes töötavad telefoniga ja keda Tallinnast väljapoole jääv suurt ei koti.

II Anneli Ammas (EPLi reporter)

6 lugu

”Looduskaitsejad ründasid kohtus Saaremaa süvasadamat” (S-6, uudis, 19.11.2003)

”Kohus peatas sadamaplaanid” (S-8, uudis, 26.11.2003)

”Villu Reiljan: rohelised nõuavad liiga palju” (S-16, intervjuu, 31.07.2004)

”Eestisse 300 loodushoiuala” (N-2, uudis, 02.04.2002)

”Leebe looduskaitse haarab uusi alasid” (N-4, uudis, 11.02.2004)

”Saarlased kardavad loodushoiualasid” (N-10, uudis, 16.03.2004)

1. Kuidas EPLi toimetused looduskaitseteemat jälgib? Kes seda teevad, mil viisil jõuavad teemad toimetusse?

Looduskaitseteema on EPLis enamasti uudistetoimetuse pärusmaa ja nagu muude teemadegi puhul jälgitakse sündmusi (kui miskit juhtub) ja ka uusi teemasid-arenguid, mis ühiskonnas tekivad. Konkreetseid lood on niimoodi tulnudki.

2. Kui oluliseks pidas toimetused (toimetajad) üldse nende kaasuste kajastamist lehes?

Kui neist on uudiskülgedel üsna pikalt kirjutatud, siis need on olulised teemad olnud.

3. Kuivõrd teid isiklikult looduskaitse (loodus) huvitab?

Kuna olen palju elanud üsna maalähedastes paikades (tõsi, väikelinnades), siis on looduskaitse minule ja ka üldse lähedane ja vajalik. Mingit erilist loodusega seotud tegevust ei ole ma aga kunagi viljelenud.

4. Miks teie hinnangul üldse tuleb loodust kaitsta (kui tuleb)?

Looduse kaitsmine on ju iseenesestmõistetav tegevus, mille üle pole mõtet isegi arutleda, miks seda tegema peab – pärast meid ei tohi ju veeuputus tulla.

5. Milline on Teie isiklik suhtumine Saaremaa süvasadama juhtumisse?

Saaremaa süvasadama küsimuses ei ole ma absoluutselt eitav, kuid kindlasti eeldab selliste looduses suuri muudatusi esile kutsuv suurprojektide realiseerimine väga põhjalikku ettevalmistustööd ning kaugele vaatavat lähenemist – millist elukeskkonda me tulevikus rohkem vajame. Loomulikult on oluline, mida saarlased sellest arvavad, kuid ma pole kindel, et saarlased seda niiväga soovivad ehkki sellist muljet sealsed juhid koos äriinimestega püüavad jätta, et saarlased kõik hirmsasti süvasadamast unistavad. Kindlasti ei saa äri versus loodus olla kaldu äri poole.

6. Kas suhtumine juhtumi käsitlemise ajal jooksul muutus?

Suhtumine ei ole lugude kirjutamisel muutunud.

7. Kuidas suhtute Natura-võrgustiku rajamisse?

Olen Natura poolt, aga kindlasti ei saa sellegagi nagu iga muu asjaga äärmustesse minna. Ehkki – kui Euroopas ringi rännata ja näha, kui vähe loomulikku loodust seal paljudes riikides alles on jäänud, siis Eesti kaugem nägemus võiks olla pigem looduse säilitamine praegusel kujul.

8. Kas looduskaitsehuvid ja inimeste eluhüvede saavutamine on omavahel vastuolus või kooskõlas (või mõni muu variant)?

Ja mis on inimeste eluhüve?! Natura aladesse suhtuvad ka maaomanikud väga erinevalt ning on ka näiteid, kus maaomanikud endale ise Natura ala soovivad.

9. Kuidas suhtusid nende lugude allikad kaasuste kajastamisse? Kas mõni neist püüdis kuidagi mõjutada, oma seisukohti peale suruda? Kas mõni oli väga aktiivne ja tahtis väga rääkida? Kas mõni, keda oleks samuti tahtnud küsitleda, keeldus kõnelemast või hoidus kõrvale?

Erinevad pooled olid igati valmis neil teemadel rääkima ja ma ei mäleta küll, et keegi oleks keeldunud kommentaarist.

10. Kui palju kasutasite nende lugude puhul allikana internetti?

Need lood olid mu mäletamist mööda pigem sündmuskesksed ning erillist info otsimist internetist nende puhul vaja polnud. Kuigi looduskaitseteemalisi internetilehekülgi jälgin vahelduva eduga pidevalt.

11. Veel midagi huvitavat, mis nende lugudega seoses meenub?

Kui miski veel meenub, siis ilmnes siin minu jaoks ebameeldivana asjaolu, et minister Villu Reiljan kui ameti järgi esimene mees looduse eest seisma end looduskaitajaile vastandas. Tõsi, möödunud aastal üritas keskkonnaministeerium ministri osalusel esitada aktiivset ja avalikku diskussiooni looduskaitse küsimuses (arutelu muundtaimede Eestis lubamise asjus). Isegi kui see oli formaalse PR-ettevõtmisena mõeldud, oli see sammuke

vastastikuses mõistmises edasi. See näitas, et looduskaitstjad oma organisatsioonidega olid suutnud panna end siiski partnerina arvestama. Loomulikult ei saa nendegi väljaütlemistesse kriitikavabalt suhtuda.

Kas olete väidetega nõus?

12. Uudised on üles ehitatud looduskaitsehuvide ja nn tavaliste inimeste huvide vahelisele konfliktile.

Kindlasti pole see nii, sest ajakirjanduse roll on eelkõige olla nõrgema poolel, kes end ise pealegi kaitsta ei saa, ehk siis selles kontekstis looduse poolel.

13. Uudisväärtustest on tuginetud eeskätt konfliktisusele (enamik lugudest on konfliktikajastused) ja mõjukusele (puudutab paljude inimese huve).

Nii ja naa. Konfliktisus on mitme erineva arusaama puhul enamasti asjas nagunii sees ja loomulikult jõuab see ka uudisesse. Teisalt tegeleb ajakirjandus (kui see pole just nn naisteajakirja lugu – ja isegi siis päriselt mitte) teatud vastasseisu ehk konflikti sisaldavate temadega.

14. Kuigi Natura-lugudes on maaomanikke kujutatud tähtsaima tegelasgrupina, saavad nad lugudes väga vähe sõna. Miks?

Ei ole sellega eriti nõus, sest lood saavad enamasti alguse just maaomanikest ning sellisel juhul on nende seisukoht ka esitatud. Ja ametnike pole sugugi alati kõige lihtsam rääkima saada – eriti kui tegu väga konfliktse asjaga. Võimalik, et Natura-teemade puhul võib selline mulje (või ka uurimisel tõestatud tulemus) ilmneda seetõttu, et looduse kui nõrgema eest seisavad oma ametikohuste tõttu just ametnikud.

15. Lugudes on näidatud, et probleemi lahendaks parem kommunikatsioon – teavitamine, läbirääkimised.

See võib õige olla, kuid seda põhjust arusaamatuste puhul minu meelest kiputakse ületähtsustama. On ju nii, et mõne asja üle võib lõputult arutleda, aga kui kummalgi poolel on väga välja kujunenud seisukohad, siis neid ei muuda ka aastate pikkune teavitamine. Aga loomulikult tasub alati inimestega rohkem suhelda ning poliitiliste otsuste tagamaid lahti seletada. Natura puhul võis ka ajanappus pikemat selgitustööd takistada – kuigi seegi võib eelkõige müüt olla nagu vähene teavitamine ise.

16. Ajakirjanikud on vältinud liiga spetsiifilist loodusteaduslikku sõnavara, näiteks on liikidest eelistatud nimetada üldtuntumaid (nt kaunis kuldking). Oletasin, et see on tingitud uudisenormidest – uudise keel peab olema lihtne ja üldarusaadav.

Nõus, sest uudise puhul on tõesti üks põhimõtteid rääkida asjast lühidalt ja suurele, teemat ise mitte tundvale lugejaskonnale lihtsalt ja arusaadavalt. Pigem võiks probleem olla, kui liiga keeruliselt ning tundmatute näidete varal uudist kirjutada.

17. Ühes lõigus hülgab uudislugu S-6 (“Looduskaitstjad ründasid kohtus Saaremaa süvasadamat”) fakte edastava kroonikastiili ja muutub repotaazhiks: Pärnu halduskohtu ärklukorruse saalis istusid ühel pool lauda Eestimaa Looduse Fond ja ornitoloogide ühing ehk kampsunis keskkonnakaitstjad ning teisel pool Tallinna

Sadam, Mustjala vald ja Saare maavalitsus ehk lipsustatud advokaadid. See annab ajakirjanikule võimaluse näidata, et ta oli sündmusel kohal, kõita kõnekate detailide abil lugejate tähelepanu ja väljendada varjatult oma hinnangut. Looduskaitsejaid on kujutatud sümpaatsemana kui vastaspoolt. Nad on lihtsad ja vabad, võib-olla veidi robustsed, samal ajal seostub vastaste lipsustatus otsekohe mõne aja eest käibel olnud ironiseeriv-põlastava väljendiga “pintsaklipslased”. Ühtlasi on vastasseis siin piltliku võtte abil selgelt esile toodud.

Nõus, et siit võib hinnangu välja lugeda – looduskaitsejad on ju nõrgema poole ehk looduse eestkõnelejad ning ametnike ja advokaatide poolel oli ilmselgelt jõud ja vahendid oma tahtmist maksma panna.

18. Naturat kujutatakse mitmel puhul millegina, millel on oma huvid ja tegutsemisvõime (N-2, N-4) – mitte konkreetsed isikud ei loo ega moodusta seda, vaid ta tekib. Sel moel on vähendatud Natura-loojate, eeskätt keskkonnaametnike tähtsust.

Ei saa hästi aru, milles küsimus. Loodus oma erilisuses ongi ju ise olemas sõltumata ametnike tegevusest. Ametnikud saavad selle eest palka, et loodust aidata.

19. Kuigi Naturast ega looduskaitsest pahasti peaaegu ei kirjutatagi, kujutatakse seda kohati vähemalt potentsiaalselt agressiivse ja ohtlikkuna. “Leebe looduskaitse haarab uusi alasid” (N-4: PK) – leebe küll, aga haaramine on siiski agressiivne tegevus.

Kui see nii paistab, siis ehk on pealkirja valides ka seda mõeldud. Pigem võib tegu olla lihtsalt sooviga loole intrigeerivam pealkiri panna.

20. Kõige loodussõbralikumana grupina on ajakirjanikud kujutanud looduskaitsejaid (st valitsusväliste looduskaitseorganistatsioonide liikmeid). Kõige loodusvaenulikumana ja ühtlasi inimvaenulikumana on esitatud keskkonnaametnikke (riiki, ministeeriumi), kuid neist sealjuures kedagi nimetamata. Konkreetseid keskkonnaametnikke on kujutatud neutraalse või loodussõbralikuna. Ei oska kommenteerida, kui pole ise ajakirjanduses avaldatut tervikuna uurinud. Kuigi see tendents, et kõiges halvas on süüdi müütiline-umbmäärane riik ja ministeerium, ei ole ka nn tavainimeste retoorikas midagi uut. Kindlasti on halb, kui ajakirjandus seda külameeste poe taguse jutu retoorikat levitab.

21. Samas on ajakirjanikud hoidunud teisi gruppe looduskaitse vaenlastena kujutamast, iseäranis nn tavainimesi, isegi kui kasutatud tsitaadid võiksid selliseks tõlgenduseks põhjust anda.

See võib nii olla seetõttu, et nn tavainimene on ajakirjanduse jaoks samuti nõrgema poole rollis, keda tuleb kuulata ja kaitsta. Usun siiski, et küllalt on ajakirjanduses ka lugusid, kus konkreetne nn tavainimene on loodusele liiga teinud isiklikust kasust lähtudes. Aga looduskaitse puhul on ju enamasti nii, et tõeline kahju ilmneb alles aastate, isegi aastakümnete pärast ning vaid suurte looduskatastroofide puhul on kahju kohe selgelt ilmnev.

22. Vaatamata sellele, et looduskaitsehuve ja tavainimeste huve on kujutatud konfliktseks, pole neid samas siiski esitatud paratamatult konfliktseina. Ajakirjanikud eeldavad, et inimeste hinnangul need on seda. Ajakirjanike ning samuti tsiteeritud keskkonnaametnike, vallajuhtide ja looduskaitsete hinnangul peitub konflikti tegelik põhjus ebapiisavas kommunikatsioonis (teavitamises, infopuuduses) ning lahendus selle tõhustamises.

See võib nii olla, sest uudisloo põhimõte on ikkagi jääda neutraalseks, pakkudes osapooltele sõna! Miski pole ju kunagi mustvalgelt vaadeldav. Ühiskonnas alles arenevate (uute) arusaamade puhul ei saagi midagi paratamatuna võtta.

23. Andke palun omapoolne hinnang looduskaitseteema kajastamisele päevalehtedes.

Looduskaitseteema käib ehk liiga lainetena – teravama konflikti ilmnemisel kirjutavad-räägivad sellest kõik korraga. Püsivat ja põhjalikumat kajastamist, ise teemade otsimist on kindlasti vähevõitu. Üks põhjus on kindlasti ka selles, et päris loodusajakirjanikke on vähe (olen isegi nende teemadega tegelenud kui kõigil teemadel kirjutav uudisreporter). Samas Eesti Päevalehes avaldab järjepidevalt loodusteemalisi kirjutisi ka üks loodusajakirjanikke Tiit Kändler ning tema suudab tänu oma professionaalsusele tuua ajalehte ka muid loodusteemasid peale action-lugude. Samuti on Postimehes üksikuid näiteid.

III Marko Püüa

PM

“Natura katab enam kui kuuendiku Eestist” (N-12, 20.03.2004)

“Must-toonekure naabrimees läheb riigi vastu kohtusse” (N-16, 03.05.2004)

1. Kuidas toimetuse üldse looduskaitseteemat jälgib? Kes seda teevad? Mil viisil jõuavad teemad toimetusse?

Teemad jõuavad toimetusse loodusvaldkonda kajastava ajakirjaniku ning ka kõikvõimalike uudistekanalite kaudu. Samuti on info saamisel oluline roll inimestel, kes lehte helistavad või meile saadavad. Sel juhul tuleb muidugi hoolikalt jälgida, et tegemist poleks niisama kirumisega, vaid et infol on ka tõsisem tagapõhi.

2. Kuidas see konkreetsete lugude puhul oli?

Musta toonekure teema tuli samuti sellelt naabrimehelt. Natura loo puhul tekkis aga endal huvi, et kui suurt ala see võrgustik siis ikkagi hõlmab ja nii see lugu sündis.

3. Kui oluliseks pidas toimetuse (toimetajad) üldse nende kaasuste kajastamist lehes?

Lugude puhul otsustab uudistetoimetuse juhataja, mis püüenele pääsevad ning need lood olid avaldamiseks piisavalt paljusid puudutavad, huvitavad, värvikad, harivad jne.

4. Miks üldse tuleb loodust kaitsta (kui tuleb)?

Tuleb ikka kaitsta, sest kuskil on ju vaja tulevikus ka elada.

5. Kuidas suhtud Natura-võrgustiku rajamisse?

Eks iga päevaga on üha selgem, et loodust tuleb kaitsta. Pole tähtsust, kas see on Natura või mõni muu kaitsevorm. Natura puhul läks aga meie üliagaratel looduskaitsejail asi veidi «metsa», sest tihtipeale selgus, et inimesed, keda see puudutas, ei teadnud asjast suurt midagi. Keskkonnaministeerium saatis küll pressiteateid, kui hästi ja hoolikalt nad maaomanikke valgustavad, kuid tegelikkuses kartsid inimesed ühe uue ja karmi looduskaitseala sündi. Ehk siis palju kära ja hädaldamist sündiski viletsast teavitustööst. Väiksemaid puudusi võib leida teisigi (näiteks see, et mis sobib mujal Euroopas, ei pruugi sobida Eestile), kuid nendest kirjutamine läheks siin pikaks.

6. Kas looduskaitsehuvid ja inimeste eluhüvede saavutamine on omavahel vastuolus või kooskõlas (või mõni muu variant)?

Huvid ja hüved peaksid ikka käima käsikäes. Konna pärast ei saa inimest linna ajada ja vastupidi.

7. Kuidas suhtusid nende lugude allikad juhtumi kajastamisse? Kas mõni neist püüdis kuidagi mõjutada, oma seisukohti peale suruda? Kas mõni oli väga aktiivne ja tahtis väga rääkida? Kas mõni, keda oleks samuti tahtnud küsitleda, keeldus kõnelemast või hoidus kõrvale?

Eks mõjutajaid on lugudel alati, sest igaühel on ju omad huvid mängus. «Kuremees» näiteks rääkis väga palju ja saatis kõikvõimalikke pabreid oma jutu kinnituseks. Samaväärsega vastasid ka keskkonnakaitsejad. Tegelikult ongi looduskaitse teema üks lõputa lugu, milles on kõigil osapooltel pidevalt midagi rääkida. Ja mulle ei meenu, et keegi oleks väga rääkimast keeldunud, kuigi okkalisi oli.

8. Kui palju kasutasid nende lugude puhul allikana interneti?

Vist kõigil puhkudel. Ikka tuli midagi netist otsida, kas siis kohanime täpsustada, erinevaid seadusi vaadata, kõikvõimalikke Natura teemal kirjutatud lugusid lugeda jne.

Nüüd esitan oma tekstianalüüsi tulemusi. Vasta palun, kas oled väidetuga nõus ja põhjenda lühidalt (eriti siis kui pole nõus)?

9. Looduskaitseteemalised uudised on üles ehitatud looduskaitsehuvide ja nn tavaliste inimeste huvide vahelisele konfliktile, täpsemalt on lähtutud eeldusest, et inimeste hinnangul ohustavad looduskaitsemeetmed nende huve.

Nõus vaid pooleldi. Paljud looduslood, nagu näiteks ilveste elu jälgimine Soomaal või siis kasvõi rändlindude hiline mine, on üles ehitatud lugejate uudishimule, mitte konfliktile.

10. Uudisväärtustest on tuginetud eeskätt konfliktisusele (enamik lugudest on konfliktikajastused) ja mõjukusele (puudutab paljude inimese huve).

Põhimõtteliselt sama vastus, mis eelmisele küsimusele. Loomulikult on konflikt uudislugude puhul parimaks nurgakiviks, kuid üha rohkem lähevad hinda ka need looduslood, mis on üles ehitatud ainult inimese uudishimule või üldhuvile. Et siis, mida need elajad seal metsas ikkagi teevad ja söövad.

11. Natura-uudistes on kujutatud tähtsaima tegelasgrupina tavalisi lihtsaid väikemaaomanikke.

Nõus, sest neid puudutab see kõige igapäevasemal moel nagu loomade karjatamine, sauna ehitamine, tiigi kaevamine jne.

12. Vaatamata sellele, et looduskaitsehuve ja tavainimeste huve on kujutatud konfliktseena, pole neid samas siiski esitatud paratamatult konfliktseina. Ajakirjanikud eeldavad, et inimeste hinnangul need on seda. Ajakirjanike ning samuti tsiteeritud keskkonnaametnike, vallajuhtide ja looduskaitsete hinnangul peitub konflikti tegelik põhjus ebapiisavas kommunikatsioonis (teavitamises, infopuuduses) ning lahendus selle tõhustamises.
Sellele küsimusele vastasin vist samuti kuskil eespool ära.

13. Lugudes on märgata püüdlusi looduskaitse ja inimehuvide kooskõlalise kujutamise poole.

Nõus, üks loodus kõik.

14. Loos N-12 on kasutatud kujundlikumat keelt, kui uudistes üldiselt tavaks. Metafoorid on sõjalised - juba juhtlõigust räägitakse "maaomanike armeest". Edasi: /.../ keskkonnaministeerium sai oma vastasest lõpliku ülevaate /.../, Natura suuremad lahingud peetakse siiski maismaal /.../, /.../ looduskaitsetega võitlemiseks /.../, /.../ sealtki on keskkonnaministeerium taandunud. Oma sõnavalikuga konstrueerib ajakirjanik tõsiselt vastasseisu.

Tegemist polnud klassikalise uudislooga, vaid selle pehmema vormiga, sellest ka sellised metafoorid. Ja suur vastasseis oli olemas, miks siis mitte sõjalised terminid.

15. Naturat kujutatakse mitmel puhul millegina, millel on oma huvid ja tegutsemisviisid - mitte konkreetset isikut ei loo ega moodusta seda, vaid ta tekib. Ühes loos ("Natura 2000 katab enam kui kuuendiku Eestist) aga kirjeldatakse teda lausa elusolendina: Euroopa Liidus sündinud ning kolm aastat tagasi Eestis juuri ajama hakanud /.../, /.../ pole maaomanikud rahul Nigula rahvuspargi kosumisega. Miks mitte asjale elu sisse puhuda, iseasi, kas sõnakasutus kõige paerim on.

16. Kuigi Naturast ega looduskaitsest pahasti peaaegu ei kirjutatagi, kujutatakse seda kohati vähemalt potentsiaalselt agressiivse ja ohtlikuna. Nt "Natura 2000 katab enam kui kuuendiku Eestist" (N-12) ja "Must-toonekure naabrimees läheb riigi vastu kohtusse" (N-16) räägivad, et Natura loob "hiiglaslikku" kaitseala. Hiiglaslik pole just halb, aga hirmutav ikkagi. N-12 vahepealkiri ütleb "Natura on kõikjal". Seegi kõlab veidi ähvardavalt.

See võib kõlada ähvardavalt, kui vahest on see parim võimalus loole tähelepanu tõmmata ja selle abil selgitada, mis imeloomaga tegu. Ehk kas seda imelooma karta või mitte.

17. Anna palun omapoolne hinnang looduskaitseteema kajastamisele päevalehtedes.

Hinne on 3. Jäätmeuudiseid ja lakoonilisi teateid põlevkivi või mõne muu maavara kaevandamisest muidugi on. Kuid üldiselt tundub, et üleriigilistes päevalehtedes on

looduskaitseteemade kajastamine varjusurmas, sest midagi suuremat viimasest ajast ei meenu. Aktiivsemalt tegutsevad maakonnalehtede ajakirjanikud, kuid suured lehed nende teemasid üles ei nopi.

IV Toomas Jüriado

Sel perioodil Raadio Vaba Euroopa kaastöötaja

“Natura töötab tulu” (N-3, 26.02.2003)

1. Kuidas teema lehte jõudis?

See lugu on tegelikult tõmmatud Vaba Euroopa kodulehelt, raadioloo mahatrükist. Mis kahtlemata paneb loole oma pitseri. Ja päris kindlasti ei kuulu see lugu mu “parimate teoste” hulka... Olen oma Vaba Euroopa (RFE) lugusid juhuslikult kohanud päris mitmetes Eesti lehtedes. Mis põhimõttel neid valiti, seda peab küsima toimetustelt; ega autorilt luba küsima ei pidanud – RFE-l oli ajalehtedega mingi selline diil. Tõenäoselt kahmati üsna juhuslikult: kui lehte jäi äkki auk, siis olid meie tükid alati varnast võtta. Mina tegin tol ajal RFEle reeglina vist veel iga nädal ühe keskkonnaloo. Aga võib-olla siiski juba ka vähem – ma tüdinesin mingil hetkel sest tööst ära, sest nõuti aina lühemaid ja lühemaid lugusid, nii et enamasti ei jõudnud olulisematest asjadest rääkida... Kindlasti on selle nupu lehte torkamise lugu aga õpetlik selles mõttes, et sisuliselt uudis on välja pakutud hoopis teises žanris, peaaegu nagu kommentaar. Mida ta kahtlemata ei ole...

Naturaga hakkasin vähehaaval tegelema kindlasti enne seda, kui see üldse Eestisse jõudis, ja olin tõenäoselt üks esimesi Eesti ajakirjanikke, kes teadis, mis see on ja “millega seda süüakse”. Olin ette kindel, et avalikkuse teavitamisega “pannakse raskelt puusse” ja nii ka läks. Tegijate õnneks on eestlased piisavalt tuimad ja orjameelsed, ilmselt just seepärast oli proteste tublisti vähem kui näiteks Soomes. Aga Soome kogemustest me õppida paraku ei suutnud.

2. Milline on sinu isiklik suhtumine Natura-võrgustiku loomisse?

Ma arvan, et see pole üldse oluline, kas ma seda pooldan või mitte. Oli selge, et Eesti läheb Euroopa Liitu, ja oli selge, et siis tuleb vältimatult ka Naturaga tegelda. Paraku võttis sellest arusaamine kutsututel ja seatutel väga kaua aega. Kuulsin oma kõrvaga eelmise keskkonnaministri esinemist EPMÜ tudengite ees, kus ta ütles (sõnasõnalt ei saa tsiteerida, sest ma ei salvestanud, aga mõte on adekvaatne), et kogu selle värgiga hakkame tegelema silmakirjaks, et Euroopa liiga palju ei iriseks. Just nii teatav osa “juhte ja õpetajaid” asja võttiski.

Õnneks oli eelkõige loodusteadlaste hulgas piisavalt neid, kes ära tabasid, kuidas saab seda võimalust Eesti looduse huvides kenasti ära kasutada. Tänu eelkõige neile (aga kahtlemata ka tänu osale ametnikest) on mõnigi asi päris hästi märki läinud. Kõige nõrgemaks jäi just see teavitamise ja ajupesu pool, mis oleks olnud hädavajalik.

3. Kas suhtumine on aja jooksul muutunud?

Selles mõttes olen ma Naturat küll kogu aeg ühtviisi oluliseks ja vajalikuks pidanud, et oluline ja vajalik on minu seisukohalt kõik, mis meie järjest enam rahale orienteeruvas maailma loodust kaitsta aitab.

4. Kuidas põhjendaksid ühe-kahe lausega, miks üldse tuleb loodust kaitsta?

Noh, siin pole vastata midagi muud, kui korrata vana tõde: looduse kaitse on inimese kaitse inimese eest; loodus jääb alles nii või teisiti, ta ei pruugi ainult igas vormis enam inimesele sobida.

5. Kas looduskaitsehuvid ja inimeste eluhüvede saavutamine on omavahel vastuolus või kooskõlas (või mõni muu variant)?

Kui eluhüvede all mõelda prisket rahakotti, kalleid autosid, luksuslikke välismaareise etc etc., siis on nad muidugi vastuolus. Ja paraku just nii inimene ajast enamasti aru saabki. Mina küll ei tea ühtegi imevahendit, kuidas seda suhtumist muuta, kui kogu rahamaailm töötab palehigis ainult ja ainult vastupidises suunas. Minu kui keskkonnajakirjaniku ja loodusväärtuste propageerija asi on siputada, nii palju kui jõuan ja oskan, et mingi piskugi kellelegi selgemaks saaks.

6. Anna palun omapoolne hinnang looduskaitseteema käsitlemisele päevalehtedes?

On olnud hullemaid aegu. Kompetentsust napib aga endiselt ikka kohe rängalt. Isegi enam ei viitsi puuse panekuid registreerida...

Kas oled väidetega nõus ja põhjenda?

7. Lugudes on eeldatud, et inimesed tajuvad Naturat oma huvidele ohtlikuna.

Kas silmas on peetud seda minu konkreetset lugu? Kui jah, siis küllap vist. Lugu on tehtud nii ammu, et ma ei mäleta, kui suur koll Natura sel ajal veel oli. Praeguseks on paljud inimesed aru saanud, et mõnel juhul võib ta kasulik olla isegi isiklikule rahakotile...

Aga konkreetset vee teema juures oli sel ajal (ja on vist praegugi) üsna terav konflikt kalakaitsjate ja ennast rohelise mõtteviisi edendajateks pidavate (või vähemalt nimetavate) hüdroenergeetika arendajate vahel. Nii et küllap oli eelkõige soov see vastuolu välja tuua. Iseasi, kuivõrd see õnnestus... Nagu juba ütlesin, olid RFE mahud sedavõrd väikesed (aga samal ajal pidi alati olema 3–4 live'is lõiku, mis neelas suure hulga loole antud ajast...), et mingist analüüsist pole nende lugude puhul mõtet mõeldagi.

8. Pealkirjas väidab autor, et Natura töötab "tulu", tekstis kasutab sõna "kalandus".

Mõlemad on eeskätt majanduslikud mõisted, ent tekstist selgub, et autor ei pea silmas majanduslikku tulu ega kalamajandust, vaid üldist kasu ja kalade heaolu.

Majandusterminite abil kujutab autor looduskaitsemeetmeid positiivsena - kõigile kasulikuna.

Üks kahest: kas autor pole suutnud/saanud oma mõtet piisavalt selgelt esitada või pole analüüsija süvenenud. Tegelikult on ka kolmas võimalus: et me saame "kasulikkusest" lihtsalt erinevalt aru; mul puudub vähimigi majandus-alane ettevalmistus...

RFEs ettekirjutatud karm ajalimiit, nagu korduvalt olen rõhutanud, ei võimaldanud teemat korralikumalt avada, vaid ainult markeerida mõned teemad; sama intervjuu põhjal tegin oma mäletamist mööda ka pika raadiosaate... Ja selles pikemas saates oli kindlasti juttu ka sellest, kuidas näiteks Sindi pais on lõiganud katki kalade sigimisirände tee. Ehk – põhjustanud sellega kindlasti oluliselt suurema majandusliku kahju, kui ta kogu oma

töötamise ajal majanduskasu andis. Kas juhtumit, kui väike majanduskasu koos suur majanduskahjuga jääb tekitamata, võib nimetada tulusaks?? Võib-olla et ei või... Aga seda ma muu hulgas silmas pidasin. Nagu ka seda, et harjuse või tõugja senisest suurem levitamine võib kindlasti ka rahakotti paisutada.

Aga siiski – vähemalt kaks võtmelauset on õnnestunud ka sellesse mahtu suruda: “...ehkki on ammu näidatud, et paisutamisest tõusev kahju kalandusele on hoopis suurem kui tillukestest hüdrojaamadest saadav tulu” ja “...oma Natura töödega oleme nüüd Euroopa Liidu valvsa silma all ja jätame seetõttu ehk Läänes tehtud rumalused oma veekogudel üle proovimata.

Teine lootus tundub juba töötavat, esimene asjaolu vajab paraku endiselt veel rohkem ülekordamist. Nii et üldisemalt öeldes käib jutt ikka ja alati sellest, mis on “kasulik” antud hetkel (= kuidas tengelpung kiiresti paksuks saaks) või mis on eluline pikemas perspektiivis (= et oma eluvõimaluste nullimine inimesel võimalikult kaua aega võtaks. Olen selles küsimuses üldiselt pessimist ja arvan, et viimase tagasipöördede võimalus on ammugi maha magatud. Aga keskkonnaajakirjanikuna pean oma kohuseks olla “realistlik optimist” ja oma pessimistlikud veendumused endale hoida).